

ВНЗ «УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ»

ВНЗ «УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ»

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ФЕДНОВА ІРИНА МИКОЛАЇВНА

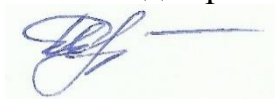
УДК: 378.373

ДИСЕРТАЦІЯ

**РОЗВИТОК ГОТОВНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ПРОСВІТНИЦЬКО-
КОНСУЛЬТАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З БАТЬКАМИ У СИСТЕМІ
МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

01 Освіта/Педагогіка
015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії
Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело

І.М. Феднова
(ініціали та прізвище здобувача)

Науковий керівник: Волкова Наталія Павлівна,
доктор педагогічних наук, професор

ДНІПРО – 2021

АНОТАЦІЯ

Феднова І.М. Розвиток готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи закладу дошкільної освіти. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). – Вищий навчальний заклад «Університет імені Альфреда Нобеля», Вищий навчальний заклад «Університет імені Альфреда Нобеля» Дніпро, 2021.

У дисертаційній роботі досліджено проблему підготовки вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками та запропоновано новий підхід до її розв’язання, що полягає в запровадженні організаційно-методичних умов розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи закладу дошкільної освіти.

На підставі аналізу психолого-педагогічної літератури та джерел з менеджменту розкрито теоретичні засади розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної роботи з батьками у системі методичної роботи закладу дошкільної освіти, основу яких становлять фундаментальні наукові джерела, в яких конкретизовано основні дефініції дослідження, такі як «просвітницька діяльність», «консультативна діяльність вихователя», «просвітницько-консультативна діяльність», «готовність до просвітницько-консультативної діяльності вихователя ЗДО»; наукові розробки щодо розвитку готовності до просвітницько-консультативної діяльності вихователя; здобутки сучасних практиків, в яких обґрунтовано зміст та функції методичної роботи закладу дошкільної освіти як осередку розвитку у вихователів готовності до просвітницько-консультативної діяльності з батьками.

Поняття «готовність до просвітницько-консультативної діяльності вихователя ЗДО» у дисертації представлено як якісне утворення, що дозволяє реалізовувати просвітництво батьків вихованців з актуальних для розвитку дитини дошкільного віку проблем; створювати просвітницьке середовище,

застосовуючи сучасні технології комунікації з батьками; забезпечувати індивідуальний підхід у допомозі батькам через організацію консультацій з педагогічних питань розвитку дитини та залучати до консультативно-просвітницької діяльності фахівців вузьких напрямів та спеціалізацій.

Обґрунтовано структурні компоненти досліджуваного утворення: мотиваційний, що містить професійні, прагматичні мотиви та мотиви престижу; знаннєвий, обумовлений знаннями про просвітницьку (функції, стилі, форми) та консультативну (цілі, види, форми, способи організації) види діяльності; особистісний, у межах якого розрізняємо педагогічний такт, емпатію, самоконтроль, вміння слухати (реактивність), прагнення до самовдосконалення, організованість; організаційно-технологічний, із визначенням прикладних та організаційних умінь та методичної компетентності.

Визначено рівні розвиненості досліджуваної готовності (низький, достатній), високий) та розкрито їх зміст.

Теоретично обґрунтовано організаційно-методичні умови розвитку готовності вихователів ЗДО до просвітницько-консультативної діяльності батьків: мотивації вихователя ЗДО до активної просвітницько-консультативної діяльності; створення у системі ЗДО методичної бази просвітницьких заходів прикладного характеру; організація взаємодії вихователів та фахівців різних галузей зі здоров'язбереження та розвитку дитини; забезпечення реалізації диверсифікованих форм підвищення кваліфікації вихователів ЗДО.

Перша організаційно-методична умова пов'язана із концептуальною ідеєю залежності розвитку готовності вихователів ЗДО до просвітницько-консультативної діяльності від його спрямованості на покращення якості професійної діяльності, а цей процес є можливим за умови вмотивованості педагогів до підвищення якості її результатів.

Друга умова обумовлена функціями найбільш значущого середовища для професійного перетворення вихователя - системою методичної роботи ЗДО, у межах якої відбувається визначення норм та правил реалізації процесу розвитку дитини та контроль за їх дотриманням, створюються умови для ознайомлення

вихователів із новітніми методиками розвитку дитини та їх реалізації у практику, ухвалюються алгоритми підвищення кваліфікації вихователів, забезпечується взаємозв'язок між суб'єктами педагогічного процесу.

Третя умова корелює із положенням про активність особистості вихователя у процесах комунікації, зокрема, з фахівцями різних галузей, знання й компетенції яких становлять актуальну базу для просвітництва й консультування батьків вихованців.

Виокремлення четвертої організаційно-методичної умови спричинено необхідністю забезпечення процесу якісного перетворення вихователя ЗДО через його участь у різних формах підвищення кваліфікації, що дають можливість оновлювати знання з теми просвітництва й консультування, набувати нових компетенцій реалізації означених процесів для батьків вихованців: у різних формах, змістах, із застосуванням необхідних ресурсів. Уважаємо, що вихователь ЗДО може підвищувати рівень професійної компетентності у галузі просвітницько-консультативної діяльності за умови усвідомлення недостатності конкретних знань, умінь, особистісних якостей для його провадження, і на основі цього - активізації власних ресурсів щодо набуття необхідних для професії якостей або умінь.

Здійснено експериментальну перевірку ефективності організаційно-методичних умов розвитку готовності вихователів ЗДО до просвітницько-консультативної діяльності батьків у системі методичної роботи ЗДО. Дієвість означених організаційно-методичних умов підтверджено позитивними зрушеннями, що відбулись в усіх компонентах досліджуваного утворення і обумовлені застосуванням у методичній роботі закладів дошкільної освіти таких видів діяльності: для мотиваційного компоненту – рейтингування вихователя у середовищі батьків, обумовлене їх вибором авторства у наданні просвітницьких та консультативних послуг (мотив престижу), організації можливостей модерування у батьківському середовищі просвітницько-консультативної діяльності інших фахівців (прагматичні мотиви), активізації вихователів у представленні результатів процесу професійної якісної самозміни у фаховому

середовищі (професійні мотиви); для знаннєвого компоненту – ознайомлення вихователів із інноваційними способами розвитку дитини, що можуть бути корисними для просвітництва батьків, та зі знаннями у галузі основ консультативної діяльності батьків, що були набуті у процесах підвищення кваліфікації вихователів, а також через організацію ознайомлення батьків із методиками прикладного характеру, що представлені у методичній базі ЗДО; для організаційно-технологічного компоненту – через організацію взаємодії вихователів із різними фахівцями: колегами, фахівцями, які співпрацюють із ЗДО на договірній основі, функцією яких є забезпечення здоров'язбереження дитини або робота з інклюзією; учителями початкових класів шкіл мікрорайону - шляхом організації проведення тематичних міні-лекцій, консультацій для батьків вихованців (організаційні уміння), презентацій ефективних методик розвитку дитини (методична компетентність), відеопрезентацій застосування означених методик на заняттях з вихованцями у ЗДО (прикладні уміння), а також шляхом реалізації процесів професійного самовдосконалення – через вибір програм підвищення кваліфікації (методична компетентність та прикладні уміння); для особистісного компоненту – шляхом орієнтації вихователів на оновлення професійних компетенцій та особистісних якостей, необхідних сучасному вихователеві (педагогічний такт, емпатія, самоконтроль, уміння слухати, організованість), а також прагнення до самовдосконалення - через участь у короткотривалих курсах підвищення кваліфікації, через популяризацію інноваційних методичних матеріалів та технік роботи з дітьми у батьківській аудиторії (організованість, уміння слухати).

Дослідно-експериментальна робота проводилася впродовж 2019–2021 рр. на базі ВНЗ „Університет імені Альфреда Нобеля” та 13 закладів дошкільної освіти Дніпропетровської області. На різних етапах до експерименту було залучено 137 педагогів. Вони були поділені на дві групи: експериментальна – 62 особи; контрольна – 75 осіб.

Узагальнення результатів експериментальної роботи, їх кількісний і якісний аналіз свідчать про ефективність упроваджених організаційно-методичних умов

розвитку готовності вихователів ЗДО до просвітницько-консультативної діяльності батьків у системі методичної роботи ЗДО. Виявлено позитивну динаміку сформованості готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО, а саме: відсоток вихователів експериментальної групи з високим рівнем змінився від 17,7 до 43,5%. Значно зменшилася кількість педагогів, які продемонстрували низький рівень (з 41,9 до 11,3%). У педагогів контрольній групі позитивні зміни відбулися, проте незначні: високий рівень – з 18,7 до 24,0%, достатній – з 40,0 до 45,3%, низький рівень – з 41,3 до 30,7%. Аналіз результатів засвідчив статистично значущу різницю отриманих результатів, підтверджену за допомогою критерію Пірсона χ^2 , що свідчить про безумовну ефективність та достовірність обґрунтованих й експериментально перевірених організаційно-методичних умов розвитку готовності вихователів ЗДО до просвітницько-консультативної діяльності батьків у системі методичної роботи ЗДО.

Розроблено комплекс методичних матеріалів для вихователів щодо тематичного забезпечення просвітництва (тези лекцій) та консультацій батьків; надано рекомендації щодо тематичного підвищення кваліфікації педагогів в аспекті розвитку готовності до ведення консультативної та просвітницької діяльності у ЗДО; дібрано та адаптовано пакет діагностичних матеріалів для визначення рівня сформованості готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками.

Виконане дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками в системі методичної роботи ЗДО. Перспективу подальших наукових розвідок вбачаємо у створенні тематичних розділів у програмі підвищення кваліфікації управлінців закладів дошкільної освіти в аспекті організації просвітницько-консультативної діяльності з батьками.

Ключові слова: просвітницько-консультативна діяльність, вихователь, заклад дошкільної освіти, готовність до просвітницько-консультативної діяльності, батьки, організаційно-методичні умови.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України, які входять до міжнародних наукометричних баз даних

1. Феднова І.М. Особливості просвітницької діяльності вихователя закладу дошкільної освіти. *Наукові записки* [збірник наукових статей] М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова, упор. Л.Л. Макаренко. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019. Випуск СХХХХІІ (142). С. 247-253.

2. Феднова І.М. Інтернет-організація просвітницько-консультативної діяльності закладу дошкільної освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми, 2019. № 8 (92) С. 271-278.

3. Феднова І.М. Система методичної роботи ЗДО як платформа з забезпечення розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: збірник наукових праць. Київ; Вінниця : ТОВ «Друк плюс», 2020. Вип. 57. 270 с. С. 234-240.

Статті у наукових виданнях інших держав, які входять до міжнародних наукометричних баз даних

4. Leonid Orshanskyi, Volodymyr Krasnopolskyi, Iryna Fednova, Lesia Vysochan, Tetiana Novalska, Oksana Ivantsiv Interactive Teaching Methods as a Change in the Purpose of Modern Education. *Systematic Reviews in Pharmacy*. 2020;11(10):549-555 A multifaceted review journal in the field of pharmacy. P. 549 – 555. (*Scopus*)

5. Феднова Ірина. Організаційно-методичні умови розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної роботи з батьками у системі методичної роботи закладу дошкільної освіти (ЗДО) *Eastern European Scientific Journal*. № 2(66), 2021 part 1. P. 45-48.

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

6. Феднова І.М. Просвіта дорослих як вид діяльності вихователя закладу дошкільної освіти Проблеми реформування педагогічної науки та освіти. Матеріали науково-практичної конференції. Ужгород, 2019. С.116-119.

7. Феднова І.М. Заклад дошкільної освіти як осередок просвітництва батьків вихованців Сучасна вища освіта: проблеми та перспективи. Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів і науковців. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. С. 219-221.

8. Феднова І.М. Консультування як вид соціальної діяльності педагога-вихователя Національний авіаційний університет. Факультет лінгвістики та соціальних комунікацій II Міжнародний симпозіум Гуманітарний дискурс мультикультурного світу: наука, освіта, комунікація 12 березня – 30 квітня 2019 року, Київ. С. 146-147.

9. Феднова І.М. Просвітництво батьків дошкільнят щодо правового виховання дитини Актуальні проблеми педагогічної освіти: новації, досвід та перспективи : збірник тез доповідей I Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (10 квітня 2020 року, м. Запоріжжя) / за заг. ред. О. В. Пономаренко, Л. О. Сущенко. Запоріжжя : АА ТанDEM, 2020. С. 135-136.

10. Феднова І.М. Інноваційні форми просвітництва ЗДО як платформа підвищення педагогічної культури батьків Освіта для XXI століття: виклики, проблеми, перспективи: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (29–30 жовтня 2019 року, м. Суми). Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2019. Том. 1. С. 19 – 21.

11. Феднова І.М. Зміст просвітницько-консультативної діяльності ЗДО. Сучасна вища освіта: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень: Міжнародна науково-практична конференція студентів, аспірантів та науковців: тези доповідей, Дніпро, 19 березня 2020 р. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2020. С. 213 – 215.

12. Феднова І.М. Культурологічний підхід до організації просвітницько-консультативної діяльності для батьків у ЗДО. Освіта і формування

конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції: збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції, 24-25 жовтня 2019р., Мукачєво / Ред.кол.: Т.Д. Щербан (гол.ред.) та ін. Мукачєво: Вид-во МДУ, 2019. С. 505-506.

13. Феднова І.М. Організація взаємодії вихователів ЗДО із фахівцями галузі здоров'язбереження та батьками вихованців. Наукова школа академіка Івана Зязюна у працях його соратників та учнів: матеріали VII науково-практичної конференції 25–26 травня 2021 року / за заг. ред. Романовського О. Г. Харків.: НТУ «ХП», 2021. С. 242 – 244.

ABSTRACT

Fednova I.M. Development of educators' readiness for educational and consultative activity with parents in the system of methodical work in preschool education institution. - On the rights of the manuscript.

The thesis for PhD degree on Professional education (on specializations). - Higher Educational Institution "Alfred Nobel University", Higher Educational Institution "Alfred Nobel University" Dnipro, 2021.

The problem of educators' preparing for educational and consultative activity with parents has been examined, the new approach to its solution which is to introduce organizational and methodological conditions for the development of educators' readiness for educational and counseling activity with parents in the methodological work of preschool education has been proposed in the thesis.

The theoretical foundations of the development of educators' readiness for educational and consultive work with parents in the system of methodical work of preschool education have been discovered on the base of the analysis of psychological and pedagogical literature and sources of management. It has been pointed out such main definitions as "educational and consultive activity", " educators' consultative activity", "readiness for educational and consultive activity of the educator in PEI"; the scientific researches on the development of educators' readiness for educational and

consultative activities; achievements of modern practitioners that substantiate the content and functions of the methodological work of preschool education as a center of development of educators' readiness for educational and consultive activity with parents.

It is presented the definition of "readiness for educational and consultive activity of educators' in PEI" as a quality that allows to implement the education of pupils' parents about the development of preschool children; to create an educational environment with parents using modern technologies of communication; to provide an individual approach to help parents organising the consultations on pedagogical issues of child development and to involve specialists of narrow directions and specializations in consultative and educational activities.

It has been proved the structural components of the researching quality: motivational which includes professional, pragmatic motives and motives of prestige; the knowledge of educational (functions, styles, forms) and consultive (goals, types, forms, methods of organization) activities; personal that includes pedagogical tact, empathy, self-control, ability to listen (reactivity), the desire for self-improvement, organization; organizational and technological that includes applied and organizational skills and methodological competence.

It has been determined the levels of development of the researching readiness (low, satisfied), high) and their content.

The organizational and methodological conditions for the development of educators' readiness on HEI for educational and consultive activities of parents have been theoretically substantiated: motivation of educators in PEI for active educational and consultive activity; preparing the methodical base of educational applied events in PEI; organization of interaction between educators and specialists in various fields of health and child development; ensuring the implementation of diversified forms of professional development of educators on PEI.

The first organizational and methodological condition is the conceptual idea about the dependence of the development of educators' readiness for educational and

consultive activities on its focus on improving the quality of professional activity. This process is possible if teachers are motivated to improve their results.

The second condition is due to the functions of the most important environment for the professional transformation of educators. It is the system of methodical work in PEI within which the norms and rules of a child's development and control of their observance, conditions are created for educators to learn the new methods of child's development and their realization in practice, the algorithms of educators' advanced training are accepted, interaction between participants of pedagogical process is provided.

The third condition is connected with the activity of the educator's personality in communication processes, in particular, with specialists in various fields whose knowledge and competencies are an important basis for education and consulting of pupils' parents.

The fourth organizational and methodological condition is caused by the need to ensure the process of qualitative transformation of an educator through his participation in various forms of professional development which provide an opportunity to update knowledge in education and consulting to acquire new competencies for realisation of the pedagogical processes for children's parents in various forms, contents, using the necessary resources. An educator in PEI can increase the level of professional competence in the field of educational and consultive activity awareing the lack of specific knowledge, skills, personal qualities for its implementation, and basing on this to activate his own resources to acquire necessary qualities or skills.

An experimental verification of the effectiveness of organizational and methodological conditions for the development of educators' readiness in PEI for educational and consylyng activity of parents in the system of methodical work of PEI has been carried out. The effectiveness of these organizational and methodological conditions is confirmed by positive changes that have occurred in all components of the study and due to the use in the methodological work of preschool education the following activities. For the motivational component it is rating carried on by educators among parents due to choose thier authorship (motive of prestige), organization of

opportunities for moderation in the parental environment of educational and consultive activity of other specialists (pragmatic motives), activation of educators presenting the results of the professional qualitative self-change in the professional environment (professional motives). For the knowledge component it is acquaintance of educators with innovative ways of child development that can be useful for parental education and knowledge in the field of parental coconsultive activity acquired in the process of professional development of educators, as well as through the organization of parents' acquaintance with applied methods which are presented in the methodological base of PEI. For the organizational and technological component it is through the organization of interaction of educators with different specialists: colleagues, specialists who cooperate with PEI on a contractual basis whose function is to ensure the health of the child or work with inclusion. For primary school teachers it is by organizing thematic mini-lectures, consultations for parents (organizational skills), presentations of effective methods of child development (methodological competence), video presentations of the application of these techniques in classes with children in PEI (applied skills), as well as by implementing the processes of professional self-improvement choosing the training programs (methodological competence and applied skills). For the personal component it is done by focusing educators on updating professional competencies and personal qualities needed by a modern educator (pedagogical tact, empathy, self-control, listening skills, organization), as well as the desire for self-improvement taking part in training courses, popularizing the innovative materials and techniques of working with children in the parent audience (organization, ability to listen).

The experimental work was carried out during 2019–2021 on the basis of Alfred Nobel University and 13 preschool institutions of Dnipropetrovsk region. 137 teachers were involved in the experiment at different stages. They were divided into two groups: experimental one is 62 people; control one is 75 people.

Generalization of the results of the experimental work, their quantitative and qualitative analysis indicate the effectiveness of the introduced organizational and methodological conditions for the development of readiness of educators in PEI for

educational and consultive activity of parents in the system of methodical work in PEI. The positive dynamics of formation of educators' readiness for educational and consultative activity with parents in the system of methodical work of PEI has been revealed, that is: the percentage of educators of the experimental group with a high level changed from 17.7 to 43.5%. The number of teachers who showed a low level has decreased significantly (from 41.9 to 11.3%). The teachers of the control group has had positive changes but it is insignificant: high level is from 18.7 to 24.0%, satisfied is from 40.0 to 45.3%, low level is from 41.3 to 30.7%. The analysis of the results showed a statistically significant difference between the results, confirmed by Pearson's criterion χ^2 , which indicates the unconditional effectiveness and reliability of sound and experimentally tested organizational and methodological conditions for the readiness of educators to educate parents in the system of methodical work.

A set of methodical materials for educators on thematic support of education (abstracts of lectures) and consultations of parents has been developed; recommendations were given on the thematic professional development of teachers in terms of developing readiness for consultive and educational activity in PEI; a package of diagnostic materials was selected and adapted to determine the level of readiness of educators for educational and counseling activities with parents.

The research does not cover all aspects of the problem of developing the educators' readiness for educational and consultive activities with parents in the system of methodological work in PEI. It is seen the prospect of further scientific research in the creation of thematic sections in the program of advanced training of managers of preschool education institutions in terms of the organization of educational and consultive activities with parents.

Key words: educational and consultative activity, educator, preschool educational institution, readiness for educational and consultative activity, parents, organizational and methodical conditions.

REFERENCES

Articles in scientific professional publications of Ukraine, which are included

in international scientometric databases

1. Fednova, I.M. (2019). *Osoblyvosti prosvitnytskoi diialnosti vykhovatel'ia zakladu doshkilnoi osvity* [Peculiarities of educational activity of an educator of a preschool institution]. *Naukova zapysky* [Scientific notes]. Ryiv, NPU imeni M.P. Drahomanova Publ., issue CXXXII (142), pp. 247–253. (In Ukrainian).

2. Fednova, I.M. (2019). *Internet-orhanizatsiia prosvitnytsko-konsultatyvnoi diialnosti zakladu doshkilnoi osvity* [Internet organization of educational and consulting activities of preschool education institutions]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii* [Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies]. Sumy, no. 8 (92), pp. 271–278. (In Ukrainian).

3. Fednova, I.M. (2020). *Systema metodychnoi roboty ZDO yak platforma z zabezpechennia rozvytku hotovnosti vykhovateliv do prosvitnytsko-konsultatyvnoi diialnosti* [The system of methodical work of preschool education institution as a platform for ensuring the development of readiness of educators for educational and counseling activities]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problem* [Modern information technologies and innovative teaching methods in training: methodology, theory, experience, problems]. Vinnytsia, Druk plus Publ., issue 57, pp. 234 – 240. (In Ukrainian).

Articles in scientific journals of other countries, which are included in international scientometric databases

4. Orshanskyi, L., Krasnopolskyi, V., Fednova, I., Vysochan, L., Novalska, T., Ivantsiv, O. (2020). Interactive Teaching Methods as a Change in the Purpose of Modern Education. *Systematic Reviews in Pharmacy*, no. 11 (10), pp. 549–555.

5. Fednova, I. (2021). *Orhanizatsiino-metodychni umovy rozvytku hotovnosti vykhovateliv do prosvitnytsko-konsultatyvnoi roboty z batkamy u systemi metodychnoi roboty zakladu doshkilnoi osvity* [Organizational and methodological conditions for the development of educators' readiness for educational and counseling work with parents in the system of methodical work of preschool education institutions]. *Eastern European Scientific Journal*, no. 2 (66), part 1, pp. 45–48. (In Ukrainian).

Publications certifying the approbation of the dissertation materials

6. Fednova, I. (2019). *Prosvita doroslykh yak vyd diialnosti vykhovatel'ia zakladu doshkilnoi osvity* [Adult education as a type of activity of an educator of a preschool institution]. *Problemy reformuvannia pedahohichnoi nauky ta osvity: materialy naukovo-praktychnoi konferentsii* [Problems of reforming pedagogical science and education: proceedings of the scientific-practical conference]. Uzhhorod, pp. 116–119. (In Ukrainian).

7. Fednova, I. (2019). *Zaklad doshkilnoi osvity yak oseredok prosvitnytstva batkiv vykhovantsiv* [Preschool education institution as a center of education of parents of pupils]. *Suchasna vyshcha osvita: problem ta perspektyvy: materialy naukovo-praktychnoi konferentsii* [Modern higher education: problems and prospects: proceedings of the scientific-practical conference]. Dnipro, Universytet imeni Alfreda Nobelia Publ., pp. 219–221. (In Ukrainian).

8. Fednova, I. (2019). *Konsultuvannia yak vyd sotsialnoi diialnosti pedahohovykhovatel'ia* [Counseling as a type of social activity of a teacher-educator]. *Humanitarnyi dyskurs multykulturnoho svitu: nauka, osvita, komunikatsiiz: materialy mizhnarodnoho sympoziumu* [Humanitarian discussion of the multicultural world: science, education, communication: proceedings of the international symposium]. Kyiv, pp. 146–147. (In Ukrainian).

9. Fednova, I. (2020). *Prosvitnytstvo batkiv doshkilniat shchodo pravovoho vykhovannia dytyny* [Education of parents of preschool children on the legal education of the child]. *Aktualni problem pedahohichnoi osvity: novatsii, dosvid ta perspektyvy: materialy vseukrainskoi konferentsii* [Current problems of pedagogical education: innovations, experience and prospects: proceedings of the All-Ukrainian conference]. Zaporizhzhia, Tandem Publ., pp. 135–136. (In Ukrainian).

10. Fednova, I. (2019). *Innovatsiini formy prosvitnytsva ZDO yak platforma pidvyshchennia pedahohichnoi kultury batkiv* [Innovative forms of preschool education as a platform for improving the pedagogical culture of parents]. *Osvita dlia XXI stolittia: vyklyky, problem, perspektyvy: materialy naukovo-praktychnoi*

konferentsii [Education for the XXI century: challenges, problems, prospects: proceedings of the scientific-practical conference], vol. 1, pp. 19–21. (In Ukrainian).

11. Fednova, I. (2020). *Zmist prosvitnytsko-konsultatyvnoi diialnosti ZDO* [The content of educational and consulting activities of preschool education]. *Suchasna vyshcha osvita: perspektyvni ta prioritetni napriamky naukovykh doslidzhen: materialy naukovo-praktychnoi konferentsii* [Modern higher education: promising and priority areas of research: proceedings of the scientific-practical conference]. Dnipro, Universytet imeni Alfreda Nobelia Publ., pp. 213–215. (In Ukrainian).

12. Fednova, I. (2019). *Kulturolohichni pidkhid do orhanizatsii prosvitnytsko-konsultatyvnoi diialnosti dlia batkiv u ZDO* [Cultural approach to the organization of educational and counseling activities for parents in preschool education]. *Osvita i formuvannia konkurentospromozhnosti fakhivtsiv v umovakh yevrointehratsii: materialy naukovo-praktychnoi konferentsii* [Education and formation of competitiveness of specialists in the conditions of European integration: proceedings of the scientific-practical conference]. Mukachevo, MDU Publ., pp. 505–506. (In Ukrainian).

13. Fednova, I. (2021). *Orhanizatsiia vzaiemodii vykhovateliv ZDO iz fakhivtsiamy haluzi zdoroviazberezhennia ta batkamy vykhovantsiv* [Organization of interaction of educators of preschool educational institutions with specialists in the field of health care and parents of pupils]. *Naukova shkola akademika Ivana Ziaziuna u pratsiakh ioho soratnykiv ta uchniv: materialy naukovo-praktychnoi konferentsii* [Academician Ivan Zyazyun's Scientific School in the works of his colleagues and students: proceedings of the scientific-practical conference]. Kharkiv, NTU "KhPI" Publ., pp. 242–244. (In Ukrainian).

ЗМІСТ

	АНОТАЦІЯ	2
	ВСТУП	19
	РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ГОТОВНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ПРОСВІТНИЦЬКО-КОНСУЛЬТАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З БАТЬКАМИ У СИСТЕМІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	29
1.1.	Суть просвітницько-консультативної діяльності педагога	29
1.2.	Особливості організації просвітницько-консультативної діяльності вихователя ЗДО з батьками вихованців	45
1.3.	Компонентно-структурний аналіз готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності	66
1.4.	Система методичної роботи закладу дошкільної освіти як платформа із забезпечення розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності	83
	Висновки до розділу 1	107
	РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИХ УМОВ РОЗВИТКУ ГОТОВНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ПРОСВІТНИЦЬКО-КОНСУЛЬТАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З БАТЬКАМИ У СИСТЕМІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	110
2.1	Загальна характеристика організаційно-методичних умов розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи закладу дошкільної освіти	110
2.2.	Упровадження організаційно-методичних умов розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у систему методичної роботи ЗДО	129

2.3. Аналіз ефективності результатів дослідно-експериментальної роботи	154
Висновки до розділу 2	184
ВИСНОВКИ	188
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	193
ДОДАТКИ	219

ВСТУП

Сучасний стан інформатизації суспільства та високий ступінь зайнятості працюючих батьків виявляє серйозну проблему: недостатню або фахово-хибну поінформованість батьків дітей у особливостях педагогічного впливу на розвиток особистості дитини. Зазначена проблема поглиблюється тим, що сучасні молоді батьки, що користуються послугами закладів дошкільної освіти (ЗДО), внаслідок зайнятості, не мають достатньо часу на розвиток педагогічних знань, а отже, їхній вплив на дитину визначається більшою мірою інтуїтивними потягами, ніж свідомими цілями. Зважаючи на те, що у ЗДО дитина підлягає цілеспрямованому педагогічно обґрунтованому з точки зору вікової доцільності та змістових видів розвитку впливу фахівців, актуальною стає проблема стресу дитини, яка змушена постійно пристосовуватись як до режиму дитячого садку, так і домашніх правил життєдіяльності. Отже, для комфортного розвитку дитини у двох додаткових системах – домашній та ЗДО – існує потреба організації просвітницько-консультативної діяльності ЗДО для батьків дошкільнят, метою якої має стати ознайомлення дорослих з елементарними знаннями про особливості вікового розвитку дитини; надання їм допомоги у вирішенні особистих цілей щодо виховання нащадків, що призведе до узгодженості виховних впливів обох систем. Таким чином, виникає потреба розвитку у вихователів особливого виду фахової компетенції – готовності до просвітницько-консультативної діяльності.

Середовищем, сприятливим для розвитку особистості вихователя, його професіоналізму, майстерності, мотивації його до творчості й підвищення кваліфікації є методична система закладу дошкільної освіти, а отже, розвиток готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності вірогідно має відбуватись у межах закладів дошкільної освіти, зокрема через конкретні впливи, організовані й реалізовані в системі методичної роботи цих закладів.

Законодавчу та нормативну базу методичної роботи ЗДО складають, зокрема, Закон України «Про дошкільну освіту» [50], «Методичні рекомендації

щодо організації взаємодії закладів дошкільної освіти з батьками вихованців» [102], «Примірне положення про методичний кабінет закладу дошкільної освіти» [142] У цих документах визначено зміст, завдання, форми комплексного виховання та розвитку дитини, що може бути якісно реалізованим лише за умови взаємодії ЗДО та родини; виокремлено роль процесу підвищення кваліфікації педагогів як – надважливої функції методичної роботи у закладі дошкільної освіти.

У науковій літературі репрезентовано численні студії, які створюють підґрунтя для розвитку готовності вихователів ЗДО до просвітницько-консультативної діяльності батьків та в яких, зокрема, досліджуються: загальні питання підготовки педагогів дошкільної освіти (Г. Борин [16], Н. Голота [32], Н. Ковалевська [65; 66], О. Кошіль [72], Л. Сущенко [176], А. Чаговець [202] та ін.), підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до організації співпраці з батьками (Н. Стаднік, Ю. Волинець [172]); підготовки фахівців різних спеціальностей до консультативної діяльності: психологів (М. Бадалова [4], О. Бондаренко [15] С. Васьківська [21], П. Горностай [35], Р. Кочюнас [77], О. Кулешова [82], І. Лисенко [90], Р. Мей [100], В. Панок [127], С. Савченко [151] та ін.), юристів (М. Василенко [20], Я. Волошина [26]), педагогів та соціальних педагогів (Т. Білошицька [13], О. Пожидаєва [135]); особливостей організації просвітницької роботи (О. Запорожець [53], О. Кузнецова [80], О. Кулешова [82], Лі Аньянь [89], І. Новик [116], К. Ткаченко [118], І. Трубавіна [177; 178], Н. Філіпчук [194], Н. Фрадкіна [199] та ін.); просвітницько-консультативної роботи з батьками дітей раннього віку (Г. Борин [17]).

Увага науковців звернена на проблему взаємодії: сім'ї та закладу дошкільної освіти (Н. Алексєєва [180], Г. Задорожна [49], А. Залізник [51], С. Копка [73], І. Перепелюк [132], Н. Семенова [160], О. Сема [159], С. Паламарчук [180], Т. Туркот [180]), закладу дошкільної освіти та початкової школи (Н. Голота [32]), педагогічних працівників та фахівців інших спеціальностей (О. Сотнікова [169]); мотивації педагогічних працівників до професійного зростання (З. Крижановська [78], К. Овраменко [118],

Р. Попелюшко [139], Л. Притуляк [143], Ю. Шевченко [207]); організації методичної роботи у закладах освіти (К. Крутій [79], В. Кулічківська [83], С. Міщенко [103]).

Дослідниками представлено зміст, шляхи й методи просвітницько-консультативної діяльності ЗДО: створення й використання буктрейлера (О. Шматько [19], С. Дмитрів [19]), використання ейдотехніки у розвитку мовлення дошкільників (Г. Ватаманюк [22], Л. Кривоніс [43], О. Дроботій [43]), розвиток творчих здібностей дитини технологіями малювання (О. Михайлова [104], Л. Шульга [104], О. Насибулліна [110]), реалізація здоров'язберезувальних технологій (І. Жидкова [47]), організація правового виховання дошкільників (О. Гнізділова [30]), організація роботи батьківського клубу (Н. Ковалевська [66]), організація роботи сайту закладу освіти та інформаційного середовища (Н. Ласкова [86], І. Ніколаєску [113], М. Носкова [117]).

Грунтовні дослідження присвячені проблемі організації післядипломної освіти педагогічних працівників та андрагогічного підходу в процесах підвищення кваліфікації (Н. Дятленко [42], Л. Коваленко [67], Л. Павленко [126], С. Сисоєва [165], Л. Чхайло [204]).

Водночас, незважаючи на різнопланові публікації, жодний із названих підходів повною мірою не забезпечує виконання завдання розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками через нерозробленість теоретичної і технологічної бази, яка б сприяла формуванню зазначеної якості в умовах системи методичної роботи закладу дошкільної освіти.

Аналіз результатів теоретичних напрацювань учених щодо готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками дав змогу констатувати низку *суперечностей* між:

– об'єктивними вимогами суспільства до якісно нової організації взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї на засадах партнерства, педагогічного просвітництва та можливості організації фахових консультацій, та низьким

рівнем готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності батьків вихованців;

– потребою розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності батьків та невизначеністю структури означеного утворення;

– наявністю потенційних можливостей методичної системи закладу дошкільної освіти щодо розвитку у вихователів просвітницько-консультативної компетентності та недосконалістю стратегії організації якісного удосконалення вихователів за означеним змістом.

Необхідність усунення зазначених суперечностей, практичне значення проблеми та недостатнє опрацювання її теоретичних та прикладних аспектів визначили тему наукового дослідження: **«Розвиток готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи закладу дошкільної освіти».**

Зв'язок теми дослідження з науковими програмами, планами, темами. Дисертація відповідає основним напрямкам досліджень кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», проведених у межах комплексних наукових тем «Модернізація професійно-педагогічної освіти в Україні в умовах інтеграції до світового освітнього простору» (державний реєстраційний номер 0112U002287) і «Теоретичні та методичні засади моделювання компетентнісної професійної освіти у контексті євроінтеграції» (державний реєстраційний номер 0717U004331). Тему затверджено вченою радою ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» (протокол № 2 від 21 квітня 2017 р.).

Об'єкт дослідження – система методичної роботи закладів дошкільної освіти.

Предмет дослідження – організаційно-методичні умови розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності у системі методичної роботи закладу дошкільної освіти.

Мета дослідження – обґрунтувати теоретичні засади розвитку готовності

вихователів до просвітницько-консультативної діяльності у системі методичної роботи закладу дошкільної освіти, розробити та експериментально перевірити організаційно-методичні умови реалізації цього процесу.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що реалізація теоретично обґрунтованих організаційно-методичних умов (мотивація вихователя ЗДО до активної просвітницько-консультативної діяльності; створення у системі ЗДО методичної бази просвітницьких заходів прикладного характеру; організація взаємодії вихователів та фахівців різних галузей зі здоров'язбереження та розвитку дитини; забезпечення реалізації диверсифікованих форм підвищення кваліфікації вихователів ЗДО), позитивно впливатиме на розвиток готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками.

Для досягнення поставленої мети та перевірки гіпотези сформульовано такі **завдання дослідження**:

1. На підставі аналізу психолого-педагогічної літератури та джерел розкрити теоретичні засади розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи закладу дошкільної освіти.

2. Обґрунтувати сутність, структуру, показники та рівні сформованості готовності вихователів закладу дошкільної освіти до просвітницько-консультативної діяльності з батьками.

3. Розробити й теоретично обґрунтувати організаційно-методичні умови розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи закладу дошкільної освіти.

4. Здійснити експериментальну перевірку ефективності організаційно-методичних умов розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи закладу дошкільної освіти.

5. Підготувати навчально-методичний ресурс організації просвітницько-консультативної діяльності вихователів у системі методичної роботи закладу

дошкільної освіти.

Теоретико-методичну базу дослідження становлять концептуальні положення *системного* (Н. Самборська [158], Д. Люта [93], О. Марущак [99], О. Іонова [59], С. Гончаренко [34] та ін.), *діяльнісного* (О. Леонтьєв [87; 88], Т. Мартинюк [98], І. Сорочук [167]), *компетентнісного* (Н. Бібік [11], О. Овчарук [11], О. Пометун [137], О. Савченко [151], О. Локшина [91]), *особистісно орієнтованого* (І. Бех [9], О. Кобзар [64], О. Попова [140], І. Якиманська [212]), *андрагогічного* (О. Аніщенко [121], С. Архипова [3], О. Барабаш [7], О. Дубасенюк [144], Н. Дятленко [42], А. Кукуєв [81], Л. Лук'янова [122], Л. Сігаєва [124], МакЛеод (*Saul McLeod*) [235]) наукових підходів, а також концептуальні підходи до професійного самовдосконалення та самореалізації особистості (А. Деркач [38], Р. Попелюшко [139], В. Семиченко [161]), теорії професійної мотивації (О. Коваленко [68], З. Крижановська [78], Л. Лук'янова [92], А. Стельмах [174]), зокрема мотивації до діяльності педагогів дошкільця (О. Коваленко [68], З. Крижановська [78], К. Овраменко [118], Л. Притуляк [143]), теорії та історії просвітництва (С. Бакай [5], П. Біліченко [12], О. Запорожець [53], Ю. Калічак [61], О. Киселиця [63], А. Коробченко [75], О. Мармазова [97], Л. Новаківська [114], Н. Пастушенко [128], О. Попельнюх [138], Н. Шарата [206]), теорії та практики консультування (Т. Білошицька [13], О. Бондаренко [15], С. Васьківська [21], Р. Кочюнас [77], Р. Мей [100], В. Панок [127], Н. Побірченко [133], О. Пожидаєва [134], Я. Чаплак [203]), практичного просвітництва та консультування у педагогічній діяльності (Г. Борин [17], І. Братусь [198], Н. Гаркавенко [29], П. Горностай [35], О. Кузнецова [80], О. Кулешова [82], В. Кушнір [85], І. Новик [116], Т. Розвадовська [150]), у тому числі у зарубіжній практиці (М. Іванчук [58], Т. Цуркан [58], О. Мкртичян [105], І. Перепелюк [132]), теорії та методики організації взаємодії дошкільного закладу освіти з родиною (Г. Борин [16; 17], Т. Галицька [28], М. Головка [31], Г. Задорожна [49], А. Залізняк [51], Н. Ковалевська [65; 66], А. Кожина [70], С. Копка [73], В. Оржеховська [121], В. Кириченко [121], В. Ковчанин [121], О. Сема [159], Н. Семенова [160], І. Трубавіна [178]), практики використання

інноваційних методик розвитку дитини дошкільного віку (Г. Ватаманюк [22], О. Гнізділова [30], Л. Грищенко [36], Н. Дронжик [40], М. Єфименко [45], Н. Софій [94], Ю. Найда [94], О. Насибулліна [110], О. Пащенко [129; 130], О. Сотнікова [169]), взаємодії закладу дошкільної освіти з початковою школою та фахівцями зі здоров'язбереження дитини (Н. Голота [32]), теорії та практики управління закладом дошкільної освіти (В. Кулічковська [82]), організації методичної роботи у закладах освіти (І. Жерносек [46], Н. Корогод [76], С. Майданенко [95], С. Міщенко [103]), особливостей змісту, форм, функцій методичної роботи у закладах дошкільної освіти (Г. Беленька [10], І. Дубровіна [47], О. Корнєєва [74], А. Мельніченко [48], Т. Шинкар [209], А. Чаговець [202]).

З метою досягнення мети, вирішення визначених завдань, перевірки висунутої гіпотези використано комплекс таких **методів дослідження**: теоретичні – аналіз, узагальнення та систематизація наукових положень з метою розробки теоретичних засад розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності у системі методичної роботи закладу дошкільної освіти; емпіричні: діагностичні (анкетування, бесіда, тестування); обсерваційні (спостереження, самоспостереження) з метою визначення у вихователів рівня готовності до просвітницько-консультативної діяльності; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний) з метою визначення ефективності впровадження організаційно-методичних умов розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності у системі методичної роботи закладу дошкільної освіти; методи математичної статистики для визначення статистичної значущості отриманих результатів у ході експериментальної роботи.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилася впродовж 2019–2021 рр. на базі на базі ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» та 13 закладів дошкільної освіти Дніпропетровської області. На різних етапах до експерименту було залучено 137 педагогів. Вони були поділені на дві групи: експериментальна – 62 особи; контрольна – 75 осіб.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в дисертації:

– *уперше* розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено організаційно-методичні умови розвитку готовності вихователів ЗДО до просвітницько-консультативної діяльності з батьками: мотивація вихователя ЗДО до активної просвітницько-консультативної діяльності; створення у системі ЗДО методичної бази просвітницьких заходів прикладного характеру; організація взаємодії вихователів із фахівцями різних галузей; забезпечення реалізації диверсифікованих форм підвищення кваліфікації вихователів ЗДО;

– *уточнено й конкретизовано* понятійно-категоріальний апарат досліджуваної проблеми «просвітницька діяльність», «консультативна діяльність вихователя», «просвітницько-консультативна діяльність», «готовність до просвітницько-консультативної діяльності вихователя ЗДО», «система методичної роботи закладу дошкільної освіти»);

– *удосконалено* зміст, методи та технології (мотиваційно-рейтингові, диверсифіковані форми підвищення кваліфікації, активної професійної безпосередньої та опосередкованої взаємодії) якісного перетворення вихователя закладу дошкільної освіти, спрямовані на розвиток мотиваційного, знаннєвого, особистісного, організаційно-технологічного компонентів готовності вихователів ЗДО до просвітницько-консультативної діяльності з батьками;

– *набули подальшого розвитку* наукові уявлення про сутність, структуру, компоненти, показники й рівні готовності вихователів ЗДО до просвітницько-консультативної діяльності з батьками; діагностичний інструментарій оцінювання рівнів зазначеної готовності.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в розробці та впровадженні організаційно-методичних умов розвитку готовності вихователів ЗДО до просвітницько-консультативної діяльності батьків, що може бути покладено в основу моделювання відповідного процесу для системи методичної діяльності інших закладів дошкільної освіти; суттєвому оновленні, модифікації та коригуванні змісту програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної освіти.

Основні положення дисертації можуть бути використані для подальшого

вдосконалення теорії та практики професійної психолого-педагогічної освіти, зокрема при розробці посібників, програм спецкурсів для студентів, магістрантів та аспірантів з питань підготовки педагогів дошкільної освіти, в системі підвищення кваліфікації та перепідготовки вихователів та організаторів дошкільної освіти, їх практичній діяльності.

Основні положення та результати дослідження **впроваджено** в процес професійної підготовки ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» (довідка про впровадження № 350 від 08.06.2021 р.), Запорізького національного університету (довідка про впровадження № 0107/3/342 від 27.08.2021), Закладів дошкільної освіти Дніпровського району Дніпропетровської області (довідка про впровадження № 1020 від 31.12.2020 р.), Закладів дошкільної освіти Кам'янської міської ради Дніпропетровської області (довідка про впровадження № 928 – 02.12 від 20.05.2021 р.).

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження репрезентовано в доповідях і повідомленнях на науково-практичних конференціях різних рівнів: міжнародних: «Гуманітарний дискурс мультикультурного світу: наука, освіта, комунікація» (Київ, 2019), «Освіта для XXI століття: виклики, проблеми, перспективи» (Суми, 2019), «Сучасна вища освіта: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень» (Дніпро, 2019, 2020, 2021), «Практична психологія у сучасному вимірі» (Дніпро, 2018, 2019, 2020, 2021), «Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції» (Мукачево, 2020), «Актуальні проблеми педагогічної освіти: новації, досвід та перспективи» (Запоріжжя, 2020), «Наукова школа академіка І.А. Зязюна у працях його соратників та учнів» (Харків, 2021) та всеукраїнських: «Проблеми реформування педагогічної науки та освіти» (Ужгород, 2019), «Сучасна вища освіта: проблеми та перспективи» (Дніпро, 2018).

Основні теоретичні положення і результати дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи, щорічних звітних науково-практичних конференціях

професорсько-викладацького складу ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» (2018–2021 рр.).

Публікації. Основні теоретичні положення й висновки дослідження відображено у 13 публікаціях, серед них 3 статті у провідних наукових фахових виданнях України, внесених до міжнародних наукометричних баз, 1 стаття у зарубіжному науковому журналі, внесеному до наукометричної бази Scopus, 1 стаття у зарубіжному виданні, 8 статей і тез доповідей у збірниках матеріалів конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (237 найменування, в тому числі 24 іноземними мовами), 8 додатків (на 102 стор.). Дисертація містить 17 таблиць та 6 рисунків. Загальний обсяг роботи складає 323 сторінки, із них основного тексту – 177 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ГОТОВНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ПРОСВІТНИЦЬКО-КОНСУЛЬТАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З БАТЬКАМИ У СИСТЕМІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

1.1. Суть просвітницько-консультативної діяльності педагога

Сучасний стан інформатизації суспільства та високий ступінь зайнятості працюючих батьків виявляє серйозну проблему: недостатню або фахово-хибну поінформованість батьків дітей в особливостях педагогічного впливу на розвиток особистості дитини. Зазначена проблема поглиблюється тим, що сучасні молоді батьки, що користуються послугами ЗДО, внаслідок зайнятості, не мають достатньо часу на розвиток педагогічних знань, а отже, їхній вплив на дитину визначається більшою мірою інтуїтивними потягами, ніж свідомими цілями. Зважаючи на те, що у ЗДО дитина підлягає цілеспрямованому педагогічно обґрунтованому з точки зору вікової доцільності та змістових видів розвитку впливу фахівців, актуальною стає проблема стресу дитини, яка змушена постійно пристосовуватись як до режиму дитячого садку, так і домашніх правил життєдіяльності. Отже, для комфортного розвитку дитини у двох додаткових системах – домашній та ЗДО – існує потреба організації просвітницько-консультативної діяльності ЗДО для батьків дошкільнят, метою якої має стати ознайомлення дорослих з елементарними знаннями про особливості вікового розвитку дитини; надання їм допомоги у вирішенні особистих цілей щодо виховання нащадків, що призведе до узгодженості виховних впливів обох систем.

Готовність вихователів ЗДО до просвітницько-консультативної діяльності батьків учнів насамперед передбачає уточнення суті концептуального поняття: «просвітницька діяльність».

У довідкових джерелах поняття «просвітницька діяльність» представлено в аспекті змісту просвітництва як суспільної течії, що сприяла розповсюдженню

передових ідей та знань у різних суспільних верствах населення у різні роки існування держави. Філософський енциклопедичний словник поняття «просвітництво» наділяє функцією зміни поглядів населення, що ґрунтуються на релігійному або політичному авторитеті, такими, котрі впливають із потреб людського розуму та можуть витримати критику з боку кожного окремого індивіда [195, с. 472].

У наукових працях просвітництво представлено, перш за все, як діяльність видатних особистостей, зокрема, братств Києво-Могилянської академії, видатних діячів В. Каразіна, В. Капніста, В. Рубана, Я. Козельського та ін. Дослідники акцентують увагу на тому, що в історії держави просвітницька діяльність була зорієнтованою, перш за все, на неосвічені верстви населення, що спричиняло необхідність адаптувати інформацію для її розуміння конкретним соціальним товариством. Н. Фрадкіна зауважує на розмаїтті форм та методів просвітницької діяльності слобідської інтелігенції: недільних школах, позашкільних професійних загальноосвітніх закладах для робітників, товариств з поширення грамотності серед населення (у формах видавничої діяльності), закладах просвітницько-естетичного напрямку (товариств любителів хорового співу, музичного гуртку), наукових та науково-технічних товариствах (медичному, технічному, історико-філологічному тощо) [199].

Отже, основними рисами просвітницької діяльності можна визначити альтруїзм у взаємодії із населенням, збудження інтересу людей до нових ідей, доступність надання та комфортність отримання інформації (через реалізацію у певних формах і методах її представлення).

Загалом просвітницька діяльність відбувається через надання інформації населенню у різних формах: практично спрямованих (курси, тренінги, консультації), інформативних (громадські лекції, статті, листівки – у тому числі засобами Інтернету) тощо. При цьому важливим є урахування особливостей аудиторії, для якої призначена ця діяльність. Зокрема, для просвіти батьків вихованців слід ураховувати принципи андрагогіки (освіти дорослих).

Функціями просвітницької діяльності є освітня, що дозволяє поширювати, доповнювати, поновлювати знання; інформативна, яка поширює обізнаність громадян у конкретних питаннях науки, культури, суспільного устрою, пов'язаних із їхнім інтересом; пояснювальна, що забезпечує адекватність розуміння отримуваної інформації; ідеологічна, яка виявляється у популяризації ідей державного спрямування або тих, що відображують принципи та зміст діяльності окремих соціальних спільнот (у ЗДО ця функція реалізовується у громадянському вихованні); агітаційно-пропагандувальна, яка виявляється у розповсюдженні відомостей про конкретні організації з метою залучення до неї нових членів; консультативна, що розповсюджує прикладні знання, необхідні громадянам у конкретний період їхнього життя та діяльності.

Сучасні підходи до просвітницької діяльності визначають її різноплановість за змістом. Зокрема, найбільш активно просвітницька діяльність для населення організовується з метою поглиблення знань або формування споживчих умінь за змістом галузей економіки, політики, права, медицини, фізичної культури тощо. У дослідженні І. Лисенко висвітлюються особливості просвітницької діяльності організаційних психологів, основними видами якої автор визначає індивідуальні (доступ до відповідної літератури, профільних сайтів, аудіо та відео ресурсів); фронтальні (лекції) та групові (тренінги, рольові ігри, постійно діючі семінари). При цьому цікавим видається підхід до організації фронтальних форм, ефективність яких науковець вбачає в тому, що отримувана в присутності інших людей інформація засвоюється краще, оскільки на її сприйняття, аналіз та осмислення впливають емоційні реакції оточення. Цей ефект пов'язаний із поняттям фасилітації, що виявляється у більш успішній діяльності особистості за умови її перебігу у присутності спостерігачів (інших суб'єктів діяльності) [90].

Місце просвітницької діяльності в галузі Збройних Сил визначено у державних документах, зокрема у Директиві Міністерства Оборони України Д-3 від 13.02.2006 «Про організацію гуманітарної підготовки, суспільно-правового інформування особового складу Збройних Сил України» [144], а також у

Концепції виховної роботи у збройних Силах та інших військових формуваннях України [144], в яких визначаються принципи, завдання функції, методи та заходи просвітницько-виховної роботи, а також подається алгоритм організації конкретних заходів, що забезпечують виховання патріотизму та підвищення рівня культури у бійців. Зокрема презентується «Народознавча світлиця», метою створення якої є надання обізнаності військовослужбовцям про історичне минуле України, її традиції, а також сьогодення. Особливістю організації цього заходу є оперативність зміни інформаційного фонду (оновлення підшивок газет, наповнення папок з матеріалами про підвищення загальнокультурного рівня та конкретних знань (вивчаємо українську мову, воїну – про закони, слухачу гуманітарної підготовки тощо). Значущими для просвітництва військовослужбовців, згідно нормативних документів, є організація читацьких конференцій, метою яких є пропагування конкретних книг; кіно вечорів, у межах яких відбувається не лише перегляд визначеного фільму, але й його обговорення; культпоходи та екскурсії, через які бійці мають нагоду ознайомитись із особливостями культури та історії місцевості, де вони служать [144].

В аспекті педагогічної науки цікавим вважаємо аналіз просвітницької складової у діяльності вчителів різних дисциплін (І. Фольварочний [197]; Л. Кожевнікова [70], Д. Орлюк [122], S. Cheung [216], Y. Güven [221]). Так, І. Фольварочний аналізує просвітницьку діяльність учителя фізичної культури. При цьому автор зосереджується на ідеї популяризації здорового способу життя особистості через залучення до просвітницької діяльності як школярів, так і їхніх батьків. Науковець актуалізує увагу на конкретних формах просвітницької діяльності для дорослої аудиторії (показові виступи юних спортсменів, створення куточку спортивної слави у межах шкільного музею, оперативних таблиць та фотозвітів спортивних заходів та їх результатів, куточку для батьків з порадами про раціональний режим життя учнів тощо, організація спільних із батьками заходів типу «Мама, тато, я – спортивна сім'я»), що не лише дають уявлення про зміст конкретної інформації, але й активізують мотивацію щодо включення у презентовану діяльність, викликають бажання бути причетним до

неї [197]. Л. Кожевнікова торкається проблеми музично-просвітницької діяльності вчителя як такої, що передбачає розповсюдження знань про музику й спрямовується на виховання гуманістичних ідеалів, збагачення музично-естетичної ерудованості вихованців, розкриття їх творчого потенціалу [70]. Д. Орлюк визначає роль оснащення кабінету математики для реалізації вчителем просвітницької діяльності учнів як важливого засобу популяризації математики. За думкою автора, завдяки заходам, що проводяться вчителем у кабінеті математики у дітей розширюється світогляд, формуються нові математичні потреби, виникає потяг до вивчення математики та користування кабінетом математики, адже саме кабінет приводить увагу учнів до повного стану активності [122].

Отже, аналіз досліджень з проблеми просвітницької діяльності представляє можливим визначити її основні функції: надання знань з окремих питань для конкретно визначеної аудиторії (при цьому має бути ураховано особливості сприйняття спільнотою інформації); організація інтерактивних заходів з конкретної проблеми з метою формування у населення певних практичних умінь та способів миследіяльності.

Отже, поняття *«просвітницька діяльність»* розглядається нами як діяльність з поінформування конкретних суспільних ланок населення з важливих для них питань. Основними рисами просвітницької діяльності є альтруїзм та доступність подання й комфортність отримання інформації суб'єктами взаємодії. Функціонально просвітницька діяльність призначена сформувати у населення певні практичні уміння та способи миследіяльності, а тому її організатори мають орієнтуватись на інтерактивні форми взаємодії з аудиторією.

Якщо просвітницька діяльність певною мірою спрямована на групові впливи роботи з аудиторіями, то організація та проведення консультацій має за мету фахову допомогу когнітивного виду індивідуальному клієнтові.

У тлумачному словникові поняття «консультація» представлено як «порада фахівця з якого-небудь питання; подавання порад з яких-небудь питань»;

консультування; установа, у якій фахівці допомагають порадами з яких-небудь питань» [166, с. 267].

Консультант у перекладі з латини означає – радник, тобто фахівець, службовим обов'язком якого є давати поради, висновки з питань його спеціальності. У професійному дискурсі переважають представлення консультативної діяльності як частини фахової у медичній, юридичній, психологічній галузях.

Медичні консультування обумовлені особливостями фахової діяльності лікарів і представлені взаємодіями з пацієнтом, колегами (консилиум) у формах реального спілкування або телемедицини (онлайн консультацій).

Юридична консультативна діяльність розуміється як різновид юридичної діяльності, що здійснюється на професійній основі у процесуально-правових формах і призначена для правового супроводження економічної діяльності підприємств (установ, організацій), забезпечення реалізації верховенства права [26].

У площині психологічних послуг консультування розглядається як конфіденційний діалог між клієнтом і фахівцем, що має на меті допомогти клієнту впоратися з проблемою і прийняти щодо проблеми власне рішення, як унікальний вид психологічної допомоги, процес взаємодії двох чи більше людей в атмосфері довіри, коли спеціальні знання консультанта спрямовані на надання психологічної допомоги клієнту в оперативному вирішенні проблем, виявленні особистісних ресурсів чи створенні перспективних програм розвитку [148, с.219].

Завданнями консультування фахівців (Т. Білошицька [13], Я. Волошина [26], П. Горностаї [35], В. Панок [127]) визначають:

- поліпшення психологічного стану клієнта (наприклад, зниження тривоги, напруги, підвищення емоційної і стресової стійкості та ін.);
- емоційна підтримка і увага до переживань клієнта;
- допомога у вирішенні проблеми клієнта, прийняття ним усвідомленого рішення щодо свого життя і здоров'я;

- оптимізація життєвих сил і установок клієнта, зміна його ставлення до проблеми (від «глухого кута» – до «вибору рішення»);
- навчання клієнта навичкам виходу зі складних життєвих ситуацій, збереження здоров'я, безпечної поведінки.

Ефективність процесу консультування залежить від урахування принципів поваги до людини (людиноцентрованості), відповідальності за власні вчинки, самостійності у рішеннях, послідовності у цілях і цінностях. Крім того, для консультанта обов'язковими умовами його діяльності є відповідальність за якість інформації, наданої клієнтові, допомога клієнтові у прийнятті рішення, але уникання власних пропозицій рішення. Таким чином, і консультант, і клієнт несуть частину відповідальності за спільну взаємодію.

Дослідники (М. Бадалова [4], О. Бондаренко [15], Н. Гаркавенко [29], І. Лисенко [90]) поділяють психологічне консультування на типи за спрямованістю:

- кризове консультування: підтримка у клієнта почуття контролю над складною життєвою ситуацією;
- підтримувальне консультування: емоційна підтримка клієнта (емпатія, розуміння, підтримка почуттів клієнта). Людина, що переживає горе або втрату, може і повинна розраховувати на те, що після консультації їй буде трохи легше, і консультант націлений на підтримку здорового процесу проживання втрати, що призводить до полегшення;
- мотиваційне консультування: допомога в прийнятті рішення, відчутті клієнтом власної відповідальності, що приходять разом з розумінням того, що відбувається;
- інформаційне консультування: надання необхідної інформації, направлення (переадресація), організаційна допомога у вирішенні проблеми.

Отже, консультативна діяльність є особливим видом діяльності у різних фахових галузях, при цьому ризиками, що її узагальнюють, можна визначити: взаємодію із клієнтом за змістом його потреби, фаховість консультанта у проблемі клієнта, отримання клієнтом задоволення продуктом консультації.

У науковій та науково-методичній літературі (В. Панок [127], О. Пожидаєва [134], І. Трубавіна [178]) методами консультування фахівці визначають способи здійснення вербального спілкування клієнта й консультанта. Зокрема, виокремлюють:

- регламентування – застосування організаційних положень, необхідних для успіху консультування (час на роботу, на міркування, на зустріч). Це дисциплінує клієнта, організовує його роботу з консультантом;

- ранжування альтернатив – експерт упорядковує за перевагою всі наявні вирішення досліджуваних проблем;

- переконання – метод розладнання неправильних переконань із подальшою їх перебудовою;

- підтримування – здійснюється з метою зменшення занепокоєння, підвищення самооцінки клієнта;

- інструктування – роз'яснення умов, обставин, перспектив роботи, наслідків проблеми, можливих труднощів, попередження можливих помилок;

- приклад – показ дій інших людей в подібних обставинах. Показ може бути словесним, за допомогою аудіо- та відеоапаратури, супроводжується описом ситуації, якостей людини, її ресурсів і можливостей;

- заохочення – схвалення дій і міркувань клієнта з метою закріплення позитивних дій і міркувань;

- інформування – передача інформації клієнтові без оцінок її та клієнта, але з урахуванням особливостей його проблеми.

Структура комунікативної діяльності педагога, яка зумовлена метою, логікою та методами консультування на окремих етапах роботи в конкретних обставинах обумовлена виокремленням конкретних форм цієї діяльності, які, за думкою І. Трубавіної, розрізняються за місцем проведення (виїзне, стаціонарне, пересувне); за кількістю учасників (групове, індивідуальне, масове); за часом (тривале, одноразове); за мірою допомоги (надання потрібної інформації, спільний аналіз проблем, надання порад, рекомендацій, робота за контрактом) [178].

Діяльність педагога-вихователя обумовлюється низкою соціальних контактів з оточенням, включеним у педагогічну взаємодію. Перш за все, йдеться про батьків вихованців, з якими має бути встановлено тісний контакт й визначено спільну дорожню карту виховного впливу на дитину. Зважаючи на це, важливою стає організація педагогічного консультування як виду соціальної діяльності педагога.

У науковій думці досліджуються проблеми, пов'язані із підготовкою майбутніх фахівців до консультативної діяльності (М. Бадалова [4], О. Балагурова [6], М. Василенко [20], Н. Гаркавенко [29] та інші). Дослідниками встановлено необхідні для консультативної роботи стрижневі риси фахівця: спрямованість на людину, повага до її індивідуальності, орієнтованість на гуманістичні цінності та духовне самовдосконалення, необхідність поєднання науково-пошукових та практичних умінь. Зокрема, на думку М. Бадалової та Н. Гаркавенко, професійна освіта та досвід практичної роботи визначають успішність індивідуального стилю діяльності консультанта [4; 29]. У праці О. Балагурової представлені засоби діагностики готовності студентів до консультативної діяльності, основою яких є виявлення результативності навчальних розвиваючих і виховних завдань фахової підготовки [6].

Консультативна діяльність фахівців педагогічних спеціальностей обумовлюється як обов'язковістю відповідно освітніх програм, так і потребами населення, що ініціює створення таких державних програм. Зокрема, Наказом Міністерства освіти і науки, молоді і спорту України № 714 від 30.06.2011 затверджено Примірне положення про консультативний центр для батьків дітей дошкільного віку, які виховуються в умовах сім'ї [142]. У цьому документі визначається, що консультативний центр є однією з форм надання допомоги сім'ї у вихованні та розвитку дітей дошкільного віку з метою забезпечення єдиних вимог і наступності сімейного і суспільного виховання. Фахівці створених за потребою батьків консультаційних центрів надають їм допомогу у порадах щодо вікових та психофізіологічних особливостей дітей, психологічної готовності навчання у школі, профілактики відхилень у фізичному, психічному

і соціальному розвитку дітей дошкільного віку, організації в домашніх умовах розвивальної ігрової діяльності, створення умов для загартовування. Крім того ці фахівці залучені до діяльності служб з соціального захисту дітей із різних категорій сімей. Крім визначених вище форм консультативної діяльності (лекторії, семінари, індивідуальні та групові консультації) державні представництва пропонують і заочну форму, що виявляється у листуванні, телефонному консультуванні та спілкуванні через Інтернет-сайти.

Консультування в соціальній сфері розглядається як кваліфікована порада, допомога особам, які мають певні проблеми, спрямована на відновлення й оптимізацію їхніх соціальних функцій з метою сприяння соціалізації особистості, вироблення соціальних норм спілкування; вид соціальної послуги клієнту, що має сприяти поліпшенню його взаємин із соціальним середовищем, створенню психологічного комфорту в соціумі [21]; кваліфікована допомога клієнтам, що відчують труднощі у повсякденному житті, спрямована на оптимізацію соціальних зв'язків у вирішенні особистих проблем [134]; технологія надання соціальної допомоги шляхом цілеспрямованого інформаційного впливу на людину чи малу групу з метою їх соціалізації, відновлення і оптимізації соціальних функцій, орієнтирів, розробки соціальних норм спілкування [48]; один із видів професійної діяльності фахівця соціальної педагогіки, що є різновидом соціальних послуг [170].

Для ефективного проведення консультацій з клієнтами, педагог має набувати певних особистісних якостей: емпатії, поваги до клієнта, доброзичливості, відкритості, емоційної стабільності, інтегративності мислення, педагогічного такту, конкретності, чіткості, рефлексії, а отже – консультант має бути особисто привабливим для клієнта, що виявляється у зворотному боці зацікавленості в людях і задоволенні від спілкування з ними.

Науковці (Т. Білошицька [13], Г. Борин [17], О. Пожидаєва [134]) свідомі того, що педагогічне консультування як певний вид педагогічної діяльності має певне функційне навантаження, принципи реалізації.

Так, зазначається, що педагогічне консультування є особливим видом професійної діяльності, зокрема пов'язаним із психолого-педагогічним впливом на особу, що потребує допомоги у вирішенні певної проблеми, або з організацією педагогічної допомоги особам, які прямо або опосередковано включені у процес виховання (наприклад, батьки дітей).

Педагогічне консультування обумовлюється виконанням конкретних функцій педагогічної діяльності: інформативної (надання інформації для прийняття рішення); рекомендаційної (представлення інформації про найбільш оптимальні способи вирішення проблеми); підтримувальної (допомога у зв'язках із фахівцями різних галузей знань, включених у вирішення проблеми); превентивної (актуалізація уваги клієнтів на можливих негативних наслідках пасивного щодо визначеної проблеми способу поведінки); просвітницької (надання загальної інформації відповідно пізнавального інтересу клієнта до проблемного питання); корекційної (актуалізація уваги на необхідності змін у програмі допомоги клієнту відповідно аналізу перебігу стану її вирішення та урахування відхилень від прийнятого плану) [134].

У наукових працях зазначено, що процес організації консультацій педагогом стане ефективним, якщо буде відповідати принципам: оперативності в отриманні консультації; ініціативності (надання консультацій відповідно усвідомлення проблеми консультантом); ініційованості (надання консультації за потребою клієнта); інтеграційності (представлення у процесі консультації поглядів на проблему з точки зору різних галузей знання); мобільності (відтворюваність консультативної допомоги в умовах виникнення нової проблеми) [13; 177].

Слід зазначити, що у науковій літературі та у педагогічній практиці широко представлено досвід консультативної діяльності вчителя в її двох аспектах: або така діяльність є зверненою на учня (йдеться про консультації з шкільних дисциплін з метою відпрацювання недостатньо усвідомленого програмного матеріалу), або консультації педагогів призначені для батьків учнів з особливими потребами. У цьому випадку найбільш активно висвітлюється

досвід консультативної діяльності шкільних психологів, логопедів та соціальних педагогів.

Так, у дослідженнях Ю. Альшиної [2], Р. Кочюнас [77], А. Осіпової [125] визначаються функції психологічного консультування у школі:

- контролю за перебігом психічного розвитку дитини на основі уявлень про нормативний зміст та вікові періодизації цього процесу;
- конструктивно-просвітницьку, відповідно до якої відбувається повідомлення вчителям основних відомостей із психології дитини;
- психопрофілактичну, що виявляється у попередженні та профілактиці конфліктів;
- консультативну, яка дозволяє здійснювати психологічну інтерпретацію окремих станів педагогів та вихованців, особливостей їхньої поведінки тощо.

Автори по-різному підходять до визначення консультативної психологічної діяльності. Так, Ю. Альшина консультативною визнає будь-яку роботу з людьми, спрямовану на розв'язання різних психологічних проблем у міжособистісних відносинах [2]; Р. Кочюнас вважає психологічне консультування професійним ставленням кваліфікованого консультанта до клієнта [77]; А. Осіпова ототожнює цей процес із поняттям психокорекції, що спрямована на розв'язання у процесі розвитку особистості конкретних проблем навчання, поведінки і психічного самопочуття [125].

Слід зазначити, що найбільш представленою за змістом є консультативна психологічна діяльність фахівця, спрямована на надання допомоги особам із різного роду відхиленнями у розвитку. Водночас позитивним вважаємо праці сучасних науковців (М. Бітянової [14], Н. Сербіновської [162], О. Шевчишеної [208]), дослідження яких спрямовані на проблему консультативної діяльності для батьків обдарованих дітей. Визначення обдарованості як наукової проблеми набуло актуальності у зв'язку з тим, що часто прояви нестандартності мислення дитини стають причинами її психологічних проблем, або ж традиційний підхід до такої дитини з боку вихователів та вчителів залишає обдарованість у

латентному стані. Отже, психолого-педагогічні консультації для батьків стають можливістю навчитись адекватно оцінювати потенціал дитини, усвідомлювати способи її розвитку, налаштовувати на виховання толерантності у взаєминах дитини із однолітками тощо.

Так, у дослідження М. Бітянової виокремлюються напрями роботи при наданні психологом допомоги для вчителів і батьків обдарованих дітей:

- просвітницька, консультативна робота;
- консультативна методична робота, спрямована на створення для даної дитини освітнього середовища, що задовольнятиме її інтереси;
- консультативна, методична робота з дорослими, спрямована на організацію соціального життя обдарованої дитини відповідно її пізнавальних інтересів;
- психотерапевтична, глибиннокорекційна робота з обдарованою дитиною по вирішенню її внутрішньо психологічних проблем;
- соціально-психологічне навчання одарованої дитини навичок спілкування, поведінкових реакцій;
- консультативна робота по усвідомленню учнем своєї обдарованості та унікальності, відмінності від інших;
- консультативна допомога у побудові нових стосунків із світом відповідно до власних особливостей, можливостей [14].

Із низки напрямів представленого авторського підходу цінним для нашого дослідження є виокремлення напрямів консультативної діяльності, організованої для батьків учнів у загальноосвітніх школах: консультативно-просвітницької та консультативно-методичної. При цьому вважаємо, що консультативно-просвітницька діяльність дозволяє педагогу надавати батькам необхідні знання у межах визначеної проблеми, а консультативно-методична – спрямована на навчання засобів та прийомів впливу на дитину у межах виховної або просвітницької батьківської діяльності.

У дисертації Т. Білошицької консультування розглядається в аспекті його двох взаємозалежних складових: консультування є однією з функцій

педагогічної діяльності в цілому (суб'єктами є вчителі, вихователі, адміністрація школи, батьки, учні); консультування є специфічним видом професійної діяльності окремих фахівців (суб'єктами є педагоги як консультанти, методисти, модератори, супервізори, тьютори та ін.). При цьому структуру педагогічного консультування науковець розглядає у вигляді п'яти взаємопов'язаних етапів: встановлення контакту, визначення проблеми, аналіз альтернатив вирішення проблеми, прийняття спільного рішення, оцінка результатів [13].

Вагомими для нас стали погляди соціальних педагогів, які визначають консультування одним із напрямів професійної діяльності, у процесі якого відбувається допомога клієнту зрозуміти суть важливої життєвої ситуації, надаються рекомендації щодо варіантів вирішення визначеної проблеми. Однак, на відміну від психологічного консультування, соціальні педагоги пропонують у вирішенні проблеми враховувати не лише суб'єктивні фактори (психологічні), але й всі фактори життя особистості, що включені у проблему (юридичні, медичні, педагогічні, житлові) – сукупність яких становить соціальне середовище людини. Таким чином, соціальне консультування можна вважати технологією надання соціальної допомоги шляхом цілеспрямованого інформаційного впливу на людину чи групу людей з метою відновлення і оптимізації соціальних функцій, розробки соціальних норм спілкування.

На підставі аналізу соціально-педагогічної літератури (Л. Завацька [48], О. Пожидаєва [134], Р. Мей [100], Є. Холостова [200], Т. Шишковець [210]) встановлено, що науковці розуміють консультування в соціальній сфері як кваліфіковану пораду, допомогу особам, які мають певні проблеми, спрямовану на відновлення й оптимізацію їхніх соціальних функцій з метою сприяння соціалізації особистості, вироблення соціальних норм спілкування [200]; вид соціальної послуги клієнту, що має сприяти поліпшенню його взаємин із соціальним середовищем, створенню психологічного комфорту в соціумі [171]; кваліфіковану допомогу клієнтам, що відчують труднощі у повсякденному житті, спрямовану на оптимізацію соціальних зв'язків у вирішенні особистих проблем [210]; технологію надання соціальної допомоги шляхом

цілеспрямованого інформаційного впливу на людину чи малу групу з метою їх соціалізації, відновлення і оптимізації соціальних функцій, орієнтирів, розробки соціальних норм спілкування [48]; один із видів професійної діяльності фахівця соціальної педагогіки, що є різновидом соціальних послуг [134].

Зважаючи на підходи до визначення науковцями особистих якостей фахівців, необхідних для ефективного проведення консультацій з клієнтами, зауважуємо на їх узагальненні для всіх спеціалістів різного профілю професійної діяльності. Зокрема визначаємо, що консультант має визначатись емпатією, повагою до клієнта, доброзичливістю, відкритістю, емоційною стабільністю, інтегративністю мислення, педагогічним тактом, конкретністю, чіткістю, рефлексією. За думкою Р. Мея, консультант має бути особисто привабливим для клієнта, що виявляється у зворотному боці зацікавленості в людях і задоволенні від спілкування з ними [100].

Узагальнення авторських підходів до розуміння консультування як особливого виду професійної діяльності, зокрема пов'язаної із психолого-педагогічним впливом на особу, що потребує допомоги у вирішенні певної проблеми, дозволяє встановити найбільш поширені змісти його визначення: кваліфікована порада; технологія надання допомоги; процес і засіб втручання, спрямований на допомогу клієнту; різновид послуги.

Виокремлюючи особливості просвітницької та консультативної діяльності, організованої для різних верств населення, зауважуємо на представленні функцій кожного із цих видів діяльності та принципових засад їх організації. Авторське узагальнення цієї інформації представлено у таблиці 1.1 (див. табл. 1.1).

Виходячи із аналізу представленої таблиці, зазначаємо, що і консультативна, і просвітницька діяльність визначаються спільною функцією (інформативною), однак у кожному із видів діяльності вона різниться за змістом.

Водночас профілактична функція просвітницької діяльності і превентивна функція консультативної діяльності визначаються спільним змістом з різницею

у тому, що у просвітницькій діяльності вона стосується знань, а у консультативній – способу поведінки людини.

Таблиця 1.1

Функції та принципи організації просвітницької та консультативної діяльності для громадян

Види діяльності	Функції	Принципи організації
просвітницька	<ul style="list-style-type: none"> • освітня (поширення, доповнення, поновлення знань); • інформативна (поширення обізнаності у конкретних питаннях, пов'язаних із інтересом); • пояснювальна (адекватність розуміння інформації); • профілактична (попередження негативних наслідків незнання інформації); • популяризаційно-пропагандувальна (популяризація інформації з метою залучення до її розповсюдження); • консультативна (розповсюдження прикладних знань) 	<ul style="list-style-type: none"> • практичність знань (надання знань з окремих галузей, необхідних у повсякденній життєдіяльності та пов'язаних із вихованням і розвитком дитини); • доступність (адаптація змісту знань для розуміння аудиторії); • комфортність (сприятливі умови для отримання інформації аудиторією); • альтруїстичність (безоплатний спосіб надання знань); • фасилітаційність (представлення знань у широкій аудиторії)
консультативна	<ul style="list-style-type: none"> • інформативна (надання інформації для прийняття рішення); • рекомендаційна (представлення інформації про найбільш оптимальні способи вирішення проблеми); • підтримувальна (допомога у зв'язках із фахівцями різних галузей знань, включених у вирішення проблеми); • превентивна (актуалізація уваги клієнтів на можливих негативних наслідках пасивного щодо визначеної проблеми способу поведінки); • просвітницька (надання загальної інформації відповідно пізнавального інтересу клієнта до проблемного питання); • корекційна (актуалізація уваги на необхідності змін у програмі допомоги клієнту відповідно аналізу перебігу стану її вирішення та урахування відхилень від прийнятого плану) 	<ul style="list-style-type: none"> • оперативність отримання консультації; • ініціативність (надання консультацій відповідно усвідомлення проблеми консультантом); • ініційованість (надання консультації за потребою клієнта); • інтеграційність (представлення у процесі консультації поглядів на проблему з точки зору різних галузей знання); • мобільність (відтворюваність консультативної допомоги в умовах виникнення нової проблеми).

Крім того, цікавим вважаємо той факт, що просвітницька діяльність містить консультативну функцію, а консультативна – відповідно – просвітницьку.

Організація такої діяльності є важливою для практики педагога, а отже, одним із завдань його підготовки та розвитку його фахових компетенцій у практичній діяльності має стати сформованість умінь щодо організації та реалізації просвітницько-консультативної діяльності для батьків вихованців. При цьому кожен педагог має усвідомлювати, які знання із загалу його фахової підготовки є важливими для життєдіяльності сімей вихованців, а отже, що у змісті просвітницько-консультативної діяльності буде популярним з точки зору батьківської спільноти.

Уважаємо важливим зауважити на позитивності організації у закладах освіти, зокрема й у ЗДО для батьківських колективів *просвітницько-консультативної* діяльності вихователів, яку розглядаємо як *спосіб набуття знань та засобів вирішення окресленої проблеми педагогічного або суспільно-соціального характеру для конкретної аудиторії, представленої з позиції фахівця окремої галузі знання.*

Отже, на основі аналізу стану дослідження проблеми консультативно-просвітницької діяльності педагога у науковій думці та у практичних наробках маємо зауважити, що її адресність для широкого загалу батьків є не представленою у наукових працях, а отже потребує детального дослідження.

1.2. Особливості організації просвітницько-консультативної діяльності вихователя ЗДО з батьками вихованців

Проблема розвитку готовності вихователів ЗДО до просвітницько-консультативної діяльності потребує висвітлення особливостей організації цієї діяльності для батьків вихованців. Вирішення зазначеного завдання вбачаємо в аналізі досвіду ЗДО різних регіонів України та світу, а також у виокремленні основних положень досліджуваної проблеми у працях науковців.

Теоретичні напрацювання науковців (О. Рудік, І. Молодушкіна [23], Т. Галицька [28], В. Оржеховська, В. Кириченко, В. Ковчанич [121]) свідчать про важливість урахування основних класичних концепцій організації взаємодії сім'ї та дошкільного закладу у створенні освітніх програм. Слід зауважити, що дошкільне виховання має бути зорієнтоване передусім на сім'ю, а не суспільство. Так, у практиці зарубіжного дошкільля виокремлюються навчально-теоретична (А. Адлер (*A. Adler*)), чуттєво-комунікаційна (К. Роджерс (*K. Rodgers*)) моделі взаємодії із батьками, а також моделі транзактного аналізу (Е. Берн (*E. Berne*)) та групових консультацій (Х. Джинот (*H. Ginott*)) [124].

У проаналізованих моделях представлено оригінальні погляди на батьківську роль у розвитку дитини. Згідно моделі теорії особистості, у демократичному суспільстві має здійснюватися виховання батьків, оскільки саме вони мають стати для дитини провідниками його цінностей. Спираючись на теорію біхевіоризму, що визначає поведінку людини як реакцію на зовнішні стимули, послідовники навчально-теоретичної моделі взаємодії з батьками основними цілями визначають навчання дорослих оцінювати та проектувати власну поведінку задля вирішення проблем, що виникають (Karen A. Pridham [225]). У моделі чуттєвої комунікації основною ідеєю визначено розвиток у дитини почуття впевненості у собі, а значить її стосунки з найближчим оточенням та суспільством є результатом взаємодії, що базується на відчуттях [146]. У моделі транзактного аналізу людська поведінка моделюється згідно перебування учасників в одному із статусів: Дитина, Батько, Дорослий (Е. Берн [214]). Статус батька, в свою чергу виявляється у двох варіантах: люблячого вихователя, що надає дозвіл на дії; та критичного батька, думки та моделі поведінки якого обумовлені тим, що сама людина отримала в дитинстві від батьків. У такому випадку людині «слід розібратись з інформацією, яка міститься у неї в голові, користуватись корисним та відкинути те, що є упередженням, несучасним», а значить – шкодить самовиявленню (Carol Solomon [218]). У моделі групових консультацій важливості набуває обмін досвідом виховання між батьками. Завданнями батьків у межах зазначеної моделі

визначено розуміння себе задля розуміння дітей та виховання самоповаги задля виховання впевнених у собі психологічно здорових дітей (Н. Ginott [220]).

Отже, у зарубіжному дошкільні взаємодія закладу з батьками підпорядковується меті гармонійного розвитку дитини шляхом розвитку сім'ї.

Переорієнтація державної політики у галузі сім'ї відповідно до ринкових відносин відобразилась на співвідношенні потреб її членів та джерел їх забезпечення, а тому уваги потребують педагогічні аспекти організації взаємодії педагогів із батьками дітей.

Сучасний вихователь ЗДО має бути готовим до реалізації принципів співробітництва, взаємопроникнення і доповнення виховних впливів на дитину на основі знання про індивідуальні особливості її сімейного виховання.

Оскільки функціями вихователя ЗДО насамперед є забезпечення всебічного розвитку дитини, важливою стає проблема формування із батьків своїх послідовників у використанні певних методів і способів виховання. Отже, просвітницько-консультативна діяльність із батьками дошкільнят, організована вихователем ЗДО, має забезпечити логічність та послідовність виховного процесу кожної дитини у кожній конкретній родині.

Переважна частина батьків не є професійними вихователями. Вони не мають спеціальних знань у сфері виховання й освіти дітей, нерідко зазнають труднощів у встановленні з ними контактів. Саме тому метою кожного закладу дошкільної освіти є не лише виховання дитини, але й просвітництво батьків з питань виховання, здоров'язбереження та розвитку дітей.

Просвітництво батьків, здійснюване закладом дошкільної освіти, дозволяє узгоджувати мету та дії, що обумовлюють педагогічний вплив на дитину, досягати результатів виховання та розвитку дитини на платформі інноваційних засобів педагогіки. Лише за умови педагогічної обізнаності батьків вихователь ЗДО отримає партнера й помічника у досягненні педагогічних цілей, а батьки зможуть усвідомлено використовувати педагогічні способи у вихованні дитини.

Вітчизняні педагоги, що працюють у галузі дошкільля (О. Кононко [163], Т. Алексеєнко [1], Н. Лисенко [90], Н. Кирста [131], Л. Юзефік [120], Н. Купина

[120]), класичними формами взаємодії родини із професійними педагогами вважають: індивідуальні (вступне анкетування, попередні візити батьків із дітьми до садка, співбесіди, консультації, відвідування педагогами своїх вихованців удома, телефонний зв'язок тощо); наочно-письмові (батьківські куточки, тематичні стенди, ширмочки, дошка оголошень, планшети, інформаційні листки, тематичні виставки, скринька пропозицій, індивідуальні зошити, родинні газети, педагогічна бібліотека, виставка дитячих робіт, неформальні листи, запрошення, вітання тощо); групові (консультації, практикуми, клуби взаємодопомоги, школа молодих батьків, гуртки за інтересами, вечори запитань та відповідей, зустрічі з цікавими людьми – вчителями, лікарями, психологами, юристами та ін.); колективні (батьківські конференції, тематичні зустрічі за «круглим столом», засідання батьківського комітету, дні відкритих дверей, створення групи батьків-порадників, перегляд ранків, спільні свята, спортивні змагання, відпочинок у вихідні тощо) [17]

Сучасний мінливий світ спричиняє необхідність швидкого навчання та набуття компетентностей, що дозволятимуть як відповідати соціальним детермінантам, так і взаємодіяти, застосовуючи інноваційні способи інтеракції. Не секрет, що сучасні діти опановують гаджети, використовують різні програми набагато швидше, ніж дорослі, тож для того, щоб бути із своєю дитиною в одній системі координат, дорослі мають змінити класичний спосіб міжпоколінних відносин з постфігуративного на префігуративний. Представлені визначення взяті із теорії Маргарет Мід (*Margaret Mead*), яка досліджувала зв'язок міжпоколінних відносин з темпом суспільного розвитку і панівним типом сімейної організації. Згідно із зазначеним, дослідниця визначає три типи культур: постфігуративну – коли діти вчать у батьків; конфігуративну – коли діти, і дорослі вчать у своїх ровесників; префігуративну – коли дорослі вчать у дітей [228].

Аналізуючи зміст зазначеної теорії, І. Данилюк деталізує характеристику кожного типу культури. Постфігуративна культура домінує у патріархальному суспільстві, з великими сім'ями, де відбувається орієнтація на досвід старших

покоління. Прискорення технічного та соціального розвитку робить недостатнім оперття на досвід попередніх поколінь, конфігуративна культура переміщує центр тяжіння з минулого на сучасність. Зокрема, це виявляється у наданні переваги досвіду сучасників перед класиками (наприклад, думка сучасного вченого стає важливішою, ніж наукові висновки Платона). Для конфігуративної культури характерною стає нуклеарна сім'я; у вихованні вплив батьків урівноважується впливом ровесників; актуалізації набувають різні типи молодіжних культур, міжпоколінні конфлікти. Префігуративна культура пов'язана із настільки швидким темпом розвитку суспільства, що досвід минулого стає не лише не корисним, але й шкідливим, оскільки гальмує інноваційні можливості перетворень. Тому у сучасному суспільстві переважною мірою дорослі прислухаються до молоді, молодіжних суспільних інновацій [37, с. 38-39]. Зауважимо, що саме префігуративна культура стала джерелом негативного суспільного явища ейджизму – дискримінації людини на підставі її віку, культ молоді людини, пристосування соціуму саме до потреб молоді.

В аспекті досліджуваної теми корисність зазначеної теорії виявляється у тому, що в організації просвітницько-консультативної діяльності ЗДО для батьків слід акцентувати увагу на розвитку вміння слухати власну дитину, вчитись разом із нею і у неї. Зокрема сучасні діти досить швидко адаптуються до технічних інновацій, і якщо батьки не встигають ознайомитись із пропозиціями ринку щодо розвитку дитини, малюк вже може, отримавши досвід конкретної інтеракції у ЗДО, висловлювати обґрунтоване бажання користуватись інновативною програмою або способом, пояснюючи батькам її пріоритет. Наприклад, You-tub канал пропонує програму «Бери і роби» (низка хенд-мейд проєктів), якою часто користуються вихователі у заняттях із дітьми, тож вдома малюк може висловити бажання зав'язувати шарф новим способом, як його навчили у ЗДО, або зробити оригінальний свічник тощо. Сюди ж можна віднести сучасні способи розвитку у дитини естетичного смаку, мілкої моторики (малювання дотиками, аплікації із продуктів харчування тощо). Отже,

вихователям слід поради́ти батькам прислухатись до бажання дитини втілити власний досвід у життя та побут.

Дослідники у галузі педагогіки дошкілля (Г. Борин [17], А. Залізняк [51], В. Кушнір [85] та ін.) зауважують, перш за все, на формуванні через просвітництво у батьків дітей культури батьківства, що розуміється як система батьківської діяльності, яка виділяє ступінь активності батька й матері в процесі виховання дітей у сім'ї [85]. Основною платформою для організації зазначеного процесу має стати система ЗДО, яка може як забезпечити професійне надання просвітницько-консультативних послуг батькам вихованців, так і представити нові ідеї щодо розвитку сучасних дітей у мінливих умовах суспільних перетворень для широкої аудиторії. Крім підвищення культури батьків, метою просвітницької діяльності ЗДО науковці визначають також допомогу у вихованні дітей за умови особистісного впливу батьків на їх виховання [17].

Просвітництво батьків дітей дошкільного віку, за думкою Г. Борин, має відтворювати зміст педагогічних, логопедичних, медичних та психологічних проблем у вихованні та розвитку дитини відповідного віку [17]. При цьому варто зауважити, що, якщо для батьків дітей раннього та молодшого дошкільного віку найбільш актуальними будуть питання, що стосуються медичного (здоров'язберезувального) та психологічного аспектів розвитку, то батьки вихованців старшого дошкільного віку цікавляться насамперед питаннями підготовки дитини до школи, а тому методистам та вихователям ЗДО слід запропонувати для них інформацію, що стосується розвитку мовленнєвого апарату дошкільника (із включенням питань логопедії) та педагогічних аспектів впливу на розвиток психомоторної сфери дитини. Крім того, для батьків старших дошкільників важливістю проблема усвідомлення дитиною моральності поведінки, а тому актуальності набуває інформація про розвиток моральних якостей дитини, рівні норми у реакціях на аморальну поведінку людей в окремих ситуаціях.

В аспекті організації батьківського просвітництва у системі ЗДО слід зупинитись на найбільш прийнятних формах його реалізації. Так, А. Залізняк

форми батьківської просвіти розрізняє: за місцем проведення (у сім'ї, на нейтральній території, у закладі, на вулиці); характером спілкування (безпосереднім та опосередкованим, усним, письмовим, за допомогою технічних засобів зв'язку, із поєднанням видів спілкування); участю членів сімей (вся сім'я, обидва батьки, мати чи батько з дитиною, матері, батьки); кількістю сімей (індивідуальні, групові, масові або колективні); тривалістю (разові, короточасні, постійнодіючі, пульсуючі); змістом (формування знань та умінь; батьківських якостей і рис; правильного ставлення до дитини); метою (обслуговуючі, реабілітаційні, профілактичні, супроводжуючі); впливом на сім'ю (ознайомлюючі, спонукальні, перетворювальні) [51].

Погоджуючись із такою детальною характеристикою форм та методів просвітницької діяльності, зауважуємо, що в аспекті урахування тотальної зайнятості батьків, все ж таки більш ефективним буде організація їх просвітництва через застосування інформаційного інтернет-простору – для розсилання важливої для батьків інформації, а також через залучення батьків до інтерактивної діяльності у межах організації та проведення святкових тематичних заходів. Слід зазначити, що небажання відвідувати батьківські збори може бути подолане, якщо ЗДО запрошуватиме на ці заходи фахівців з конкретних питань виховання, догляду, розвитку дитини. Крім того, видається позитивним така організація співпраці із фахівцями, коли після виступу на батьківських зборах вони могли б надати консультації у приватному порядку всім охочим батькам.

Зважаючи на тенденцію сучасного суспільства до отримання інформації через інтернет-ресурси, найбільш ефективною платформою організації просвітницько-консультативної діяльності ЗДО для батьків вихованців визначили сайти закладів. Слід зазначити, що проблема представлення інформації на сайтах навчальних закладів досліджується вченими досить активно.

Так, Н. Ласкова розглядає шкільний сайт як вагому складову єдиного освітньо-інформаційного простору навчального закладу [86]; І. Ніколаеску

торкається проблеми використання сучасних освітніх веб-сайтів як засобів професійно-педагогічної самореалізації викладача системи післядипломної освіти [113]; М. Носкова зауважує про роль Інтернет-сервісів у розвитку інформаційного середовища навчального закладу [117]. Презентуючи загальні та особливі можливості Інтернету для створення та удосконалення освітнього середовища навчального закладу, науковці все ж не виокремлюють проблему функції просвітництва та консультативної діяльності, що також можна ефективно представити у межах Інтернет-сайтів.

Для дослідження стану інтернет-просвітництва та консультування батьків дошкільнят здійснили аналіз сайтів низки закладів ЗДО, зокрема сторінок, які створено відповідно зазначеної мети нашого дослідження. Зауважуємо, що сайти для аналізу обирались без будь-якої системи, тому що ми намагались лише дослідити просвітницько-консультативну роботу у ЗДО різних регіонів України та різних за рівнем урбанізації місць розташування.

Так, на сайті ЗДО «Казка» Верхньотокмацької сільської ради представлено розділ «консультування батьків», у якому розміщено теми, що є корисними для всіх батьків: розвитку дитини; психологічних проблем під час харчування дітей; виховання у дитини дбайливості та бережливого ставлення до речей; оздоровлення влітку; а також ті, що стануть в нагоді для вирішення індивідуальних проблем у конкретній сім'ї: поведження із занадто уразливою дитиною; впливу на інтелектуальний рівень дитини навичок образотворчої діяльності; особливостей наполегливості та впертості дитини тощо. Слід зазначити, що інформація для батьків представлена класичним способом (у вигляді статичних текстів), що не сприяє зацікавленості – швидше автори розділу сайту сповідують принцип «щоб було чимось наповнене», однак деякі змістові акценти можна розцінювати як корисні для щоденного спілкування батьків із дітьми, що сприяють розвитку останніх. Так, у розділі «Граємо всюди» подано низку ігор, які можна застосовувати у процесі приготування їжі разом із дитиною. Просвітницькою за метою є інформація про вікові рівні розвитку у дитини рухової сфери (із визначенням конкретних досягнень малюка); про

розвиток активного мовлення дитини раннього віку. Просвітницько-консультативним характером визначається інформація про загартовування, яку можна віднести до просвітницької (тема «Навіщо потрібне загартовування») та консультативної (тема «Гартуємо тіло і дух» – із представленням вправ та ігор для загартовування дитини) [152].

Сайт комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 100 Харківської міської ради представляє консультації для батьків у формі тематичних текстів, створених у науковому стилі, що також визначаємо як нецікавий для пересічного користувача спосіб подання інформації. Зауваження заслуговує також представлення інформації, оформленої суцільним маленьким шрифтом, що створює втому при читанні (а отже, маємо сумніви щодо прочитання усієї інформації до кінця конкретним користувачем). Позитивним моментом оформлення аналізованої сторінки сайту є представлення тематичних ілюстрацій, що розмежовують різні за змістом консультації. Теми, представлені у розділі сайту, можна віднести до просвітницьких («Готовність дитини до школи», «Агресивність та її прояви в житті дитини», «Формування самооцінки дитини» та інші) – при цьому позитивним є те, що після інформації просвітницького характеру надаються консультативні поради вирішення проблеми (наприклад, що робити батькам, що самооцінка дитини була адекватною). Окремі теми подано лише у формі консультацій («Що робити, якщо у дитини поганий апетит», «Як привчити дитину до порядку», «Дитячий майданчик: як уникнути конфліктів та істерик», «Як заохотити тата до ігор з дитиною» та інше). Особливо цікавим та ефективним для батьківського сприйняття стануть консультативні поради, оформлені у вигляді вирішених кейсів (теми «Дитина намагається повернути свою іграшку: як реагувати», «У дитини істерика в магазині: що робити, щоб назавжди про це забути») та конкретні правила поведіння із дитиною у кризових для неї побутових ситуаціях («Якщо малюк відмовляється стригтись», «Перший похід до стоматолога») [153].

Сторінка «консультації для батьків» сайту Сумського дошкільного навчального закладу (ясла-садок) № 27 «Світанок» [154] відкривається «абеткою порад батькам від практичного психолога», кожна буква якої починає конкретну пораду (наприклад, «аналізуйте, що дитина дивиться по телевізору и в Інтернеті», «будьте толерантними під час розмови з дитиною» та подібні). Можна погодитись із тим, що такий початок розділу сайту вже привертає увагу батьків і зацікавлює у тому, щоб читати далі. Інформація, представлена у розділі, стосується більшою мірою психологічної тематики, аніж педагогічних способів виховання та розвитку дитини. Крім того, теми «Психологічне здоров'я», «Способи профілактики психоемоційних станів» стосуються особистості взагалі і не пов'язані із проблемами дошкілля. У розділі переважає просвітницько-консультативний спосіб подання інформації, коли спочатку представлена проблема у теоретичному вигляді (просвітництво), а потім надаються рекомендації щодо її вирішення (консультація), зокрема, у темі «Симптоми кризи трирічного віку» спочатку визначено негативні якості дитини 3-х років: упертість, негативізм, норовистість, свавілля, знецінення та способи їх виявлення, а потім представлено способи взаємодії із дитиною у випадку виявлення нею негативної поведінки. Розділ, що аналізується, досить активно ілюстрований, що мусить позначитись на посиленні уваги користувачів сайту до конкретної інформації. Так, пам'ятка батькам щодо забезпечення позитивного емоційного настрою дитини вдома та декларація «Права дитини у родині» представлено у вигляді ілюстрованих таблиць. Інформацію про адаптацію дитини у дитячому садочку, готовність дитини до школи, формування адекватної харчової поведінки дитини, розміщену у розділі вважаємо традиційною для батьків дошкільнят. Водночас інформацію про розвиток творчості дітей із рекомендаціями щодо впливу конкретних музичних класичних творів на поліпшення фізичного стану дитини (наприклад, Л.ван Бетховен «Фіделіо» – від головного болю, Й.С. Бах «Кантата № 21» – від гіпертонії тощо) слід віднести до просвітницько-інноваційної [154].

Найбільш сучасним виглядом інтернет-організації просвітницько-консультативної діяльності ЗДО можна вважати відповідний розділ сайту дошкільного навчального закладу № 1 «Дзвіночок» Сарнинської міської ради [155], на якому інформація для батьків по-перше, тематично унормована і систематизована, а по-друге, охоплює усі змістові проблеми розвитку дитини дошкільного віку. Так, у верхньому правому кутку розташоване активне вікно «Всі консультації», у кому представлено розділи, що наповнено конкретним працівником з відповідними фаховими функціями: вихователь-методист, логопед, старша медсестра, психолог, фізінструктор, музкерівник. За доступом до конкретної іконки відкриваються теми, які фахівець вважає корисними для батьків. Наприклад, логопед надає інформацію та консультує за темами: «Комплекси артикуляційних вправ», «Формуємо мовлення дитини», «Розвиток фонематичного слуху дитини дошкільного віку» тощо; фізінструктор представляє теми «Здоров'я дитини – багатство країни», «Консультативні поради інструктора з фізкультури», «Спільна робота батьків і педагогів з фізичного виховання дитини дошкільного віку» тощо. Вибірковий аналіз змістового навантаження представлених тем виявив різну якість їх корисності для батьків дітей, а також різних рівень придатності до сприйняття (знов-таки, деякі тексти створені у науковому стилі). Водночас зауважуємо, що така організація сайту дає можливість аналізувати й визначати рівень професійності кожного із фахівців, разом із особистою відповідальністю за якість виконання роботи [155].

Сайт дошкільного навчального закладу ясла-садок № 31 «Білочка» Первомайської міської ради (Миколаївська область) також представляє інформацію для батьків у вигляді інтерактивних посилань, кожне з яких відкривається через покликання на нього [156]. На відміну від попереднього сайту, тут теми не унормовані за якимось принципом, а представлені у вільному доступі. Тематика просвітницько-консультативного плану для батьків дітей є досить різною як за змістом, так і за призначенням, зокрема теми загального виховання («примхи дітей», «вчимо дитину слідкувати за часом самотійно»

тощо) перемикаються із темами психологічних проблем («чому дитина краде», «як дитина б'ється», «дитяча мастурбація: як діяти»), соціально-психологічних проблем родини в цілому («розлучення і дитина: типові помилки батьків», «як розповісти дитині про смерть близької людини»), інклюзивної педагогіки («поради батькам дітей з розладами аутичного спектру»). Водночас зауваження викликає недостатність на сайті цього ЗДО просвітницько-консультативної інформації для батьків дошкільнят, присвяченої проблемам розвитку творчих здібностей дитини, фізичного та естетичного виховання.

Отже, аналіз сайтів ЗДО щодо організації просвітницько-консультативної діяльності для батьків дітей виявив загальні проблеми, які впливають на якість сприйняття інформації користувачами: відсутність тематичного унормування змісту; неякісне графічне оформлення; відсутність ілюстрацій та презентацій; спонтанне за змістом наповнення сторінок; відсутність інформації з цілих розділів дошкільного виховання та розвитку; низький рівень технічної організації інформації (відсутність інтерактивних посилань). Остання проблема актуалізується у технічному представленні роботи віртуальних мереж і стосується використання принципу Веб 2.0 (принцип синдикації mash-up), який прогнозує повне або часткове використання інших сервісів Інтернету як джерел інформації [117]

Зауважуючи на зазначені проблеми, визначили пропозиції, які можуть стати в нагоді організаторам розділів «Консультації для батьків» на сайтах ЗДО:

- інформацію про особливі проблеми розвитку дітей дошкільного віку слід обов'язково подавати на сайті, оскільки психологічний фактор анонімності дозволяє скористатись нею батькам тих дітей, у яких є певні проблеми, або сім'ям із соціально-психологічними проблемами, не оголошуючи їх на очній консультації;

- у розділі сайту має бути можливість інтерактивного зв'язку із батьками (форма звернення), яка діє у спосіб: запит батьків щодо теми консультації або просвітництва (можна анонімний) → оновлення інформації згідно з запитом → повідомлення про оновлення розділу;

- має бути створено систему оповіщення на загальному сайті ЗДО щодо оновлення розділу консультацій для батьків (у віконці «консультації» можна створити інтерактивний дзвіночок, який з'являється, коли є нова тема;
- інформацію у розділі слід представляти у популярному стилі (не науковому) і з урахування способів активного сприйняття (рухомі елементи, інтерактивні вікна, малюнки тощо);
- корисними будуть медіа ілюстрації до інформації у темах: відео-нарізки прикладів із фільмів, мультфільми, ток-шоу тощо;
- створення анонімного вікна спілкування у форматі: батьки – фахівець з проблеми; організація такого спілкування у такий спосіб: питання батьків → модерація змісту питання → знаходження та запрошення фахівця → відповідь фахівця, представлена різними способами (на вибір батьків: або на загальній сторінці розділу сайту – тоді водно всім, або в особистому кабінеті батьків – тоді видно лише їм);
- першою у розділі має розміщуватись інформація, представлена у цікавій формі – для того, щоб користувач залишався на сторінці довше.

Узагальнення означеного свідчить про те, що важливими елементами для Інтернет-організації просвітницько-консультативної діяльності ЗДО для батьків є активний спосіб подання інформації; популярний стиль її представлення; наявність у кожній темі просвітницького та консультативного елементів (що свідчить про її практичну значущість); організація інтерактивного зв'язку із користувачами сайту; фаховість надання інформації (із залученням різних за фахом спеціалістів); ілюстративність інформації.

Популяризуючи ідею про всебічне просвітництво батьків у питаннях, пов'язаних із розвитком дитини, слід зауважити про те, що деякі теми можуть бути надто вузькими для сприйняття загальною аудиторією дорослих, але водночас вони є надважливими для конкретної сім'ї (інклюзія у всіх її проявах, особливості харчування при захворюваннях тощо). Такі теми мають бути хоча б схематично представлені у інформаційному просторі ЗДО, але більшою мірою винесені на консультації.

Особливою є проблема організації просвітницько-консультативної діяльності ЗДО для батьків дітей з особливими потребами. Власне, проблеми розвитку та навчання дитини з інклюзією мають вирішуватись не лише конкретною родиною, але й фахівцями, підготовленими до роботи з особливими дітьми. Першою ланкою у наданні допомоги такій дитині та її родині стають практичні психологи ЗДО, до обов'язку яких входить виявлення специфічних проявів у поведінці дитини, її пізнавальному, емоційно-вольовому та соціальному розвитку. Звичайно, компетенцій практичного психолога та інших фахівців ЗДО недостатньо, щоб ізольовано вирішити складні проблеми дитини чи її родини, а тому актуалізації набуває потреба психологічного супроводу інклюзивного навчання та виховання, що виявляється у плануванні, додатковій професійній підготовці, а також контактах з фахівцями, які можуть надати відповідну допомогу. Таку допомогу батькам, практичним психологам та педагогам надають психолого-медико-педагогічні консультації (ПМПК), які є методичними установами системи освіти і здійснюють консультативну, методичну, психолого-педагогічну, корекційно-відновлювальну, розвивальну, аналітичну, прогностичну, профілактичну, просвітницьку роботу [157]. При цьому завданням ПМПК стає не лише робота з сім'ями, у яких виховується дитина з інклюзією, але й формування в учасників навчально-виховного процесу (дітей, батьків, вихователів, представників адміністрації) толерантного ставлення до дітей з особливими освітніми потребами шляхом здійснення просвітницької роботи. Отже, якщо основними характеристиками консультативної діяльності для родин з інклюзивними дітьми можна вважати індивідуальність та конфіденційність, то просвітництво має бути зорієнтованим на якомога широкій загал середовища, в якому живе така родина. При цьому для широкої соціалізації родини, в якій виховується дитина з інклюзією, важливості набуває не лише просвітництво із зазначеної проблеми її оточення, але й створення умов для взаємодії таких родин між собою. Спілкування батьків, які мають майже однакові проблеми, передбачає взаємопідтримку та обмін

інформацією, результатом чого стає не тільки поінформованість батьків про дитину, а й зміни в їхньому ставленні до проблем дитини.

Метою просвітницької діяльності закладів дошкільної освіти, організованої для батьків вихованців, є підвищення культури батьків та надання допомоги у вихованні дітей. Г. Борин, досліджуючи проблему підготовки майбутніх вихователів ЗДО до консультативно-просвітницької діяльності батьків дітей раннього віку, визначає основні принципи співпраці педагога з родинами вихованців:

- гуманності (орієнтація на пріоритет загальнолюдських цінностей, поєднання інтересів суспільства й потреб сім'ї);
- компетентності (просвітницько-консультативну роботу із сім'єю може здійснювати лише особа, яка має для цього професійну освіту й володіє професійно-педагогічною майстерністю);
- солідарності (спрямованість на допомогу й підтримку, які ґрунтуються на співчутті, усвідомленості спільного в інтересах родини);
- інтегрування (взаємодія всіх соціальних інститутів), комплексного підходу (використання широкого спектра прийомів і засобів щодо роботи з батьками дітей раннього віку);
- етичності (збереження конфіденційності отриманої інформації), демократизму (налагодження зв'язків між педагогом та батьками на основі довірливих стосунків; урахування мінливих обставин, мобілізація творчих професійних здібностей, дотримання норм та правил спілкування, поваги й чуйності до людини);
- об'єктивності (реальне сприйняття проблем сім'ї, схвалення успіхів і розуміння причин невдач із подальшою їх корекцією) [17, с. 5].

При цьому найбільш ефективними формами організації просвітництва батьків дітей визначено застосування інформаційного інтернет-простору та їх залучення до інтерактивної діяльності у святкових тематичних заходах.

Організація святкових тематичних заходів у ЗДО має бути зорієнтованою саме на взаємодію дітей і батьків у спільній діяльності.

Консультування потребують питання підготовки до заходу; ролі та діяльності у заході, рефлексія діяльності дитини після проведення заходу. Слід визнати, що якість підготовки костюму дитини залежить не лише від фантазії мами, але й від того, наскільки вихователь зможе пояснити концепцію ролі дитини, отже у даному випадку індивідуальні консультація батьків набувають важливого значення. У певних випадках підготовка до свят потребує колективної батьківської допомоги (наприклад, оформлення декорацій) – тож у цьому випадку консультування має здійснюватися для групи батьків. Зазначені види консультацій за метою носять практичний характер, водночас присутність конкретних батьків у ЗДО дає можливість вихователю торкнутись питань розвитку конкретної дитини, а отже, таку консультація можна умовно віднести також і до теоретично-прикладної за відповідним змістом.

Сповідуючи як основну ідею батьківську ініціативу у консультаціях фахівців ЗДО, слід зупинитись і на фактах, коли консультації та просвітництво батьків мають бути ініційованими представниками ЗДО. Перш за все, йдеться про фізичні проблеми дитини, які потребують втручання представників медичних спеціальностей і які у випадку відсутності уваги дорослих можуть перетворитись у прогресуюче захворювання дитини. Так, якщо у процесі медичного огляду у дитини виявляється схильність до плоскостопості, сутулості – батькам не лише слід повідомити про потенційну проблему, але й надати консультації щодо її усунення, ознайомити із комплексом фізичних вправ, які сприяють лікуванню кістково-м'язового апарату дитини.

Або у процесі занять вихователь помічає, що дитина недочуває чи стала погано бачити, знов-таки слід провести із батьками консультації щодо усунення хвороби на початковому етапі, ініційовати звернення до фахівців зі спеціальної медицини.

Науковці (М. Єфименко [45], І. Жидкова [47], С. Копка [73]) зосереджують увагу на тому, що у ЗДО має бути створене здоров'язберезувальне середовище, однією із технологій якого має стати технологія валеологічного просвітництва батьків, що включає інформування за допомогою різних засобів, нетрадиційні,

зокрема інтерактивні форми роботи з батьками, майстер-класи, тренінги тощо [47]. Так, батьки мають отримувати інформацію в активній формі про сучасні методи збереження здоров'я, зокрема фізичного (стретчинг, пластик-шоу, дихальна та звукова гімнастики); емоційно-психологічного (релаксація, пальчикова гімнастика, йога), розумового (гімнастика розуму).

Ще однією функцією ЗДО, пов'язаною із консультативною діяльністю є організація консультативних центрів для родин, діти яких не відвідують дитячий садок. Основними завданнями таких центрів, за думкою Г. Борин є створення умов для проведення освітньо-виховної роботи з дітьми відповідно до вимог програми "Малятко", Базового компонента дошкільної освіти в Україні; надання батькам якісної консультативної допомоги з боку кваліфікованих педагогів-фахівців; розробка та втілення в життя інноваційного змісту, форм і методик навчально-виховного процесу з дітьми, які не відвідують ЗДО із різних причин (діти раннього віку; малозабезпечені; діти-інваліди; з високим рівнем доходів тощо) [17, с. 31].

Пріоритетним напрямом діяльності консультативного центру є створення освітянської служби сервісу. Її основним завданням є розробка спеціальних програм та їх методичного забезпечення для окремих категорій батьків, діти яких не відвідують ЗДО.

На сучасному етапі розвитку освітніх реформ, зокрема запровадження системи «Нової української школи», особливістю просвітницько-консультативної діяльності ЗДО стала реалізація інформування батьків дітей старшого дошкільного віку про основні стандарти готовності дитини до школи, що зокрема відображені у чинній комплексній програмі розвитку особистості дитини «Впевнений старт» [145], розробленій на виконання Плану пріоритетних дій Уряду у 2017 р. Головними конструктами програмних завдань з урахуванням вимог сьогодення є збалансування напрямів розвитку особистості дитини для збереження її цілісності; створення фундаменту успішності дитини через її діяльнісну самореалізацію в умовах нової соціальної ситуації розвитку;

забезпечення сучасної та зручної системи методичного сервісу для педагогів і батьків [56].

Інформаційно-просвітницький та практичний напрями покладені в основу організації методичної роботи ЗДО щодо забезпечення наступності дошкільної і початкової освіти. При цьому інформаційно-просвітницький аспект взаємодії ЗДО та початкової школи має бути спрямованим як на педагогів, так і на батьків. В Інструктивно-методичних рекомендаціях щодо забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти визначено сутність просвітницької роботи з батьками у межах зазначеного аспекту діяльності ЗДО:

- анкетування з питань особистісного зростання дітей, рівня досягнення дошкільної зрілості для надання консультативної допомоги;
- ознайомлення з психологічними закономірностями розвитку дитини старшого дошкільного та молодшого шкільного віку;
- проведення Днів відкритих дверей у закладах загальної середньої освіти;
- проведення Інтернет-консультацій, вебінарів, форумів для батьків;
- організацію роботи «педагогічної вітальні» з питань створення психологічно комфортних умов для сприйняття дитиною нової соціальної ролі школяра; батьківських клубів [56].

Отже, просвітницько-консультативна діяльність ЗДО, організована для батьків, за змістом має виходити за межі програм розвитку дитини дошкільного віку, водночас мають бути враховані аспекти потреб родини у підготовці дитини до нового етапу її дорослішання.

Вважаємо за доцільне зазначити, що актуалізація проблем сучасної молодії сім'ї: тотальна зайнятість, інтернет залежність, зосередженість на матеріальному аспекті забезпечення родини, що виявляються у зменшенні часу взаємодії із дитиною, змушує заклади освіти знаходити нові форми просвітництва батьків щодо підвищення їхньої педагогічної культури, формування відповідального та усвідомленого ставлення до батьківства. Досвід

діяльності ЗДО дозволяє представити сучасні способи просвітництва батьків, які можна вважати інноваційними за формою та функціями.

Так, у Лебединському ЗДО (ясла-садок) «Ромашка» для педагогічного просвітництва батьків використовують інтерактивний стенд «Батьківське віконечко» [115]. Філософією створення такого стенду стало гасло «від батьків – для батьків – заради дітей». На інтерактивному стенді будь-яка родина може розмістити інформацію у вигляді фотоколажів або презентацій за темами: «Як ми відпочиваємо», «Наша дитина», «Наші діти з друзями нашими меншими», «Найбільше наше досягнення» тощо. Крім того, якщо батьки знайшли цікаву інформацію з теми розвитку, навчання, оздоровлення дитини у фаховій літературі, Інтернеті або періодиці, вони також можуть розмістити її на стенді. Уважаємо, що така взаємодія є чимось подібним до спілкування друзів у соціальних мережах, але тут вона представлена для сього загалу батьків і є більшою мірою обумовлена за ціллю та призначенням.

Іншим способом просвітництва для батьків, що також характеризується інтерактивністю, педагоги ЗДО «Ромашка» визначають акцію «Кишенькова бібліотека», суть якої полягає у тому, що фахівець-логопед, практичний психолог розробляють міні-буклети з рекомендаціями, пам'ятками, тезами з літературних джерел, присвячені питанням виховання дітей, а батьки беруть участь у їх оформленні, друкуванні, тиражуванні [115]. Такі книжечки можуть стати корисним подарунком кожній мамі чи татові, крім того, їх дизайн створюється таким чином, щоб можна було пристосувати до унормування у форматі записної книжки, а тому батьки охоче долучаються до збирання та обміну такими інформаційними буклетами.

І. Новик та К. Ткаченко пропонують використовувати подібні до «кишенькової бібліотеки» інноваційні способи просвітництва батьків у мережі ЗДО. Так, серед низки визначених авторами як інноваційні форм (звукові листи, бібліотеки відеоматеріалів з різних проблемних питань, школи взаємодопомоги, електронні міні-бібліотеки, інтернет-сайти для батьків, демонстрація фільмів, тренінги, 10-12 хвилинні стрічки, що ілюструють конкретні ситуації, взяті з

повсякденного спілкування батьків та дітей, презентації і прем'єри книг, «interaction room»), перевага надається так званим буктрейлерам – особливому виду книжкової реклами, який виконує функцію одного із засобів просування педагогічного видання до батьків [116, с. 418]. Буктрейлером, завданням якого є яскраво й образно розповісти про твір, зацікавити, заінтригувати потенційного читача, називають короткий відеоролик, що створює візуальний образ книги, кліп за її змістом [19, с. 3]. У створенні буктрейлерів вихователь ЗДО виступає модератором щодо спрямування інтересу батьків у площину педагогічної культури та поінформованості. Слід зазначити, що в епоху інформаційних технологій просто порада батькам почитати конкретну літературу (навіть якщо вона конче необхідна для вирішення проблеми із конкретною дитиною), залишиться скоріше без відгуку, тоді як яскрава презентація книги може більшою мірою зацікавити батьків стати її читачами. Отже, буктрейлер стає ефективною альтернативою порад щодо цінної літератури; він дозволяє у динамічній формі представити батькам новинки вітчизняної та зарубіжної спеціальної літератури, спонукати відвідати електронну бібліотеку або знайти необхідну книжку в інтернет-магазині тощо. Крім того вихователь ЗДО, який бажає навчитись створювати буктрейлери, набуває нових компетенцій: режисера відеомонтажу, мультиплікатора – таким чином підвищуючи власну медіаграмотність.

Узагальнюючи опрацьовані джерела за темою дослідження та досвід сучасних ЗДО щодо представлення інформації для батьків вихованців, маємо змогу представити визначення поняття *«готовність до просвітницько-консультативної діяльності вихователя ЗДО»* як *якісного утворення, що дозволяє реалізовувати просвітництво батьків вихованців з актуальних для розвитку дитини дошкільного віку проблем; створювати просвітницьке середовище, застосовуючи сучасні технології комунікації з батьками; забезпечувати індивідуальний підхід у допомозі батькам через організацію консультацій з педагогічних питань розвитку дитини та залучати до*

консультативно-просвітницької діяльності фахівців вузьких напрямів та спеціалізацій.

Основними особливостями організації просвітницько-консультативної діяльності ЗДО для батьків дітей дошкільного віку є:

- взаємодія ЗДО з батьками має бути підпорядкована меті всебічного розвитку дитини через розвиток сім'ї;
- в аспекті ідей розвитку префігуративної культури в сучасному суспільстві організації просвітницько-консультативної діяльності ЗДО для батьків слід акцентувати увагу на розвитку вміння слухати власну дитину, вчитись разом із нею і у неї;
- просвітництво батьків дітей дошкільного віку має відтворювати зміст педагогічних, логопедичних, медичних та психологічних проблем у вихованні та розвитку дитини відповідного віку;
- теми інклюзії, особливостей поведінки та розвитку дитини з певними хронічними захворюваннями мають бути хоча б схематично представлені у інформаційному просторі ЗДО, але більшою мірою винесені на індивідуальні консультації;
- в аспекті урахування тотальної зайнятості батьків урахувати роль сайтів ЗДО щодо просвітницько-консультативної діяльності з батьками, підвищувати ефективність організації їх просвітництва через застосування інформаційного інтернет-простору;
- ЗДО має стати майданчиком просвітництва для батьків дітей, що не відвідують садок, знаходити можливості створити просвітницько-консультативне середовище, використовуючи інтелектуальні ресурси фахівців;
- просвітницько-консультативна діяльність ЗДО, організована для батьків, за змістом має виходити за межі програм розвитку дитини дошкільного віку, зокрема має бути реалізований принцип наступності та перспективності у підготовці дітей старшого дошкільного віку до Нової української школи;
- ЗДО має знаходити можливості залучати до консультативно-просвітницької діяльності з батьками вихованців фахівців вузьких напрямів та

спеціалізацій, за функціями спрямованих на розвиток та здоров'язбереження дитини (дитячі лікарі за спеціальностями, логопед, практичний психолог, фахівець з лікувальної фізкультури тощо);

– ЗДО має стати ініціатором використання нових форм взаємодії з батьками, що за метою виконують функції просвітницької діяльності (батьківські віконечка, кишенькова бібліотека, буктрейлер тощо).

Отже, виокремлені особливості організації просвітницько-консультативної діяльності ЗДО для батьків дітей дошкільного віку (розвиток у батьків уміння слухати дитину, організація консультацій для батьків з інклюзії у приватному режимі, розвиток просвітницько-консультативної складової у сайтах ЗДО, створення просвітницького середовища на базі окремих ЗДО, залучення до просвітницько-консультативної діяльності з батьками вихованців фахівців споріднених галузей зі здоров'язбереження та розвитку дітей) – стали основою для розробки й реалізації експериментальної частини дослідження.

1.3. Компонентно-структурний аналіз готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності

Виконання окреслених у дисертації завдань передбачає вивчення структури готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності. Оскільки у наукових джерелах поняття «готовність до просвітницько-консультативної діяльності» на прикладі підготовки фахівця будь-якого профілю не представлено, маємо намір проаналізувати наукові підходи до змістово-компонентного визначення понять «готовність до просвітницької діяльності» та «готовність до консультативної діяльності» – і на основі узагальнення змістів та їх інтерпретації щодо діяльності вихователів ЗДО – визначити структуру поняття «готовність до просвітницько-консультативної діяльності вихователя ЗДО».

Розглянемо визначення авторами структури готовності фахівця до просвітницької діяльності. Насамперед зауважимо, що науковці зосереджують

увагу на просвітництві як діяльності, що надає додаткову фахову інформацію, адаптовану для певних груп суспільства, тобто акцентується увага на тому, що просвітництво стає корисним для населення, якщо виконує функцію надання невідомих раніше корисних або цікавих знань. Найчастіше у науковому дискурсі йдеться про просвітництво у галузі психології, медицини, педагогіки.

У дисертаціях Н. Філіпчук [194] та О. Запорожець [53] просвітницька діяльність представлена як функція державних інститутів: музеїв (Н. Філіпчук) та ЗМІ (О. Запорожець), що звісно, унеможлиблює структурування готовності конкретного фахівця до просвітництва. Однак нам вдалось виокремити ті наукові положення, які можуть стати орієнтирами для структурно-компонентного аналізу досліджуваного поняття. У дисертації Н. Філіпчук йдеться про залежність продуктивності просвітницької діяльності музейного працівника від рівня його світоглядної, культурної, знаннево-інформаційної, психолого-педагогічної та дидактичної підготовки, а отже, означені характеристики можемо вважати компонентами готовності до просвітницької діяльності працівника музею [194].

У праці О. Запорожець «просвіту батьків» представлено як процес і результат засвоєння батьками сукупності настанов, знань, досвіду, необхідних для розв'язання виховних завдань і виконання виховних функцій, а «просвіта батьків засобами масової інформації» визначається як спільна діяльність ЗМІ, державних установ і педагогічної спільноти, спрямована на поширення інформації та знань загальнокультурного, психолого-педагогічного, медично-гігієнічного характеру, задоволення освітніх потреб і підвищення обізнаності батьків у питаннях створення сприятливого родинного середовища для розвитку дитини, ефективності виконання батьківських обов'язків у сім'ї та соціумі [53, с. 8]. Зауважуючи на представлений зміст досліджуваного поняття, можемо визначити, що автор має на увазі притаманність фахівцям, що здійснюють просвітницьку діяльність компетенцій комунікативності, профільних знань, риторичної майстерності (уміння впливати на аудиторію), організованості (здатності працювати з аудиторією).

У дисертації Лі Аньань структура готовності педагогів до просвітницької діяльності розглядається на прикладі підготовки майбутніх учителів музики до музичного просвітництва старшокласників на засадах інноваційних технологій [89]. Автор визначає такі компоненти означеного утворення: мотиваційний, когнітивний, інтерпретаційний, технологічний. Мотиваційний компонент обумовлено зацікавленістю, активністю студентів щодо ідей музичного просвітництва; сформованість когнітивного компонента визначається знаннями студентів у галузі не лише класичної музики, але й її сучасних розважальних жанрів (для зацікавлення споживчої аудиторії); для переконання аудиторії просвітництва в учителів має бути сформовано інтерпретаційний компонент, аспектом якого обов'язково є риторична культура педагога; важливим компонентом для музичного просвітництва науковець визначає технологічний як такий, що дозволяє використовувати у процесі просвітництва сучасні інформаційно-технологічні ресурси взаємодії з аудиторіями просвітництва [89].

Тему просвітництва для вчителів музики продовжує О. Кузнецова [80], яка у означеній діяльності визначає сторони: дослідницьку (вивчення музичних творів, інших видів мистецтва, ознайомлення з новітніми методиками, аналіз власної роботи, вивчення наукової й методичної літератури з метою застосування її у своїй роботі); проєктувальну (планування, розподіл завдань, творчий і музичний розвиток навичок, умінь аудиторії); конструктивну (будова заходу, оптимальне сполучення засобів і методів); організаторську [80]. Уважаємо, що означені сторони просвітницько-музичної діяльності можна вважати компонентами готовності педагога до неї.

Низка праць науковців присвячена діяльності дошкільних закладів освіти, зокрема О. Кулешова [82] розглядає проблему психологічної просвіти батьків, у змісті якої виокремлює характеристики, які можна вважати компонентами готовності психолога до просвітницької діяльності: потребу у психологічних знаннях (ціннісно-когнітивний компонент); бажання їх використовувати для розвитку (практичний компонент); створення умов для розвитку дітей

(організаційно-діяльнісний компонент); своєчасне попередження можливих відхилень у становленні особистості (превентивний компонент) [82].

Корисною для нашого дослідження визначаємо працю Н. Стаднік та Ю. Волинець [172], у якій автори презентують реалізацію навчальної програми «Організація співпраці з батьками» для підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти. Визначаючи важливість аспекту підготовки майбутніх фахівців ЗДО до інформаційно-просвітницької діяльності, науковці виокремлюють складові готовності до означеного виду діяльності: володіння вміннями застосовувати сучасні форми взаємодії ЗДО і батьківської громади (анкетування з питань особистісного зростання дітей, рівня досягнення дошкільної зрілості; ознайомлення з психологічними закономірностями розвитку дитини дошкільного віку; проведення Днів відкритих дверей, Інтернет-консультацій, вебінарів, форумів для батьків; організацію роботи «педагогічних віталень», «батьківських клубів» тощо) [172]. Отже, можемо засвідчити, що автори орієнтуються на когнітивний, діяльнісний компоненти готовності до просвітницької діяльності фахівців ЗДО та їх активність й інноваційність у комунікації з батьками вихованців.

Таким чином, у структурі готовності фахівця до просвітницької діяльності більшість науковців виділяє когнітивний, діяльнісний, комунікативний (організаційний) компоненти, при цьому важливими залишаються аспекти здатності визначати актуальні для конкретної аудиторії теми просвітництва й доступного донесення інформації до мас.

Низка праць науковців присвячена дослідженню проблеми підготовки фахівців до консультативної діяльності за фахом, де представлено зокрема і структуру готовності до означеної діяльності. У дисертаційній праці О. Пожидаєвої розглянуто проблему підготовки майбутніх соціальних педагогів до консультативної діяльності, при цьому компонентами готовності до означеної діяльності автор визначає особистісно-мотиваційний, когнітивний, операційно-технологічний [135].

Цінною для нашого дослідження можна вважати працю М. Василенка [20], у якій на прикладі підготовки студентів-правників чітко і логічно визначено поняття «готовність до консультативної діяльності» й представлено структуру означеного утворення. Так, автор доводить, що у готовності до консультативної діяльності мають домінувати етичні вимоги до діяльності фахівця; його стрижневі риси: спрямованість на людину, повага до її індивідуальності, орієнтованість на гуманістичні цінності та духовне самовдосконалення, необхідність поєднання науково-пошукових і практичних умінь. Крім того, посилаючись на дослідження інших науковців, автор зауважує про цінність для консультативної діяльності професійної освіти фахівця та його практичного досвіду роботи, а також професійної спрямованості (інтересу й мотивації до консультативної діяльності). Орієнтуючись на узагальнення наукових доробків, М. Василенко пропонує визначати такі компоненти готовності фахівця до консультативної діяльності: пізнавальну спрямованість, консультативний досвід та професійно важливі якості фахівця [20].

У дисертації Т. Білошицької [13] представлено дослідження проблеми підготовки майбутніх вчителів до педагогічного консультування, яке розглядається як вид спеціально організованої взаємодії педагога та учнів, батьків, учителів, спрямований на: допомогу дитині в самопізнанні та пізнанні навколишнього світу з метою застосування знань та набутого досвіду для успішного навчання, вибору професії, розвитку своїх здібностей; надання рекомендацій щодо самостійного пошуку школярем способів вирішення власних проблем; професійне зростання педагогів, розв'язання проблемних ситуацій професійної діяльності; вирішення проблем і профілактику помилок сімейного виховання; підвищення рівня вихованості й освіченості [13]. На основі означеного автор доходить висновку, що готовність майбутніх учителів до педагогічного консультування є цілеспрямованим виявом потенціалу особистості, що включає знання, вміння, навички, погляди і переконання, інтелектуальні здібності, почуття, що формуються в ході професійної підготовки, і є результатом всебічного особистісного розвитку з урахуванням

вимог професійної педагогічної діяльності. Відповідно виокремлення науковцем компонентів готовності до консультативної діяльності педагога представлено у логічному зв'язку із змістом означеного утворення: особистісний компонент містить сукупність особистісних рис, характеристик, якостей та здібностей, необхідних для виконання консультативної діяльності; мотиваційно-ціннісний компонент охоплює: позитивне ставлення та інтерес до професії, мотиви, адекватні цілям та завданням педагогічної та консультативної діяльності, спрямованість особистості, моральні принципи, норми, переконання, ідеали, ціннісні орієнтації, ступінь усвідомлення майбутніми учителями суспільної значущості надання допомоги суб'єктам навчально-виховної діяльності; рівень інтеріоризації гуманістично орієнтованої системи цінностей; когнітивний компонент об'єднує професійно-педагогічні знання, необхідні для продуктивної консультативної діяльності (загальнокультурні, психолого-педагогічні, спеціальні); діяльнісний компонент визначається сукупністю вмінь та навичок, що забезпечують успіх педагогічного консультування; оцінно-рефлексивний компонент передбачає пізнання й аналіз педагогом як консультантом явищ власної поведінки та діяльності [13].

У психологічних підходах до консультативної діяльності науковці акцентують увагу на структурі процесу консультування, зауважуючи на зміст етапів якого можна усвідомити й елементи готовності психолога до консультативної діяльності. Так, О. Бондаренко узагальнює такі етапи проведення психологічних консультацій:

– *дослідження проблем*. На цій стадії консультант установлює контакт із клієнтом і досягає взаємної довіри: необхідно уважно вислухати клієнта, який говорить про свої труднощі, і виявити максимальну щирість, емпатію, турботу, не прибігаючи до оцінок і маніпулювання. Варто заохочувати клієнта до поглибленого розгляду проблем, які у нього виникли і фіксувати його почуття, зміст висловлювань, невербальну поведінку;

– *двовимірне визначення проблем*. На цій стадії консультант прагне точно охарактеризувати проблеми клієнта, встановлюючи як емоційні, так і когнітивні

їхні аспекти. Уточнення проблем ведеться доти, поки клієнт і консультант не досягнуть порозуміння; проблеми визначаються конкретними поняттями. Точне визначення проблем дозволяє зрозуміти їхні причини, а іноді вказує і способи вирішення. Якщо при визначенні проблем виникають труднощі, неясності, то треба повернутися до стадії дослідження;

– *ідентифікація проблем*. На цій стадії з'ясовуються і відкрито обговорюються можливі альтернативи вирішення проблем. Користуючись відкритими питаннями, консультант спонукує клієнта назвати всі можливі варіанти, які клієнт вважає допустимими і реальними, допомагає висунути додаткові альтернативи, однак не нав'язує своїх рішень. Під час бесіди можна скласти письмовий список варіантів, щоб їх було легше порівнювати. Варто знайти такі альтернативи вирішень проблем, які клієнт міг би безпосередньо використовувати;

– *планування*. На цій стадії здійснюється критична оцінка обраних альтернатив вирішень. Консультант допомагає клієнтові розібратися, які альтернативи підходять і є реалістичними з погляду попереднього досвіду і дійсної готовності змінитися. Складання плану реалістичного вирішення проблем повинне також допомогти клієнтові зрозуміти, що не всі проблеми розв'язні. Деякі проблеми вимагають занадто багато часу; інші можуть бути вирішені лише частково за допомогою зменшення їхнього деструктивного, дезорганізуючого впливу на поведінку. У плані вирішення проблем варто передбачити, якими засобами і способами клієнт перевірить реалістичність обраного рішення (рольові ігри, «репетиція» дій та ін.);

– *діяльність*. На цій стадії відбувається послідовна реалізація плану вирішення проблем. Консультант допомагає клієнтові побудувати діяльність з урахуванням обставин, часу, емоційних витрат, а також розумінням можливості невдачі в досягненні цілей. Клієнт повинен засвоїти, що часткова невдача – ще не катастрофа і варто продовжувати реалізовувати план вирішення проблеми, зв'язуючи всі дії з кінцевою метою;

– *оцінка і зворотний зв'язок*. На цій стадії клієнт разом з консультантом оцінює рівень досягнення мети (ступінь вирішення проблеми) і узагальнює досягнуті результати. У випадку потреби можливе уточнення плану вирішення. При виникненні нових або глибоко прихованих проблем необхідне повернення до попередніх стадій [15].

Аналізуючи представлений поетапний процес проведення консультації психологом, маємо намір виокремити компоненти готовності психолога до консультативної діяльності: для проведення етапу дослідження проблем у психолога мають бути сформовані конкретні особистісні якості: емпатії, щирості, безоцінного сприйняття клієнта; на етапі двовимірного визначення проблем психолог має бути готовим до когнітивного перетворення отриманої емоційно навантаженої інформації; етап ідентифікації проблем спрямовує психолога до готовності раціонального підходу до проблеми, створення альтернатив її вирішення; на етапах планування та діяльності до структури готовності психолога консультувати слід додати критичність мислення, що спонукає уявляти ресурсовитратність у вирішенні проблеми; етап оцінки і зворотного зв'язку визначає необхідність готовності психолога до рефлексії взаємодії із клієнтом.

Сучасні дослідники у галузі психології звертають увагу, що характер професійної консультативної діяльності вимагає від практичного психолога знайомства з широким колом питань, крім теоретичної та практичної психологічної підготовки, зокрема, знання відповідного законодавства, елементів соціології і економіки, загальної і соціальної педагогіки, а також прикладних знань (О. Бондаренко [15], С. Васьківська [21], П. Горностаї [35] та ін.).

Варто зазначити, що проблема психологічного консультування є досить активно досліджуваною у сучасному науковому дискурсі. Так, Я. Чаплак виділяє три основних компоненти загальної готовності фахівця до консультативної діяльності: наявність особистісної підготовки, яка б дозволила уникнути непрофесіоналізму; знання теоретичних засад консультативної роботи;

володіння конкретними методами і методиками консультування, - і на основі означеного визначає компоненти готовності до консультативної діяльності психолога: особистісний, теоретичний і практичний [203]. Науковець презентує зміст кожного із означених компонентів:

– особистісний компонент містить у собі адекватні соціально-психологічні настанови особистості в мотиваційній сфері щодо досягнення успіху, високий рівень розвитку професійного «Я» та особистісної зрілості (мотивації досягнення успіху, ставлення до свого «Я», почуття громадянського обов'язку, здатності до психологічної близькості з іншою людиною), адекватний рівень суб'єктивного контролю, самооцінки і самоповаги, високий рівень комунікативних й організаторських схильностей та розумових здібностей, емоційної стійкості та впевненості у собі, розвинуту емпатію, самостійність (незалежність суджень);

– теоретичний компонент включає володіння сукупністю психологічних та спеціальних знань щодо консультативної роботи (основні теоретичні підходи і технології консультування, принцип гуманізації у загальноосвітній та професійній підготовці, закономірності й способи досягнення вершин професіоналізму і творчості, знання екзистенційних та особистісних проблем особистості, стратегій діяльності психологічної служби в різних видах надання психологічної допомоги);

– практичний компонент складається із прояву професійних умінь і навичок, тобто дій, які забезпечують успіх консультативної роботи (навички консультативної бесіди з клієнтом, психодіагностики проблемної особистості, уміння ефективної консультативної взаємодії з особистістю; володіння сучасними технологіями консультування; навички організації та проведення різних видів психологічного тренінгу як важливого етапу постконсультативного супроводу) [203].

За підсумками аналізу й узагальнення праць дослідників зазначимо, що, попри відмінності в поглядах на структуру готовності до просвітницької та

консультативної діяльності, більшість науковців виокремлює мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та особистісний компоненти означених утворень.

Водночас, зважаючи на особливості просвітницько-консультативної діяльності вихователя ЗДО, вважаємо доцільним визначити такі компоненти готовності до неї: мотиваційний, знаннєвий, особистісний, організаційно-технологічний. Розкриємо їх зміст.

Мотиваційний компонент. Зміст компонента охоплює потребу у вияві особистості вихователя у процесі просвітницько-консультативної діяльності, глибоку усвідомленість її суспільної значущості та бажання досягти результативності. Мотивація є складним фактором впливу на поведінку особистості, що розкривається через рівень якості потреб, інтересів, цілей, ідеалів, які безпосередньо детермінують діяльність людини. Це «сукупність, система різнорідних чинників, яка генерує поведінку та діяльність особистості» [25].

Науковці досліджують мотивацію особистості педагога в аспекті впливу на самосвідомість щодо професійного самовдосконалення (К. Овраменко [118], Л. Попелюшко [139], Л. Притуляк) [143], як чинник розвитку освітньої установи (Ю. Шевченко) [207]; визначають особливості мотивації навчання дорослої людини (Л. Лук'янова) [92] та зокрема, особливості мотивації педагога дошкільної ланки (О. Коваленко [68], З. Крижановська [78]).

У мотиваційному компоненті готовності до просвітницько-консультативної діяльності вихователя ЗДО розглядаємо виявлення мотивів різного виду:

– *прагматичних* – тих, що обумовлені ресурсністю особистості вихователя щодо реалізації у просвітницько-консультативній діяльності, наприклад, реальними ресурсами: матеріальними (локація, технічні прилади), соціально-комунікативними, технологічними, які дозволяють без напруження здійснювати просвітництво батьків або їх консультування;

– *професійно-пізнавальних* – представлених прагненням якісного перетворення вихованців через вплив на батьківську свідомість та бажанням

самовдосконалюватись у професії; *престижу* – виявлених через бажання досягти авторитету у різних соціальних та професійних спільнотах.

Знаннєвий компонент. Для провадження просвітництва та консультування вихователь має володіти відповідними знаннями, що детермінують якість реалізації означених процесів.

По-перше, важливості надаємо знанням про просвітницьку діяльність, зокрема її функції, стилі донесення до аудиторії та форми реалізації; по-друге, у змісті знань про консультативну діяльність акцентуємо увагу на підготовці вихователів до усвідомленні цілей означеного процесу, видів, форм та способів його організації. Слід зауважити, що сформованість знань вихователя про просвітницьку та консультативну діяльність можна засвідчити через проходження ним тематичного підвищення кваліфікації, ініційованого самим вихователем.

У формуванні знаннєвого компоненту важливим визначаємо урахування принципів положень андрагогічного підходу, що за думкою науковців (Н. Дятленко [42], О. Дубасенюк [147]) має реалізовуватись у процесах професійного самовдосконалення вихователів через відповідні форми та режими, ефективні та зручні для навчання дорослої людини.

Особистісний компонент. Розглядаючи суть просвітницької та консультативної діяльності вихователя ЗДО у підрозділі 1.2., ми зауважували на особистісні характеристики, які стають у нагоді педагогам, що реалізують означені процеси, а отже, звертаємо увагу на те, що набуття вихователем відповідних якостей дозволяє досягти високої результативності просвітництва та консультування батьків дітей.

Серед необхідних якостей виділяємо:

– емпатію – як уміння усвідомлювати емоційний стан партнера з комунікації або загальний настрій аудиторії;

– прагнення до самовдосконалення – як реалізоване бажання набувати нових знань і умінь, знаходити можливості для якісного особистісного перетворення;

– педагогічний такт – як здатність створювати комфортні для співбесідника умови комунікації, високого рівня сформованості риторичної культури;

– самоконтролю – якості, необхідної у консультативній діяльності, що виявляється в умінні стримувати себе у спонтанних оцінках, бажанні висловити власне бачення проблеми – натомість перевага у наданні ініціативи говорити партнерові зі спілкування;

– уміння слухати/реактивність – якості, що впливає на бажання батьків вихованців обирати для спілкування саме цього вихователя, уміння через слухання узагальнювати проблему, спонукати комуніканта до співпраці у варіантах її вирішення;

– організованості – якості, яка допомагає алгоритмізувати процес підготовки та реалізації просвітницької та консультативної діяльності вихователя;

– комунікативності – як стрижневої якості, що виявляє адекватну екстраверсованість вихователя, його уміння знаходити, підтримувати й множити корисні контакти з фахівцями різних галузей – для спільної роботи у галузі просвітництва батьків вихованців.

Організаційно-технологічний компонент. Для реалізації просвітницько-консультативної діяльності у вихователів ЗДО мають бути сформовані компетенції застосування технологій прикладного характеру у роботі, які б сприяли розвитку дитини та методичної майстерності навчання означених технологій батьків дітей. Крім того, викладення інформації (просвітництво) методичного змісту, що давало б алгоритм відтворення означених технологій батьками, потребує від вихователів знань у галузі едукативної андрагогіки (навчання дорослих), а отже, педагоги мають звернути увагу на форми й способи навчальної діяльності з аудиторією дорослих людей.

Освіта дорослих є цілісним процесом навчання, завдяки якому люди розвивають свої здібності, розширюють свої знання, поліпшують свою

професійну кваліфікацію чи навчаються чогось нового відповідно до їх особистих потреб чи потреб суспільства.

У дослідженні С. Архипової виділено принципи андрагогіки, серед яких найбільш важливими для нашого дослідження виокремили такі:

- принцип спільної діяльності;
- принцип використання наявного позитивного життєвого досвіду (перш за все соціального і професійного), практичних знань, умінь, навиків навчання. Індивідуальна робота полягає і в діалозі учня і викладача, направленому на взаємну передачу інформації і знань; принцип корегування застарілого досвіду і особових установок, що перешкоджають освоєнню нових знань;
- принцип індивідуального підходу до навчання на основі особових потреб, з урахуванням соціально-психологічних характеристик особи і тих обмежень, які накладаються його діяльністю, наявністю вільного часу, фінансових ресурсів тощо;
- принцип актуалізації результатів навчання (їх швидке використання на практиці); принцип розвитку учня. Навчання повинне бути направлене на вдосконалення особи, створення здібностей до самонавчання, збагнення нової в процесі практичної діяльності людини [3].

Означені принципи знаходять підтримку у Л. Чхайло, яка визначає основи андрагогіки так:

- тому, хто навчається, належить провідна роль у процесі навчання;
- дорослий, який навчається, прагне до самореалізації, самостійності, самоврядування й усвідомлює себе таким;
- дорослий, який навчається, володіє життєвим досвідом, який може ним використовуватися як важливе джерело навчання як для самого себе, так і його колег;
- доросла людина навчається для вирішення важливої життєвої проблеми й досягнення конкретної мети;

- дорослий, який навчається, розраховує на невідкладне використання отриманих у ході навчання умінь, навичок, знань та якостей;
- навчальна діяльність дорослого в значній мірі детермінується тимчасовими,
- просторовими, побутовими, професійними, соціальними факторами, які або обмежують, або сприяють процесу навчання;
- процес навчання дорослого організований у вигляді спільної діяльності того, хто навчається, і того, хто вчить [204].

Зауважимо, що означені принципи стануть корисними також і в організації процесу розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності, оскільки якісне перетворення педагогів (як дорослих фахівців) має здійснюватися саме на принципах андрагогіки.

Ще однією компетенцією вихователя, яку відносимо до змісту організаційно-технологічного компоненту, є вміння організовувати взаємодію з фахівцями інших галузей. Йдеться про те, наскільки вихователь виявляє здатність до ефективної професійної комунікації із «вузькими» фахівцями, профіль яких може бути цікавим для просвітництва батьків дітей дошкільного віку.

Сформованість операційно-технологічного компоненту готовності вихователів ЗДО до просвітницько-консультативної діяльності маємо намір перевіряти через аналіз авторських профілів вихователів з реалізації просвітницько-консультативної діяльності, а також через експертне опитування педагогічних працівників.

Структурно-компонентний склад готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності представлено на рис. 1.1.

Визначено рівні готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками: високий, достатній, низький. Зміст кожного із рівнів представлено у таблиці 1.2.

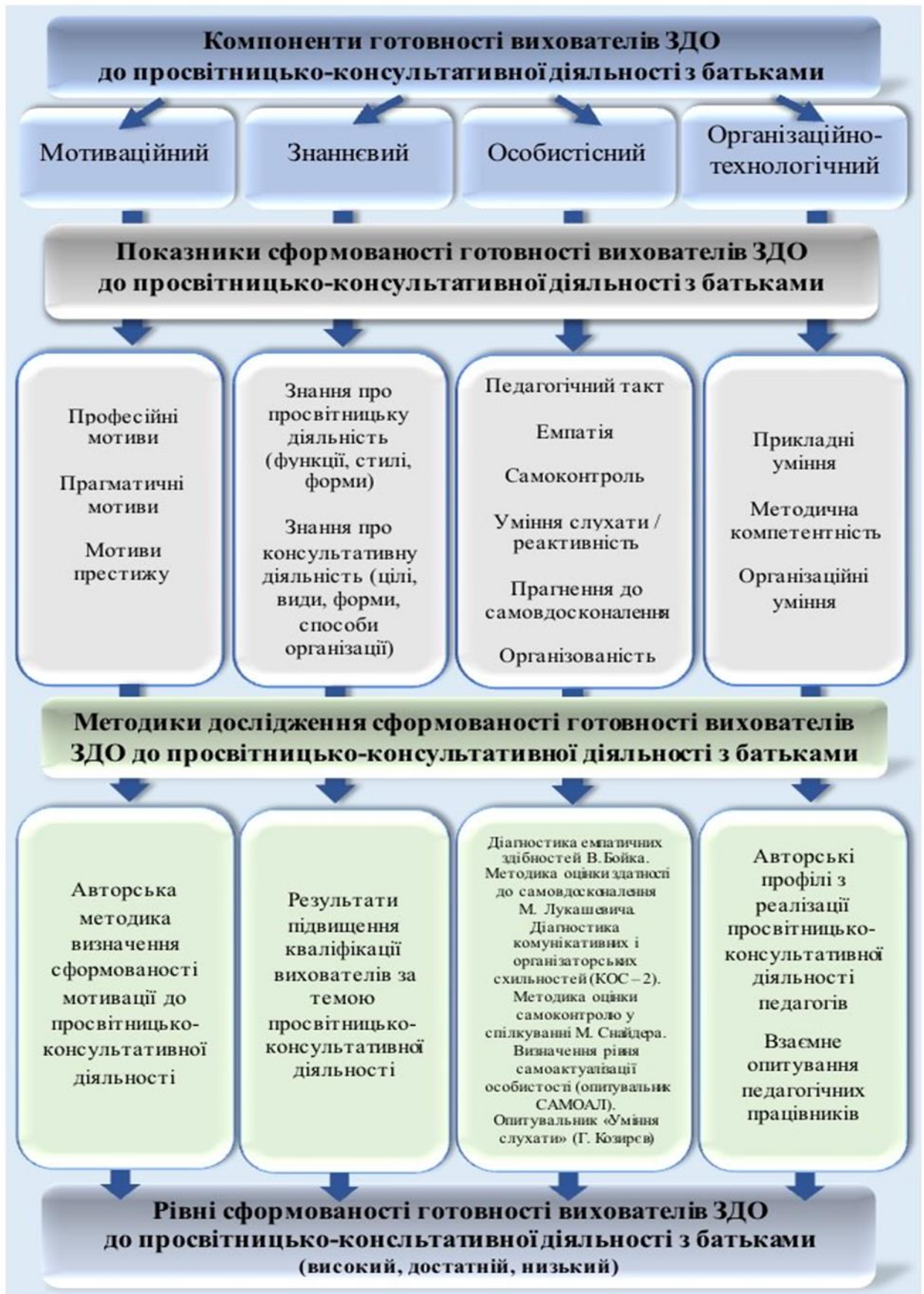

Рис. 1.1. Структурно-компонентний склад готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності

**Критерії, показники та рівні готовності вихователів ЗДО до
просвітницько-консультативної діяльності з батьками**

Кри тері й	Показник	Рівень розвиненості		
		Високий	Достатній	Низький
Мотиваційний	Прагматичні мотиви Професійно-пізнавальні мотиви Мотиви престижу	Наявність у вихователя можливостей (матеріальних, соціально-комунікативних, технологічних), які дозволяють без напруження здійснювати просвітництво батьків або їх консультування; Виявлене прагнення якісного перетворення вихованців через вплив на батьківську свідомість та бажання самовдосконалюватись у професії; Виявлене бажання досягти авторитету у різних соціальних та професійних спільнотах	Наявність у вихователя часткових можливостей (матеріальних, соціально-комунікативних, технологічних), які дозволяють без напруження здійснювати просвітництво батьків або їх консультування; прагнення якісного перетворення вихованців через вплив на батьківську свідомість та бажання самовдосконалюватись у професії виявляється відповідно зовнішнього стимулювання; бажання досягти авторитету у різних соціальних та професійних спільнотах виявляється час від часу	Відсутність (або часткова відсутність) у вихователя можливостей (матеріальних, соціально-комунікативних, технологічних), які дозволяють без напруження здійснювати просвітництво батьків або їх консультування; Невиявлене прагнення якісного перетворення вихованців через вплив на батьківську свідомість та бажання самовдосконалюватись у професії; Невизначене бажання досягти авторитету у різних соціальних та професійних спільнотах

Знаннєвий	знання про просвітницьку діяльність (її функції, стилі та форми реалізації); знання про консультативну діяльність (цілі, види, форми та способи організації)	Сформованість знань про функції, стилі, форми реалізації просвітницької діяльності та про цілі, види, форми й способи організації консультативної діяльності – як результат постійного підвищення кваліфікації	Часткова сформованість знань про функції, стилі, форми реалізації просвітницької діяльності та про цілі, види, форми й способи організації консультативної діяльності – підвищення кваліфікації відбувається несистематично	Фрагментарна сформованість знань про функції, стилі, форми реалізації просвітницької діяльності та про цілі, види, форми й способи організації консультативної діяльності – відмова вихователів від підвищення кваліфікації за означеною тематикою
особистісний	емпатія; прагнення до самовдосконалення педагогічний такт; самоконтролю вміння слухати/реактивність організованість; комунікативності	Сформованість умінь усвідомлювати емоційний стан партнера та настроїв аудиторії; Реалізованість потреби якісного особистісного фахового перетворення; Сформованість умінь створення комфортних умов для комунікації із батьками, високий рівень риторичної культури; Сформованість умінь стриманості у оцінці співбесідника; Сформованість вміння слухати й адекватно реагувати на запити батьків; Сформованість вміння алгоритмізації просвітницької та консультативної діяльності; Адекватна екстраверсованість;	Часткова сформованість умінь усвідомлювати емоційний стан партнера та настроїв аудиторії; Часткова реалізованість потреби якісного особистісного фахового перетворення або відсутність цієї потреби; Часткова сформованість умінь створення комфортних умов для комунікації із батьками, достатній рівень риторичної культури; Часткова сформованість умінь стриманості у оцінці співбесідника; Адекватність реакції на запити батьків залежить від інтересу теми для вихователя; Часткова сформованість вміння алгоритмізації просвітницької та консультативної діяльності; Адекватна екстраверсованість;	Невміння усвідомлювати емоційний стан партнера та настроїв аудиторії; потреба якісного особистісного фахового перетворення відсутня; створення комфортності умов для комунікації залежить від комунікативної культури батьків, низький рівень риторичної культури; нестриманість у оцінці співбесідника; Відсутність адекватної реакції на запити батьків; Елементарність способів алгоритмізації просвітницької та консультативної діяльності; неадекватна екстраверсованість або інтровертованість

<i>Організаційно-технологічний</i>	Технологічна компетентність (використання технологій впливу на групу); Методична компетентність (знання й уміння з професійної освіти)	Сформованість умінь впливати на групу (переконавання, сугестія); Сформованість знань і умінь з професійної освіти дорослих (вибір адекватних способів та форм просвітництва)	Часткова сформованість умінь впливати на групу (переконавання, сугестія); Знання й уміння з професійної освіти виявляються без урахування вікової приналежності аудиторії	Неусвідомлення важливості умінь впливати на групу (переконавання, сугестія); Уривчастість знань і умінь з професійної освіти
------------------------------------	---	---	--	---

Отже, усі структурні компоненти взаємопов'язані, що забезпечує цілісність готовності вихователів ЗДО до просвітницько-консультативної діяльності з батьками та відображає умотивованість, знання та організаційно-технологічну підготовленість до ведення означеної діяльності та сформованість якостей (емпатії, педагогічного такту, самоконтролю, уміння слухати/реактивність, організованості, комунікативності, прагнення до самовдосконалення), які впливають на якість реалізації батьківського просвітництва та консультування.

1.4. Система методичної роботи ЗДО як платформа із забезпечення розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності

У педагогічних дослідженнях для формування або розвитку будь-якого якісного утворення застосовується конкретна базова експериментальна платформа, вибір якої має бути обумовленим завданнями дослідження та контингентом включених у нього суб'єктів. Якщо у процесі формування якості, компетентності та ін. більшою мірою залучаються майбутні фахівці, а експеримент проводиться на рівні закладу освіти з підготовки фахівців певного профілю, то процеси розвитку якісної структури особистості фахівців педагогічного напрямку можна дослідити лише за умови їх включення в експеримент, організований за місцем основної роботи. Таким чином, розвиток

готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності вірогідно має відбуватись у межах закладів дошкільної освіти, зокрема через конкретні впливи, організовані й реалізовані в системі методичної роботи цих закладів.

Методичну систему закладу дошкільної освіти розглядаємо як середовище, сприятливе для розвитку особистості вихователя, його професіоналізму, майстерності, мотивації його до творчості й підвищення кваліфікації. Осередком методичної роботи у закладі дошкільної освіти є методичний кабінет, у якому містяться інформаційно-нормативні джерела організації виховного процесу у ЗДО, банки методик розвитку дітей (за різними змістами), сценарії свят та інші матеріали, які є обов'язковими та допоміжними у організації процесу виховання та розвитку дитини. Крім того методичний кабінет є центром системної організації діяльності ЗДО у плані розвитку й якісного перетворення педагогічних кадрів, реалізації та аналізу діагностики розвитку дітей різного віку, взаємодії з батьками вихованців.

Діяльність методичних кабінетів ЗДО упорядковується чинним Положенням про методичний кабінет [142], у якому серед інших цілей їх діяльності визначено, зокрема, поширення серед батьків психолого-педагогічних знань. Спираючись на означене, вважаємо, що методична служба у ЗДО має стати ґрунтом для набуття вихователями компетенції педагогічного просвітництва та консультування батьків вихованців.

Проблемі організації методичної роботи у закладах освіти різного рівня присвячено праці І. Жерносека [46], Н. Корогод [76], С. Майданенко [95], та ін. У працях Г. Беленької [10], І. Дубровіної [47], О. Корнеєвої [74], А. Мельніченко [48], Т. Шинкар [209], А. Чаговець [202] та ін. висвітлюються різні питання щодо особливостей змісту, форм, функцій методичної роботи у закладах дошкільної освіти.

Так, Т. Шинкар визначає методичну роботу в закладі дошкільної освіти як «багатоаспектне поняття, що передбачає: вивчення та моделювання освітнього процесу; супровід професійної компетентності педагогів, підвищення їхньої педагогічної майстерності; вивчення динаміки змін у розвитку дошкільників;

консультативну допомогу педагогам; організацію партнерської взаємодії з батьками; вивчення, узагальнення та поширення перспективного педагогічного досвіду; створення сприятливого психологічного клімату в педагогічному колективі; добір та опрацювання методичної, наукової літератури тощо» [209, с. 252]. Г. Беленька торкається питання якості дошкільної освіти, що передусім має задовольнити сучасні запити батьків, і яка обумовлюється високим рівнем загальної і психологічної культури виховного процесу та високою якістю методичного супроводу як системи стосунків між вихователями і дітьми, членами педагогічного колективу і батьками вихованців [10, с. 39].

У дослідженні А. Чаговець методична робота у ЗДО представлена в аспекті підвищення кваліфікації педагогів-вихователів і розглядається як її форма, спрямована, насамперед, на поглиблення раніше набутих знань, упровадження в освітньо-виховний процес перспективного досвіду, інформування педагогів-вихователів про сучасні педагогічні технології, надання їм практичної допомоги, створення відповідних умов для вдосконалення фахової освіти і кваліфікації персоналу [202].

О. Корнеєва досліджує поняття методичної компетентності вихователя, визначаючи його як таке, що включає в себе знання, уміння та навички, які забезпечують організацію навчально-виховної роботи в ЗДО, контроль та оцінку власної діяльності [74].

У праці І. Дубровіної та Н. Мельніченко визначаються цільові завдання методичної роботи закладу дошкільної освіти, що представлені функціями інформування, стимулювання педагогів щодо запровадження досягнень науки, передового досвіду; регулярного вивчення співвідношення між рівнем компетентності педагогів, що виявляється в узагальненому результаті їхньої праці та вимогами суспільства до якості роботи працівників освіти.

Зміст методичної роботи у дошкільному закладі, за думкою науковця, включає не тільки досягнення мети, а і підвищення рівня педагогічної майстерності та кваліфікації вихователів, розширення ефективності роботи педагогічної команди у цілому, навчання вихователів комп'ютерної грамотності,

реалізацію регіональних програм, організацію моніторингу, а отже, з одного боку, визначається відповідно до загальної мети державної освіти та послідовно мети регіонального освітнього простору, з іншого – формується відповідно до особливостей, потенціалу та якості роботи кожного дошкільного закладу та педагогічного колективу вихователів [47].

Узагальнення наукових розвідок щодо організації методичної роботи у освітніх закладах загалом та у закладах дошкільної освіти зокрема – дає змогу виокремити завдання методичної роботи: розвиток професійної компетентності вихователів (зокрема, через організацію процесів підвищення кваліфікації), методичний супровід взаємодії між педагогами та батьками вихованців, інформування вихователів про інноваційні способи й форми професійної діяльності.

У нормативних документах [102], [142] виокремлено функції методичної служби ЗДО:

– інформаційна: вивчення та накопичення інформації про стан та результати професійної діяльності педагогів; підвищення кваліфікації педагогічного персоналу; підвищення якості педагогічного процесу; узагальнення позитивного досвіду педагогів; поповнення банку педагогічної інформації про найбільш актуальні проблеми розвитку дошкільної освіти, про новітні досягнення науки та практики; широке впровадження інформаційних технологій; встановлення контактів зі ЗМІ, різноманітними установами та організаціями для розповсюдження інформації про діяльність ДНЗ;

– навчальна: здійснення ознайомлення педагогічного персоналу з новими освітніми програмами та технологіями; ознайомлення зі стандартами дошкільної освіти України; здійснення ознайомлення педагогічного персоналу з законодавчими, нормативними документами в галузі освіти; організація та проведення семінарів, практичних занять, консультацій, відкритих заходів з використанням активних методів;

– контрольна-діагностична: моніторинг якості педагогічного процесу; застосування методів психолого-педагогічної діагностики в процесі вивчення

стану освітньо-виховного процесу; аналіз інноваційного досвіду педагогічного персоналу; узагальнення отриманих результатів;

- корекційно-прогностична (плануюча): здійснення планування перспективних та поточних заходів (річний, місячний, календарний плани);

- організаційна: організація та участь в педагогічних радах, педагогічних годинах, батьківських конференціях тощо; організація методичних об'єднань, творчих груп та міні-проектів; організація самостійної роботи педагогів з підвищення професійного рівня; організація роботи з батьками дітей та соціальними партнерами; направлення педагогів на курси підвищення кваліфікації;

- дослідницька: планування заходів на основі аналізу стану освітнього процесу та запитів педагогів з урахуванням нових тенденцій в розвитку освітніх технологій; вивчення та розповсюдження інноваційного досвіду та авторських технологій;

- комунікативна: усвідомлення особистої та соціальної значимості діяльності; реалізація гуманістичної парадигми в педагогічній діяльності; встановлення ділових контактів з учасниками педагогічного процесу, з соціальними партнерами;

- виховна (мотиваційно-стимулююча): стимулювання творчої діяльності педагогів; виявлення потенціалу педагогів; стимулювання підвищення професійної кваліфікації; мотивування на використання особистісно-орієнтованої моделі виховання, на емпатію з дітьми, прояв любові та розуміння;

- гностична: оволодіння методами самоаналізу, здійснення самоосвіти.

За адміністративною структурою методична робота ЗДО керується методичною радою освітнього закладу і опікується питаннями професійного розвитку педагогічних працівників. Згідно узагальнень документів ЗДО, представлених на сайтах, основними завданнями методичної роботи є:

- забезпечення професійною інформацією;
- організація методичної й науково-дослідної роботи ДНЗ;
- підтримка експериментальної роботи педагогів в ДНЗ;

- діагностика й аналіз навчально-виховного процесу;
- організація індивідуального консультування й професійної підтримки педагогів;
- допомога педагогам в підготовці до атестації;
- організація підвищення кваліфікації;
- допомога щодо підвищення якості освітнього процесу;
- виявлення, підтримка й поширення педагогічного досвіду;
- участь і організація семінарів, конференцій, майстер-класів;
- виявлення, підтримка й поширення педагогічного досвіду;
- допомога, участь у розробці й проведенні експертизи інноваційних програм, методик, навчальних планів;
- методична допомога в проведенні відкритих заходів допомога у проведенні професійних конкурсів (сайти експериментальних ЗДО представлені у Додатку А).

На тлі класичних завдань методичної служби (методичних кабінетів) ЗДО слід виокремити особливі завдання, що стосуються організації взаємодії вихователів та батьків, серед яких визначаємо важливі для теми нашого дослідження:

- організація, стимулювання та сприяння суспільно-педагогічної діяльності вихователів;
- взаємодія дошкільного навчального закладу із загальноосвітніми навчальними закладами, з іншими установами, організаціями тощо, зокрема у формі проведення батьківських зборів;
- вивчення досвіду родинного виховання, організація гуртків для батьків та разом з батьками, педагогічні бесіди, консультації, школи молодих батьків тощо. (При цьому доцільним є ознайомлення їх з вимогами Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі», надання рекомендацій щодо її використання в умовах сім'ї).

Методична робота ЗДО у галузі координації взаємодії вихователів та батьків дітей обумовлена низкою законодавчих документів, зокрема Закон

України «Про дошкільну освіту» [50], «Методичні рекомендації щодо організації взаємодії закладів дошкільної освіти з батьками вихованців» [102], «Примірне положення про методичний кабінет закладу дошкільної освіти» [142], у змісті яких визначено роль батьків та держави у вихованні та розвитку дитини. Так, у документах, крім класичних завдань ЗДО щодо роботи з батьками, акцентовано увагу на конкретних питаннях, які стосуються сучасних аспектів родинного виховання, традиції якого обов'язково мають стати джерелом комплексного виховання дитини у ЗДО. Зокрема, йдеться про створення інформаційно-просвітницького простору для батьків та інших членів родини, що займаються вихованням; підвищення фахової майстерності педагогів через ознайомлення з родинним досвідом виховання; сприяння інтеграції родинного виховання у суспільне. При цьому важливим видається те, що державна система дошкільного виховання шанобливо ставиться до приватності родинного виховання, наприклад, схвалює онлайн-спілкування з батьками дитини у закритих групах, електронне особисте спілкування вихователя та батьків тощо.

Особливістю зміни традиційного державного підходу до методики виховання та освіти дошкільнят із «ми знаємо як краще, тому робіть так, як ми вас навчаємо» на «ми запитуємо вашу думку про те, як буде краще для вашої дитини і допомагаємо вам її виховувати, пропонуючи найбільш корисні й ефективні методики» можна вважати зверненість до родинного виховання, підсилення його ролі у становленні та розвитку дитини. Це відбивається й у рекомендаціях щодо залучення представників батьківських комітетів, груп батьківської ініціативи, творчих груп педагогів і батьків до планування роботи ЗДО, у якій має обов'язково знатись місце для заохочення батьків до активної участі в освітньому процесі, а значить – у цільовій програмі методичної служби ЗДО щодо визначенню сучасних і ефективних методів та форм взаємодії ЗДО та батьків. Уважаємо, що батьки у даному контексті виступають свого роду стейкхолдерами щодо розвитку системи дошкільної освіти. Включення батьків як партнерів і активних суб'єктів в середовище ЗДО якісно змінює умови

взаємодії педагогів та сім'ї вихованців, що мають власні стратегічні інтереси у галузі розвитку дитини.

В аспекті урахування потреб означеної групи стейкхолдерів (батьків) слід визнати, що одним із завдань кожного ЗДО має стати:

- по-перше, вивчення думки батьків про якість виховного процесу у ЗДО, про конкретні потреби змістового та методичного педагогічного просвітництва щодо виховання та розвитку дитини;

- по-друге, аналіз та систематизація запитів батьків у кожному конкретному ЗДО; винесення основних запитів (тих, що найбільш часто повторюються) на обговорення засідань методичної групи району, області, міста – з метою узгодження та корекції планів роботи методичних кабінетів ЗДО;

- по-третє, корекція змісту підвищення кваліфікації вихователів відповідно до виокремлених завдань;

- по-четверте, корекція взаємодії з батьками у ЗДО з акцентом на визначення змісту та форм їх педагогічного просвітництва та консультування.

Компетентність вихователя в організації просвітницько-консультативної діяльності батьків визначається його здатністю здійснювати постійний моніторинг змістової та функціонально-організаційної частини означеної роботи. Визначення науковцями педагогічної діагностики як компонента сумісної діяльності її суб'єктів [202], спричиняє необхідність організації допомоги вихователям у коригуванні проблемного й негативного досвіду професійної діяльності, зокрема у взаємодії із батьками. Саме тому фахівці методичної служби ЗДО мають зосередити зусилля також на системних заходах педагогічного моніторингу: незалежних опитуваннях батьків; вихователів; аналізі продуктивності взаємодії із запрошеними до закладів профільними фахівцями.

У сучасному науковому дискурсі проблема організованого просвітництва батьків дошкільнят актуалізується внаслідок надмірної фейкової інформатизованості суспільного простору, коли пересічна родина зіштовхується із Інтернет-порадами, що стосуються різних проблем виховання та розвитку

дитини, і переважною мірою розповсюджуються не фахівцями. М. Головко стверджує, що низька педагогічна культура батьків, яка часто «формується загалом стихійно, під впливом традиційного досвіду старших поколінь, живиться випадковими знаннями, що часто подають ЗМІ, рідше шляхом поміркованої самоосвіти та результативної допомоги професіоналів» [31]. Отже, педагогічне просвітництво батьків, організоване та здійснюване фахівцями, стає запорукою ефективного розвитку дитини й викликом для методистів, які мають виокремити найбільш актуальні педагогічні проблеми сучасного дошкілля й спроектувати алгоритм змістового й компетентнісного педагогічного просвітництва батьків.

Наголошуючи на класичних способах педагогічного просвітництва (лекції, розміщення інформації на сайтах ЗДО тощо), методисти рекомендують віднаходити сучасні способи організації просвітницької роботи з батьками, одним із найбільш ефективних із яких є організація сімейних клубів – неформальних об'єднань батьків, створених для розв'язання практичних завдань виховання, у межах яких відбувається обговорення конкретних педагогічних проблем із залученням фахівців. Такі клуби побудовані за типом телевізійних і розважальних програм, ігор і спрямовані на встановлення неформальних контактів із батьками [66], а педагогічної фаховості їм надає модерація проблеми, що винесена на обговорення педагогом, що виключає ненауковість способів її вирішення.

Аналіз функцій, завдань, принципів, що покладені на систему методичної роботи ЗДО, а також змісту просвітницько-консультативної роботи вихователя, дозволяє виокремити основні види методичної роботи, які має забезпечити ЗДО для готовності вихователя здійснювати просвітницько-консультативну діяльність.

Визнання суспільством проблем соціально-педагогічного спрямування, що потребують вирішення на рівні діяльності освітніх закладів, у тому числі дошкільних, спричинило необхідність виокремити ті із них, що стосуються

розвитку дитини дошкільного віку, якість якого залежить від системного впливу як фахівців, так і педагогічно освічених батьків.

Таблиця 1.3

Методична робота ЗДО щодо забезпечення просвітницько-консультативної діяльності батьків

Види методичної роботи	Зміст	Мета
інформаційна	Забезпечення інформацією про сучасні проблеми виховання та розвитку дітей, їх здоров'язбереження, інклюзії, обдарованості тощо.	Створення курикулуму інформації для батьків.
методична	Розробка заходів, які спрямовані на взаємодію із батьками вихованців, особливо тих, що дозволяють сформувати у батьків навички ручної праці; Створення методичної бази для навчання вихователів проведенню сучасних тематичних просвітницьких івентів	Популяризація взаємодії батьків і дітей у родинному вихованні
організаційна	Створення умов для просвітницько-консультативної діяльності батьків: забезпечення роботи сайту ЗДО; платформи для електронної комунікації вихователя із батьками; створення можливостей ознайомлення вихователів із родинним досвідом виховання дітей; організація лекцій фахівців (психологів, медичних працівників, логопедів тощо) – для вихователів	Забезпечення взаємодії вихователя та батьків Оновлення знань вихователів
мотиваційно-стимулювальна	Створення можливостей для набуття вихователями нових професійних компетенцій в умовах додаткової форми підвищення кваліфікації (навчальні онлайн-платформи), тренінги, курси з комунікації тощо	Підвищення кваліфікації вихователів

Передусім такими проблемами, що мають віднайти вирішення у методичній роботі ЗДО, визначили інклюзію, обдарованість дитини, спостереження за психолого-педагогічною ситуацією у сім'ях вихованців.

Сучасним аспектом методичної роботи ЗДО визначаємо увагу до проблем інклюзії та обдарованості дитини, оскільки державна політика у галузі освіти характеризується зверненням до загальносвітових гуманістичних практик, що визначають цінність кожної людини для суспільства незалежно від її

особливостей. Така державницька тенденція загалом виявляється у здатності ЗДО забезпечити умови для виховання дітей з інклюзією в загальних групах. Зазначене обумовлює необхідність організації просвітницької діяльності ЗДО для батьків вихованців щодо різних аспектів зазначеної проблеми: по-перше, дискусійна для суспільства тема природності інклюзії у загальних групах набирає обертів і певною мірою поділяє батьківську спільноту на прихильників та противників. Гуманістичні засади розвитку демократичного суспільства у такому випадку мають стати тим ґрунтом, на якому методисти ЗДО мають створити базу для просвітництва батьків із цієї неоднозначної проблеми. Так, доречним вважаємо створення добірки публікацій з природи інклюзії та її видів, розміщення їх на сайті ЗДО, а також застосування у просвітницьких доповідях на батьківських зборах. Крім того позитивним є створення розробок виховних заходів із виокремленням ролей для дітей з інклюзією (звісно, що це має бути не когнітивна її форма) так, щоб вони почувались незайвими у колективі. По-друге, слід передбачити консультативні теми для батьків дітей з інклюзією, призначені полегшити розвиток таких дітей у родині. Для цього методична система має звернути увагу на удосконалення професійних компетенцій вихователів, групи яких відвідують діти з інклюзією, зокрема, слід запропонувати відвідати курси, тренінги відповідної тематики.

Неабиякого значення набуває також проблема методичного забезпечення роботи з батьками обдарованих дітей. У висновках науковців (Н. Сербіновська [162], О. Шевчишена [208]) щодо особливостей самовиявлення обдарованої дитини більшою мірою представлено її неадекватно занижена самооцінка (через намагання досягти завищеної мети), надмірна емоційність, висока критичність щодо власних результатів, низька контактність з однолітками.

Через свою природну допитливість та прагнення пізнання обдарована дитина нерідко монополізує увагу вчителів, вихователів, батьків та інших дорослих. Це спричиняє непорозуміння у стосунках з іншими дітьми, яких дратує прагнення такої уваги. Обдарована дитина часто з недостатньою терплячістю ставиться до дітей, які перебувають на іншому рівні

інтелектуального розвитку. Вона може відштовхувати інших своїми зауваженнями, які виражають презирство і нетерплячість.

Усі зазначені проблеми ставлять перед вихователями ЗДО завдання тематичного просвітництва батьків обдарованих дітей, а методистів – удосконалення тематичної бази з проблеми обдарованості дитини. Так, на основі виокремлення конкретних міні-проблем самовиявлення обдарованої дитини, батькам можна поради звернути увагу на особливу комунікацію із обдарованою дитиною, у межах якої має відбуватись її соціалізація щодо самовиявлення серед однолітків: виховання емпатії, сприйняття думки іншого, формування терплячості, поваги до інтелектуальних можливостей інших дітей. Батькам обдарованих дітей слід бути готовими до того, що високий рівень інтелектуального розвитку майбутнього учня стане причиною його постійної інтелектуальної завантаженості (участі у конкурсах, олімпіадах тощо) – тож варто навчити дитину як правил самоменеджменту, так і асертивності (умінні аргументовано відмовляти).

Реформування засадничих положень освітньої системи в цілому, що виявляється в переході виховання від державних приписів родині до урахування думки родини, спрямовує методичну систему ЗДО звернути увагу на ознайомлення із родинним досвідом виховання дітей.

Сучасна наука підкреслює пріоритет сім'ї у вихованні дитини, що проявляється в багатомірності форм впливу, в їх безперервності й тривалості, в діапазоні цінностей, які засвоює зростаюча людина. Через життя в сім'ї формується ставлення до людей, речей, самого себе, виробляються ідеали та цінності. Любов дитини до батьків забезпечує безпеку, виступає гарантом емоційного благополуччя. Дитині мало просто того, щоб її любили. Вона потребує підтримки на всіх періодах дитинства. Батьки – головні природні вихователі дитини. Відомий психолог О. Леонт'єв виділив обсяг близьких дитині людей, до виховних впливів яких вона чутлива [87]. Виявляється, що дитина в перші роки не сприймає зауважень, умовлянь, порад «чужої тьоті» (вихователя, сусідки, випадкової зустрічної...), найбільш авторитетною для неї є

думка батька і мами, тому пояснення власної поведінки фразами «Так мама сказала», «Так звелів тато» не слід розцінювати як перенесення відповідальності за власні вчинки – це більшою мірою виявлення особистої причетності до конкретної соціальної групи – родини. Основний чинник у формуванні особистості – це виховний клімат сім'ї. Рідна домівка – не тільки місце притулку, дах над головою, а й родинне вогнище, місце захисту від життєвих негараздів. Батьки є першим суспільним середовищем дитини, а родина – провідним інститутом соціалізації. Батьки першими розкривають маленькій людині предметний світ і надають йому емоційного забарвлення.

Виховання батьками дитини відбувається більшою мірою не через спеціально організовані впливи (заохочення чи покарання), а через спостереження нею за діями, висловлюваннями тата і мами й наслідування певних моделей батьківської поведінки. А. Макаренко звертаючись до батьків, наголошував: «Ваша власна поведінка – найголовніша річ. Не думайте, що ви виховуєте дитину лиш тоді, коли з нею розмовляєте, повчаєте або караете. Ви виховуєте її у кожен момент вашого життя». Однак часто буває, що батьки розділяють виховний процес і виокремлюють виховні заходи (до яких включається іноді просто взаємодіяльність із дитиною у формі гри) і власну поведінку у приватному житті. При цьому дитина, як дзеркало, відображує у спільноті однолітків манеру спілкування батьків, проговорює меседжі, що виявляють батьківську позицію щодо певних аспектів життя тощо [163].

Дуже часто дитина входить у конфлікт із іншою дитиною саме через вербалізацію сімейних цінностей, які за змістом є протилежні із цінностями іншої родини. Отже, вихователь має бути готовим не лише до виховання дитини, але й до урахування у виховній роботі ціннісних аспектів конкретних родин, а значить актуалізації набуває ознайомлення із досвідом родинного виховання дітей.

Для педагога, який ставить за мету ознайомитись із родиною вихованця, важливим є вибір способу набуття інформації, який би давав можливість упевнитись у її об'єктивності і разом із тим – не порушував приватності родини.

Варто зазначити, що не завжди методично виправданим є візит додому вихованця, оскільки у господарів є право збереження приватності житла. Однак і в разі дозволу відвідин вихователь скоріш за все не отримає важливої для педагогічного анамнезу інформації, оскільки господарі намагатимуться представити власні здобутки у вигідному світлі. І лише здатність педагога сприймати опосередковані сигнали педагогічної некомпетентності у спілкуванні можуть стати основою вибору виховної стратегії й тактики стосовно дитини і її батьків.

Більшою мірою методично виправданим стає збирання інформації про родинне виховання дитини із інших джерел, одним із яких стає комунікація із самим вихованцем. Відомо, що маленька дитина ще не вміє розділяти інформацію на приватну й загальноприйнятну, приховувати те, що емоційно вразило, тож часто сама проговорює сімейні проблеми у комунікації із вихователем або іншими дітьми. Педагог повинен уміти здійснити аналіз отримуваної інформації й визначити основні родинні цінності, моделі комунікації, цілі й рольові стереотипи тощо. Слід зауважити, що процес набуття інформації про родинний досвід виховання дитини у конкретній сім'ї може містити ризики її об'єктивності, якщо вихователь спокусується на інформацію, отриману від інших батьків. Важливо усвідомити, що оцінні судження одних батьків про інших не можуть бути ґрунтом для педагогічних висновків вихователя, оскільки переважно характеризуються суб'єктивним баченням конкретної проблеми або індивідуальною неприязністю. У випадку конфліктів між батьками на ґрунті цінностей або моделей виховання педагогічне просвітництво заступається педагогічним консультуванням, у якому завданням вихователя стає допомога батькам розвивати здатність дивитися на ситуацію, подію, явище очима іншої сторони, брати до уваги очікування партнера. У межах консультацій батьків щодо поведінки дитини важливістю набуває їх спрямування до актуалізації позитивного в особистості, запобігання агресії як реакції на негативні виявлення. Серед професійних якостей педагога, необхідних для роботи у відкритій взаємодії з батьками, важливістю набуває «добрий погляд» на

дитину, вміння бачити перспективи розвитку її позитивних рис, привертати увагу батьків саме до них, запобігати у спілкуванні з батьками різним негативним оцінкам дитячої поведінки, не допускати скарг, не закликати «розібратися» з дитиною вдома» [31].

Важливим для формування бажання батьків вихованців долучатись до просвітницьких заходів стає форма здійснення вихователем просвітництва. Так, бажаним визначаємо виключення ним певного дидактизму у комунікації, оскільки модель повчання не є адекватною для формування позитивного ставлення дорослої людини до такого «інформатора».

Принциповим для організації просвітницької діяльності визначаємо: її адресність (урахування специфіки інтересів та пізнавальних потреб певних категорій населення); доступність (урахування можливостей аудиторії сприймати та засвоювати інформацію); взаємодоповнюваність та інтегрованість просвітницьких програм (системний підхід); взаємодію системи просвітництва із державним освітнім комплексом (просвітницькі програми мають складатись на основі розширення знань, отриманих у межах державних освітніх програм).

I. Фольварочний актуалізує увагу на конкретних формах просвітницької діяльності для дорослої аудиторії (показові виступи юних спортсменів, створення куточку спортивної слави у межах шкільного музею, оперативних таблиць та фотозвітів спортивних заходів та їх результатів, куточку для батьків з порадами про раціональний режим життя учнів тощо, організація спільних із батьками заходів типу «Мама, тато, я – спортивна сім'я»), що не лише дають уявлення про зміст конкретної інформації, але й активізують мотивацію щодо включення у презентовану діяльність, викликають бажання бути причетним до неї [197]. Зауважуючи на це, вважаємо прийнятним вводити елементи зазначеного досвіду до практики вихователів ЗДО в процесі організації ними просвітницької діяльності.

Організація просвітницької діяльності у ЗДО має ґрунтуватись на конкретних принципах, серед яких визначаємо:

- практичність знань (надання знань з окремих галузей, необхідних у повсякденній життєдіяльності та пов'язаних із вихованням і розвитком дитини);
- доступність (адаптація змісту знань для розуміння аудиторії);
- комфортність (сприятливі умови для отримання інформації аудиторією);
- альтруїстичність (безоплатний спосіб надання знань);
- фасилітаційність (представлення знань у широкій аудиторії).

При цьому вважаємо, що просвітництво батьків має носити ненав'язливий характер, тобто інформацію має бути доступною для батьків, але не можна примушувати їх її споживати. Лише за умови особистої зацікавленості, а також усвідомлення проблеми, яка пов'язана із недостатністю знань у певній галузі, доросла людина буде активна у набутті інформації, а значить стане відкритою для просвітництва.

Отже, усі форми просвітницько-консультативної педагогічної роботи з батьками, що проводяться в дошкільному навчальному закладі повинні: враховувати право батьків на власну думку, позицію, систему цінностей; інформувати їх не лише про обов'язки, але й про права, якими вони можуть скористатись; позитивно ставитись до виявів батьківської ініціативи і творчості.

Система методичної роботи ЗДО має забезпечувати питання професійного зростання вихователя (підвищення кваліфікації) із урахуванням його готовності до просвітницько-консультативної діяльності з батьками.

Аналіз системи організації та сприяння процесів підвищення кваліфікації педагогічних працівників ЗДО дозволив виокремити елементи схеми атестації педагога як результату підвищення кваліфікації:

- аналіз стану опрацювання вихователем методичної теми, що виявляється у розробці занять з дітьми;
- інтеграції методичної теми у роботі з батьками;
- виступи на педагогічних радах та методичних об'єднаннях – із представленням практичного доробку для колег;

– результати навчання за програмою підвищення кваліфікації (курсowa підготовка або тематично-практична діяльність).

Систему підвищення кваліфікації слід розглядати не лише як необхідний процес професійної ініціації вихователя, але й як спосіб саморозвитку й самовдосконалення, що може реалізовуватись у різних формах. Такими формами, на рівні навчання вихователів на курсах підвищення кваліфікації, визнаються також короткострокові тематичні програми, що проводяться у формі тренінгів, семінарів, вебінарів, коуч-сесій, майстер-класів тощо, якість яких підтверджена сертифікатом і визнається методичною (педагогічною) радою освітнього закладу [136].

Визнаючи те, що сформованість компетенції, набутої педагогом у межах підвищення кваліфікації, визнається через застосування ним на практиці нових умінь, у процесі організації методичної діяльності дошкільного освітнього закладу слід забезпечити можливість не лише використання нового досвіду вихователя у власній практиці діяльності з дітьми, але й представлення його до уваги колег і батьків. Таким чином, має відбуватись як збагачення методичної скарбнички ЗДО, так і просвітництво батьків вихованців. При цьому методична служба ЗДО має забезпечити допомогу вихователю у презентації та популяризації власного нового досвіду, отриманого у процесі підвищення кваліфікації, зокрема:

- 1) спланувати роботу;
- 2) дібрати необхідний матеріал;
- 3) вивчити літературу з цієї проблеми.

Зазвичай у дошкільних закладах освіти методисти надають вихователям разові консультації з організації авторських майстер-класів. Водночас дуже важливим видається орієнтація педагога на систему безперервного процесу підвищення кваліфікації, коли він за допомогою методиста планує довготривалий шлях особистісного професійного розвитку, визначає ті компетентності й змісти, які має набути упродовж хоча б п'яти років. При цьому форми підвищення кваліфікації можна визначати в порядку представлених

оперативних можливостей кожного року – для цього корисним вважаємо постійний моніторинг ініціатив фахівців у рекламі освітніх послуг.

Таким чином, вихователь реалізовує індивідуальний шлях особистісного фахового зростання, піднімається від однієї сходинки до іншої й набуває досвіду участі у різних формах методичної роботи.

У класичному вигляді система безперервної освіти педагогів реалізовується через програми підвищення фахової майстерності для окремих груп педагогів з орієнтацією на особисті якості, психологічну сумісність, ступінь зацікавленості. Водночас наразі для підвищення кваліфікації педагогів набуває популярності «Індивідуальна програма творчого розвитку», що у курикулумі містить: навчальний план, навчально-тематичний план, зміст кожного заняття, перелік завдань для самостійної роботи, перелік тем для самостійного вивчення, форми звітності.

Система безперервного підвищення кваліфікації педагогів може бути реалізована у вигляді перспективного плану опанування вихователями компетенцій, означених як необхідних для здійснення професійних обов'язків у сучасних умовах та згідно із сучасними цілями ЗДО.

Увага до оновлення змісту програм підвищення кваліфікації обумовлена зовнішніми запитами на якість освітніх послуг мережі ЗДО, які визначаються зовнішніми стейкхолдерами. Думка зацікавлених верств суспільства щодо якості та доступності дошкільної освіти була висвітлена у документі, який представляв публічні консультації, що тривали упродовж листопада-грудня 2019 року. Опитування було організовано Міністерством освіти і науки України за сприяння Національного Демократичного Інституту та ВІ «Активна Громада» від Інституту «Республіка» у шести містах України: Києві, Дніпрі, Харкові, Одесі, Львові та Тернополі із залученням учасників з інших областей України. В цілому участь у консультаціях (оф-лайн та он-лайн) взяли близько 3 тис. осіб [27].

Основною групою, зацікавленою у якості надання послуг ЗДО, було визначено засновників дошкільних закладів, які переймалися проблемою

недостатності наявної мережі ЗДО для зарахування всіх охочих дітей дошкільного віку. З огляду на означене, ця група стейкхолдерів орієнтувала адміністрацію ЗДО на розвиток мережевої складової надання освітніх послуг сім'ям дітей, які не відвідують ЗДО у формах: організації груп короткотривалого перебування дитини; мобільних центрів з надання освітніх послуг; груп вихідного дня; прогулянкових груп тощо. Слід ураховувати, що усі означені стейкхолдерами-засновниками ЗДО форми взаємодії з сім'ями дітей мікрорайону мають стати пріоритетними у організації просвітницько-консультативної діяльності базових дошкільних закладів, а отже підготовка педагогічного колективу до ведення такого виду діяльності стає важливим викликом суспільного замовлення сучасності.

За результатами публічних консультацій щодо якості та доступності дошкільної освіти, висловлюючи своє бачення партнерства із ЗДО, батьківські групи на всіх заходах найбільше наголошували на:

- налагодженні взаємодії з працівниками та керівником ЗДО, висловлюючи потребу в діалозі з ними;
- бажанні бути більше залученими в освітній процес;
- бажанні впливати на освітній процес та діяльність ЗДО (у тому числі щодо освітніх програм та їх фінансування, частішого проведення днів відкритих дверей, з метою більшого залучення батьків в освітній процес, організації батьківського дня тощо).

Крім батьків вихованців ЗДО групу стейкхолдерів склали вчителі початкових класів, які наголошували на забезпеченні наступності між дошкільною та початковою освітою, співпраці з батьками дітей дошкільного віку для забезпечення єдності педагогічного впливу на дитину в сімейному колі та у закладі освіти тощо. Відповідно до законодавства України, здобуття дошкільної освіти є обов'язковою для дітей старшого дошкільного віку, а тому актуальним є питання упровадження та розвитку альтернативних форм здобуття дошкільної освіти.

Таким чином, у змісті підвищення кваліфікації вихователів ЗДО, за думкою стейкхолдерів, має відбиватись формування компетенції застосування сучасних методик і форм залучення батьків до освітнього процесу, а також знаходження можливостей проведення консультацій із батьками дітей, які не відвідують ЗДО, але живуть у районному середовищі його розташування. Особливо важливими темами для означеної групи батьків є соціалізація дитини у колективі, набуття нею комунікативних навичок, підготовка до НУШ, системність розвитку особистості дитини. За думкою стейкхолдерів, така просвітницько-консультативна діяльність дозволить уникнути проблем адаптації дітей, які не відвідували ЗДО, у першому класі середньої школи.

Організація розвитку у вихователів готовності до просвітницько-консультативної діяльності батьків у системі методичної роботи ЗДО має відбуватись на основі відповідних меті наукових підходів, серед яких ми виділяємо системний, діяльнісний, компетентнісний, особистісно орієнтований, андрагогічний.

Системний підхід (Н. Самборська [158], Д. Люта [93], О. Марущак [99], О. Іонова [59], С. Гончаренко [34] та ін.). Дозволяє методологічно доцільно вибудувати проблемне поле, визначити напрями дослідження; забезпечує вивчення процесу розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності через опис її системних характеристик в організаційному, методичному та соціальному (і відповідно – змістовому) аспектах, пошук оптимальних поєднань адміністративних впливів та особистісно-мотиваційних форм і методів професійної взаємодії.

Діяльнісний підхід (О. Леонт'єв [87; 88], Т. Мартинюк [98], І. Сорочук [167]) дозволяє розглядати якісну само зміну вихователя як активний процес, що обумовлюється позитивним мотивацією досягнення якісного результату у діяльності, прагненням до оптимального вибору шляхів її здійснення. Розуміння вихователем ЗДО важливості виявлення активності у діяльності з розповсюдження педагогічних знань серед батьківської спільноти виявляється у його спрямованості на вибір актуальних сучасних форм взаємодії з батьками,

знаходження ресурсів для реалізації просвітницької та консультативної діяльності.

Компетентнісний підхід (Н. Бібік [11], О. Овчарук [11], О. Пометун [137], О. Савченко [151], О. Локшина [91]) в організації методичної роботи ЗДО орієнтує вихователів на розвиток конкретних компетенцій, які є актуальними у змінних умовах суспільних вимог. Під компетенціями ряд дослідників розуміють готовність та здібність доцільно діяти у відповідності з вимогами справи, методично організовано та самостійно вирішувати завдання і долати труднощі, а також адекватно оцінювати результати своєї діяльності [69]. В основі будь-якої компетенції лежить уміння, сформоване на основі знань й активізоване до використання у змінних умовах діяльності. Професійна компетентність педагога інтегрує його професійні та особистісні якості, спрямовує на опанування актуальних для сучасності знань та набуття практично необхідних у професії навичок, активізує до розвитку особистих здібностей, самореалізації у професії. Дослідження К. Крутій структури професійної компетентності вихователя-методиста ЗДО дало підстави визначити три групи показників його діяльності: професійно-діяльнісну, психологічно-особистісну та результативну [79]. Таким чином, формування будь-якої нової компетентності у фахівців дошкільної освіти є результатом їх постійної роботи над собою, самовдосконалення та самоорганізації.

Особистісно-орієнтований підхід (І. Бех [9], О. Кобзар [64], О. Попова [140], І. Якиманська [212]) актуалізує увагу на способах саморозвитку вихователя у процесі його фахової діяльності і пов'язується із сформованістю у нього вольових якостей, інтелектуальної та мотиваційної сфери. Необхідним методичним компонентом особистісно-орієнтованого підходу виступає всебічний аналіз професійної діяльності педагога, на основі якого надається перспектива його якісної само зміни. В аспекті розвитку у вихователя ЗДО готовності до просвітницько-консультативної діяльності батьків особистісно-орієнтований підхід дозволяє визначити індивідуальну змістову орієнтацію процесу підвищення кваліфікації кожного педагога, спрямувати його на

конкретну траєкторію професійного саморозвитку.

Андрагогічний підхід (О. Аніщенко [121], С. Архипова [3], О. Барабаш [7], О. Дубасенюк [144], Н. Дятленко [42], А. Кукуєв [81], Л. Лук'янова [122], Л. Сігаєва [124], МакЛеод (*Saul McLeod*) [235]) дозволяє орієнтувати вихователів на організацію взаємодії з батьками, зокрема їх просвітництва та консультування, із урахуванням їх дорослості, тобто спрямовувати на вибір форм і методів впливу на людину з певним досвідом виховання дитини, навіть якщо він досить примітивний. За думкою, вихователь має усвідомлювати, що дорослому «учню» імponує діалог, можливість розмірковувати і ставити запитання, уточнювати і висловлювати критичні судження [7]. Серед положень, які суттєво вирізняють андрагогічну модель навчання від класичної (педагогічної) є використання досвіду дорослих. Андрагогічна модель відображає послідовність проходження етапів учіння (за Д. Колбом) від неусвідомленої некомпетентності до неусвідомленої компетентності [235]. Особливістю орієнтації на андрагогічну модель навчання батьків вихованців має стати привернення їх уваги до рефлексії інформації, отриманої у процесі просвітництва, надання їй особистісної цінності.

Просвітницько-консультативна діяльність у ЗДО для батьків вихованців має здійснюватися на принципах *практичності знань, доступності, комфортності, альтруїстичності, фасилітаційності*.

Отже, методична система (із її осередком – методичним кабінетом) у адміністративній структурі ЗДО посідає місце координатора змісту діяльності вихователя згідно з планом роботи ЗДО в цілому. При цьому в організації методичної системи має бути ураховано компонент просвітницько-консультативної діяльності вихователя з батьками.

Зміст просвітницько-консультативної діяльності вихователя вміщує інформаційну (створення курикулуму інформації для батьків), методичну (популяризація взаємодії батьків і дітей в родинному вихованні), організаційну (забезпечення взаємодії вихователя і батьків; оновлення знань вихователя), мотиваційно-стимулювальну (підвищення кваліфікації вихователів) складові.

Особливої уваги у методичній системі ЗДО має бути надано системі підвищення кваліфікації вихователів, організація та підтримка якої має виявлятися у різних за змістом, формами та ресурсами реалізації можливостях оновлення та набуття сучасно необхідних нових компетенцій педагога ЗДО.

Корекція змісту діяльності методичної системи ЗДО обумовлюється вимогами стейкхолдерів (суспільних груп, зацікавлених у якості діяльності ЗДО), до яких відносимо батьків вихованців, засновників ЗДО та вчителів початкових класів середньої школи. Сучасною проблемою, виокремленою стейкхолдерами, є потреба організації просвітницько-консультативної діяльності колективів ЗДО для сімей дошкільнят мікрорайону, які не відвідують дитячі садки.

Організація просвітницько-консультативної діяльності вихователя у методичній системі ЗДО актуалізує увагу на проблемах інклюзії та обдарованості дитини; урахуванні родинного досвіду виховання дитини; створенні умов та методичної бази для організації сучасних івент-заходів з метою набуття батьками нових педагогічних знань та прикладних компетенцій.

Спрямування методичної роботи ЗДО на розвиток готовності викладачів до просвітницько-консультативної діяльності має відповідати засадничим положенням системного, діяльнісного, компетентнісного, особистісно орієнтованого, андрагогічного наукових підходів.

Результативність методичної роботи ЗДО з проблеми розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності має визначатись відповідно таких критеріїв:

- вихователь відтворює у діяльності настанови методиста, виконує план заходів роботи з батьками, зокрема просвітницько-консультативної діяльності, визначений адміністрацією – низький (елементарний) рівень;

- вихователь не лише виконує план заходів, визначений методичною радою, але й організовує просвітницькі заходи або забезпечує консультації батьків за їх запитом – середній (достатній) рівень;

– вихователь ініціює просвітницькі заходи для батьків, запроваджує інноваційні форми консультацій батьків, активно залучається до підвищення кваліфікації щодо сучасних способів та змісту просвітництва батьків дітей – високий (просунутий) рівень.

У системі методичної роботи ЗДО в аспекті розвитку готовності вихователя до просвітницько-консультативної діяльності слід урахувати:

– види діяльності з розвитку вихователя, у межах відповідальності методичної системи ЗДО (методичну, інформаційну, організаційну, мотиваційно-стимулювальну);

– форми реалізації вихователя у межах зазначених видів діяльності;

– ресурси, які сприяють розвитку вихователя у його готовності до просвітницької та консультативної діяльності;

– рівні готовності вихователя до просвітницько-консультативної діяльності, що обумовлюються активністю та якістю методичного впливу на вихователя.

Отже, система методичної роботи закладу дошкільної освіти розглядається нами як оптимальна платформа реалізації педагогічного експерименту з розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками, оскільки саме у методичній роботі означених інституцій вихователь може, по-перше, використовувати ресурси ЗДО для організації будь-якої, у тому числі і просвітницько-консультативної, діяльності; по-друге, його діяльність регулярно корегується методистами й адміністрацією відповідно до завдань ЗДО та інноваційних освітніх процесів; по-третє, методична система кожного окремого закладу дошкільної освіти корелює свою діяльність із методичними системами інших закладів та провідних організацій, що здійснюють контроль якості системи дошкільної освіти загалом, а отже, вихователь має можливість долучитись до комунікативних процесів широкої професійної спільноти.

Висновки до розділу 1

Аналіз психолого-педагогічної літератури та джерел з розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної роботи з батьками у системі методичної роботи закладу дошкільної освіти дозволив сформулювати такі висновки.

У розділі 1 обґрунтовано теоретичні засади розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної роботи з батьками у системі методичної роботи закладу дошкільної освіти.

На підставі аналізу підставі аналізу психолого-педагогічної літератури та джерел з різних галузей суспільних наук встановлено, що просвітницька діяльність є діяльністю з поінформування конкретних суспільних ланок населення з важливих для них питань, а її основними функціями визначено надання знань з окремих питань для конкретно визначеної аудиторії та організацію інтерактивних заходів з конкретної проблеми з метою формування у населення певних практичних умінь та способів мислєдїяльності.

Зважаючи на думку дослідників у галузі педагогіки дошкільля актуалізовано увагу на формуванні через просвітництво у батьків дітей культури батьківства, що розуміється як система батьківської діяльності, яка виділяє ступінь активності батька й матері в процесі виховання дітей у сім'ї.

Аналіз підходів до суті консультативної діяльності у різних фахових галузях дозволив визначити її як кваліфіковану пораду; технологію надання допомоги; процес і засіб втручання, спрямований на допомогу клієнту; різновид послуги, а отже, консультування є особливим видом діяльності з узагальненими рисами: взаємодії із клієнтом за змістом його потреби, фаховості консультанта у проблемі клієнта, отримання клієнтом задоволення продуктом консультації.

Зроблено висновок про спільну (інформативну) для просвітницької та консультативної діяльності та оригінальні (профілактичну – для просвітницької та превентивну – для консультативної) функції.

З огляду на наукові підходи щодо змісту досліджуваних категорій, узагальнено суть основного поняття **просвітницько-консультативної** діяльності вихователів як *способу набуття знань та засобів вирішення окресленої проблеми педагогічного або суспільно-соціального характеру для конкретної аудиторії, представленої з позиції фахівця окремої галузі знання.*

Узагальнення опрацьованих джерел за темою дослідження та досвіду сучасних ЗДО щодо представлення інформації для батьків вихованців дало змогу представити визначення поняття **«готовність до просвітницько-консультативної діяльності вихователя ЗДО»** як *якісного утворення, що дозволяє реалізовувати просвітництво батьків вихованців з актуальних для розвитку дитини дошкільного віку проблем; створювати просвітницьке середовище, застосовуючи сучасні технології комунікації з батьками; забезпечувати індивідуальний підхід у допомозі батькам через організацію консультацій з педагогічних питань розвитку дитини та залучати до консультативно-просвітницької діяльності фахівців вузьких напрямів та спеціалізацій.*

Виокремлено особливості організації просвітницько-консультативної діяльності ЗДО для батьків дітей дошкільного віку є: підпорядкованість взаємодії ЗДО з батьками меті всебічного розвитку дитини; акцентуації уваги батьків на розвитку вміння слухати власну дитину і вчитись разом із нею; відтворення у просвітництві зміст педагогічних, логопедичних, медичних та психологічних проблем у вихованні та розвитку дитини відповідного віку; винесення тем інклюзії та особливостей поведінки та розвитку дитини з певними хронічними захворюваннями на індивідуальні консультації з батьками; підвищення просвітницько-консультативної ефективності сайтів ЗДО; створення просвітницько-консультативного середовища у мережі мікрорайону; урахування у просвітницько-консультативній діяльності принципу наступності і перспективності – в аспекті підготовки дітей до школи; залучення до просвітницько-консультативної діяльності фахівців вузьких спеціалізацій;

ініціація використання для просвітницької діяльності інноваційних форм взаємодії з батьками.

Виокремлено структурні компоненти готовності вихователів до просвітницько-консультативної роботи з батьками у системі методичної роботи закладу дошкільної освіти: мотиваційний, що містить професійні, прагматичні мотиви та мотиви престижу; знаннєвий, обумовлений знаннями про просвітницьку (функції, стилі, форми) та консультативну (цілі, види, форми, способи організації) види діяльності; особистісний, у межах якого розрізняємо педагогічний такт, емпатію, самоконтроль, вміння слухати (реактивність), прагнення до самовдосконалення, організованість; організаційно-технологічний, із визначенням прикладних та організаційних умінь та методичної компетентності.

Представлено наукові підходи (системний, діяльнісний, компетентнісний, особистісно орієнтований, андрагогічний) та принципи (практичності знань, доступності, комфортності, альтруїстичності, фасилітаційності), що мають стати підґрунтям реалізації експериментальної діяльності з розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності.

Визначено рівні розвиненості досліджуваної готовності (високий, достатній, низький) та розкрито їх зміст.

Матеріали, які увійшли до розділу 1, опубліковано автором у наукових статтях і матеріалах конференцій [181; 182; 183; 185; 186; 187; 190].

РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИХ УМОВ РОЗВИТКУ ГОТОВНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ПРОСВІТНИЦЬКО-КОНСУЛЬТАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З БАТЬКАМИ У СИСТЕМІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ЗДО

2.1. Загальна характеристика організаційно-методичних умов розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО

Здійснений у першому розділі дисертації багатоаспектний аналіз проблеми готовності вихователів ЗДО до просвітницько-консультативної діяльності, виявлення її специфіки, змісту та сутнісних особливостей становить достатню методолого-теоретичну базу для розробки організаційно-методичних умов розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності у системі методичної роботи ЗДО.

Подальша стратегія й тактика нашого дослідження спиратиметься на три основні концептуальні ідеї, які лежать в основі розробки організаційно-методичних умов розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності у системі методичної роботи ЗДО й складають концепцію дисертаційної роботи.

Перша концептуальна ідея стосується того, що розвиток готовності вихователів ЗДО до просвітницько-консультативної діяльності залежить від його спрямованості на покращення якості професійної діяльності, а цей процес є можливим за умови вмотивованості педагогів до підвищення якості її результатів. Отже, мотиваційний фактор є рушійною силою якісного перетворення особистості вихователя ЗДО у процесі професійної діяльності.

Друга концептуальна ідея полягає в тому, що найбільш значущим середовищем для професійного перетворення вихователя виступає система методичної роботи ЗДО, у межах якої відбувається визначення норм та правил реалізації процесу розвитку дитини та контроль за їх дотриманням, створюються

умови для ознайомлення вихователів із новітніми методиками розвитку дитини та їх реалізації у практику, ухвалюються алгоритми підвищення кваліфікації вихователів, забезпечується взаємозв'язок між суб'єктами педагогічного процесу.

Третьою концептуальною ідеєю є положення про активність особистості вихователя у процесах комунікації, зокрема, з фахівцями різних галузей, знання й компетенції яких становлять актуальну базу для просвітництва й консультування батьків вихованців.

Четвертою концептуальною ідеєю визначаємо необхідність забезпечення процесу якісного перетворення вихователя ЗДО через його участь у різних формах підвищення кваліфікації. При цьому важливістю набувають як оновлення знань з теми просвітництва й консультування, так і набуття нових компетенцій реалізації означених процесів для батьків вихованців: у різних формах, змістах, із застосуванням необхідних ресурсів. Уважаємо, що вихователь ЗДО може підвищувати рівень професійної компетентності у галузі просвітницько-консультативної діяльності за умови усвідомлення недостатності конкретних знань, умінь, особистісних якостей для його провадження, і на основі цього – активізації власних ресурсів щодо набуття необхідних для професії якостей або умінь.

Визначивши основні концептуальні ідеї дослідження, переходимо до наукової розробки й теоретичного обґрунтування організаційно-методичних умов розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності у системі методичної роботи ЗДО.

У дисертації під організаційно-методичними умовами розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності у системі методичної роботи ЗДО розуміємо сукупність специфічних взаємопов'язаних факторів (мети, змісту, форм та методів діяльності, ситуацій тощо), організованих та реалізованих у системі методичної роботи ЗДО, необхідних для здійснення системного впливу на особистість вихователя з метою розвитку його професійних компетенцій, які забезпечують його готовність взаємодіяти із

батьками вихованців щодо їх просвітництва та консультування .

На нашу думку, такими умовами є:

- *мотивація вихователя ЗДО до активної просвітницько-консультативної діяльності, пов'язана з формуванням усвідомленого ставлення педагогів щодо необхідності організації, реалізації та модерації педагогічного просвітництва та консультування батьків вихованців;*
- *створення у системі ЗДО методичної бази просвітницьких заходів прикладного характеру, спрямованих на ознайомлення батьків із інноваційними формами та способами розвитку дитини;*
- *організація взаємодії вихователів та фахівців різних галузей зі здоров'язбереження та розвитку дитини, що передбачає модерацію просвітницько-консультативної тематичної діяльності фахівців, обумовлену запитами батьків вихованців ЗДО та спрямовану на оновлення їх знань щодо новітніх способів розвитку та здоров'язабезпечення дітей;*
- *забезпечення реалізації диверсифікованих форм підвищення кваліфікації вихователів ЗДО, спрямованих на ініціативний вибір вихователями програм професійного розвитку за темою організації та реалізації педагогічного просвітництва дорослих, обумовленого особистісною рефлексією недостатності особистих компетенцій у означеній галузі.*

Виокремлення організаційно-методичної умови *мотивація вихователя ЗДО до активної просвітницько-консультативної діяльності* як такої, що впливає на розвиток готовності вихователів ЗДО до просвітницько-консультативної діяльності з батьками, пов'язуємо з ідеєю про ефективність будь-яких процесів самозміни особистості, обумовлених внутрішньою мотивацією. При цьому зазначаємо, що вплив на мотивацію прагматичного порядку (ресурсність), професійно-пізнавальну мотивацію та мотиви престижу (авторитет) обумовлюється різними підходами в організації діяльності системи методичної роботи ЗДО.

Загалом мотивацію розуміють як сукупність внутрішніх та зовнішніх сил, які активізують діяльність педагога й надають їй сенс [171, с. 348].

Узагальнюючи характеристику мотивів професійної діяльності (С. Занюк [52], К. Овраменко [118], Р. Попелюшко [139], А. Стельмах [174]), можна виокремити дві їх змістовних групи: мотиви самореалізації та мотиви збереження (підвищення) комфортності.

До першої групи відносимо прагнення до постійного самовдосконалення, самовираження, самореалізації та самоствердження особистості; професійне зростання; розширення кругозору; підвищення рівня розвитку усіх видів компетенцій; наявність пізнавальної зацікавленості.

Друга група мотивів становить спрямованість на отримання нагород; підвищення особистісного рейтингу на різних рівнях підпорядкування. За думкою С. Міщенко, слід визначити ще одну групу мотивів, які можуть бути віднесені як до першої, так і до другої групи: створення позитивного іміджу серед суб'єктів педагогічної взаємодії та підвищення кваліфікації під час атестації, оскільки у педагогів, орієнтованих на самозростання, зазначені мотиви за змістом корелюються як такі, що дозволяють підвищити професійний рівень, а у педагогів другої групи ці ж мотиви виявляються у межах змісту «додавання комфорту» через хороші відносини, підвищення заробітної плати [103].

Спираючись на думку, що будь-яке нове утворення особистості може бути сформоване або розвинене лише за умови глибокого внутрішнього розуміння його необхідності самою людиною, важливої ролі надаємо якісному перетворенню мотиваційної структури вихователя до професійного вдосконалення у галузі просвітницько-консультативної діяльності батьків.

Слід зауважити, що проблема мотивації особистості до професійної діяльності досліджена у науковому просторі досить широко. У психолого-педагогічних дослідженнях передусім увага науковців прикута до мотивації навчально-професійної діяльності майбутніх педагогів. Так, структурні та характеристичні складові навчальної мотивації (чинники її формування, рівні, характер, етапи становлення, якості мотивів тощо) вивчали С. Занюк [52], В. Семиченко [161] та ін. Мотивацію як умову розвитку особистості розглядали А. Стельмах [174], Л. Притуляк [143], О. Леонтьєв [87], Р. Попелюшко [139] та

ін. Мотиваційні процеси, що лежать в основі професійного самовдосконалення фахівця досліджували О. Коваленко [68], К. Овраменко [118], Ю. Шевченко [207] та ін. Так, зокрема, науковці доходять висновку, що цей процес є результатом свідомої взаємодії фахівця з конкретним соціальним середовищем, у процесі якої фахівець реалізує власні потреби щодо розвитку у собі таких особистісних якостей, які забезпечують успішність його професійної діяльності та життєдіяльності в цілому. Мотивація педагогів до якісної самозміни обумовлюється цінністю для педагога специфічних потреб: знань у галузі вузького наукового знання (предмет фаху викладача); спілкування з молоддю; прагнення бути причетним до інтелектуального середовища; підвищення соціального статусу у професії (рівня кваліфікації). Водночас, за думкою Ю. Шевченка, сучасні проблеми освітньої галузі актуалізують причини демотивації педагогів, коли багато хто з них продовжує працювати нижче своїх професійних можливостей, не цікавиться станом справ у галузі [207]. Розглядаючи послідовність виникнення демотивації вчителя, науковець зауважує на такій логіці розвитку цього процесу: розгубленість у професійних обов'язках, складнощі у спілкуванні з колегами; демонстрація зневажливості при безпосередньому спілкуванні з адміністративними працівниками, запальні реакції на рішення, які приймає керівник; зниження якості роботи, відмова від участі в роботі з проектами; втрата готовності до творчого співробітництва; самообмеження професійних обов'язків, байдужість до цінностей колективу вчителів; зміна професії взагалі [207]. Зважаючи на це, зауважуємо, що запобіганню демотивації педагогів сприяють спеціальні програми його включення в інноваційне науково-педагогічне та міжгалузеве середовище, постійна підтримка його ініціатив саморозвитку, результати якого можуть бути реалізовані у тому числі в умовах ЗДО.

Процес професійного саморозвитку викладача визначається науковцями як феномен, основою якого є мотивація до самобудови [126]. При цьому головною рушійною силою самоперетворення стає особливий тип мотивації, що залежить від бажання показати себе з кращої сторони, виявити назовні свої кращі

риси. Психологи відносять зазначений мотив до особистісно руйнівного, оскільки він визначає її залежність від думки інших, низький рівень самодостатності й несамотійності у рішеннях. Однак для педагогічної праці цей мотив є найбільш значущим, оскільки збуджує педагога, вихователя до здорового перфекціонізму, наслідком виявлення якого стають якісні результати педагогічного продукту (рівень навченості/вихованості/розвитку дітей, ступінь ефективності процесу навчання/виховання/розвитку тощо). За думкою Р. Попелюшко, мотивами самозміни можуть виступати різні бажання педагога: інтерес до предмету діяльності, професійне зростання як кар'єрні домагання, прагнення змінити світ [139].

Отже, професійне самовдосконалення – це свідомий, цілеспрямований процес підвищення рівня своєї професійної компетентності та розвитку професійних якостей відповідно до зовнішніх соціальних вимог, умов професійної діяльності та особистої програми розвитку [38].

Досліджуючи мотиваційну готовність майбутніх вихователів дітей дошкільного віку до самореалізації у професійній діяльності, О. Коваленко акцентує увагу на чотирьох групах мотивів, які визначають формування означеного утворення: прагматичних мотивах (отримання диплому); професійних і пізнавальних мотивах (стати високо кваліфікованим спеціалістом); мотивах підвищення власного престижу; мотивах, які пов'язані з усвідомленням особистістю певних незручностей, що можуть виникнути у ситуації недосягнення успіху. [68]. Уважаємо слушною означену тезу й для *розвитку мотивації вихователя ЗДО до активної просвітницько-консультативної діяльності*. Так, прагматичні мотиви можуть бути представлені удосконаленою системою ресурсів професійної діяльності: режим роботи, винагороди тощо; професійні і пізнавальні мотиви вихователя, що працює у ЗДО, пов'язані із прагненням досягти найбільш якісного результату у роботі (цей результат може бути виражений як у якісному перетворенні вихованців, так і в набутті додаткових компетенцій професійної діяльності); мотиви престижу для вихователя ЗДО передусім пов'язані із професійним

визнанням, яке може усвідомлюватись як популярність серед батьків та/або авторитет серед професійної спільноти. Особливої уваги слід приділити мотиву уникнення неуспіху, оскільки для вихователя ЗДО неуспіх може стати професійною непридатністю, коли йдеться про його нездатність здійснювати виховання дитини або взаємодіяти із батьками.

Вплив на мотивацію вихователя щодо активної просвітницько-консультативної діяльності для батьків дітей дошкільного віку має бути організованим у межах системи методичної роботи ЗДО та підтримуватись через зовнішні організаційні позиції: календарні плани заходів для батьків та ресурси презентацій і сповіщення про режим діяльності; режим роботи системи підвищення кваліфікації; систему винагород для вихователів за активність у популяризації інновацій тощо.

Виокремлення другої організаційно-методичної умови підготовки вихователів до просвітницько-консультативної діяльності із батьками – *створення методичної бази просвітницьких заходів прикладного характеру* – обумовлюємо зв'язком результативності діяльності лише за умови її ресурсного забезпечення.

За думкою Н. Гончар, творення вихователем-практиком банку науково-методичного забезпечення спонукає цікавитися новинками сучасної освіти, новітніми методами, формами й технологіями організації навчально-виховного процесу. Це потребує створення власної бібліотеки, в якій би містились науково-методичні посібники, рекомендації, картотека статей, аудіо-, відеоматеріали, продукти предметної наочності тощо. Окрім того в кожного вихователя має бути сформовано навчально-методичний комплекс, система занять з використанням інтерактивних технологій [33]. Оскільки діяльність вихователя з просвітництва та консультування батьків дітей пов'язана із навчанням батьків елементів спільної взаємодії із дитиною, корисним вважаємо створення методичної бази просвітницьких заходів прикладного характеру (у тому числі можливостей для вихователів отримувати додаткові прикладні компетенції, які потім можна буде популяризувати серед батьків).

Методичні підходи у взаємодії із дітьми дошкільного віку представлено у працях О. Гнізділової, Т. Рудич [30], Л. Михайлової, Л. Шульги [104], Г. Ватаманюка [22] та ін. науковців. Дослідники та практики єдині щодо необхідності збагачувати досвід розвитку дитини дошкільного віку, представляючи новітні технології взаємодії із дітьми, популяризуючи їх у середовищі виховання дошкільнят та пропонуючи використовувати у практичній діяльності вихователів ЗДО.

Зауважуючи на важливість для розвитку дитини дошкільного віку організації якісної ігрової діяльності, науковці звертають увагу на нові змісти рольової сюжетної гри, що реалізується у класичних формах. Так, наприклад, гра з ляльками набуває нових акцентів, якщо у зміст буде закладено конкретний сюжет, необхідний для формування у дитини певного особистісного утворення. О. Гнізділова та Т. Рудич пропонують використовувати методику «Persona Dolls» (лялька-персона) – гри з ляльками, у якій відбувається імітація сюжетних ліній правових ситуацій – для громадянсько-правового виховання дошкільника [30].

Варто зазначити, що використання методики «Лялька-персона» є досить поширеним у країнах Великій Британії, Австралії, Сполучених Штатах Америки, Нідерландах, Ісландії та Німеччині, а також у Південній Африці, де досить гостро виокремлюються проблеми формування толерантного ставлення дитини до ситуацій незвичайності людини у соціумі, зокрема таких як інвалідність, расова, релігійна та етнічна приналежність, стан здоров'я, гендер тощо. Фахівці-психологи вважають, що використання ростової ляльки у бесідах із дітьми дошкільного віку дозволяє опосередковано впливати на формування ціннісної системи, сприяє психологічному розвитку малюків, виховує емпатію і допомагає організувати розмову серед дітей про складні питання розмаїття та інклюзії [94].

В Україні методика «Лялька як персона» реалізовувалася в рамках проекту «Створення інклюзивного безпечного середовища в навчальних закладах і громадах», що впроваджувався Всеукраїнським фондом «Крок за кроком» за

підтримки Фонду Чарльза Стюарта Мотта та Фонду «Інститут Відкритого Суспільства» з листопада 2015 року по грудень 2016 року [94].

У досвіді Л. Михайлової, Л. Шульги представлено технології розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях із малювання, зокрема через вплив на емоційно-ціннісну (здатність до емоційного переживання і відчуття краси, вираження естетичних емоцій, переживань, почуттів); образно-асоціативну (розвиток уяви і творчого мислення, вміння встановлювати різноманітні асоціативні зв'язки, вміння фантазувати, імпровізувати); діяльнісно-естетичну (застосування необхідних спеціальних якостей, умінь та навичок оволодіння засобами художньо-творчої діяльності) системи розвитку особистості дитини [104].

Важливості надається використанню сучасних інтерактивних технологій (зокрема, інтерактивної дошки), що довели свою ефективність у розвитку пізнавального інтересу дошкільнят до наук. Г. Ватаманюк зауважує на необхідності створювати комплекти ілюстративного матеріалу різної тематики, розвивальних завдань, відеоматеріалів, розробок занять, мультимедійних слайд-презентацій, розвивальних інтерактивних ігор тощо – для розвитку мимовільної уваги дітей, їх мотивації до наукового пізнання світу [22].

Корисним для батьків, за думкою М. Камангар, може стати пропагування розвитку мовлення дитини дошкільного віку через використання ейдотехніки – впливу на різновид образної пам'яті, здатність найбільш яскраво й точно відтворювати в усіх деталях наочні образи предметів, які в даний момент не діють на органи чуттів [61, с. 7]. Предметні, звукові (фонетичні), образні асоціації, застосовувані у ейдотехніці, допомагають розвинути мовлення дитини, створюють психологічну ситуацію успіху, покращують нейродинаміку мозку дітей, через що відбувається корекція дефектів центральної нервової системи та поведінки дітей, що сприяє ефективному засвоєнню не тільки мовленнєвих, а й інших знань [43, с. 5].

Цікавими технологіями, що удосконалюють професійну майстерність вихователя ЗДО, визначаємо нетрадиційні техніки малювання, художньої праці,

декоративно-прикладного мистецтва, які можуть бути використані під час навчальних занять з вихованцями, а також для навчання батьків – з метою їх продуктивної взаємодії з дітьми. До таких технік віднесли технології виготовлення української народної ляльки, штучних квітів, подарункових сувенірів з паперу і картону, виробів у техніці «Оригамі», нетрадиційних прийомів роботи з папером: техніки «гофротрубочки», виготовлення святкової листівки у техніці «Айріс-фолдінг», техніки «волога паперопластика»; а також використання нетрадиційних технік графічного мистецтва у розвитку творчих здібностей дітей.

Отже, методична скарбничка закладу дошкільної освіти має регулярно поповнюватись інтелектуально-прикладними продуктами, які батьки можуть застосовувати у розвитку власної дитини.

По-третє, слід враховувати, що просвітницько-консультативна діяльність вихователя ЗДО не може бути якісно реалізована лише як його авторська програма, оскільки батьків цікавлять питання виховання та розвитку дитини, що стосуються професійної компетентності спеціалістів конкретного «вузького» фаху: психолога, лікарів різних профілів, гігієніста, логопеда та ін. Отже, маємо актуалізувати діяльність у межах *організації взаємодії вихователів та фахівців різних галузей зі здоров'язбереження та розвитку дитини*.

Слід зазначити, що у стандарті вищої освіти зі спеціальності 012 «Дошкільна освіта» здатність до організації співпраці закладу дошкільної освіти з різними соціальними інституціями, категоріями фахівців, до партнерства з батьками визначається як одна з основних компетентностей випускника, а отже, вихователь ЗДО має розвивати уміння формувати комунікативні зв'язки з фахівцями споріднених галузей, підтримувати їх та організовувати взаємодію цих фахівців із батьками вихованців з метою популяризації науково-методичної інформації з питань розвитку дитини дошкільного віку та практичного досвіду реалізації інноваційних методик у вихованні дошкільнят.

Тут маємо зауважити про оцінку корисності означеної взаємодії, що визначається ступенем придатності інформації, поданої фахівцем, саме для

батьків дошкільнят. Оцінити цей аспект може лише вихователь, який сам прослухав виступи такого фахівця, адже маємо враховувати, що інформація має бути подана в доступному для батьків змісті й бути корисною для використання у взаємодії з дітьми певного віку й особливостей розвитку. Вибір фахівців, здатних ефективно донести специфічну інформацію для батьків вихованців ЗДО, може стати результатом відвідування вихователями курсів підвищення кваліфікації, де практикують такі спеціалісти. Слід усвідомлювати, що фахівець має бути таким, щоб спілкування з ним для батьків дошкільнят було не лише корисним в плані просвітництва у вузькій сфері, але й цікавим, таким, що спонукає до подальшого самостійного розвитку.

Проблемою ознайомлення батьків дітей дошкільного віку з галузевими знаннями займались С. Копка (валеологія) [73], О. Марінушкіна (психологія) [96], О. Сотнікова (логопедія) [169] та ін.

Фахівець-практик Ірина Беленко зауважує про співпрацю вихователя із колегами-педпрацівниками, діяльність яких зумовлює розвиток у дитини особливих здібностей: музично-ритмічних (музичний керівник), фізичних (інструктор із фізкультури), естетичних (педагог з образотворчого мистецтва). При цьому автор дотримується думки, що кожному фахівцю відведена своя сфера професійної діяльності, яка спрямована на діагностику, попередження і корекцію наявних відхилень у розвитку дитини, в тій чи іншій освітній галузі [8].

Особливою темою, актуальною для просвітництва та консультування батьків вихованців ЗДО, є проблема підготовки дитини до школи, ефективність якої залежить від уміння вихователя налагодити взаємодію із учителем початкових класів. Слід зазначити, що проблема взаємодії ЗДО та початкової школи в цілому і спільнот батьків, вихователя та вчителя початкових класів, який буде навчати конкретних випускників ЗДО, не нова для наукового та методичного дискурсу. Особливо активно означена проблема представлена у досвіді сучасних зарубіжних дослідників, які зокрема, розглядають: поняття «готовність дитини до школи» (J. Brooks, E. Murray [215], J. Hustedt, M. Buell, R. Hallam, W. Pinder [223], S. Pekdoğan, E. Akgül [233]), матеріальної готовності

освітнього простору початкової школи (К. Evans [219]), порівняльної характеристики важливості батьківського впливу та авторитету вчителя у формуванні готовності дитини до школи (М. Miller, L. Kehl [229], R. Nix, K. Bierman, M. Motamedi, B. Heinrichs, S. Gill [231]), створення програм розвитку дітей, які переходять до школи (К. Pears, L. Carpenter, H. Kim, E. Peterson, P. Fisher [232]), формування оперативної пам'яті майбутніх першокласників (М. Swayze, C. Dexter [236]).

Усі означені аспекти визначаємо актуальними й для вітчизняного дошкілля, а отже, взаємодія вихователів із вчителями початкової школи має стати елементом організації просвітницько-консультативної діяльності з батьками вихованців.

Організація просвітництва батьків дошкільнят з проблем, які можуть бути розкриті лише фахівцями (логопедом, валеологом, інклюзивним педагогом, психологом, педіатром тощо), може стати майданчиком для набуття знань батьків з проблем широкого педагогічного мистецтва взаємодії з дитиною-дошкільником. Так, усвідомлюючи проблему всеосяжної зайнятості батьків, маємо визнати той факт, що на тематичні батьківські збори, організовані вихователем, мало хто йде, тоді як анонсування «вузького» фахівця, запрошеного з виступом, дозволяє залучити значно більшу кількість батьків. Таким чином, вихователь має розуміти, що рівень загальної просвіти батьків з педагогіки дошкілля залежить від його уміння забезпечити присутність «цікавого» фахівця, у межах виступу якого можна подати актуальну для батьків загально-педагогічну інформацію. Так, зокрема, можна поєднати виступ логопеда за темою «Логоритміка» з інформацією від вихователя про важливість розвитку креативності у малюків. Виступ валеолога про гігієну та здоров'я дитини ефективно доповнити майстер-класом з виготовлення мила (цей захід можна запропонувати батькам відтворити у домашніх умовах із залученням членів родини). Отже, *взаємодію вихователя із фахівцями слід розглядати як інтеграцію й взаємодоповнення змісту просвітництва для батьків дошкільнят.*

По-четверте, варто усвідомлювати, що викладач ЗДО має орієнтуватись у просвітництві батьків на сучасні й ергономічні технології, які обов'язково були апробовані у межах певних дослідницьких проєктів, тобто їх результативність експериментально доведена. Знання про такі сучасні технології, форми й способи розвитку дітей вихователі можуть здобути у межах програм підвищення кваліфікації, вибір яких, згідно з дієвим Положенням про підвищення

к

в

а

л

і

ф

і Однак реальний стан вмотивованості вихователя ЗДО до підвищення кваліфікації загалом, і у виборі його різноманітних форм зокрема є досить низьким. У дослідженні Н. Дятленко представлено результати анкетування вихователів щодо очікувань від підвищення кваліфікації у формі курсового навчання, які засвідчили домінування у бажання підвищити професійну компетентність, яка пов'язується передусім із вивченням досвіду роботи своїх колег (відсутність розуміння важливості теоретичної просвіти, формування аналітичних умінь тощо). За висновком автора, більшість вихователів не мають внутрішніх особистісних стимулів до навчання і не пов'язують цей процес із доцільністю особистісного зростання, самовираженням та самореалізацією [42].

а Оскільки умовою педагогічного просвітництва батьків є їх мотивація усвідомлення важливості конкретної проблеми розвитку дитини, без теоретичної підготовки вихователі не зможе переконати аудиторію у необхідності уваги до означеного змісту, а отже, ознайомлення лише з досвідом роботи інших колег – без лекцій провідних фахівців – вважаємо неефективним для підвищення вихователем рівня професійної майстерності.

н Водночас класична лекція перестала задовольняти потребу освітян у набутті нових знань, адже сучасні інформаційні технології дозволяють здобути

х

інформацію швидко й всебічно – із простору Інтернету. Саме тому слід орієнтуватись на інтерактивну лекцію або перевернуту лекцію, які доповнюються низкою практичних тренінгів за темою підвищення кваліфікації.

Досвід використання інтерактивних технологій у системі неперервної освіти (або підвищення кваліфікації) у науковій думці представлений досить широко. Так, Л. Коваленко зауважує, що організація процесу підвищення кваліфікації педагогічних працівників із застосуванням інтерактивних технологій навчання дозволяє подолати проблему зміни позиції вчителя: із наставника на партнера. Викладачів курсів підвищення кваліфікації авторка поділяє на три категорії: педагоги-експерти, які досконало знають свій предмет, уміють його пояснити, вільно оперують термінами, декламують напам'ять, вони, як експерти, тільки передають інформацію. їх цікаво слухати, але вони не працюють на творчий розвиток особистості учителя; педагоги-зірки, що використовують блискучі ефекти, яскраві вправи, їх також цікаво слухати, приємно спостерігати за їхньою роботою, але такий педагог демонструє свої знання та вміння, працює на себе, а не на розвиток слухача курсів; педагоги-фасилітатори, що вміють не лише передати нові знання й навички слухачам курсів, а й допомагають їм самостійно зробити висновки та узагальнення, спираючись на їхній досвід.

Інтерактивні методи навчання, за думкою науковця, дають можливість викладачеві ІІІО поєднувати в собі риси й експерта, й зірки, й фасилітатора, досягаючи при цьому високих результатів роботи [67].

С. Сисоєва виділяє позитивні результати навчання дорослих, що забезпечуються інтерактивними методами:

1. Інтерактивні методи навчання дозволяють інтенсифікувати процес розуміння, засвоєння й творчого застосування знань при вирішенні практичних завдань. Ефективність забезпечується за рахунок більш активного включення дорослих у процес не тільки одержання, але й безпосереднього використання інтегрованого комплексу знань. Якщо форми й методи інтерактивного навчання

застосовуються регулярно, то у дорослих формуються продуктивні підходи до оволодіння інформацією, зникає страх висловити неправильне припущення і встановлюються довірливі відносини з викладачем.

2. Інтерактивне навчання підвищує мотивацію й залученість дорослих учнів до вирішення навчальних проблем, що дає емоційний поштовх до наступної пошукової активності суб'єктів навчання, спонукує їх до конкретних дій. Інтерактивне навчання формує здатність мислити неординарно.

3. Інтерактивне навчання дає досвід встановлення контакту, взаємозалежних ціннісно-змістовних відносин зі світом (культурою, природою), людьми й самим собою – досвід діалогічної пізнавальної діяльності, соціально-моральних комунікативних відносин і самопізнання.

4. Інтерактивна діяльність забезпечує не тільки приріст знань, умінь, навичок, способів діяльності й комунікації, але й є необхідною умовою для становлення й удосконалювання професійної компетентності (компетентність – доведена готовність до дії) через включення учасників освітнього процесу в осмислене переживання індивідуальної й колективної діяльності для нагромадження досвіду, усвідомлення й прийняття цінностей.

5. Оскільки інтерактивне навчання припускає можливість комунікації з викладачем і партнерами по навчанню, співробітництво в процесі пізнавальної й творчої діяльності, то система контролю за засвоєнням знань і способами пізнавальної діяльності, уміннями застосовувати отримані знання, в різних ситуаціях може будуватися на основі оперативного зворотного зв'язку, що робить контроль знань, умінь, навичок перманентним, більш гнучким і гуманним.

6. Одне з призначень інтерактивного навчання – змінювати не тільки досвід і установки учасників, але й навколишню дійсність, тому що частіше інтерактивні методи навчання є імітацією інтерактивних видів діяльності, які мають місце в суспільній і державній практиці демократичного суспільства [165, с. 38-39].

Особливо значущим для нашого дослідження вважаємо працю Н. Гончар, у якій презентується спецкурс «Інтерактивно-рефлексивний підхід у навчально-виховній діяльності вихователів дошкільних навчальних закладів» [33]. При цьому авторка наголошує на використанні у курсовому навчанні інтерактивних технологій у їх формах (лекція-прес-конференція, бліц-дискусія, дискусійний клуб), засобах (інтерактивна дошка, фліп-чат) та способах організації (розміщення слухачів півколом, колом, буквою «П»), що дозволяє створити умови найбільш комфортного сприйняття інформації вихователями.

Тема інтерактивного навчання у процесі підвищення кваліфікації відбивається й у нових змістах та формах. Так, сучасний освітній простір насичений різноманітними різного роду тренінгами, майстер-класами, семінарами, в основі яких лежить набуття конкретної компетентності. Варто зазначити, що не завжди означені заходи організуються виключно для освітян, але в тому й цінність міжгалузевого знання, що саме вузькі фахівці можуть надати вихователям ЗДО нові компетенції, які потім вони зможуть використовувати у практиці, інтерпретувавши їх у формах взаємодії із дітьми та просвітництва їх батьків. Так, наприклад, тренінг О. Насибуллової «Правопівкульне метафоричне малювання» створено для розвитку метафоричного мислення. У цілях заходу визначено: знайомство з класичними авторськими підходами методу правопівкульного метафоричного інтуїтивного малювання, навчання створення метафор відповідно малюнку, навчання самостійного використання означеного методу у практиці [110]. Або тренінг з молекулярної кухні [107], який дозволить вихователям урізноманітнити заняття з природним матеріалом.

Наразі в освітньому просторі представлено численні можливості підвищення кваліфікації освітянами, зокрема і вихователями. Однак часто адміністрація ЗДО досить критично ставиться до самостійного вибору вихователем форми і змісту професійного саморозвитку, лобіюючи при цьому програми курсів підвищення кваліфікації при закладах неперервної (післядипломної освіти). Слід справедливо зазначити, що програми таких курсів вирізняються системністю й змістовою багатогранністю. Водночас

адміністративний тиск щодо безальтернативності змісту й форми підвищення кваліфікації стає негативним чинником результативності такого професійного вдосконалення вихователя, оскільки створює одну з найбільш вагомих проблем – безвідповідальність за результати навчання та їх використання у практичній діяльності.

Отже, вихователь стає відповідальним суб'єктом особистісного саморозвитку, а заклад дошкільної освіти має забезпечити інформацію про *диверсифіковані форми підвищення кваліфікації*, з яких вихователь обирає ту, яка найбільш корисна, своєчасна й актуальна для оновлення його професійної компетентності в цілому й окремих компетенцій зокрема. Зауважимо також, що в представленому документі визначено можливість вибору педагогічних працівників режиму підвищення кваліфікації: або раз на п'ять років (180 годин), або кожного року, із вибором корисних для себе програм у межах 30 годин (1 кредит ESTS). Така варіативність вибору дозволяє вихователю усвідомлювати необхідність постійного професійного оновлення, планувати набуття сучасних компетенцій, зважаючи на рівень їх необхідності й черговості, виявляти суб'єктність у педагогічній взаємодії із організаторами форм підвищення кваліфікації, актуалізувати відповідальність за результативність особистісного професійного «тюнінгу».

Слід зауважити, що зважаючи на особливості організації професійної взаємодії фахівців різного профілю ЗДО, варто було б скористатись наданою новим Положенням про підвищення кваліфікації можливістю організувати програми набуття нових компетенцій фахівцями ЗДО (логопедом, фахівцем з фізичної культури, психологом та ін.) для вихователів. Так, педагоги змогли б не лише набутти нових компетенцій, але й отримати поради щодо необхідності звертати увагу батьків на основні проблеми розвитку дитини за змістом галузі знань фахівця.

Ефективність організації у закладах дошкільної освіти просвітницько-консультативної діяльності для батьків вихованців обумовлюється готовністю вихователів до такого роду діяльності. У свою чергу забезпечення набуття

вихователями конкретних професійно необхідних компетенцій ґрунтується на системній роботі методичного відділу ЗДО, у межах якого мають бути забезпечені конкретні організаційно-методичні умови розвитку у вихователя готовності до просвітницько-консультативної діяльності з батьками. Отже, вважаємо, що реалізація організаційно-методичних умов: мотивації вихователя ЗДО до активної просвітницько-консультативної діяльності; створення у системі ЗДО методичної бази просвітницьких заходів прикладного характеру; організація взаємодії вихователів та фахівців різних галузей зі здоров'язбереження та розвитку дитини; забезпечення реалізації диверсифікованих форм підвищення кваліфікації вихователів ЗДО – дозволить розвинути готовність вихователів до просвітницько-консультативної діяльності.

Означені організаційно-методичні умови корелюють із визначеними компонентами готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності. Так, умова мотивації вихователя ЗДО до активної просвітницько-консультативної діяльності забезпечує розвиток мотиваційного компонента готовності вихователя до просвітницько-консультативної діяльності; на рівень сформованості організаційно-технологічного компоненту означеного утворення впливають умови організації взаємодії вихователів із фахівцями різних галузей та забезпечення реалізації диверсифікованих форм підвищення кваліфікації вихователів ЗДО. Крім організаційно-технологічного компоненту, умова забезпечення реалізації диверсифікованих форм підвищення кваліфікації вихователів ЗДО обумовлює розвиток ще й знаннєвого особистісного та компонентів готовності вихователя до просвітницько-консультативної діяльності. Умова створення у системі ЗДО методичної бази просвітницьких заходів прикладного характеру також впливає на розвиток двох компонентів досліджуваного утворення: знаннєвий та особистісний. Означений зв'язок організаційно-методичних умов та компонентів готовності вихователя до просвітницько-консультативної діяльності представлено на рис. 2.1.

Рис. 2.1. Забезпечення розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи

Саме тому перспективою подальших наукових розвідок у межах означеної педагогічної проблеми є реалізація означених організаційно-методичних умов у методичній діяльності конкретних ЗДО.

2.2. Упровадження організаційно-методичних умов розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у систему методичної роботи ЗДО

Підрозділ 2.1 дисертаційного дослідження присвячено обґрунтуванню сутності організаційно-методичних умов розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності у системі методичної роботи ЗДО. У підрозділі 2.2 представлено сутність процесу реалізації досліджуваних умов у процесі формульовального етапу експерименту.

Перш за все зазначимо, що реалізація організаційно-методичних умов розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності у системі методичної роботи ЗДО потребувала застосування методологічних підходів (системного, діяльнісного, компетентнісного, особистісно орієнтованого, андрагогічного), дотримання певних принципів її організації для батьків вихованців (*практичності знань, доступності, комфортності, альтруїстичності, фасилітаційності*), а також здійснення попередньої діагностики рівня сформованості у вихователів готовності до просвітницько-консультативної діяльності (констатувальний етап педагогічного експерименту).

Процес реалізації першої організаційно-методичної умови – *мотивації вихователя ЗДО до активної просвітницько-консультативної діяльності* – спирався на обґрунтовану в попередньому підрозділі теоретичну основу. Якісне перетворення мотиваційної структури вихователя ЗДО до професійного вдосконалення у галузі просвітницько-консультативної діяльності батьків здійснювалось через включення вихователів в інноваційне науково-педагогічне та міжгалузеве середовище, постійну підтримку їх ініціатив саморозвитку, результати якого реалізовувались у ЗДО.

Вагомим мотиваційним фактором бажання вихователя здійснювати педагогічне просвітництво визначили надання їм можливості виявити кращі сторони фаховості у середовищі батьків вихованців, що корелювалось із

актуалізацією *мотивації престижу*. Так, було створено алгоритм реалізації просвітництва батьків з можливістю *вибору останніми вихователя*, який найбільш фахово може представити важливу педагогічну тему. Для цього батьків ознайомлювали із результатами роботи кожного вихователя ЗДО за критеріями:

- методична тема вихователя (та, над якою вихователь працює у режимі підвищення кваліфікації) – наскільки вона є цікавою для загалу батьків;
- досягнення вихованців групи (за змістом розвитку);
- комунікативні уміння вихователя (уміння доступно представити інформацію, переконувати із застосуванням прикладів з досвіду тощо).

Варто зауважити, що батьки обирали спікера з просвітництва, передусім орієнтуючись на перші два критерії: якщо їм була цікавою тема методичних розробок вихователя, якісна реалізація якої підтверджувалась результатами його вихованців. З огляду на реакцію батьків щодо осмислення змісту методичних тем вихователів варто зауважити, що подекуди була потрібна інтерпретація з метою спрощення змісту для розуміння педагогічно непідготовленої аудиторії – тому вихователям давали завдання: переформулювати тему з наукового у науково-популярний стиль.

Неабиякого значення для визнання фаховості вихователя серед батьків набували результати розвитку дітей у групі, що зокрема підтверджували якісне опрацювання педагогом його методичної теми. Таким чином, якщо вихователь теоретично розробляв цікаву для педагогічного просвітництва тему та міг представити результативність її упровадження у процес розвитку дитини у практичній діяльності – батьки частіше замовляли адміністрації ЗДО його лекції просвітницького змісту.

Наведемо приклади означеної діяльності, де представлені методичні теми вихователів, їх інтерпретація для батьків (спрощення для просвітництва) та відсоток вибору батьками лекцій педагогів ЗДО.

Таблиця 2.1

Популярність серед батьків методичних тем вихователів ЗДО

№	Методична тема	Інтерпретація теми для просвітницької лекції	Вибір батьків (%)
1	Виховання культури поведінки у дітей дошкільного віку.	Як навчити дитину виявляти чемність у громадських місцях	70%
2	Значення народної гри в педагогічному процесі дошкільного навчального закладу	Якісно і корисно: згадуємо ігри нашого дитинства і залучаємо до них дитину	63%
3	Організація трудової діяльності дітей дошкільного віку	Як виростити помічника у сім'ї: види доступної побутової допомоги від дошкільника і методи формування дисциплінованості та відповідальності	82%
4	Рухливі ігри як засіб формування морально-вольових якостей особистості дошкільника	Організовуємо взаємодію дитини з дітьми на майданчику: гра, спілкування, порозуміння у колективі	46%
5	Формування пізнавальної активності дошкільників у процесі ознайомлення з природою	Шлях додому із дитячого садка: як поєднати необхідне із корисним для розвитку дитини. Спілкуємось, спостерігаємо, слухаємо дитину.	55%
6	Інтегровані заняття як засіб розвитку особистості	Виправляємо мовлення дитини у процесі співу. Музична фонетика – що це?	74%
7	Формування граматично правильної мови дошкільників в умовах ДНЗ	Щоб не було соромно перед дитиною: складні випадки мовної грамотності. Практичне заняття	28%
8	Організація пошуково-дослідницької роботи з дітьми старшого дошкільного віку	Організовуємо досліди у домашніх умовах: на кухні, в саду, у городі	61%

Отже, можемо зробити висновок, що найбільшої популярності у батьків набули теми, пов'язані із вихованням у дитини базових соціальних рис характеру. Водночас прикритим виявилось те, що батьки не усвідомлюють важливість власного прикладу для формування грамотного мовлення дитини, що

обумовлюється низьким рівнем критичності щодо власної мовленнєвої досконалості та небажанням самовдосконалюватись.

На спрямованість вихователів до просвітницько-консультативної діяльності впливали *прагматичні мотиви* (ресурсність), які виявлялись в умінні вихователя організувати означені види діяльності у практиці. Так, ми визнавали, що не кожен вихователь має хист до академічної риторики і може якісно провести лекцію просвітницького характеру для батьків, водночас він має бути готовим до усвідомлення запитів батьків і організації для них спілкування з фахівцями споріднених галузей. Таким чином, вихователі мали можливість виявити модераторські якості в організації просвітництва батьків.

Крім того, вихователі, які визнавали недостатність власних лекторських здібностей, залучались до проведення приватних консультацій для батьків з питань виховання та розвитку конкретної дитини. Кількість звернень батьків за консультаціями до конкретного вихователя, нарівні із просвітницькими лекціями, урахувалась адміністрацією ЗДО у межах рейтингу популярності вихователя, що ставало важелем для строків подовження трудового контракту.

Для справедливого оцінювання внеску кожного вихователя у загальну просвітницько-консультативну діяльність ЗДО було створено журнал просвітницько-консультативної активності, у заповненні якого брали участь батьки, вихователі та запрошені фахівці. У таблиці 2.2. представлено приклад організації інформації у журналі.

Варто зауважити, що функції організатора та лектора могли поєднуватись у особі одного вихователя – тоді у його рейтинг додавався додатковий бал. Для вихователів, які не мали лекторського хисту або були непопулярними через незатребуваність методичних розробок батьками, означений рейтинг ставав стимулом саморозвитку, що обумовлював вибір практично популярної методичної теми, розвитку риторичної культури та умінь роботи з аудиторією тощо. У іншому випадку вихователь, щоб набрати достатню кількість балів за рейтингом, мав проводити більшу кількість консультацій, що збільшувало використання часового ресурсу.

Таблиця 2.2

Журнал ведення просвітницько-консультативної діяльності (назва ЗДО)

№	Назва заходу	Форма проведення	Лектор/консультант	Організатор	Дата проведення

Прагматичні мотиви спрямованості вихователів до просвітницько-консультативної діяльності цілком корелювали із *мотивами професійними*, що виявляли рівень їх готовності до означеної діяльності. Слід зауважити, що усвідомлення вихователя у власній недосконалості щодо організації та реалізації просвітницько-консультативної діяльності ставало рушійною силою його звернення до інструментів підвищення кваліфікації означеного змісту, а відповідно – якісної самозміни через набуття нових компетенцій або розвитку необхідних професійних умінь та рис характеру. Тут варто звернути увагу на те, що включення вихователя у широке фахове середовище (наприклад, у мережу курсової підготовки) актуалізувало ще один мотив, зміст якого можна віднести як до професійного, так і до мотиву престижу (визнання). Йдеться про мотив визнання у фаховому середовищі, коли вихователь має змогу представити власні здобутки у широкому загалі однодумців. Особливо цінним визначили те, що мотивація вихователів до ведення просвітницько-консультативної діяльності зростала саме під час та після навчання на курсах підвищення кваліфікації відповідного змісту.

Отже, реалізація першої організаційно-методичної умови впливала на розвиток мотиваційного компоненту готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності у ЗДО, а саме у зміні якості мотивів престижу, прагматичних та професійних мотивів.

Реалізація другої організаційно-методичної умови *створення методичної бази просвітницьких заходів прикладного характеру* здійснювалась через усвідомлення вихователями необхідності конкретних матеріалів, які дозволятимуть оптимізувати процес розвитку дитини, для популяризації їх у

батьківському середовищі. По-перше, з метою систематизації знань вихователів про просвітницьку та консультативну діяльність було проведено низку міні-лекцій та семінарів, організованих кафедрою інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи Університету імені Альфреда Нобеля. Так, зокрема, вихователі ЗДО мали можливість прослухати лекції за темами: «Просвітницька діяльність педагогів ХІХ та початку ХХ століття», «Форми і методи просвітництва батьків у школі», «Формування відповідального батьківства шляхом педагогічного просвітництва», «Андрагогічний підхід у процесах просвіти дорослих», «Етичний кодекс педагога-консультанта», «Методика організації та проведення педагогічного консультування», «Консультування групове та індивідуальне: мета та способи проведення». Відпрацювання отриманих знань відбувалось на семінарах, де вихователі виявляли здатність до інтерпретації наукової інформації та її адаптації до функцій педагогічного просвітництва та консультування батьків у закладах дошкільної освіти.

По-друге, були визначені конкретні проблеми розвитку й виховання дітей, означені батьками у процесі їх анкетування, після чого вихователі розподілили власні зусилля на створення методичних продуктів.

У підрозділі 2.1. ми визначали корисність застосування ейдотехніки для розвитку мовлення дітей, тому одним із методичних продуктів, визначених цікавими для популяризації серед батьків, стала методика ейдотехніки, яка дозволяє не лише запам'ятовувати інформацію у невимушеній ситуації, але й розвивати мовлення дитини дошкільного віку. Перевагами використання ейдотехніки визначаємо:

- розширення можливостей, об'єму пам'яті;
- збагачення словесної і образної уяви, багатогранності сприйняття світу;
- розвиток творчого мислення дитини;
- лаконічність у використанні, що дозволяє застосовувати максимум закодованої інформації при мінімумі візуальних або графічних знаків;

- розвиток швидкості мислення – здатності швидко знаходити рішення та генерувати ідеї;
- розвиток об'єму та тривалості уваги, вміння помічати деталі, без напруження їх пригадувати.
- гнучкість мислення – застосування різноманітних підходів для рішення завдання;
- розвиток відчуття – розвиток не тільки зорової пам'яті, але й слухових, тактильних відчуттів;
- збудження пізнавальної активності, бажання розвиватися, бачити свої успіхи;
- розвиток позитивних емоцій та ставлення до життя;
- створення можливостей дитині виявити свої здібності, таланти і результати, а також впевненості у собі.

У створенні продуктів ейдотехніки передусім керувались формулою: *увага + позитивні емоції = засвоєна інформація*. Для реалізації означеної технології застосовували такі методи:

– *метод Аткінсона* – метод запам'ятовування, який ґрунтується на використанні ключових слів або фонетичних (звукових) асоціацій. Це метод є корисним у вивченні іноземної лексики, коли дитина уявляє зміст слова у зв'язку з його звучанням, акцентуючи увагу на асоціації з чимось смішним, цікавим, незвичайним, тобто з тим, що збуджує мимовільну пам'ять. Приклади застосування методу Аткінсона представлені на рисунку 2.2.

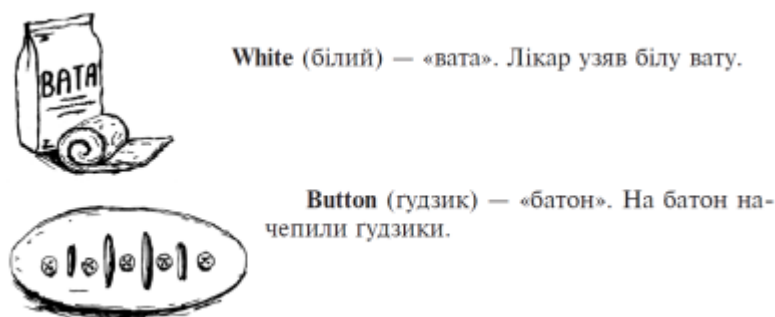

Рис. 2.2. Метод Аткінсона у вивченні іноземної лексики

Даний метод популяризували серед батьків і як ефективний для запам'ятовування правопису українських словникових слів, що може стати корисним у навчанні дитини у початковій школі. Запам'ятовування активізується при доборі до слова співзвучної фрази так, щоб вона містила в собі якусь частину цього слова, наприклад:

Олівець – вправний молодець.

Криниця – завжди чиста водиця.

Лелека – літає далеко.

Футбол – забивати треба гол.

Бабуся – до неї посміхнуся

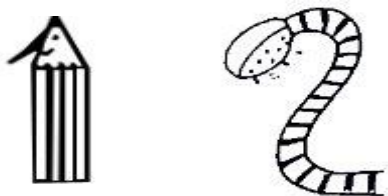
– *Метод графічних асоціацій* або метод піктограм, коли для запам'ятовування використовуємо спрощені малюнки (цей метод ще отримав назву малюнкового письма [44]). Методики з ейдетики для дітей дошкільного віку широко представлені у досвіді О. Пащенко [130], а отже, у методичну скарбничку для батьків корисним визначили додавання збірок книжок цієї авторки – із обов'язковим елементом просвітництва про суть методу графічних асоціацій та механізмів його впливу на пам'ять дитини.

На рис. 2.3. наведемо приклад використання піктограм у вивченні літер дошкільнятами (із досвіду О. Пащенко):

Мишчина мордочка легко перетворюється на літеру «М»

Лапки лисички утворюють літеру «Л»

В олівчика з'являється носик, і він стає цифрою «1».

А душ вигнув шию, наче цифра «2».

Рис. 2.3. Використання піктограм у вивченні літер

Піктограми можна використовувати у вивченні дітьми віршів. У цей спосіб дитині пропонується створити цикл послідовних коміксів за змістом вірша (таким чином досягається ефект усвідомлення змісту). У запам'ятовуванні віршованого твору ефективності набуває особистісна асоціація із образами, створеними самою дитиною. О. Пащенко однак зауважує, що обов'язковим елементом процесу заучування віршів за допомогою піктограм є додавання у малюнки графічних елементів: початкова буква має стати елементом малюнку або записуватись окремо, закінчення слів також мають бути дописані, записуються також службові слова – таким чином увага дитини зосереджується на граматичну правильність використання слів у реченні [130].

Наведемо приклад вивчення віршів за допомогою *таблиць-піктограм* (рис. 2.4.).

Рис. 2.4. Вивчення віршів дітьми дошкільного віку за допомогою піктограм

Ознайомлення батьків із означеними технологіями ейдотехніки має бути організовано найбільш повною мірою – через короткі лекції-інформації щодо ефективності кожної методики для розвитку пам'яті та творчості дитини у конкретному змісті (вивчення букв, іноземних слів, віршів тощо), представлення прикладів ейдотехнік означеного змісту, пропозиції корисних ресурсів, розміщених в Інтернеті, зокрема для доповнення обізнаності батьків у використанні ейдотехнік пропонували переглянути відео «Ейдотехніка для

дошкільнят» (С. Буняк) за посиланням:
<https://www.youtube.com/watch?v=NziylYsGSAU>.

У взаємодії батьків та дитини великої ролі набуває спільна гра, коли батьки стають режисерами сюжетної гри дитини, формуючи й розвиваючи у неї конкретні моральні якості, побутові навички, естетичні смаки тощо. Для навчання батьків створювати сюжети ефективною гри з дитиною популяризували методики використання ляльки-персона (Persona Dolls).

Лялька-персона є інструментом для створення різного роду сюжетних історій, у межах яких дитина вчиться усвідомлювати себе як особистість, вчиться поважати соціальне походження, культуру, сімейні обставини інших людей [36]. Вихователі пропонують використовувати проблемні за змістом сюжетні історії, героєм яких є лялька-персона. Наприклад: «Марійці 5 років, і вона рада з вами познайомитися. Нещодавно в неї з'явився маленький братик і вона хвилюється, що батьки будуть любити його більше, ніж її...». «Сергійкові 6 років. Він повненький і дуже переживає, що інші діти не приймають його у гру...» [94].

Для просвітництва батьків щодо використання означеної методики варто акцентувати увагу на тому, що через інтерперсональне перенесення проблеми на ляльку можна залучити дитину до бесіди щодо виявлення її емоцій і думок про актуальну ситуацію у сім'ї або оточенні. Використання ляльки-персона дозволяє не лише «проговорити» з дитиною вже існуючу проблему, але й діяти випереджально та проговорити проблемне питання до того, як воно може з'явитись у полі комунікації дитини. Батьків орієнтували на те, що лялька-персона виконує функцію емоційної стабілізації дитини у тому випадку, коли дитина розповідає їй свої секрети, ділиться переживаннями. Водночас основне її призначення – навчити дитину усвідомлювати багатогранність світу, толерантно ставитись до різних соціальних ситуацій у житті людини, приймати її у розмаїтті – й у цьому лялька-персона має бути використовувана батьками через гру-бесіду із дитиною. Для батьків було розроблено модельні ситуації використання ляльки-персона у вихованні дитини:

1. Представити ляльку-персону дитині як гостю із конкретною біографією (наприклад, Петрик Зайченко, 5 років, день народження 20 лютого, живе з мамою, татом і меншим братиком Микитою (3 роки) у приватному будинку. Тато працює водієм, а мама – кухарем. Петрик має власну кімнату. У сім'ї спілкуються українською мовою. Петрик любить морозиво, день народження й Новий рік. Петрик засмучується, що бабуся живе в Італії й не може часто його навідувати. Петрик боїться великих собак і грози. Мріє, щоб подарували велосипед і поїхати з батьками до Києва).

2. Спочатку «познайомити» дитину із гостем – намагатись увести у діалог так, щоб дитина розповіла ляльці щось про себе. Діалог із лялькою організовується батьками так, що лялька щось «шепоче» на вухо мамі або татові, а вони розповідають про почуте дитині.

3. Починати розмови із позитивних ситуацій (Петрик розповідає, як він їздив на канікули до бабусі в Італію; яку він увечері з татом читав казку; як мама готувала млинці, а він допомагав тощо)

4. Після 3-4 розмов (кожна закінчується тим, що лялька «йде додому») можна придумати ситуацію із проблемою: Петрик розповів, що сьогодні бачив, як діти у дитсадку сміялись над хлопчиком в окулярах; як діти не приймали у гру дівчинку із темною шкірою і таке інше. У таких діалогах треба досягти рівня розуміння дитиною стану емпатії щодо ображеного, ініціювати її висловлювання думок щодо ситуації.

Вихователі пропонували батькам примірні теми для діалогів із лялькою-персоною: страхи та фобії, жорстоке поводження (діти, тварини), дружба, доброта, формування опозиції до окремої дитини, насилля в сім'ї, статус дитини в родині, здоров'я, розвиток мовлення (вади мовлення), діти-інваліди, діти-сироти, діти-переселенці, діти і війна, малозабезпечені, гроші, подарунки, увага до старших членів родини та інші [36]

У роботі з батьками представляли приклади позитивного досвіду використання ляльки-персони у дитячому колективі й пропонували зробити (придбати) таку іграшку для сімейного виховання.

Відомо, що прикладне мистецтво позитивно впливає на розвиток моторики дитини, її психічних пізнавальних процесів, обумовлених активізацією чуттєвої сфери особистості – тому у консультаціях із батьками пропонували опанувати й використовувати у діяльності із дитиною різні техніки малювання, ліплення, аплікацій тощо. У методичній скарбничці для батьків було розміщено такі прикладні методики (опис методики та приклад продукту, створеного дітьми на заняттях у групі):

- Малювання методом тичка (ватяна паличка, пензлик, частинка пенопласту вмочується у фарбу й ударяється на папір по контуру малюнку);
- Малювання пальчиком, долонькою, кулачком – дозволяє дитині відчувати в'язкість матеріалу, яскравість шару фарби;
- Набризк – малювання за допомогою зубної щітки, яку занурюємо у фарбу й проводимо по ній так, щоб утворились краплі на папері;
- Кольорові ниточки – малювання зафарбованими нитками, викладаючи їх на одну сторону аркуша. Потім аркуш складаємо і витягаємо нитки – залишається малюнок;
- Ліплення із пластиліну (однокольорові та різнокольорові фігурки);
- Ліплення із солоного тіста (фантазійні образи й фігури за шаблоном – для прикрашання пирогів, пасок та інших хлібопекарних виробів);
- Ліплення із глини – предмети народної творчості
- Ліплення із додаванням природних матеріалів (жолудів, гілочок, каштанів тощо);
- Аплікації із паперу;
- Аплікації із клаптиків тканини;
- Мікс із малюнку з аплікацією.

Продукти прикладного мистецтва дітей можна «оживити», створивши динамічну історію. Батькам пропонували до перегляду мультфільм, створений дітьми й вихователями, із використанням образів ліплення й аплікації (відео розміщене у додатку Б).

Отже, методична скарбничка для батьків дозволяє навчити їх використовувати методики, що застосовуються на заняттях із дітьми у ЗДО, закріплюючи навички й урізноманітнюючи час спільної взаємодії.

У процесі реалізації другої організаційно-методичної умови досягли розвитку знаннєвого (знання про просвітницьку педагогічну діяльність, інноваційні технології дошкілля; знання про особливості організації консультування, зокрема індивідуальних та групових консультацій) та особистісного (прагнення до самовдосконалення, уміння слухати).

Реалізація третьої організаційно-методичної умови *організація взаємодії вихователів та фахівців різних галузей зі здоров'язбереження та розвитку дитини* відбувалась через організацію співробітництва вихователів ЗДО із такими категоріями фахівців:

- Колегами ЗДО (музичний керівник, інструктор з фізкультури), діяльність яких є спрямованою на розвиток конкретної сфери особистості дитини;
- Фахівцями (логопедом, валеологом, інклюзивним педагогом, психологом, педіатром), які співпрацюють із ЗДО на договірній основі, функцією яких є забезпечення здоров'язбереження дитини або робота з інклюзією;
- Учителями початкових класів шкіл мікрорайону – з метою організації обізнаності батьків з проблеми наступності та перспективності навчання.

Міні-лекції та консультації для батьків від музичних керівників та інструкторів з фізкультури реалізовували у процесі організації та проведення батьківських зборів у ЗДО, що брали участь у експерименті. Передусім визначали, які теми будуть корисні для батьків дітей різного віку; потім представляли теоретичну інформацію у вигляді коротких тез (деякі фахівці використовували слайди); закінчували загальну лекцію відеопрезентацією занять із дітьми у групах.

Після блоку просвітництва організували консультування батьків, яке провадив конкретний фахівець (лектор), після чого у батьків була можливість надати відгуки або зауваження щодо заходу (його організації, змісту, форми проведення) будь-яким зручним способом (на сайті ЗДО, у записках для адміністрації або вихователя, фахівцеві-спікеру особисто). Отже, просвітницько-консультативна діяльність фахівців ЗДО визначалась системністю й логічністю її організації. Представляємо приклади змістового наповнення фахової просвітницько-консультативної діяльності працівників ЗДО, що входили до експериментальної групи.

Так, для правильного фізичного розвитку дитини пропонували батькам ознайомитись із програмою М. Єфименка «Казкова фізкультура», розрахованою на вікові особливості розвитку дитини раннього (1-3 роки), молодшого дошкільного (4 роки), середнього дошкільного (4-5 років) та старшого дошкільного (6 років) віку [45].

Інструктори з фізичної культури популяризували методику формування у дітей фізичних та особистісних якостей (витримки, вправності, наполегливості та ін.), представлену у досвіді автора. Особливу увагу батьків зосереджували на тому, що програма дозволяє у доступному для дітей змісті дати уявлення про поняття «безпеки/небезпеки»: на проїжджій частині вулиці, водоймі, у лісі, горах, у будинку (електрика, балкон, дах, при пожежі), на спортивному та дитячому майданчику (навички правильного падіння (приземлення на опору), а також сформувати обізнаність щодо дій у ситуаціях агресивної поведінки іншої людини, терористичної загрози, надання правил невідкладної допомоги потерпілому.

Провідною ідеєю презентації означеної програми було саме поняття «культура», пов'язане із фізичним тілом людини (дитини), що розглядалось як формування звички дотримання правил гігієни (привчання до самостійності у цих процесах), реалізації необхідного рівня координаційних рухів (рівноваги, точності, витривалості), які забезпечують безпечну і комфортну комунікацію з іншими людьми; володіння базовими навичками основних рухових режимів та

їх варіативністю, необхідною у нестандартних умовах (лазіння, біг, стрибки); формує у дитини здатність до предметно-маніпулятивної діяльності, застосовуючи дворучну координацію (жонглювання предметами); співвідносить власні рухи із предметним оточенням та рухами інших людей; обізнаність з відчуттям «схеми власного тіла», орієнтації у просторі.

Після міні-лекції інструктори з фізкультури відповідали батькам на запитання щодо особливостей фізичного розвитку конкретної дитини, вибору фізичних вправ, ефективних для вирішення проблем (наприклад, сутулості, поганої координації, клишоногості тощо).

Просвітницько-консультативна діяльність від музичного керівника за змістом охоплювала проблему формування естетичного смаку дитини. Батькам пропонувалось створити домашню фонотеку з класичними музичними творами для дітей (наприклад, «Пори року» П. Чайковського), записами звуків природи (шуму дощу, спів птахів тощо) або скористатись фонотекою ЗДО; сприяти бажанню дитини створювати звуки через користування побутовими предметами, звертаючи увагу на почуття ритміки (торохтіння квасолею у банці, відбивання ритму на пляшках тощо); організовувати взаємодію із застосуванням музичних іграшок (вчити розрізняти висоту, гучність звуку, мажор (веселу) /мінор (сумну) мелодії тощо).

Музичні керівники зауважували на надзвичайній цінності для емоційного розвитку дитини оригінального співу колискових або інших пісень, що виконуються рідними людьми у сім'ї. Наголошувалось саме на реальному співі, а не підмінюванні його фонозаписами – таким чином дитина не лише слухає пісню, але й відчуває емоції її виконавця, емпатує йому, вчиться підспівувати тощо.

У межах музичного виховання батьки можуть застосовувати й ритмічні вправи, коли дитина співає й синхронно пританцює в ритмі пісеньки. Заохочення дошкільника до такої розваги, за думкою музичних керівників, сприяє формуванню відчуття ритму, такту, а також особистісних якостей хоробрості, насолоди від результату й уваги спостерігачів.

Цінною для батьків стала інформація про запобігання перегрівання дитячих голосових зв'язок, що може бути наслідком їх тривалого або надмірно гучного використання. Як профілактичні засоби захворювання фахівцями було запропоновано обмежити вживання дітьми гострих, занадто холодних або гарячих страв, а також виключити із дитячого меню газовані напої.

До консультаційного блоку з музичним керівником надійшли питання вікових сензитивних періодів професійного навчання дитини гри на різних музичних інструментах; вибору пісень для розвитку мовленнєвого апарату (у дітей з логопедичними проблемами), організації музичних занять із гіперактивними дітьми.

Друга частина реалізації організаційно-методичної умови *організація взаємодії вихователів та фахівців різних галузей зі здоров'язбереження та розвитку дитини* була спрямована на комунікацію із фахівцями (логопедом, валеологом, інклюзивним педагогом, психологом, педіатром), які співпрацюють із ЗДО на договірній основі.

Організація просвітницько-консультаційної діяльності цих фахівців забезпечувалась різними способами й провадилась у різних формах, доступних для батьків й прийнятних для графіку самих фахівців. Так, зокрема, одну із зустрічей із фахівцями було організовано на базі ЗВО Університету імені Альфреда Нобеля. Зауважуючи про те, що сучасний університет має стати центром просвітництва для населення, було визначено доцільним організувати взаємодію представників фахових спільнот різних галузей, що опікуються проблемами дошкільного дитинства із вихователями ЗДО та батьками дітей у межах середовища одного із університетів.

На базі вищого навчального закладу «Університет імені Альфреда Нобеля» було організовано інтерактивні лекції-семінари фахівців: психолога, лікаря-педіатра, логопеда, фахівця з валеології, фахівця з дитячої фізкультури, дитячого дієтолога для вихователів комунальних закладів дошкільної освіти Дніпровського району та батьків вихованців означених закладів. Упродовж зустрічей було висвітлено актуальні питання розвитку та здоров'язабезпечення

дітей, зокрема: з *дитячої психології*: «Профілактика виникнення страхів дитини: роль телебачення та Інтернету у формуванні біологічних та соціальних страхів дитини дошкільного віку»; «Чому виникає гіперактивність або пасивність дитини»; з *профілактики захворювань*: «Яким повинно бути взуття дитини»; «Сезонний одяг дошкільника»; з *логопедії*: «Вікова норма і порушення мовлення: коли слід звертатись до фахівця» «Мова дорослих – взірець для наслідування»; з *валеології*: «Режим сна у режимі дня»; «Як починати загартовування дитини»; з *фізичної культури*: «Дихальні вправи як профілактика бронхітів»; «Сімейні рухливі ігри»; з *культури харчування*: «Організація частування на дитячих святах»; «Їжа в дорогу: особливості дитячого мобільного харчування» (тексти лекцій розміщено у додатку В).

У межах означеного заходу вдалось забезпечити взаємодію фахівців із вихователями оновлення їх знань та компетенцій щодо новітніх способів розвитку та здоров'язабезпечення дітей, а також надати можливість інтерактивної взаємодії із батьками дошкільнят, коли вони мали змогу задати питання і отримати відповідь безпосередньо фахівцеві. Крім того, для батьків було організовано можливість взяти координати фахівців для особистих консультацій, якщо сім'я потребувала індивідуального супроводу фахівця для вирішення конкретної проблеми дитини.

Результативність заходу виявилась і через обмін контактами фахівців та вихователів ЗДО, взаємодія яких може бути корисною для організації просвітницько-консультативної діяльності у межах конкретного дошкільного закладу.

Таким чином, організація взаємодії закладів дошкільної освіти із фахівцями різних галузей здоров'язбереження та батьків вихованців, реалізована на платформі середовища сучасного університету, визнана ефективною формою просвітницько-консультативної діяльності ЗДО для батьків вихованців.

В аспекті створення просвітницько-консультативного середовища, ініціатором та базою якого ставав би заклад дошкільної освіти, було визначено доцільним організувати зустрічі фахівців-логопедів із батьками вихованців ЗДО,

мами яких перебувають у декретній відпустці із молодшою дитиною. Таку ініціативу адміністрації ЗДО виявили з огляду на те, що по-перше, логопедичні проблеми є найбільш розповсюдженими у розвитку дітей дошкільного віку; по-друге, у дітей раннього віку ці проблеми можуть бути ще не виявлені, але за певними ознаками розпізнаваними фахівцем, а отже, вчасно вирішуваними. Таким чином, адміністраціями експериментальних ЗДО на основі інформації про стан сім'ї вихованців, було запропоновано батькам із сімей, де є менша дитина до 3-х років, взяти участь у зустрічі із фахівцем-логопедом.

Метою просвітницько-консультативного заходу було визначено:

– надання батькам інформації про вікові норми розвитку дитини (від народження до 4 років), що свідчать про правильний процес розвитку мовлення; навчити розпізнавати ранні відхилення у розвитку дитини, які впливатимуть на подальший розвиток її мовлення;

– презентація орієнтовних ігор з дитиною 3-4 років, спрямованих на розвиток фонематичного слуху із розпізнавання окремих звуків («Прикрась ялинку», «Допоможемо Попелюшці»).

Отже, організація вихователями взаємодії фахівців із батьками вихованців на платформі ЗДО та регіонального університету створювало умови для широкого залучення батьківської спільноти до процесу педагогічного просвітництва та вирішення конкретних проблем з розвитку дитини шляхом консультацій фахівців.

Третя частина реалізації організаційно-методичної умови *організації взаємодії вихователів та фахівців різних галузей зі здоров'язбереження та розвитку дитини* була спрямована на співпрацю із учителями початкових класів шкіл мікрорайону. Метою означеної взаємодії визначили організацію обізнаності батьків з проблеми наступності та перспективності навчання та надання консультативної допомоги щодо визначення рівня готовності дитини (її психічних пізнавальних процесів, емоційного та фізичного стану, рівня мотивації) до навчання у першому класі.

У межах означеної діяльності запроваджували такі заходи:

- зустрічі батьків із майбутніми класоводами 1 класів, у ході яких вчителі розповідали батькам про особливості сучасних вимог НУШ до першокласника;
- спільні заходи «Батьківські посиденьки» із батьками випускників початкової школи (запрошували батьків дітей, яких випустила вчителька, що буде брати перший клас із випускників ЗДО), у межах заходів батьки дошкільнят мали змогу спілкуватись із батьками випускників молодшої школи щодо особливостей взаємодії вчителя із дітьми, класного фонду, умов навчання тощо;
- зустрічі батьків із шкільним психологом, у ході яких фахівець ознайомлювала батьків із нормами психофізіологічної готовності дитини до школи, що включають рівні розвитку психічних пізнавальних процесів, психічну та фізичну адаптивність, рівень самостійності в самообслуговуванні, уміння комунікувати з дітьми та дорослими (адекватна реакція на запитання, витримка у бажанні висловитись, уміння слухати дорослого, виконувати доручення), рівень сформованості вольових процесів (зміст взаємодії із вчителями початкових класів та шкільними психологами подано у Додатку Г).

З метою узгодження вимог щодо психофізіологічної готовності дитини до школи було організовано спільний брифінг за участі практичного психолога ЗДО та шкільного психолога, де батьки долучались до розмови у форматі прес конференції. При цьому на кожне питання вони мали змогу отримати відповідь від обох психологів, а отже з'являлась можливість критичного погляду на проблему. Так, найбільш популярними у дискусії виявились теми: «Причини дитячої агресії», «Портрет дошкільника напередодні його вступу до школи», «Причини та запобігання втомлюваності першокласника», «Свята та режим дня першокласника».

Зважаючи на вибір зручних способів комунікації з батьками та на вимоги карантинів, обумовлених всесвітньою пандемією через Covid-19, визначили оптимальним організувати комунікацію через онлайн ресурси: Zoom, Teams, Meats, а також через віддалене спілкування на платформі сайтів ЗДО. Зауважуємо, що лекції для батьків проводились у форматі як онлайн-режиму, так і виставлялись на сайт для ознайомлення батьків. Консультації намагались

проводити у приватних зустрічах на платформах, які дають таку можливість (зокрема, Zoom). При цьому звертаємо увагу, що крім приватних консультацій, що торкалися питання розвитку конкретної дитини й були організовані для її батьків, реалізовували ще й консультації у групах батьків – коли проблема була актуальною для декількох сімей. Такі теми для консультацій виокремлювались із переписки з батьками у чаті, де висловлювання за однією темою були найбільш популярними.

Так, прикладом групової консультації можна вважати консультацію «Організація безпечного середовища для дошкільника: питання правової безпеки», що проводилась спільно із запрошеним адміністрацією представником відділу поліції, відповідального за роботу із неповнолітніми. У ході розмови з батьками, фахівець надав консультацію з проблем дитячої Інтернет-небезпеки; поведження дитини у комунікації із незнайомими людьми (з огляду на проблему торгівлі дітьми); запобігання сімейного насильства. Зокрема, у ході бесіди батькам було надано рекомендації щодо організації діяльності дітей в Інтернет-просторі:

1. Діти цього віку повинні виходити в Інтернет тільки під наглядом батьків.
2. Додайте сайти, які ви часто відвідуєте в список Обране, щоб створити для дітей особисте Інтернет-середовище.
3. Використовуйте розраховані для дітей пошукові машини з фільтрами інформації.
4. Використовуйте засоби блокування небажаного матеріалу.
5. Розкажіть дітям про конфіденційність. Якщо на сайті потрібне ім'я дитини, допоможіть придумати для нього псевдонім, який не розкриває ніякої особистої інформації.
6. Коли маленькі діти починають вивчати мережу Інтернет, інші члени сім'ї повинні бути для них прикладом.
7. Не дозволяйте дітям використовувати служби миттєвого обміну повідомленнями, електронною поштою, чатами чи дошками об'яв.

8. Привчіть дітей сповіщати вас у разі, якщо щось чи хтось погрожує чи хвилює вашу дитину.

Отже, взаємодія із фахівцями вузьких профілів давала можливість урізноманітнити просвітницько-консультативну діяльність, організовану на платформі ЗДО, й надати можливість батькам отримати важливу для розвитку й здоров'я дитини інформацію у найбільш зручний спосіб та у зручному районі проживання.

Результатом упровадження організаційно-методичної умови *організація взаємодії вихователів та фахівців різних галузей зі здоров'язбереження та розвитку дитини* стала якісна зміна організаційно-технологічного компоненту готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками, а саме: технологічної компетентності, що виявлялись у сформованості умінь впливати на групу, на окрему особистість; методичної компетентності, свідченням якої стало уміння вихователів обирати теми для спілкування з батьками та допомагати фахівцям у алгоритмізації процесів просвітництва та консультування, а також здатність ознайомлення батьків із методиками здоров'язбереження дошкільнят; організаційні уміння, які визначались рівнем організованості та відповідального ставлення вихователя до посередницької діяльності між запрошеним фахівцем та батьківською аудиторією.

У реалізації четвертої організаційно-методичної умови *забезпечення реалізації диверсифікованих форм підвищення кваліфікації вихователів ЗДО* спирались на актуалізацію рефлексії педагогів щодо змісту власної професійної недосконалості, що стає основою вибору програми професійного «тюнінгу». Надання педагогу можливості самостійно обирати форми і зміст підвищення кваліфікації визначено в оновленому «Положенні про підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» [136], де зокрема, зазначається свобода педагога щодо свідомого вибору як класичних програм підвищення кваліфікації, дійсних упродовж 5 років (обсягом 180 годин), так і міні-програм (по 30 годин кожна) – не менше 1 разу на рік, що проводяться різними установами та авторами у різних формах (семінари, тренінги, вебінари,

конференції, майстер-класи тощо) та за конкретним змістом, які доповнюють портфоліо вихователя.

Передусім визначили, що заклад дошкільної освіти має надати вихователеві право усвідомити, яку компетенцію він має удосконалити, у результаті чого формується розуміння пошуку змісту відповідної програми підвищення кваліфікації. Таким чином, вихователь стає відповідальним автором і організатором означеного процесу. Водночас методисти ЗДО мають допомогти вихователеві у інформації щодо доступних та актуальних пропозицій програм підвищення кваліфікації для педагогів дошкільця.

В організації процесу підвищення кваліфікації вихователів дотримувались принципу неагресивної пропозиції, пропонуючи педагогам як класичні довготривалі програми, що реалізовувались у спеціальних освітніх установах, так і короткотривалі курси, що давали можливість опанувати лише один із аспектів діяльності вихователя ЗДО.

Базовим освітнім закладом, який організовує та реалізовує програми підвищення кваліфікації освітян у Дніпропетровській області є КЗВО "Дніпровська академія неперервної освіти" Дніпропетровської обласної ради.

Вихователі, крім класичних узагальнених довготривалих програм підвищення кваліфікації мали можливість пройти професійне удосконалення у межах короткотривалих програм, у змісті яких, зокрема, надавались рекомендації щодо сучасних змістів та способів роботи з батьками дошкільнят. Так, упродовж 2019-2021 рр. вихователям було запропоновано такі програми короткотривалих курсів, реалізованих на базі Дніпровської академії неперервної освіти:

- «Родина – найбільша цінність держави» (Шабасєва Л.М., 25.06.2019);
- «Медіадидактика: від використання до створення медіатекстів у освітній діяльності» (24.06.2019);
- «Навчальна мультиплікація: від задуму до втілення» (Бутурліна О.В., Рижій К.Г., 27.09.2019);

- Цифрова компетентність вихователя закладу дошкільної освіти (24.06.2019);
- Технології управління мотивацією педагогічних працівників до інноваційної діяльності (Вознюк Л.В., 16.10.2020);
- Розвиток логічного мислення дітей дошкільного віку (Романенко К.М., Великодна Є.М., 5.11.2020);
- Навички конструктивної взаємодії педагогів з батьками учнів (Хомич О.Б., Пальм Г.А., 15.11.2020);
- Створення предметно-розвивального музичного середовища в ДНЗ (Майданенко С.В., 2.12.2020);
- Сучасні технології діагностування, оцінювання та розв'язання конфліктів між вчителями, учнями, батьками, адміністрацією (морально-етичний, релігійно-звичаєвий, економіко-правовий та психолого-педагогічний аспекти) (Івашов М.Ф., Вільхова Т.В., 27.01.2020);
- Взаємодія педагога з батьками: психологічні засоби та прийоми (Хомич О.Б., 29.10 – 23.06.2021);
- Дитячі страхи та їх профілактика (Гальцева Т.О., 12.03 – 09.06.2021);
- Навчання дітей старшого дошкільного віку гри в шахи (Клімова Л.В., 15.02.2021);
- Навчання народно-прикладному мистецтву «Петриківський первоцвіт» (Купрієнко В.І., 24.05.2021);
- Співпраця закладу освіти і громади: організація освітнього процесу та прийняття управлінських рішень (Шевченко Н.О., 30.04.2021);
- Технології формування життєвих навичок особистості дошкільника засобами освіти для сталого розвитку (Висоцька О.Є, 13.05.2021);
- Сучасна література як інструмент впливу на розвиток творчого начала та самоусвідомлення дитини дошкільного віку (Дев'ятко Н.В., 15.01 – 05.05.2021);

– Вплив мультфільмів на розвиток особисті дитини дошкільного віку: методика виявлення та аналіз (Дев'ятко Н.В., 21.05 – 15.06.2021).

Іншою формою підвищення кваліфікації, запропонованою методичною службою ЗДО, визначили програми педагогічного удосконалення, представлені на сайті «Всеосвіта» (<https://vseosvita.ua/course?rt=1597>), кожна із яких була створена й реалізовувалась у широкому Всеукраїнському просторі через формат дистанційного навчання й відповідала усім вимогам «Положення про підвищення кваліфікації педагогічних працівників» (усі програми, представлені на сайті мали обсяг 30 годин – 1 кредит ЄКТС). Із розмаїття пропозицій, представлених на означеному сайті (для вчителів, викладачів вищої школи, вихователів ЗДО, працівників спеціальних освітніх закладів, закладів позашкільної освіти тощо), обрали для реклами вихователів саме ті, що стосуються дошкільця та деякі із тих, що можуть стати цікавими для загального особистісного розвитку педагога, а саме:

- комунікативна компетенція дітей у дошкільний період: передумови та закономірності формування. Діти з особливими потребами в соціальному середовищі. Комунікативний аспект;
- розвиток успішної особистості дитини в освітньому процесі через ігри;
- практичні підходи в проведенні корекційно-розвиткової роботи з дітьми, які мають порушення в інтелектуальному розвитку;
- стратегія підготовки дитини дошкільного віку до навчання у школі;
- як навчити дитину володіти емоціями;
- методичні прийоми логопедичної роботи з дітьми дошкільного віку: практичні кроки;
- мовленнєвий розвиток: дошкільне розмаїття вихованців;
- малюк у світі економіки і фінансів;
- створення та ведення власного блогу (на різних сервісах) (Змісти програм представлені у Додатку Д).

Ще однією важливою формою підвищення кваліфікації визначили самоосвіту вихователя, що відбувалась через знаходження ним самим або

спеціальних тренінгів, або опрацювання спеціальної літератури й представлення набутих компетенцій у реальній практичній діяльності ЗДО після опанування курсу. Так, зокрема, можна навести приклад відвідування вихователями постійно діючої науково-практичної школи-семінару та кваліфікаційного тренінгу «Сучасні технології викладання у вищій школі», реалізованого ХНУМГ імені О.М. Бекетова (м. Харків) упродовж 2019 – 2021 рр., де кожного року можна було обрати нову програму із навчанням за актуальною для сучасного педагога темою; педагогічні майстерні, що регулярно проводяться ЗВО «Університет імені Альфреда Нобеля» (м. Дніпро); традиційні навчально-демонстраційні сесії «Інноваційні методи викладання, навчання, менеджменту: новітні світові практики» (з правом отримання Сертифікату про підвищення кваліфікації) та Тренінги-марафони «Навчання – Якість – Моніторинг», що презентує всі сучасні напрями тренінгової та коучингової практики для освітян, щорічно організованого Інститутом проблем виховання НАПН України тощо.

Результатом означеної діяльності із правом самостійного вибору програм підвищення кваліфікації можна вважати представлення вихователями тренінгів для батьків: «Усвідомлене батьківство» – для батьків новоприбулих дітей; «Від дошкільника до учня» – для батьків випускників ЗДО; «Зрозуміти одне одного» – для розвитку у батьків уміння слухати дитину, які були реалізовані після вибору програми з навчання тренінговій діяльності за програмою «Як організувати тренінг» [141].

Упровадження у систему методичної роботи ЗДО організаційно-методичної умови *забезпечення реалізації диверсифікованих форм підвищення кваліфікації вихователів* дозволило якісно змінити рівень розвитку організаційно-технологічного компоненту (у його виявленні методичної компетентності вихователя), знаннєвого компоненту (у виявленні знань про способи організації та реалізації консультативної діяльності) та особистісного компоненту (у виявленнях педагогічного такту, емпатії, самоконтролю та прагнення до самовдосконалення) готовності до просвітницько-консультативної діяльності.

Отже, реалізація означених організаційно-методичних умов (мотивація вихователя ЗДО до активної просвітницько-консультативної діяльності; створення у системі ЗДО методичної бази просвітницьких заходів прикладного характеру; організація взаємодії вихователів та фахівців різних галузей зі здоров'язбереження та розвитку дитини; забезпечення реалізації диверсифікованих форм підвищення кваліфікації вихователів ЗДО) готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками сприяла розвитку усіх компонентів означеного утворення.

2.3. Аналіз ефективності результатів дослідно-експериментальної роботи

Експериментальне дослідження потребувало послугування певною сукупністю таких методів: вивчення і аналіз філософської, соціологічної, психологічної, педагогічної літератури, результатів діяльності магістрантів, викладачів; педагогічний експеримент, анкетування, опитування, спостереження, самоаналіз, експертна оцінка, кількісний та якісний аналіз оцінок та самооцінок; методи математичної статистики. Під час вибору й обґрунтування сукупності методів експериментального дослідження враховували наукові здобутки фахівців з методології та методики проведення педагогічних досліджень (А. Карелин [62], В. Семиченко [161], Р. Кеттел (*R. Cattell*) [217], О. Туриніна [179]), методів математичної статистики в педагогіці (О. Сидоренко [164]).

Базою для проведення цього дослідження стали заклади вищої освіти: ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», Запорізький національний університет, заклади дошкільної освіти Кам'янської міської ради, Дніпровської районної державної адміністрації Дніпропетровської області (№№ 10, 35); Комунальні заклади дошкільної освіти Дніпровського району Дніпропетровської області («Енергетик», «Івушка» – Підгородненської міської ради; «Сонечко» – Новотаромської сільської ради; «Орлятко» – Обухівської селищної ради;

«Івушка» – Партизанської селищної ради; «Пролісок» – Балівської сільської ради; Комунальні заклади «Навчально-виховний комплекс «середня загальноосвітня школа I – III ступенів – дошкільний заклад»: Горьківський, Горянівський, Степовий; Комунальний заклад Підгородненський навчально-виховний комплекс № 1 – загалом 13 закладів дошкільної освіти.

Експериментальне дослідження відбувалося за такими етапами: констатувальний, формувальний і контрольний.

Констатувальний етап експерименту було спрямовано: на вивчення та аналіз стану проблеми дослідження; формулювання гіпотези, мети і завдань; встановлення кількісного і якісного складу учасників експерименту (завідувачі ЗДО – 10, вихователі – 101, інструктори з фізичного виховання – 3, логопеди – 4, методисти – 5, музичні керівники - 9); проведення первинної діагностики з метою отримання вихідних даних щодо рівня розвиненості готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО.

Формувальний етап експерименту передбачав здійснення експериментальної перевірки гіпотези, практичне впровадження розробленої і теоретично обґрунтованих організаційно-методичних умов підготовки готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО.

Тривалість формувального етапу експерименту становила два роки (2019/2021 н. р.). До експерименту було залучено 137 педагогів, які були поділені на дві групи: експериментальна – 62 особи (педагогічні працівники ЗДО Дніпровського району Дніпропетровської області та ЗДО м. Кам'янське); контрольна – 75 осіб (педагогічні працівники ЗДО Дніпропетровської області), а також викладачі кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи Університету імені Альфреда Нобеля та викладачі й студенти факультету соціальної педагогіки та психології Запорізького національного університету, що навчаються за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта».

Зазначені групи (експериментальна і контрольна) працювали у межах своїх

професійних повноважень паралельно, а наприкінці експерименту було здійснено порівняльний аналіз отриманих результатів.

Контрольний етап експерименту передбачав: моніторинг результатів експериментального дослідження; опис ходу і результатів дослідження; математичну і статистичну обробку даних; експертні оцінювання; оформлення результатів наукового пошуку, визначення перспектив подальших досліджень.

Вірогідність результатів дослідження: забезпечується методологічною і теоретичною обґрунтованістю основних положень дисертаційного дослідження; відповідністю методів дослідження його меті й завданням; упровадженням у педагогічну практику основних результатів дослідження; кількісним і якісним аналізом теоретичних та емпіричних здобутків; обговоренням отриманих результатів на засіданнях кафедри педагогіки та психології ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», міжнародних, міжвузівських та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Розкриємо сутність розробленої методики діагностики рівня готовності педагогів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками.

На початку експерименту з педагогами закладів дошкільної освіти (137 осіб) та з батьками дошкільників (212 осіб) було проведене пілотажне опитування з проблеми дослідження, в аспекті чого для кожної групи респондентів створили оригінальні анкети.

Передусім нас цікавила думка батьків щодо самооцінки сформованості педагогічної компетентності: так на питання «Чи вважаєте Ви достатнім свій рівень знань про розвиток дитини?», основна частина батьків відповіла позитивно (72%); водночас така упевненість у власні педагогічній спроможності дещо заперечувалась відповіддю на питання: «Які проблеми у розвитку своєї дитини Ви хотіли б обговорити з фахівцем?», щодо якого батьки висловили бажання набути знань про мовленнєвий розвиток дитини (54%), проблему гіперактивності (43%), деякі особливі проблеми фізіологічних виявлень (енурез – 13%, плоскостопість – 11%, дитячі страхи темноти (17%), дитячі істерики (39%). Водночас навіть усвідомлення означених проблем переважно не

вплинуло на активність батьків щодо їх вирішення самостійним способом. У відповіді на питання «Ви відвідували консультації фахівців з розвитку дитини (логопед, дитячий психолог, інструктор з фізвиховання тощо) поза межами ЗДО?» ми також отримали переважно негативні результати (78%).

Отже, означені результати дають усвідомлення того, що батьки потребують фахової допомоги не лише у вихованні дитини, але й у вирішенні проблем її фізичного та психічного здоров'я, що звісно, може бути здійснено через організацію консультацій фахівців.

Однак проблема педагогічного консультування у ЗДО не є лише проблемою несвідомості батьків, на питання «У Вашому ЗДО створені умови для консультування батьків (якщо так, то як проводяться консультації: індивідуально чи у групах)?» батьки відповідали, що інформація про консультації періодично розміщується на сайті ЗДО, однак почасти вона не відповідає дійсності, тобто консультації лише задекларовані, але в реальності не проводяться. Таке ставлення педагогічних колективів до надважливого питання індивідуальних консультацій батьків свідчить про невизнання важливості означеної проблеми.

Нас засмутили переважно негативні відповіді батьків на питання «Чи задаєте Ви питання вихователеві Вашої дитини про її поведінку, взаємини із іншими, успіхи у навчанні? (82%) та «Ви цікавитесь у вихователя Вашої дитини методиками розвитку дитини, які можна використовувати у домашніх умовах?» (91%), що є свідченням пасивного ставлення до розвитку власної дитини, а на питання «Ви розмовляєте із своєю дитиною, коли йдете із дитсадка (якщо так, то про що)?» отримали відповіді: «розмовляю про забруднений одяг, мокрі черевики; підганяю дитину, щоб швидше дійти до дому; розмовляю у цей час по телефону із друзями, родичами тощо» – тобто у своїй більшості батьки не обговорюють враження дитини від діяльності на заняттях та перебування у колективі.

Зважаючи на представлені вище результати анкетування батьків, стало очевидним їх пасивне ставлення до організації тимбілдингових заходів щодо

педагогічного просвітництва, у яких не мали наміру ні брати участь, ані бути організаторами. Однак при цьому батьки все ж визначили теми, які б вони хотіли прослухати у лекціях вихователів: «підготовка дитини до школи», «побутова самостійність малюка», «розвиток моторики у рухах», «логопедичні проблеми», «комп'ютерні ігри та комп'ютерна залежність» та інше.

Вихователями ЗДО також було запропоновано відповісти на низку питань щодо проблеми організації просвітницько-консультативної діяльності з батьками. На питання щодо важливості педагогічного просвітництва для сучасних батьків – вихователі майже одноголосно відповіли стверджувально, пояснюючи це тим, що сучасні діти переважно не отримують у сім'ях елементарних навичок відповідності нормам суспільної поведінки, не вміють комунікувати із однолітками, не усвідомлюють різницю між взаємодією із товаришем та дорослою людиною – усього цього має навчити родина, але сучасні батьки доволі нечасто переймаються означеним питанням, отже, потребують педагогічного просвітництва.

На питання «Чи звертались до Вас батьки вихованців про педагогічну допомогу (якщо так, то яку саме)?», педагоги відповіли позитивно, зазначаючи при цьому, що звертання батьків більшою мірою були спрямовані на допомогу у вирішенні проблем між подружжям, батьками та бабусями/дідусями, що свідчило про несвідомість молодих людей у віднесенні змісту проблеми розвитку дитини до окремого виду педагогічної проблематики.

Цікавими виявились відповіді вихователів на питання «Чи вважаєте Ви необхідним запрошувати до ЗДО фахівців для просвітництва батьків з проблем здоров'язбереження та особливостей розвитку дитини?»: лише 28% респондентів відповіли позитивно, пояснюючи це тим, що доволі важко залучити фахівців до волонтерської діяльності на безоплатній основі, оскільки оплачувати таку фахову допомогу батьки не лише відмовляться, але їх важко буде мотивувати й відвідувати такі зустрічі. Отже, згідно із означеним, наступне питання «Чи є така практика взаємодії із фахівцями реальною у Вашому ЗДО?» отримало позитивні відповіді лише у 3% опитуваних.

Варто зауважити на оцінку результатів опитування щодо питань підвищення кваліфікації за означеною проблемою, важливість якої визнає 37% вихователів, при цьому на питання «Чи налагоджена у Вашому ЗДО робота з реклами та презентацій тем з підвищення кваліфікації педагогів (якщо так, то хто виконує цю роботу)?» вихователі дали переважно позитивні відповіді, оцінивши роботу адміністрації у організації процесів підвищення кваліфікації регулярною й змістово повноцінною, водночас зазначивши, що тем з педагогічного просвітництва та консультування у програмах підвищення кваліфікації доволі мало.

Вихователі переважно позитивно відповіли на питання щодо важливості взаємодії ЗДО та початкової школи, однак у питанні «Чи вважаєте Ви актуальним організувати у середовищі ЗДО пункт педагогічного просвітництва та консультування для батьків дітей мікрорайону, що не відвідують ЗДО?» думки респондентів розділились: вихователі міських ЗДО відповідали позитивно, а педагогічні працівники із районних дитячих закладів таку діяльність вважали необов'язковою.

На питання «Чи існує у Вашому ЗДО практика ознайомлення вихователями батьків із інноваційними методиками розвитку та навчання дитини?» вихователі відповідали позитивно, водночас зауважували, що переважно батьки бачать результат застосування технологій на дитячих святах (у виступах дітей), і лише поодинокі батьки цікавляться корисністю нових ігор та іграшок, що з'являються на полицях магазинів. Таким чином, можна стверджувати, що вихователі недостатньо усвідомлюють різницю між методиками розвитку дитини й функціоналом окремої дитячої іграшки.

Узагальнюючи відповіді на анкетні питання батьків та вихователів ЗДО, маємо змогу упевнитись, що проблема організації просвітницько-консультативної діяльності з батьками у ЗДО є надзвичайно важливою для ефективності виховання та розвитку покоління, що зростає.

Діагностика складових готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО відбувалася за допомогою впроваджуваних методик діагностування.

Так, рівень розвитку **мотиваційного критерію** готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності визначався за такими показниками: мотиви престижу – методика рейтингування викладачів за вибором батьків; прагматичні мотиви – експертна оцінка кількості батьківських звернень за консультаціями; професійні мотиви – експертна оцінка популярності вихователя серед колег.

Загальний рівень розвитку мотиваційного критерію готовності практичних психологів до розвитку професійної групи визначався як середнє арифметичне кількісних значень кожного показника даного критерію.

Визначення **когнітивного критерію** здійснювалося завдяки виявленню у вихователів рівня знань про просвітницьку діяльність (стилі, форми, функції) та консультативну діяльність (*цілі, види, форми, способи організації*) – як середнє арифметичне значення коефіцієнтів обсягу, повноти й глибини засвоєння знань.

Повнота знань характеризується її обсягом, якістю окремих одиниць, а глибина – кількістю усвідомлених магістрантами причинно-наслідкових зв'язків між знаннями. З метою перевірки повноти відповідних знань послуговувалися такою формулою [182]:

$$K_n = \frac{N + N_1 \cdot 0,8}{N_0}, \quad K_n < 1 \quad 2.1$$

де

K_n – коефіцієнт засвоєння знань;

N_0 – можлива кількість повних і правильних відповідей магістрантів;

N – кількість правильних і повних відповідей;

N_1 – кількість правильних і неповних відповідей.

Якщо елементи знань засвоєні у повному обсязі, то $K_n=1$. За умови відсутності результату $K_n = 0$.

Глибина засвоєння змісту знань щодо соціально-комунікативної компетентності викладача вишу визначалася на основі встановлення причинно-наслідкових зв'язків (установлені повністю, частково, не встановлені) за формулою 2.2:

$$R_n = \frac{R + R_1 \cdot 0,8}{R_0}, \quad R_n < 1 \quad 2.2$$

де

R_n – глибина засвоєння змісту;

R_0 – можлива кількість правильно виділених причинно-наслідкових зв'язків;

R_1 – кількість правильних і неповно виділених причинно-наслідкових зв'язків.

Під час проведення дослідження діагностовано рівень осмислення відповідних знань і встановлення зв'язку між знаннями та вміннями здійснення певної діяльності. Із цією метою послуговувалися такою формулою:

$$K_{\text{порівняння}} = \frac{N_1}{N_2}, \quad 2.3$$

де $K_{\text{порівняння}}$ – коефіцієнт ступеня порівняння (знаходження ознак подібності або відмінності);

N_1 – кількість виділених подібних ознак відмінності;

N_2 – загальна кількість ознак.

Загальний рівень когнітивного критерію визначався як середнє арифметичне кількісних значень кожного з вищезазначених показників. Було виокремлено три рівні: низький ($K_1 < 0,7$); достатній ($0,7 < K_2 \leq 0,9$); високий ($0,9 < K_3 \leq 1$).

Організаційно-технологічний критерій визначався за рівнем сформованості у вихователів технологічної компетентності – вміння впливати на групу, застосування сугестивних технік; методичної компетентності – вміння здійснювати процес едукації дорослих через вибір адекватних методів та

прийомів; організаційних умінь – уміння модерувати діяльність фахівців та аудиторій, організованість та відповідальність

Діагностика рівня розвитку у вихователів технологічної та методичної компетентності здійснювалася експертами, якими були методисти та керівники ЗДО, які упродовж експерименту спостерігали за організаційною діяльністю вихователів, здійснювали опитування фахівців та батьків щодо їх задоволеності організацією процесів просвітницької та консультативної взаємодії, зокрема, методисти заповнювали аналітичні карти рівня сформованості технологічної, методичної компетентності та організаційних умінь.

Завдяки спостереженню зафіксовано, що за означеними показниками організаційно-технологічного критерію готовність вихователів до просвітницько-консультативної діяльності оцінювалися за допомогою такої шкали: 0 – вихователь не володіє умінням або відчуває значні труднощі; 1 – вихователь володіє умінням, але інколи відчуває труднощі; 3 – вихователь володіє умінням досконало.

Коефіцієнт експертної оцінки рівня готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності за організаційно-технологічним критерієм вираховувався за формулою середньоарифметичного значення показників (2.4)

$$N_{cp} = \frac{Y_1 + Y_2 + \dots + Y_n}{N}, \quad 2.4$$

де

N_{cp} – середньоарифметичне значення рівня володіння умінням;

$Y_1 (Y_2; Y_3; \dots; Y_n)$ – рівні володіння уміннями кожним вихователем;

N – кількість вихователів, які брали участь в діагностуванні.

На підставі зазначених критеріїв визначалися рівні розвиненості перелічених умінь. Високому рівню відповідає середній бал від 3,0 до 2,5; достатньому – від 2,4 до 2,0; низькому – від 1,9 до 1,0 бала.

Оцінювання рівня готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності здійснювалося шляхом заповнення аналітичної карти. Якщо сума оцінок п'ятьох експертів складала 23–25 балів, то це високий рівень (В) прояву означених умінь, інші варіанти – відповідно 13–22 – середній (С); 5–12 – низький (Н).

Особистісний критерій обчислювався за рівнем сформованості у вихователів емпатії (застосовували методику В. Бойко); прагнення до самовдосконалення (методика М. Лукашевича); педагогічного такту (авторський тест); самоконтролю (тест М. Снайдера); здатності до активного слухання (використовували тест уміння слухати Г. Козирева); організованості (методика І. Черемісової); комунікативності (методика КОС). Означені методики із алгоритмами обчислення представлені у додатку Ж.

Наведемо результати діагностики рівнів готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності, отримані під час констатувального й контрольного етапів експерименту з метою з'ясування ефективності реалізації на практиці організаційно-методичних умов готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО.

Щодо констатувального етапу, то діагностика *мотиваційного* критерію готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності потребувала дослідження низки показників: мотиви престижу, прагматичні мотиви, професійні мотиви.

Результати діагностики рівнів розвитку складових мотиваційного критерію наведено у табл. 2.2. Аналізуючи дані, зазначимо, що на констатувальному етапі експерименту за результатами опитування вихователів щодо їх ставлення до важливості просвітництва та консультування батьків вихованців виявлено, що лише 18 педагогів (24,0%) контрольної групи та 14 (22,6%) експериментальної групи мають високий рівень професійних мотивів. Для них характерним є виявлене прагнення якісного перетворення вихованців через вплив на батьківську свідомість та бажання самовдосконалюватись у

професії.

Приблизно однаковими виявились показники високого рівня експериментальної (17,7%) та контрольної (18,6%) груп у виявленні вихователями ставлення до оцінки батьками рівня їх авторитетності як джерела педагогічних знань (мотив престижу) та самооцінки власної ресурсності у галузі організації та проведення просвітницько-консультативної діяльності: (9,7% та 9,3% відповідно).

Таблиця 2.3

Рівень розвитку складових мотиваційного критерію готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО (констатувальний зріз)

Показники / рівні	ЕГ (62 педагогів)		КГ (75 педагогів)	
	к-ть	%	к-ть	%
<i>Професійні мотиви</i>				
<i>високий</i>	14	22,6	18	24,0
<i>достатній</i>	30	48,4	35	46,7
<i>низький</i>	18	29,0	22	29,3
<i>Прагматичні мотиви</i>				
<i>високий</i>	6	9,7	7	9,3
<i>достатній</i>	17	27,4	21	28,0
<i>низький</i>	39	62,9	47	62,7
<i>Мотиви престижу</i>				
<i>високий</i>	11	17,7	14	18,6
<i>достатній</i>	23	37,1	29	38,7
<i>низький</i>	28	45,2	32	42,7

Достатній рівень за показником професійні мотиви виявлено у 35 (46,7%) педагогів КГ та 30 (48,4%) ЕГ відповідно. Такі педагоги зазвичай прагнуть якісного перетворення вихованців через вплив на батьківську свідомість, однак їхнє бажання самовдосконалюватись у професії виявляється відповідно зовнішнього стимулювання. Низький рівень переважає у 22 (29,3%) педагогів КГ та 18 (29,0%) у ЕГ. Для таких педагогів головним мотивом у навчанні є матеріальна складова, від якої власне й залежить зацікавленість у професійній реалізації.

За результатами дослідження показника прагматичні виявлено, що високий рівень прагматичних мотивів засвідчує наявність у вихователя можливостей (матеріальних, соціально-комунікативних, технологічних), які дозволяють без напруження здійснювати просвітництво батьків або їх консультування, достатній рівень мають 21 (28,0%) педагогів КГ та 17 (27,4%) ЕГ свідчить про часткові виявлення таких можливостей, тоді як низький – 47 (62,7%) КГ та 39 (62,9%) ЕГ – про напруження у ресурсності щодо реалізації просвітницько-консультативної діяльності.

Високий рівень показника мотиви престижу свідчить про виявлене бажання досягти авторитету у різних соціальних та професійних спільнотах, тоді як достатній рівень за означеним показником виявлено у 29 (38,7%) педагогів КГ та 23 (37,1%) ЕГ відповідно, що свідчить про нерегулярну цінність авторитету серед батьків, а низький рівень, що переважає у 32 (42,7%) педагогів КГ та 28 (45,2%) у ЕГ – про відсутність ціннісного ставлення до власної авторитетності серед батьків.

Узагальнені результати рівня розвитку мотиваційного критерію підготовки готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО, виявленого під час проведення констатувального етапу експерименту, наведено у табл. 2.3.

Окремо відзначимо, що високий рівень розвитку мотиваційного критерію готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО виявлено лише у 17,3% педагогів КГ та у 16,1% – педагогів ЕГ. Щодо достатнього рівня, то його продемонстрували 37,3% педагогів КГ та 37,1% – в експериментальній групі. Низький рівень виявлено у 45,4 та 46,8% педагогів відповідно.

Таблиця 2.4

Рівень розвитку складових мотиваційного критерію готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО.

<i>Рівні</i>	<i>ЕГ (62 педагогів)</i>	<i>КГ (75 педагогів)</i>
--------------	--------------------------	--------------------------

	к-ть	%	к-ть	%
<i>високий</i>	10	16,1	13	17,3
<i>достатній</i>	23	37,1	28	37,3
<i>низький</i>	29	46,8	34	45,4

Наступним завданням констатувального етапу експерименту стало виявлення рівня розвитку знаннєвого критерію готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО (визначається як середнє арифметичне значення коефіцієнтів обсягу, повноти й глибини засвоєння знань). Вихідні дані щодо показників знаннєвого критерію готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО контрольної та експериментальної груп наведено у табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Рівень розвитку складових знаннєвого критерію готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО (констатувальний зріз)

<i>Показники / рівні</i>	<i>ЕГ (62 педагогів)</i>		<i>КГ (75 педагогів)</i>	
	к-ть	%	к-ть	%
<i>Знання про просвітницьку діяльність (функції, стилі, форми)</i>				
<i>високий</i>	5	8,1	7	9,3
<i>достатній</i>	23	37,1	26	34,7
<i>низький</i>	34	54,8	42	56,0
<i>Знання про консультативну діяльність (цілі, види, форми, способи організації)</i>				
<i>високий</i>	16	25,8	18	24,0
<i>достатній</i>	32	51,6	40	53,3
<i>низький</i>	14	22,6	17	22,7

Аналізуючи дані, наведені в табл. 2.5, зазначимо, що 7 (9,3%) вихователів КГ та 5 (8,1%) ЕГ у процесі бесід з методистами та керівниками ЗДО продемонструвати високий рівень знань про просвітницьку діяльність (функції, стилі, форми) готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО, достатній рівень

виявлено у 26(34,7%) педагогів КГ та 23 (37,1%) – ЕГ, низький рівень за показником «Знання про просвітницьку діяльність (функції, стилі, форми)» показали 42 (56,0%) педагогів КГ та 34 (54,8%) – ЕГ.

Щодо знання про консультативну діяльність (цілі, види, форми, способи організації), то виявлено такі результати: високий рівень показали 18(24,0%) педагогів КГ та 16 (25,8%) – ЕГ; достатній – 40 (53,3%) педагогів КГ та 32 (51,6%) – ЕГ; низький – 17 (21,4%) магістрантів КГ та 14 (22,6%) – ЕГ.

Отримані результати ще раз продемонстрували необхідність цілеспрямованої роботи з готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО. Узагальнені результати наведено у табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Рівень розвитку складових знаннєвого критерію готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО (констатувальний зріз)

<i>Рівні</i>	<i>ЕГ (62 педагогів)</i>		<i>КГ (75 педагогів)</i>	
	к-ть	%	к-ть	к-ть
<i>високий</i>	11	17,8	12	16,0
<i>достатній</i>	27	43,5	33	44,0
<i>низький</i>	24	38,7	30	40,0

Основу **організаційно-технологічного критерію** становила сукупність компетентностей: технологічної, що визначається уміннями застосовувати технології впливу на особистість та групу. Результати діагностики рівня готовності педагогів до просвітницько-консультативної діяльності за означеним критерієм наведено у табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Рівень розвитку складових організаційно-технологічного критерію готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО (констатувальний зріз)

<i>Показники / рівні</i>	<i>ЕГ (62 педагогів)</i>	<i>КГ (75 педагогів)</i>
--------------------------	--------------------------	--------------------------

	К-ТЬ	%	К-ТЬ	%
<i>Технологічна компетентність</i>				
<i>високий</i>	15	24,2	19	25,3
<i>достатній</i>	30	48,4	35	46,7
<i>низький</i>	17	27,4	21	28,0
<i>Методична компетентність</i>				
<i>сформована</i>	13	21,0	17	22,7
<i>частково сформована</i>	24	38,7	27	36,0
<i>несформована</i>	25	40,3	31	41,3
<i>Організаційні уміння</i>				
<i>високий</i>	7	11,3	8	10,7
<i>достатній</i>	18	29,0	25	33,3
<i>низький</i>	37	59,6	42	56,0

Аналізуючи дані табл. 2.6, можемо відзначити, що 19 (25,3%) педагогів КГ та 15 (24,2) ЕГ продемонструвати високий рівень за показником «технологічна компетентність» підготовки готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО, що виявився у сформованості умінь впливати на групу (переконання, сугестія); достатній рівень, що позначав часткову сформованість означених умінь, виявлено у 35 (46,7%) педагогів КГ та 30 (48,4%) – ЕГ; низький рівень за цим показником показали 21 (28,0%) педагогів КГ та 17 (27,4%) – ЕГ, що засвідчило їх неусвідомлення значущості досліджуваних умінь.

Щодо методичної компетентності, то виявлено такі результати: сформовану показали 17 (22,7%) педагогів КГ та 13 (21,0%) – ЕГ; частково сформовану – 27 (36,0%) магістрантів КГ та 24 (38,7%) – ЕГ; несформовану – 31 (41,3%) магістрантів КГ та 25 (40,3%) – ЕГ.

Для з'ясування рівнів показника організаційні уміння використано методику «Організованість» І. Черемісової (Блок операційний). За результатами аналізу виявлено, що високий рівень мають 10,7 % педагогів контрольної групи та 11,3 % педагогів експериментальної групи. Достатній рівень за означеним показником виявлено у 25 (33,3%) педагогів КГ та 18 (29,0%) ЕГ відповідно. Низький рівень переважає у 42 (56,0%) педагогів КГ та 37 (59,6%) у ЕГ.

Узагальнені результати діагностики представлено у табл. 2.8.

Таблиця 2.8

**Рівень розвитку складових організаційно-технологічного критерію
готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з
батьками у системі методичної роботи ЗДО.**

<i>Рівні</i>	<i>ЕГ (62 педагогів)</i>		<i>КГ (75 педагогів)</i>	
	к-ть	%	к-ть	%
<i>високий</i>	12	19,4	15	20,0
<i>достатній</i>	24	38,7	26	34,7
<i>низький</i>	26	41,9	34	45,3

Узагальнюючи отримані результати, можемо констатувати, що високий рівень сформованості організаційно-технологічного компоненту виявлено у 20,0% педагогів КГ та 19,4% – ЕГ. Педагоги продемонстрували володіння організаційно-технологічними вміннями. Досить значні показники низького рівня розвитку організаційно-технологічного критерію виявлено у педагогів як контрольної (45,3%), так і експериментальної (41,9%) груп. Отримані результати підтвердили необхідність упровадження організаційно-методичних умов розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО.

Важливим для дослідження було виявлення рівня розвитку *особистісного критерію*, який діагностували за показниками рівнів розвиненості педагогічного такту, емпатії, самоконтролю, прагнення до самовдосконалення, уміння слухати, організованості та комунікативності (табл. 2.8). Результати діагностики педагогічного такту дозволили встановити, що високий рівень розвитку досліджуваного феномена показали 20 (26,7%) педагогів КГ та 15 (24,2%) – ЕГ. Педагоги з таким балом виявляють уміння створювати комфортні умови для комунікації із батьками, високий рівень риторичної культури.

Таблиця 2.9

Рівень розвитку складових особистісного критерію готовності практичних психологів до управління розвитком професійної групи на засадах тимблдингу (констатувальний зріз)

Показники / рівні	<i>ЕГ (62 педагоги)</i>		<i>КГ (75 педагогів)</i>	
	к-ть	%	к-ть	%
<i>Педагогічний такт</i>				
<i>високий</i>	15	24,2	20	26,7
<i>достатній</i>	35	56,5	41	54,6
<i>низький</i>	12	19,3	14	18,7
<i>Емпатія</i>				
<i>високий</i>	14	22,6	16	21,3
<i>достатній</i>	33	53,2	39	52,0
<i>низький</i>	15	24,2	20	26,7
<i>Самоконтроль</i>				
<i>високий</i>	19	30,6	21	28,0
<i>достатній</i>	30	48,4	35	46,7
<i>низький</i>	13	21,0	19	25,3
<i>Прагнення до самовдосконалення</i>				
<i>високий</i>	7	11,3	9	12,0
<i>достатній</i>	18	29,0	23	30,7
<i>низький</i>	37	59,7	43	57,3
<i>Уміння слухати /реактивність</i>				
<i>високий</i>	6	9,7	7	9,3
<i>достатній</i>	23	37,1	27	36,0
<i>низький</i>	33	53,2	41	54,7
<i>Організованість</i>				
<i>високий</i>	19	30,6	22	29,3
<i>достатній</i>	32	51,7	39	52,0
<i>низький</i>	11	17,7	14	18,7
<i>Комунікативність</i>				
<i>високий</i>	9	14,5	12	16,0
<i>достатній</i>	20	32,3	26	34,7
<i>низький</i>	33	53,2	37	49,3

Достатній рівень виявили 41 (54,6%) педагогів КГ та 35 (56,5%) – ЕГ, низький рівень показали 14 (18,7%) респондентів КГ та 12 (19,3%) – ЕГ, що

виявляє залежність комфортності умов комунікації від комунікативної культури батьків, а не вихователя.

Діагностика емпатії, тобто здатності співпереживати і розуміти думки та відчуття інших людей, показали, що її високий рівень виявлено у 16 (21,3%) педагогів КГ та 14 (22,6%) – ЕГ. Низький рівень за означеним показником виявлено у 20 (26,7%) педагогів КГ та 15 (24,2%) – ЕГ, що свідчить про невміння усвідомлювати емоційний стан партнера та настрої аудиторії

Діагностика самоконтролю, тобто здатності стримуватись у оцінці співбесідника, показала, що його високий рівень виявлено у 21 (28,0%) педагогів КГ та 19 (30,6%) – ЕГ, достатнього – у 35 (46,7%) педагогів КГ та 30 (48,4%) – ЕГ; низький – у 19(25,3%) педагогів КГ та 13(21,0%) – ЕГ.

Результати діагностики рівнів показника «прагнення до самовдосконалення» виявлено, що лише 9 педагогів (12,0%) контрольної групи та 7 (11,3%) експериментальної групи мають високий рівень. Достатній рівень за означеним показником виявлено у 23 (30,7%) педагогів КГ та 18 (29,0%) ЕГ відповідно. Низький рівень переважає у 43 (57,3%) педагогів КГ та 37 (59,7%) у ЕГ.

За результатами дослідження показника уміння слухати виявлено, що високий рівень має незначна кількість педагогів контрольної та експериментальної груп, відповідно 7 (9,3%) та 6 (9,7%), достатній рівень мають 27 (36,0%) педагогів КГ та 23(37,1%) ЕГ, низький – 41 (54,7%) КГ та 33 (53,2%) ЕГ.

Для з'ясування рівня показника організованість використано методику І. Черемісової, результати аналізу визначили, що високий рівень сформованості уміння алгоритмізації просвітницької та консультативної діяльності мають 29,3 % педагогів контрольної групи та 30,6 % педагогів експериментальної групи. Достатній рівень за означеним показником виявлено у 39 (52,0%) педагогів КГ та 32 (51,7%) ЕГ відповідно. Низький рівень переважає у 14 (18,7%) педагогів КГ та 11 (17,7%) у ЕГ.

Щодо комунікативності, то виявлено такі результати: високий рівень

(адекватну екстраверсованість) показали 12(16,0%) педагогів КГ та 9 (14,5%) – ЕГ; достатній – 26 (34,7%) педагогів КГ та 20 (32,3%) – ЕГ; низький (неадекватну екстраверсованість або інтраверсованість – 37 (49,3%) педагогів КГ та 33 (53,2%) – ЕГ.

Узагальнені результати діагностики особистісного критерію готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО наведено у табл. 2.10.

Таблиця 2.10

Рівень розвитку складових особистісного критерію готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО (констатувальний зріз)

<i>Рівні</i>	<i>ЕГ (62 педагоги)</i>		<i>КГ (75 педагогів)</i>	
	к-ть	%	к-ть	%
<i>високий</i>	13	21,0	15	20,0
<i>достатній</i>	27	43,5	33	44,0
<i>низький</i>	22	35,5	27	36,0

Аналізуючи дані табл. 2.9, можна констатувати, що на початку експерименту педагоги виявили дуже низькі рівні розвитку особистісного критерію готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками. Так, високий рівень встановлено лише у 15 (20,0%) педагогів КГ та 13 (21,0%) – ЕГ. Достатній рівень продемонстрували 44,0 та 43,5% педагогів контрольної та експериментальної груп. Низький рівень розвитку особистісного критерію виявлено у 27 (36,0%) магістрантів КГ та 22 (35,5%) – ЕГ.

Узагальнені результати щодо ступеня розвиненості готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО педагогів контрольної та експериментальної груп (констатувальний етап експерименту) наведено в табл. 2.11.

Результати констатувального етапу експерименту мали важливе мотиваційне значення для дослідження.

Таблиця 2.11

Вихідні дані щодо розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО контрольної та експериментальної груп

<i>Рівні</i>	<i>ЕГ (62 педагогів)</i>		<i>КГ (75 педагогів)</i>	
	к-ть	%	к-ть	%
<i>високий</i>	11	17,7	14	18,7
<i>достатній</i>	25	40,4	30	40,0
<i>низький</i>	26	41,9	31	41,3

Слід зазначити, що отримані дані свідчать про те, що вихователі усвідомлюють значущість організації батьківського просвітництва та консультування у ЗДО, вважають важливим розвивати уміння організовувати та реалізовувати означені процеси задля формування відповідального батьківства у розвитку особистості дитини. Проте значна частка педагогів виявила низький і достатній рівні досліджуваного феномена, що зумовлює необхідність подальшої роботи з цілеспрямованої підготовки готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО.

Формувальний етап педагогічного експерименту проводився у 2019 – 2021 рр. серед педагогічних працівників закладів дошкільної освіти м. Дніпро та Дніпропетровської області.

На формувальному етапі в експериментальній групі (62 особи) реалізовувались теоретично обґрунтовані організаційно-методичні умови розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО. У контрольній групі (75 осіб) педагогічний процес реалізовувався за традиційним алгоритмом його перебігу у закладах дошкільної освіти, окреме завдання щодо розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності не ставилось.

Результати щодо динаміки зміни показників рівнів розвитку складових готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО контрольної та експериментальної груп наведено у табл. 2.12.

Таблиця 2.12

Динаміка рівнів розвитку критеріїв готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО контрольної та експериментальної груп

Рівень	Група					
	ЕГ (62 особи)			КГ (74 осіб)		
	Етап експерименту					
	Конст. зріз, %	Контр. зріз, %	Приріст %	Конст. зріз, %	Контр. зріз, %	Приріст %
Мотиваційний						
<i>високий</i>	16,1	43,5	+27,4	17,3	22,7	+5,4
<i>достатній</i>	37,1	41,9	+4,8	37,3	40,0	+2,7
<i>низький</i>	46,8	14,5	-32,2	45,4	37,3	-8,1
Знаннєвий						
<i>високий</i>	17,8	46,8	+29,0	16,0	25,3	+9,3
<i>достатній</i>	43,5	40,3	-3,2	44,0	48,0	+4,0
<i>низький</i>	38,7	12,9	-25,8	40,0	26,7	-13,3
Організаційно-технологічний						
<i>високий</i>	19,4	45,2	+25,8	20,0	26,6	+6,6
<i>достатній</i>	38,7	43,5	+4,8	34,7	38,7	+4,0
<i>низький</i>	41,9	11,3	-30,6	45,3	34,7	-10,6
Особистісний						
<i>високий</i>	21,0	40,3	+19,3	20,0	24,0	+4,0
<i>достатній</i>	43,5	51,6	+8,1	44,0	52,0	+8,0
<i>низький</i>	35,5	8,1	-27,4	36,0	24,0	-12,0

Зіставлення даних щодо рівня розвитку складових готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО експериментальної та контрольної груп свідчить про суттєві позитивні зміни на всіх рівнях, що відбулися під час формувального етапу експерименту.

Аналізуючи дані рівнів розвитку мотиваційного критерію готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО (див. табл. 2.12), слід відзначити, що за два роки в

контрольній групі відбулися певні зміни. Деякі позитивні зміни виявлено у педагогів, які мали низький рівень розвитку мотиваційного критерію (з 45,4 до 37,3%). Зазначені результати щодо незначних змін в контрольній групі свідчать про відсутність цілеспрямованої роботи з розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО. За результатами, встановленими в експериментальній групі, можемо зазначити, що після формувального етапу експерименту в рівні розвитку мотиваційного критерію готовності педагогів до просвітницько-консультативної діяльності спостерігаються значні позитивні зрушення. Показники мотиваційного критерію становили: для високого рівня – (+ 27,4%), достатнього рівня – (+4,8%), низького рівня – (- 32,2%). Вважаємо, що доведено ефективність обраних нами методів і прийомів рейтингування батьками та адміністраціями ЗДО вихователів, що ставало поштовхом до їх професійного самовдосконалення у галузі просвітницько-консультативної діяльності. Представлення результатів самовдосконалення вихователів, отриманих у процесі підвищення кваліфікації, у професійній спільноті позначалось на підвищенні їх професійних мотивів.

Щодо динаміки рівнів розвитку знаннєвого критерію готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО, то отримані результати свідчать про стрімкі позитивні зрушення. Так, після проведення формувального етапу експерименту в експериментальній групі стрибкоподібно зросла кількість педагогів, показники яких віднесено до високого рівня (з 17,8 до 46,8%). Приріст становив + 29,0%. Якісний аналіз результатів показав, що ці вихователі набули конкретних знань з теорії просвітництва та консультування. Зазначимо, що суттєво зменшилася кількість педагогів з низьким рівнем (з 38,7 до 12,9%).

Щодо даних контрольної групи, можна констатувати, що відбулися певні зміни, проте незначні: високий рівень – з 16,0 до 25,3%, достатнього – з 44,0 до 48,0%, низький – з 40,0 до 26,7%. Виявлений приріст становив: +9,3; + 4,0; – 13,3. Такі результати свідчать про те, що було обрано ефективний спосіб

підготовки вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО через реалізацію організаційно-методичних умов розвитку означеного утворення. Зокрема, позитивними для зрушень означеного критерію видались організовані викладачами університету імені Альфреда Нобеля міні-лекцій за темою «просвітництво та консультування», а також цілеспрямований вибір вихователями програм підвищення кваліфікації.

Суттєві зміни відбулися у рівні розвитку організаційно-технологічного критерію. Діагностика показала, що якщо в контрольній групі кількість педагогів з високим рівнем становить 26,2% (порівняно з 20,0%), то в експериментальній – 45,2% (порівняно з 19,4%). Приріст становив відповідно (+6,6 та +25,8%). Суттєво впали показники низького рівня розвитку організаційно-технологічного критерію. В експериментальній групі приріст становив – (–30,6%), в контрольній – (– 10,6%). Зрушення відбулися і у достатньому рівні: в експериментальній групі (+4,8%), в контрольній – (+4,0%). Вважаємо, що позитивний вплив на якісну зміну організаційно-технологічного критерію набули організовані вихователями заходи з просвітництва та консультування батьків фахівцями вузьких галузей, а також розвиток у вихователів методичної компетентності у процесах підвищення кваліфікації.

Показники особистісного критерію також набули суттєвих змін. В експериментальній групі помітні позитивні зміни відбулися: високий рівень – з 21,0 до 40,3% (приріст +19,3%); достатній рівень – з 43,5 до 51,6% (приріст +8,1). У контрольній групі зміни виявилися незначними: високий рівень – з 20,0 до 24,0% (приріст +4,0%); достатній рівень – з 44,0 до 52,0% (приріст +8,0%); низький рівень – з 36,0 до 24,0% (приріст –12,0%). Вважаємо, що зрушення цього критерію пов'язані із залученням вихователів у широке коло професійних комунікацій (із колегами, фахівцями інших галузей, вчителями тощо), що вплинуло на розвиток особистісних якостей: організованості, комунікативності; застосування різноманітних форм і способів спілкування з батьками щодо виявлення їхніх потреб у педагогічному просвітництві та консультуванні – що актуалізувало у вихователів якості педагогічного такту, уміння слухати, емпатії;

свобода у виборі форм і способів професійного самовдосконалення, а саме короткотривалий курсів підвищення кваліфікації – що позначилось на прагненні до самовдосконалення, інтересу до професійного розвитку.

Обґрунтування зроблених висновків та перевірка статистичних відмінностей педагогів контрольних та експериментальних груп здійснювалися за допомогою критерію Пірсона (χ^2). У нашій вибірці дотримано вимоги щодо застосування критерію для опрацювання результатів педагогічного експерименту.

З метою з'ясування вірогідності результатів педагогічного експерименту було сформульовано таке:

– група нульових гіпотез ($H_{01}, H_{02}, H_{03}, H_{04}$) про те, що різниця в даних експериментальної і контрольної вибірок за мотиваційним, знаннєвим, організаційно-технологічним та особистісним критеріями спричинена помилками репрезентативності. $H_{01}, H_{02}, H_{03}, H_{04}$ – готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО ЕГ та КГ не мають істотних відмінностей;

– група альтернативних гіпотеза ($H_{11}, H_{12}, H_{13}, H_{14}$) про те, що різниця отриманих даних ЕГ та КГ зумовлена впровадженням експериментального фактора (організаційно-методичних умов готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО). $H_{11}, H_{12}, H_{13}, H_{14}$ – рівні розвитку складових готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО ЕГ та КГ істотно відрізняються.

Для перевірки вище зазначених гіпотез застосовували критерій Пірсона χ^2 , оскільки вибірки груп педагогів випадкові та незалежні, члени кожної вибірки також незалежні між собою, властивості (рівень розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО) виміряні за шкалою порядку, що має категорії: високий, достатній, низький рівні ($c = 3$).

Значення статистики $T_{\text{експ}}$ обчислювалося за формулою:

$$T_{\text{експ}} = \chi^2 = \frac{1}{N_1 N_2} \sum_{i=1}^3 \frac{(N_1 Q_{2i} - N_2 Q_{1i})^2}{Q_{1i} + Q_{2i}},$$

де N_1 – кількість педагогів експериментальної групи;

N_2 – кількість педагогів контрольної групи;

Q_{1i} і Q_{2i} – кількість педагогів, які були на певному рівні розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО (низькому $i=1$, достатньому $i=2$, високому $i=3$) в експериментальній і контрольній групах відповідно.

Для рівня значущості $\alpha = 0,05$ і кількості ступенів свободи $\nu = c - 1 = 2$ критичне значення статистики $\chi_{\text{кр}}^2 = 5,99$. Згідно з правилом прийняття рішення, якщо розраховане значення $\chi_{\text{експ}}^2 > \chi_{\text{кр}}^2$, то нульова гіпотеза H_0 відхиляється та приймається альтернативна H_1 : відмінності в розподілах педагогів ЕГ та КГ за рівнями розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО є статистично значущими з імовірністю $p = 0,95\%$.

Результати обчислення $\chi_{\text{експ}}^2$ для усіх критеріїв готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО і магістрантів наведено в табл. 2.13.

Згідно з наведеними результатами отримані значення на контрольному етапі значно перевищують критичне значення $\chi_{\text{експ}}^2 > \chi_{\text{кр}}^2$.

Це дає підстави зробити висновок, що між результатами контрольної та експериментальної груп існує істотна відмінність, яка забезпечена реалізацією організаційно-методичних умов розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО.

Таблиця 2.13

Результати обчислення $\chi^2_{\text{експ.}}$ для критеріїв готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО ЕГ та КГ на констатувальному та контрольному етапах

Критерій	Етап експерименту			
	Констатувальний		Контрольний	
	$\chi^2_{\text{експ.}}$	$\chi^2_{\text{кр}}$	$\chi^2_{\text{експ.}}$	$\chi^2_{\text{кр}}$
Мотиваційний	0,0451	5,99	11,1795	5,99
Знаннєвий	0,0750		8,0467	
Організаційно-технологічний	0,2486		11,2087	
Особистісний	0,0196		8,0141	

Підсумовуючи, зазначимо, що нами прийнято альтернативну гіпотезу: відмінності в розподілах педагогів експериментальної та контрольної груп за рівнями розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО є статистично значущими з імовірністю 95%.

На завершення формувального етапу експерименту було проведено дослідження, спрямоване на визначення динаміки рівнів розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО досліджуваних груп (табл. 2.14, рис. 2.5).

Зіставляючи отримані на контрольному етапі експерименту результати, відзначаємо, що після проведення формувального етапу дослідження в експериментальній групі спостерігаємо стрибкоподібне збільшення кількості педагогів, що віднесено до високого рівня: відсоток педагогів експериментальної групи з високим рівнем змінився від 17,7 до 43,5%.

Значно зменшилася кількість педагогів, які продемонстрували низький рівень (з 41,9 до 11,3%). У педагогів контрольній групі позитивні зміни

відбулися, проте незначні: високий рівень – з 18,7 до 24,0%, достатній – з 40,0 до 45,3%, низький рівень – з 41,3 до 30,7%.

Таблиця 2.14

Динаміка рівнів розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО контрольної та експериментальної груп

Рівень	Група					
	ЕГ (62 особи)			КГ (75 осіб)		
	Етап експерименту					
	Конст. зріз, %	Контр. зріз, %	Приріст %	Конст. зріз, %	Контр. зріз, %	Приріст %
високий	17,7	43,5	+25,8	18,7	24,0	+5,3
достатній	40,4	45,2	+4,8	40,0	45,3	+5,3
низький	41,9	11,3	-30,6	41,3	30,7	-10,6

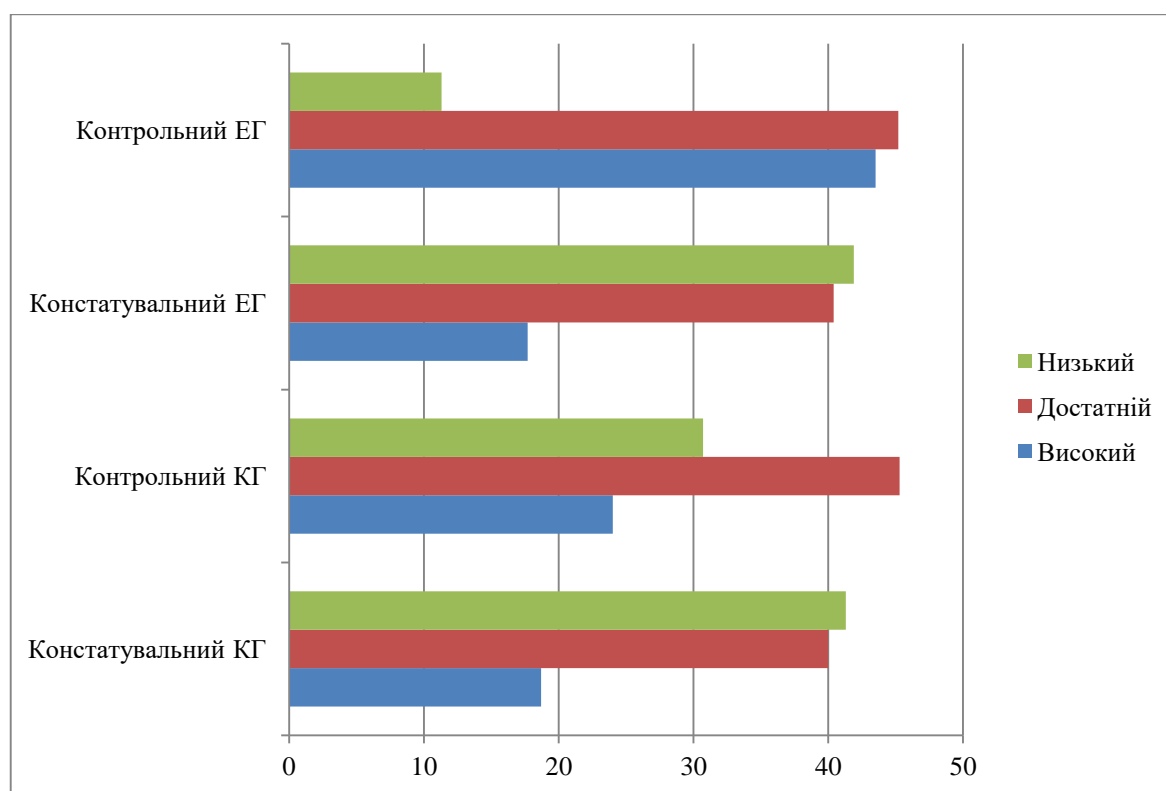

Рис. 2.5. Динаміка показників рівнів розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО (%)

З метою з'ясування вірогідності кінцевих результатів педагогічного експерименту було сформульовано такі групи гіпотез:

1. Для перевірки відсутності відмінностей між *експериментальною* та *контрольною* групами на констатувальному етапі експерименту:

– H_{01} – рівні розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО експериментальної та контрольної груп на констатувальному етапі не мають істотних відмінностей;

– H_{11} – рівні розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО експериментальної та контрольної груп на констатувальному етапі істотно відрізняються.

2. Для перевірки відсутності відмінностей між *експериментальною* та *контрольною* групами на контрольному етапі експерименту:

– H_{02} – рівні розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО експериментальної та контрольної груп на контрольному етапі не мають істотних відмінностей;

– H_{12} – рівні розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО експериментальної та контрольної груп на контрольному етапі істотно відрізняються.

3. Для перевірки відсутності відмінностей між результатами *контрольної* групи на констатувальному та контрольному етапах експерименту:

– H_{03} – рівні розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО *контрольної* групи на констатувальному та контрольному етапах не мають істотних відмінностей;

– H_{13} – рівні розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО *контрольної* групи на констатувальному та контрольному етапах істотно відрізняються.

4. Для перевірки відсутності відмінностей між результатами *експериментальної* групи на констатувальному та контрольному етапах експерименту:

– H_{04} – рівні розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО *експериментальної* групи на констатувальному та контрольному етапах не мають істотних відмінностей;

– H_{14} – рівні розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО *експериментальної* групи на констатувальному та контрольному етапах істотно відрізняються.

Для перевірки запропонованих гіпотез також було доцільним застосування критерію Пірсона χ^2 .

Порівняння гіпотез H_{01} і H_{11} показало $\chi_{\text{експ.}}^2 < \chi_{\text{кр.}}^2$ ($\chi_{\text{експ.}}^2 = 0,0197$; $\chi_{\text{кр.}}^2 = 5,99$), що свідчить про підтвердження нульової гіпотези про відсутність відмінностей між *експериментальною* та *контрольною* групами на *констатувальному* етапі експерименту. Зіставлення гіпотез H_{02} і H_{12} продемонструвало $\chi_{\text{експ.}}^2 > \chi_{\text{кр.}}^2$ ($\chi_{\text{експ.}}^2 = 9,7659$; $\chi_{\text{кр.}}^2 = 5,99$). Це свідчить про *суттєву статично значущу різницю* між показниками ЕГ та КГ після експерименту і суттєві позитивні зміни у рівні розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО ЕГ завдяки упровадження у методичну роботу організаційно-методичних умов розвитку у вихователів готовності до просвітницько-консультативної діяльності з батьками. Відмінності у ЕГ до та після експерименту виявилися статистично значущими ($\chi_{\text{експ.}}^2 = 17,8269$; $\chi_{\text{кр.}}^2 = 5,99$) на

відміну від КГ, де різниця була незначущою ($\chi^2_{\text{експ.}}=1,9376$; $\chi^2_{\text{кр}} = 5,99$). Отримані результати дозволяють зробити висновок, що між результатами контрольної та експериментальної груп має місце істотна відмінність (з імовірністю 95%).

Якісний аналіз отриманих у дослідженні результатів демонструє, що реалізація у навчальному процесі організаційно-методичних умов готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО призвела до істотних позитивних зрушень досліджуваного феномена. Це дозволяє констатувати, що процес готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО відбувся, а задекларована мета дослідження досягнута.

Висновки до розділу 2

Багатоаспектний аналіз проблеми готовності вихователів ЗДО до просвітницько-консультативної діяльності, виявлення її специфіки, змісту та сутнісних особливостей дав можливість визначити організаційно-методичні умови, реалізація яких дозволила здійснити ефективний розвиток готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності у системі методичної роботи закладу дошкільної освіти.

Організаційно-методичними умовами розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності у системі методичної роботи ЗДО визначили сукупність специфічних взаємопов'язаних факторів (мети, змісту, форм та методів діяльності, ситуацій тощо), організованих та реалізованих у системі методичної роботи ЗДО, необхідних для здійснення системного впливу на особистість вихователя з метою розвитку його професійних компетенцій, які забезпечують його готовність взаємодіяти із батьками вихованців щодо їх просвітництва та консультування, а саме: мотивацію вихователя ЗДО до активної просвітницько-консультативної діяльності; створення у системі ЗДО методичної

бази просвітницьких заходів прикладного характеру; організація взаємодії вихователів та фахівців різних галузей зі здоров'язбереження та розвитку дитини; забезпечення реалізації диверсифікованих форм підвищення кваліфікації вихователів ЗДО.

Зроблено висновок про кореляцію означених організаційно-методичних умов із компонентами готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності: розвиток мотиваційного компонента відбувається через реалізацію умови мотивації вихователя ЗДО до активної просвітницько-консультативної діяльності; на рівень сформованості організаційно-технологічного компоненту означеного утворення впливають умови організація взаємодії вихователів та фахівців різних галузей зі здоров'язбереження та розвитку дитини та забезпечення реалізації диверсифікованих форм підвищення кваліфікації вихователів ЗДО; розвиток знаннєвого компонента відбувається через реалізацію умов забезпечення реалізації диверсифікованих форм підвищення кваліфікації вихователів ЗДО та створення у системі ЗДО методичної бази просвітницьких заходів прикладного характеру; на розвиток особистісного компонента впливає реалізація умов створення у системі ЗДО методичної бази просвітницьких заходів прикладного характеру, забезпечення реалізації диверсифікованих форм підвищення кваліфікації вихователів ЗДО, організація взаємодії вихователів та фахівців різних галузей зі здоров'язбереження та розвитку дитини.

Здійснено упровадження організаційно-методичних умов розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у систему методичної роботи експериментальних закладів дошкільної освіти. Реалізація організаційно-методичної умови мотивації вихователя ЗДО до активної просвітницько-консультативної діяльності відбувалась шляхом актуалізації свідомого бажання вихователів проводити лекції та консультації для батьків вихованців, що обумовлювалось рейтингом вихователя серед батьків та свідчило про сформованість мотивів престижу вихователя; спрямованості до модерування у батьківському середовищі просвітницько-консультативної

діяльності інших фахівців, що свідчило про сформованість прагматичних мотивів (ресурсність вихователя); активності вихователів у представленні результатів процесу професійної якісної самозміни у фаховому середовищі, що виявляло сформованість професійних мотивів.

Реалізація організаційно-методичної умови створення методичної бази просвітницьких заходів прикладного характеру здійснювалась через усвідомлення вихователями необхідності конкретних матеріалів, які дозволятимуть оптимізувати процес розвитку дитини, для популяризації їх у батьківському середовищі: доповнили методичну скарбничку ЗДО методичними матеріалами з використання ейдотехнік, ляльки-персони, інноваційних методик прикладного мистецтва (малювання, ліплення, аплікацій). Результатом застосування означеної умови вважаємо якісні зміни у знаньовому та особистісному компонентах готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності.

Реалізація організаційно-методичної умови організація взаємодії вихователів та фахівців різних галузей зі здоров'язбереження та розвитку дитини відбувалась через організацію співробітництва вихователів ЗДО із фахівцями-колегами (музичними керівниками та інструкторами з фізкультури); фахівцями (логопедом, валеологом, інклюзивним педагогом, психологом, педіатром), які співпрацюють із ЗДО на договірній основі, функцією яких є забезпечення здоров'язбереження дитини або робота з інклюзією; учителями початкових класів шкіл мікрорайону – з метою організації обізнаності батьків з проблеми наступності та перспективності навчання. Взаємодія із фахівцями відбувалась шляхом організації проведення тематичних міні-лекцій, консультацій для батьків вихованців, презентацій ефективних методик розвитку дитини, відеопрезентацій застосування означених методик на заняттях з вихованцями у ЗДО. Платформами реалізації означеної умови стали як ЗДО, так і регіональні університети, у яких було організовано зустрічі фахівців із батьками вихованців. Результативність реалізації означеної організаційно-методичної умови виявилась у якісних змінах організаційно-технологічного критерію, а саме його

показниках (технологічній та методичній компетентності, організаційних уміннях вихователя).

У реалізації організаційно-методичної умови забезпечення реалізації диверсифікованих форм підвищення кваліфікації вихователів ЗДО застосовували організаційні впливи методичної частини ЗДО на представлення програм підвищення кваліфікації, актуальних на певний період, та вибір вихователями. При цьому спирались на актуалізацію рефлексії педагогів щодо змісту власної професійної недосконалості, результатом чого мала стати його особиста відповідальність за вибір програми професійного самовдосконалення в аспекті застосування її змісту у діяльності з батьками. Методисти ЗДО керувались ідеєю своєчасного представлення і популяризації програм підвищення кваліфікації: класичних (довготривалих), тематичних короткочасних (сайт «Всеосвіта», різного роду майстер-класи, семінари, тренінги тощо) та самоосвіти вихователів.

З метою перевірки ефективності теоретично обґрунтованих організаційно-методичних умов розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у систему методичної роботи ЗДО було організовано й проведено педагогічний експеримент, що передбачав реалізацію констатувального, формувального і контрольного етапів.

На констатувальному етапі було проведено пілотажне дослідження, результатом якого стало усвідомлення актуальності означеної наукової проблеми; сформовано експериментальну (62 особи - педагогічні працівники ЗДО Дніпровського району та ЗДО м. Кам'янське Дніпропетровської області) та контрольну (75 осіб (педагогічні працівники ЗДО Дніпропетровської області) групи. Загалом до експерименту було залучено 137 педагогів.

Діагностика рівня сформованості готовності вихователів означених груп до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи на констатувальному етапі засвідчила, що більша частина педагогів не усвідомлює важливості педагогічного просвітництва батьків, не володіють уміннями організувати консультації за фахом, не усвідомлюють необхідності

професійного самовдосконалення з означеної проблеми.

Формувальний етап експерименту був спрямований на впровадження організаційно-методичних умов розвитку готовності вихователів експериментальної групи до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи. Для реалізації технології було обрано адекватні форми і методи роботи з педагогами.

На контрольному етапі експерименту організовано перевірку ефективності упроваджених організаційно-методичних умов шляхом порівняння результатів, отриманих після формувального етапу експериментальної роботи, з результатами констатувального етапу, а також порівняння результатів експериментальних і контрольних груп. Аналіз отриманих результатів засвідчив, що впровадження організаційно-методичних умов розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи вплинуло на показники педагогів ЕГ, які суттєво відрізняються від показників педагогів КГ. Так, сформованість означеного утворення у вихователів ЕГ на високому рівні визначено у 43,5%; на достатньому рівні – у 45,2%, тоді як у вихователів КГ було визначено високий та середній рівні сформованості готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності було відповідно 42,0% та 45,3%. Проведене дослідження підтвердило основні положення висунутої гіпотези.

Результати проведеного дослідження представлені в публікаціях автора [182; 184; 188; 189; 192].

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі досліджено проблему розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи закладу дошкільної освіти та запропоновано новий підхід до її розв'язання, що полягає в запровадженні організаційно-методичних умов розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО. Результати наукового дослідження уможливили ґрунтовно викласти такі висновки:

1. На підставі аналізу психолого-педагогічної літератури та джерел з менеджменту розкрито теоретичні засади розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної роботи з батьками у системі методичної роботи закладу дошкільної освіти, основу яких становлять фундаментальні наукові джерела, в яких конкретизовано основні дефініції дослідження, такі як «просвітницька діяльність», «консультативна діяльність вихователя», «просвітницько-консультативна діяльність», «готовність до просвітницько-консультативної діяльності вихователя ЗДО»; наукові розробки щодо розвитку готовності до просвітницько-консультативної діяльності вихователя; здобутки сучасних практиків, в яких обґрунтовано зміст та функції методичної роботи закладу дошкільної освіти як осередку розвитку у вихователів готовності до просвітницько-консультативної діяльності з батьками.

2. Поняття «готовність до просвітницько-консультативної діяльності вихователя ЗДО» у дисертації представлено як якісне утворення, що дозволяє реалізовувати просвітництво батьків вихованців з актуальних для розвитку дитини дошкільного віку проблем; створювати просвітницьке середовище, застосовуючи сучасні технології комунікації з батьками; забезпечувати індивідуальний підхід у допомозі батькам через організацію консультацій з педагогічних питань розвитку дитини та залучати до консультативно-просвітницької діяльності фахівців вузьких напрямів та спеціалізацій.

Обґрунтовано структурні компоненти досліджуваного утворення:

мотиваційний, що містить професійні, прагматичні мотиви та мотиви престижу; знаннєвий, обумовлений знаннями про просвітницьку (функції, стилі, форми) та консультативну (цілі, види, форми, способи організації) види діяльності; особистісний, у межах якого розрізняємо педагогічний такт, емпатію, самоконтроль, вміння слухати (реактивність), прагнення до самовдосконалення, організованість; організаційно-технологічний, із визначенням прикладних та організаційних умінь та методичної компетентності.

Визначено рівні розвиненості досліджуваної готовності (високий, достатній, низький) та розкрито їх зміст.

3. Теоретично обґрунтовано організаційно-методичні умови розвитку готовності вихователів ЗДО до просвітницько-консультативної діяльності батьків: мотивації вихователя ЗДО до активної просвітницько-консультативної діяльності; створення у системі ЗДО методичної бази просвітницьких заходів прикладного характеру; організація взаємодії вихователів та фахівців різних галузей зі здоров'язбереження та розвитку дитини; забезпечення реалізації диверсифікованих форм підвищення кваліфікації вихователів ЗДО.

Перша організаційно-методична умова пов'язана із концептуальною ідеєю залежності розвитку готовності вихователів ЗДО до просвітницько-консультативної діяльності від його спрямованості на покращення якості професійної діяльності, а цей процес є можливим за умови вмотивованості педагогів до підвищення якості її результатів.

Друга умова обумовлена функціями найбільш значущого середовища для професійного перетворення вихователя - системою методичної роботи ЗДО, у межах якої відбувається визначення норм та правил реалізації процесу розвитку дитини та контроль за їх дотриманням, створюються умови для ознайомлення вихователів із новітніми методиками розвитку дитини та їх реалізації у практику, ухвалюються алгоритми підвищення кваліфікації вихователів, забезпечується взаємозв'язок між суб'єктами педагогічного процесу.

Третя умова корелює із положенням про активність особистості вихователя у процесах комунікації, зокрема, з фахівцями різних галузей, знання

й компетенції яких становлять актуальну базу для просвітництва й консультування батьків вихованців.

Виокремлення четвертої організаційно-методичної умови спричинено необхідністю забезпечення процесу якісного перетворення вихователя ЗДО через його участь у різних формах підвищення кваліфікації, що дають можливість оновлювати знання з теми просвітництва й консультування, набувати нових компетенцій реалізації означених процесів для батьків вихованців: у різних формах, змістах, із застосуванням необхідних ресурсів. Уважаємо, що вихователь ЗДО може підвищувати рівень професійної компетентності у галузі просвітницько-консультативної діяльності за умови усвідомлення недостатності конкретних знань, умінь, особистісних якостей для його провадження, і на основі цього - активізації власних ресурсів щодо набуття необхідних для професії якостей або умінь.

4. Здійснено експериментальну перевірку ефективності організаційно-методичних умов розвитку готовності вихователів ЗДО до просвітницько-консультативної діяльності батьків у системі методичної роботи ЗДО. Дієвість означених організаційно-методичних умов підтверджено позитивними зрушеннями, що відбулись в усіх компонентах досліджуваного утворення і обумовлені застосуванням у методичній роботі закладів дошкільної освіти таких видів діяльності: для мотиваційного компоненту – рейтингування вихователя у середовищі батьків, обумовлене їх вибором авторства у наданні просвітницьких та консультативних послуг (мотив престижу), організації можливостей модерування у батьківському середовищі просвітницько-консультативної діяльності інших фахівців (прагматичні мотиви), активізації вихователів у представленні результатів процесу професійної якісної самозміни у фаховому середовищі (професійні мотиви); для знаннєвого компоненту – ознайомлення вихователів із інноваційними способами розвитку дитини, що можуть бути корисними для просвітництва батьків, та зі знаннями у галузі основ консультативної діяльності батьків, що були набуті у процесах підвищення кваліфікації вихователів, а також через організацію ознайомлення батьків із

методиками прикладного характеру, що представлені у методичній базі ЗДО; для організаційно-технологічного компоненту – через організацію взаємодії вихователів із різними фахівцями: колегами, фахівцями, які співпрацюють із ЗДО на договірній основі, функцією яких є забезпечення здоров'язбереження дитини або робота з інклюзією; учителями початкових класів шкіл мікрорайону - шляхом організації проведення тематичних міні-лекцій, консультацій для батьків вихованців (організаційні уміння), презентацій ефективних методик розвитку дитини (методична компетентність), відеопрезентацій застосування означених методик на заняттях з вихованцями у ЗДО (прикладні уміння), а також шляхом реалізації процесів професійного самовдосконалення – через вибір програм підвищення кваліфікації (методична компетентність та прикладні уміння); для особистісного компоненту – шляхом орієнтації вихователів на оновлення професійних компетенцій та особистісних якостей, необхідних сучасному вихователеві (педагогічний такт, емпатія, самоконтроль, уміння слухати, організованість), а також прагнення до самовдосконалення - через участь у короткотривалих курсах підвищення кваліфікації, через популяризацію інноваційних методичних матеріалів та технік роботи з дітьми у батьківській аудиторії (організованість, уміння слухати).

Дослідно-експериментальна робота проводилася впродовж 2019–2021 рр. на базі ВНЗ „Університет імені Альфреда Нобеля” та 13 закладів дошкільної освіти Дніпропетровської області. На різних етапах до експерименту було залучено 137 педагогів. Вони були поділені на дві групи: експериментальна – 62 особи; контрольна – 75 осіб.

Узагальнення результатів експериментальної роботи, їх кількісний і якісний аналіз свідчать про ефективність упроваджених організаційно-методичних умов розвитку готовності вихователів ЗДО до просвітницько-консультативної діяльності батьків у системі методичної роботи ЗДО. Виявлено позитивну динаміку сформованості готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО, а саме: відсоток вихователів експериментальної групи з високим рівнем змінився від

17,7 до 43,5%. Значно зменшилася кількість педагогів, які продемонстрували низький рівень (з 41,9 до 11,3%). У педагогів контрольній групі позитивні зміни відбулися, проте незначні: високий рівень – з 18,7 до 24,0%, достатній – з 40,0 до 45,3%, низький рівень – з 41,3 до 30,7%. Аналіз результатів засвідчив статистично значущу різницю отриманих результатів, підтверджену за допомогою критерію Пірсона χ^2 , що свідчить про безумовну ефективність та достовірність обґрунтованих й експериментально перевірених організаційно-методичних умов розвитку готовності вихователів ЗДО до просвітницько-консультативної діяльності батьків у системі методичної роботи ЗДО.

5. Розроблено комплекс методичних матеріалів для вихователів щодо тематичного забезпечення просвітництва (тези лекцій) та консультацій батьків; надано рекомендації щодо тематичного підвищення кваліфікації педагогів в аспекті розвитку готовності до ведення консультативної та просвітницької діяльності у ЗДО; дібрано та адаптовано пакет діагностичних матеріалів для визначення рівня сформованості готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками.

Виконане дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками в системі методичної роботи ЗДО. Перспективу подальших наукових розвідок вбачаємо у створенні тематичних розділів у програмі підвищення кваліфікації управлінців закладів дошкільної освіти в аспекті організації просвітницько-консультативної діяльності з батьками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеєнко Т.Ф. Формування педагогічної культури сучасної молоді сім'ї. *Проблеми сімейного та статевого виховання дітей і учнівської молоді*. 1995. С. 31 – 37.
2. Алешина Ю.Е. Индивидуальное и семейное психологическое консультирование. М. : Независимая фирма «Класс», 1999. 208 с.
3. Архипова С.П. Основи андрагогіки : навчальний посібник. Черкаси ; Ужгород, 2002. 184 с.
4. Бадалова М.В. Формування в майбутніх психологів інтелектуальної готовності до розв'язування консультативних задач : автореф. дис. ... канд. псих. н.; спец. : 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія». К., 2004. 18 с.
5. Бакай С.Ю. Музично-педагогічні ідеї та просвітницька діяльність Г.С.Сковороди на Слобожанщині : автореф. дис. ... канд. пед. н.; спец. 13.00.01; Харківський державний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. Харків, 2004. 19 с.
6. Балагурова О.В. Формирование профессиональной готовности студентов технического вуза к социальной работе : дис. ... канд. пед. н.; спец. :13.00.08. Чита, 2004. 187 с.
7. Барабаш О.Д. Андрагогічні підходи до роботи з педагогами в умовах післядипломної освіти. URL: <http://academy.ks.ua/wp-content/uploads/2014/05/66.pdf>
8. Беленко І. Взаємодія вихователів з вузькими спеціалістами. URL: <https://rozrobka.in.ua/vzayemodiya-vihovateliv-z-vuzekimi-specialistami.html>
9. Бех І.Д. Виховання особистості : у 2 кн. Київ : Либідь, 2003. Кн. 2 : Особистісно орієнтований підхід: когнітивно-практичні засади. 344 с.
10. Беленька Г., Коваленко О., Шинкар Т. Якість дошкільної освіти в Україні та країнах ЄС: параметри виміру та методичний супровід. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах (72)*. С. 33-39.

11. Бібік Н.В. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи* : Бібліотека з освітньої політики. Київ : К.І.С., 2004. С. 45–50.
12. Біліченко П.Г. Просвітницька діяльність українських меценатів родини Терещенків (друга половина XIX - поч. XX століття) : автореф. дис. ... канд. пед. н.; спец. : 13.00.01. Харків, 2008. 22 с.
13. Білошицька Т.Ю. Підготовка майбутніх учителів до педагогічного консультування суб'єктів навчально-виховної діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. н.; спец. : 13.00.04. Житомир, 2015. 20 с.
14. Бітянова М. Психолог у школі: зміст діяльності і технології. К. : Главник, 2007. 160 с.
15. Бондаренко О.Ф. Основи консультативної психології. Аналіз сучасних концепцій : навч. посіб., Метод. рекомендації для студентів пед. інститутів спеціальності «Практичний психолог у закладах народної освіти». К. : РНМК Мін. освіти України, 1992.
16. Борин Г.В. Організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до роботи з батьками дітей раннього віку : автореф. дис. ... канд. пед. н.; спец. : 13.00.04. Тернопіль, 2009. 20 с.
17. Борин Г.В. Просвітницько-консультативна робота з батьками дітей раннього віку : навчально-методичні рекомендації. Івано-Франківськ, 2007. 89 с.
18. Боровська О. Готовність дитини до НУШ: важливі аспекти. *Вихователь-методист дошк. закл.*, 2019. № 1. С . 37–41.
19. Буктрейлер: новітня реклама книги : метод. поради. Упоряд. О. Шматько, С. Дмитрів. ЛОУНБ. Л., 2014. 22 с.
20. Василенко М.Є. Структурування і діагностика готовності студентів-правників до консультативної діяльності. – URL file:///C:/Users/3671~1/AppData/Local/Temp/znpkhnpu_ped_2012_41_11.pdf
21. Васківська С.В. Основи психологічного консультування : навч. посіб. К. : Четверта хвиля, 2004. 256 с.

22. Ватаманюк Г.П. Використання ейдотехніки у розвитку мовлення дошкільників. *Дошкільна освіта у сучасному соціокультурному просторі* : зб. наук. праць. Полтава : Видавець Шевченко Р.В., 2018. Вип. 2. 213 с. С. 36–39.
23. Взаємодія ДНЗ та сім'ї. Уклад. : О.А. Рудік, І. В. Молодушкіна. Харків : Основа, 2013. 222, [2] с. (*Серія «Дошкільний навчальний заклад. Вихователю»*).
24. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.). Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К.; Ірпінь : ВТФ „Перун”, 2004. 1440 с.
25. Волкова Н.П. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів до професійно-педагогічної комунікації : дис. ... д-ра пед. н.; спец. :13.00.04; Луганський національний педагогічний університет. Луганськ, 2006. 432 с.
26. Волошина Я.Л. Юридична консультативна діяльність: теоретико-правове дослідження : дис. канд. юрид. н.; спец. : 12.00.01. К., 2019. 261 с.
27. Всеукраїнська ініціатива «Активна громада». URL <https://inrespublica.org.ua/vseukrayinska-initsiatyva-aktyvna-gromada>
28. Галицька Т.В. Взаємодія закладу дошкільної освіти з родиною: сучас. підходи. *Дошкільний навчальний заклад*. 2018. № 11. С. 11–13.
29. Гаркавенко Н.В. Формування готовності психолога-практика до консультативної взаємодії на основі особистісно-акмеосинергетичного підходу. *Проблеми сучасної психології* : збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2011. Вип. 12. С. 210-221.
30. Гнізділова О.А. Використання методики «Persona dolls» у правовому вихованні дітей старшого дошкільного віку. *Дошкільна освіта у сучасному соціокультурному просторі* : зб. наук. праць. За заг. ред. О.А. Гнізділової, відпов. ред. Н.В. Ковалевська. Полтава : Видавець Шевченко Р.В., 2018. Вип. 2. 213 с. С. 5–11.

31. Головка М.Б. Виховання педагогічної культури батьків як провідний напрям взаємодії дошкільного навчального закладу та сім'ї. *Наук. скарбниця освіти Донеччини*, 2017. № 1. С. 62–65.

32. Голота Н. Формування готовності майбутніх педагогів до організації педагогічного партнерства в закладах дошкільної та початкової освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 3(87), 2019. С. 27–37.

33. Гончар Н.П. Практичні аспекти впровадження інтерактивних технологій в систему неперервної педагогічної освіти. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/310652.pdf>

34. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям. Київ-Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.

35. Горноста́й П. П. Теория и практика психологического консультирования: проблемный подход. К. : Наукова думка, 1995. 128 с.

36. Грищенко Л.О., Дідківська Л.В. Використання методики «Лялька-персона» у роботі з дошкільниками. URL: https://imso.zippo.net.ua/wp-content/uploads/2020/03/11_%D0%93%D1%80%D0%B8%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%D0%94i%D0%B4%D0%BAi%D0%B2%D1%81_%D0%BA%D0%B093_.2020.pdf

37. Данилюк І.В. Маргарет Мід як фундатор наукового напрямку «Культура і особистість». *Психологія і особистість*, 2013. № 2 (4). С. 29–42. URL: http://psychpersonality.inf.ua/%D0%9F%D0%9E_%E2%84%962_2013-2.pdf

38. Деркач А.А. Акмеологические основы развития профессионала. М. : Издательство Московского психолого-социального института, 2004. 752 с.

39. Діяльнісний підхід в освітньому процесі ЗДО: сутність та особливості реалізації. URL: http://dnz45.rosvita.rv.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=537:dnz_life&catid=29:method&Itemid=77

40. Дронжик Н.В. Особливості правового виховання дітей старшого дошкільного віку на сучасному етапі розвитку дошкільної освіти. URL:

https://seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/dronchek_n_features_of_legal_education_of_children_of_senior_preschool_age_on_the_modern_stage_of_development_of_preschool_education.pdf

41. Дубровіна І.В., Мельніченко А.В. Організація методичної роботи в освітніх установах з розвитку творчого потенціалу педагогів-вихователів. URL: http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/21722/Dubrovina_Melnichenko.pdf?sequence=1&isAllowed=y

42. Дятленко Н.М. Андрагогічний підхід у підсядипломній освіті вихователів дошкільних закладів. URL: <file:///C:/Users/3671~1/AppData/Local/Temp/11%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-32-1-10-20131114.pdf>

43. Ейдетика як засіб підготовки дитини до школи. Авт.-упоряд. М.Л. Кривоніс, О.Л. Дроботій. Харків : Ранок, 2012. 160 с.

44. Ейдетика як засіб креативного розвитку дошкільнят. URL: <https://vseosvita.ua/library/ejdetikaak-zasib-kreativnogo-rozvitku-doskilnat-121905.html>

45. Єфіменко М.М. Програма з фізичного виховання дітей раннього та дошкільного віку «Казкова фізкультура». Тернопіль : Мандрівець, 2014. 52 с.

46. Жерносек І.П. Організація науково-методичної роботи в школі. Х. : Вид. група «Основа», 2006. 128 с.

47. Жидкова І.В. Упровадження здоров'язберезувальних технологій у навчально-виховний процес сучасного дошкільного навчального закладу. *Освіта впродовж життя*. URL: file:///C:/Users/3671~1/AppData/Local/Temp/Tvo_2013_1_12.pdf

48. Завацька Л.М. Технології професійної діяльності соціального педагога : навч. посіб. для вищ. навч. закл. К. : Видавничий Дім «Слово», 2008. 240 с.

49. Задорожна Г.С. Узаємодія закладів освіти з сім'ями дітей 6–7 років як важлива умова їхнього правового виховання. *Вісн. Черкас. ун-ту. Серія: Педагогічні науки*, 2017. № 17/18. С. 54–60.
50. Закон України «Про дошкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>
51. Залізник А.М. Форми та методи взаємодії з батьками старших дошкільників. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/jspui/bitstream/pdf>
52. Занюк С.С. Психологія мотивами. К. : Эльга-Н; Ника-Центр, 2002. 252 с.
53. Запорожець О.О. Питання просвіти батьків засобами масової інформації в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) : автореф. дис. канд. пед. н.; спец. : 13.00.01. Харків, 2019. 20 с.
54. Змеев С.І. Андрагогіка: основы и теории обучения взрослых. М. : ПЕРС'3, 2003. 207 с.
55. Ігри дорослих. Інтерактивні методи навчання. Упоряд. Л. Галіцина. КРед. загальнопед. газ., 2005. 128 с.
56. Інструктивно-методичні рекомендації щодо забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти. Додаток до листа МОН України від 19.04.2018 № 1/9-249. URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=6&ved=2ah_UKEwiKhNyZ84_kAhULposKHVXvBwsQFjAFegQIBhAC&url=https%3A%2F%2Fmon.gov.ua%2Fstorage%2Fapp%2Fmedia%2Fdoshkilna%2Fnastupnist%2Frecomendazii.doc&usg=AOvVaw0as36EDj0_e3N48j9UE4fy
57. *Інтеграція як освітня стратегія модернізації дошкільної освіти* : зб. наук. праць. За ред. В.І. Очеретянко (гол.) та ін. Хмельницький : ХОШПО, 2019. 550 с.
58. Іванчук М.Г., Цуркан Т.Г. Зарубіжний досвід впровадження освітніх програм для батьків. *Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe*. 2017. 7 (23). С. 60-68.

59. Іонова О.М. Системний та синергетичний підходи у педагогічних дослідженнях : навч. посіб. Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2011. 50 с.
60. Калічак Ю., Животко А. Повернення із забуття. Педагогічні погляди та громадсько-просвітницька діяльність вченого. Дрогобич : КОЛО, 2003. 214 с.
61. Камангар М. Теоретичні засади інноваційних тенденцій розвитку сучасної освіти. *Дитячий садок*, 2009. № 2. С. 22.
62. Карелин А. Большая энциклопедия психологических тестов. М. : Эксмо, 2007. 416 с.
63. Киселиця О.М. Педагогічні ідеї та культурно-просвітницька діяльність Івана Доцівника (1886-1973 рр.) : автореф. дис. ... канд. пед. н.; спец. : 13.00.01. Хмельницький, 2012. 20 с.
64. Кобзар О.Б. Роль індивідуалізації пізнавальної діяльності в наступності навчального процесу в медичному університеті : у 2 ч. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика* : зб. наук. праць. За ред. І. Зязюна, Н. Ничкало. Київ : Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України, 2001. Ч. 2. С. 183–188.
65. Ковалевська Н.В. Професійна підготовка студентів факультетів дошкільної педагогіки до роботи у сім'ях : автореф. дис. ... канд. пед. н.; спец. : 13.00.01. К., 2007. 18 с.
66. Ковалевська Н. Впровадження у роботу дошкільного навчального закладу нової форми співпраці– батьківський клуб. *Педагогічна освіта: теорія і практика*: зб. наук. праць. М-во освіти і науки України, Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, Ін-т педагогіки НАПН України. Кам'янець-Подільський, 2017. Вип. 23, ч. 2. С. 179–184.
67. Коваленко Л.В. Використання інтерактивних технологій у системі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. *Культура народів Причорномор'я*, 2007. № 115. Т. 1. С. 60-65.
68. Коваленко О.В. Мотиваційна готовність майбутніх вихователів дітей дошкільного віку до самореалізації у професійній діяльності. URL: <http://www.apppsychology.org.ua/data/jrn/v4/i16/10.pdf>

69. Коваленко О.В. Діяльнісний підхід у підготовці організаторів дошкільної освіти до професійної діяльності. *Молодий вчений*. Херсон, 2018. № 8.1 (60.1). С. 65 – 70.
70. Кожевнікова Л. Музично-просвітницька діяльність у контексті підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології* : науковий журнал МОН України, Сумський держ. пед. ун-т ім. А.С.Макаренка. Редкол. : А.А.Сбруєва, О.Є.Антонова, Дж. Бішоп та ін. Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2016. № 5 (59). С. 110–120.
71. Кожина А. Психолого-педагогічна допомога родині в адаптації дитини до умов дитячого садка. *Вихователь-методист дошкільного закладу*, 2010. № 6. С. 20-28.
72. Кошіль О.П. Підготовка майбутніх вихователів до проєктування освітнього середовища закладу дошкільної освіти : автореф. дис. ... канд. пед. н.; спец. : 13.00.04. Київ, 2021. 20 с.
73. Копка С.М. Співпраця закладу дошкільної освіти та сім'ї з валеологічного виховання : навчально-методичний посібник. URL: <https://vseosvita.ua/library/spivpraca-zakladu-doskilnoi-osviti-z-valeologichnogo-vihovanna-ditej-navcalno-metodicnij-posibnik-211569.html>
74. Корнєєва О.Л. Організація методичної роботи з вихователями дошкільних навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. н.; спец. : 13.00.08. Одеса, 2012. 21 с.
75. Коробченко А.А. Науково-педагогічна та просвітницька діяльність Олександра Янати : автореф. дис. ... канд. пед. н.; спец. : 13.00.01. АПН України. Ін-т педагогіки. К., 2001. 22 с.
76. Корогод Н.П. Організаційно-педагогічні умови управління системою науково-методичної роботи в технікумі : дис. ... канд. пед. н.; спец. : 13.00.01. Київ, 2006. 178 с.
77. Кочюнас Р. Основы психологического консультирования. М. : Академический проект, 1999. 240 с.

78. Крижановська З. Мотиваційні детермінанти діяльності педагога дошкільної ланки. *Соціальна психологія*, 2008. № 6. С. 131–138. URL: <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/1260/3/Kryzhanovska.pdf>

79. Крутій К.Л. Інтерактивні форми методичної роботи з кадрами. *Пріоритетні напрямки роботи дошкільної ланки освіти в Запорізькій області на 2003-2004 н.р.: методичний аспект*. Запоріжжя : ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2003. С. 57 – 88.

80. Кузнецова О.А. Просвітницька діяльність вчителя музичного мистецтва. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 14 : Теорія і методика мистецької освіти*, 2013. Вип. 15. С. 164-168. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nchnpu_014_2018_25_4

81. Кукуев А.И. Андрагогический подход в педагогике : автореф. дис. ... д-ра пед. н.; спец. : 13.00.01. Ростов-на-Дону, 2010. 59 с.

82. Кулешова О. Психологічна просвіта батьків як складова превентивної діяльності психологічної служби дошкільної освіти. *Освіта регіону. Політологія, психологія, комунікації. Український науковий журнал*. 2016. № 4. URL: <https://social-science.uu.edu.ua/article/470>

83. Кулічковська В.М. Інноваційні технології як засіб управління педагогічним персоналом у ДНЗ. *Дошкільна освіта у сучасному соціокультурному просторі* : зб. наук. праць. За заг. ред. О.А. Гнізділової, відпов. ред. Н.В. Ковалевська. Полтава : Видавець Шевченко Р.В., 2018. Вип. 2. 213 с. С. 107 – 109.

84. Курси підвищення кваліфікації. URL: <https://vseosvita.ua/course?rt=1597>

85. Кушнір В.М. Формування культури батьківства в традиціях української педагогіки. *Дошкільна освіта в сучасному освітньому просторі : Проблеми та перспективи* : збірник тез за матеріалами Всеукр. науково-

практичної конференції (23 листопада 2017 року). Умань : ВПЦ «Візаві», 2017. 88 с. С. 36-40. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/jspui/bitstream/6789/7592/1/pdf>

86. Ласкова Н.О. Шкільний сайт як вагома складова єдиного освітньо-інформаційного простору навчального закладу. *Компютер у школі та сім'ї*, 2012. № 3. С. 32–35. URL: file:///C:/Users/3671~1/AppData/Local/Temp/komp_2012_3_11.pdf

87. Леонтьев А. Проблемы психологии деятельности. *Деятельностный подход в психологии : Проблемы и перспективы*. Под ред. В.В. Давыдова, Д.А. Леонтьева. М. : Изд-во АПН СССР, 1990. С. 136–150.

88. Леонтьев А. Деятельность. Сознание. Личность. Под ред. Д.А. Леонтьева. М. : Смысл; Академия. 2004. 346 с.

89. Лі Ань Ань Підготовка майбутніх учителів музики до музичного просвітництва старшокласників на засадах інноваційних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. н.; спец. : 13.00.01. Одеса, 2019. 24 с.

90. Лисенко І.М. Особливості консультативної діяльності психолога в юридичній сфері. *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*. Вип. 9 : збірник наукових праць. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. С. 178-184.

91. Локшина О.І. Розвиток компетентнісного підходу в освіті Європейського Союзу. Київ : Шлях освіти, 2007. № 1. С. 16–21.

92. Лук'янова Л.Б. Особливості мотивації навчання дорослої людини. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*, 2011. № 40 (92). С. 52-55.

93. Люта Д.А. Методологічні підходи у формуванні готовності майбутніх фахівців з туризмознавства до професійної діяльності. *Молодий вчений*. № 4.2 (56.2), квітень, 2018. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/4.2/35.pdf>

94. Ляльки з особистими історіями (ляльки – персони): методика соціального та психологічного розвитку дитини. Під заг. ред. Софій Н.З., Найди Ю.М. К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 52 с.

95. Майданенко С.В. Організація методичної роботи в педагогічному училищі в умовах реалізації ступеневої професійної освіти вчителя : дис. ... канд. пед. н.; спец. : 13.00.04. Кривий Ріг, 2007. 207 с.
96. Марінушкіна О. Є. Порадник практичного психолога. Х. : Вид. група «Основа», 2007. 240 с. (*Дошкільний навчальний заклад. Психологія виховання*).
97. Мармазова О.І. Просвітницька діяльність земств в Україні : дис. канд. іст. н.; спец. : 07.00.01. Донецький державний університет. Донецьк, 1998. 254 с.
98. Мартинюк Т.С. Методика реалізації діяльнісного підходу у процесі навчання географії України учнів 8-9 класів : дис. ... канд. пед. н.; спец. : 13.00.02. Київ, 2016. 222 с.
99. Марущак О. Структура системного підходу до професійної підготовки майбутніх вчителів трудового навчання. URL: http://library.udpu.org.ua/library_files/zbirnuk_nayk_praz/2010/2010_3_6.pdf
100. Мей Р. Искусство психологического консультирования. Как давать и обретать духовное здоровье. М. : Апрель Пресс : Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001. С. 172.
101. Методична робота в ДНЗ. За ред. Л.А. Швайка. Х. : Вид. група «Основа», 2017. 304 с.
102. Методичні рекомендації щодо організації взаємодії закладів дошкільної освіти з батьками вихованців : лист МОН України від 11.10.2017 № 1/9-546 URL: <https://drive.google.com/file/d/0Bxpu4GDxDpc7YWVvcWUtVWJpdEk/view>.
103. Міщенко С.Г. Розвиток професійної компетентності викладачів фундаментальних дисциплін у системі науково-методичної роботи коледжів машинобудівного профілю : дис. канд. пед. н.; спец. : 13.00.04, 2017. 347 с.
104. Михайлова Л.М., Шульга Л.М. Технологія розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях із малювання. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/10/109.pdf>

105. Мкртчян О.А. Дослідження проблеми підготовки майбутніх вихователів в зарубіжній теорії та практиці. *Педагогічні науки*. Херсонський державний університет, 2020. Вип. 92. С. 61-67. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/4348>
106. Модельный закон о просветительской деятельности. URL: <http://docs.cntd.ru/document/901865093>
107. Молекулярна кухня: тимблдинговий тренінг. URL: <https://teammaster.pro/ua/timbildingi/molekulyarna-kuhnya>
108. Наказ МОНУ № 33 від 12.01.2021 р. Про затвердження базового компоненту дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти). Нова редакція. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
109. Наказ МОНУ № 572 від 29.04.2020 Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» (рівень магістр). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/standarty/2020/05/2020-zatverd-standart-012-m.pdf>
110. Насибулліна О. Правопівкульне метафоричне інтуїтивне малювання: тренінг. URL: <http://trainingbox.ua/painting/>
111. Наукові підходи до педагогічних досліджень : колект. моногр. За заг. ред. д-ра пед. наук, проф., чл.-кор. НАПН України В.І. Лозової. Харків : Вид-во Віровець А.П. «Апостроф», 2012. 348 с.
112. Ніколаєнко В.М. Правове виховання в ДНЗ. 3-6 роки. Х. : Вид. група «Основа», 2010. 206 [2] с. (Серія «ДНЗ. Вихователю»).
113. Ніколаєску І.О. Сучасні освітні веб-сайти як засіб професійно-педагогічної самореалізації викладача системи післядипломної освіти. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота», 2016. Вип. 1 (38). С. 190–193. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/14277/1/%D0%A1%D0%A3%D0%A7%D0%90%D0%A1%D0%9D%D0%86%20%D0%9E%D0%A1%D0%92%D0%86>

[%D0%A2%D0%9D%D0%86%20%D0%92%D0%95%D0%91-%D0%A1%D0%90%D0%99%D0%A2%D0%98.pdf](#)

114. Новаківська Л.В. Просвітницька діяльність і педагогічні погляди Олени Пчілки : автореф. дис. ... канд. пед. н.; спец. : 13.00.04. Київ, Інститут педагогіки АПН України, 1999. 19 с.

115. Новий формат взаємодії з родинами. Шляхи вдосконалення взаємодії з батьками через «Батьківське віконечко». *Лебединський ДНЗ (ясла-садок «Ромашка»*. URL: <https://lebedinromashka.org.ua/noviy-format-vzaiyemodii-z-rodinami-shlya/>

116. Новик І.М., Ткаченко К.О. Педагогічне просвітництво батьків. *Young Scientist*. № 12 (52), 2017. С. 417–420. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/12/98.pdf>

117. Носкова М. Роль Інтернет-сервісів у розвитку інформаційного середовища навчального закладу. URL: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/41988/2/2017n879_Noskova_M-The_role_of_Internet_services_76-83.pdf

118. Овраменко К.Г. Мотивація педагога як умова зростання професійної компетентності. Із досвіду роботи педагогічного колективу Лубенського НВК № 9. URL: http://lubnyosvita.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=564:2015-03-19-07-56-

119. Онопрієнко В. Практично-просвітницька і виховна функція андрагогіки. *Рідна школа*. К., 2012. С. 28 – 32.

120. Організація роботи з батьками. За ред. Юзефік Л.О., Купиної Н.М. Тернопіль : Астон, 2002. 168 с.

121. Оржеховська В.М., Кириченко В.І., Ковчанич В.Г. Взаємодія навчального закладу і сім'ї: стратегії, технології, моделі: навчальний практико-зорієнтований посібник. Х. : Видавництво «Точка», 2007. 192 с.

122. Орлюк Д. Просвітницька діяльність у сучасному кабінеті математики. URL:

http://dspace.vspu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/6046/%D0%B7%D0%B1_%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BF%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%8C%20%D0%A4%D0%9C%D0%A4%D0%9A%D0%9D%D0%A2%202020-79-82.pdf?sequence=1&isAllowed=y

123. Освіта дорослих: теоретичні і методологічні засади : монографія. Авторський колектив: Л.Б. Лук'янова, Л.Є. Сігаєва, О.В. Аніщенко та ін. К. : Педагогічна думка, 2012. 272 с.

124. Освіта і просвіта батьків, членів родин: практичний посібник. За ред.. Котирло Т.В., Щербина В.К. : ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України, 2019. 219 с.

125. Осипова А.А. Общая психокоррекция : учебное пособие. Под ред. А.А. Осиповой. М. : Сфера, 2002. 510 с.

126. Павленко Л. Майстер-клас – форма розвитку творчого потенціалу вчителя біології в системі післядипломної педагогічної освіти. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Вип. 82(2). Педагогічні науки.* С. 215–219.

127. Панок В.Г. Психоконсультативні стратегії діяльності практичного психолога системи освіти : навч.-метод. посібник. Чернівці. Чернівецький національний університет, 2010. 232 с.

128. Пастушенко Н.М. Просвітницька діяльність та педагогічні погляди Юліяна Дзеровича : автореф. дис. ... канд. пед. н.; спец. : 13.00.01. Київ, НПУ ім. М. Драгоманова, 2001. 20 с.

129. Пащенко О. Ейдетика для розвитку і навчання. *Дошкільне виховання*, 2010. № 10. С. 16 – 17.

130. Пащенко О. Асоціативне вивчення букв з елементами ейдетики. К. : Аконіт, 2007. 72 с.

131. Педагогіка українського дошкільця : навч.-метод. посіб. для студ. вищ. закл. освіти. За ред. Н.В. Лисенко, Н.Р. Кирста. Івано-Франківськ : «Плай», 2001. 207 с.

132. Перепелюк І.Р. Організаційно-педагогічні умови партнерства дошкільного навчального закладу і сім'ї в Республіці Польща : дис. ... канд. пед. н.; спец. : 13.00.01. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. ДВНЗ «Прикарпатський університет імені Василя Стефаника». Івано-Франківськ, 2018. 265 с.

133. Побірченко Н.А. Консультаційна моделі спілкування в освітологічному просторі школи. *Педагогічний процес: теорія і практика*, 2014. Вип. 2. С. 104-107.

134. Пожидаєва О.В. Сутність та види консультування в соціально-педагогічній діяльності. *Вісник Запорізького національного університету. Сер. Педагогічні науки*, 2012. Вип. 1 (17). С. 22–25.

135. Пожидаєва О.В. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до консультативної діяльності у процесі вивчення фахових дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. н.; спец. : 13.00.04. Київ, 2011. 23 с.

136. Положення про підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників (Постанова Кабміну України від 21.08.2019 № 800). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1133-2019-%D0%BF#Text>

137. Пометун О.І. Компетентнісний підхід до оцінювання рівнів досягнень учнів. Київ : Презентація на нараді Центру тестових технологій 19.10.2004 р. С. 16–18.

138. Попельнюх О.І. Педагогічна і просвітницька діяльність М.О. Корфа в контексті розвитку вітчизняної школи : автореф. дис. ... канд. пед. н.; спец. : 13.00.01. Полтава, 2009. 20 с.

139. Попелюшко Р.П. Мотивація як засіб саморозвитку й самореалізації особистості педагога. URL: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Znpkhist/2012_6/12prpsop.pdf

140. Попова О.В. Становлення і розвиток інноваційних педагогічних ідей в Україні у ХХ ст. Харків. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. Харків : «ОВС», 2001. 256 с.

141. Посібник для тренера: як підготувати та провести тренінг, що матиме вплив. Шеннон О'Коннелл, Абдул Салам Медені. Національний демократичний інститут. 122 с. URL: <https://www.ndi.org/sites/default/files/Manual%20for%20trainers.pdf>

142. Примірне положення про методичний кабінет закладу дошкільної освіти : Наказ МОНУ № 372 від 16.04.2018. URL: <file:///C:/Users/3671~1/AppData/Local/Temp/5ad8507e487b4693175274.pdf>

143. Притуляк Л.М. Мотивація дошкільного працівника як основа заохочення до самовдосконалення. URL: file:///C:/Users/3671~1/AppData/Local/Temp/Nzspp_2012_7_10.pdf

144. Про організацію у Збройних Силах України соціального і правового захисту військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, призваних на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори, та членів їхніх сімей, працівників Збройних Сил України. Наказ Міністерства оборони України № 27 від 19.01.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0478-16#Text>

145. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт». Авторський колектив: О.О. Андрієтті, О.П. Голубович, О.П. Долинна, Т.В. Дяченко, Т.С. Ільченко, Г.Є. Іванова, Г.М. Лисенко, Т.В. Панасюк, Г.В. Петрова, Т.О. Піроженко, Н.М. Романко, Н.А. Случинська, Н.І. Трикоз. Тернопіль : Мандрівець, 2013. 104 с.

146. Проблеми взаємодії дошкільного закладу й сім'ї на сучасному етапі. URL: http://info-library.com/content/2104_Problemi_vzaemodii_doshkilnogo_zaklady_i_simi_na_sychasnomu_etapi.html

147. Професійна освіта: андрагогічний підхід : монографія. Кол. авторів; за ред. О.А. Дубасенюк. Житомир : Вид. О.О. Євенок, 2018. 452 с.

148. Психологічна енциклопедія. Автор-упорядник О.М. Степанов. К. : Академвидав, 2006. 424 с.

149. Родинна педагогіка : навчально-методичний посібник За ред. А.А. Марушкевич, В.Г. Постовий, Т.Ф. Алексеєнко та ін. К. : Видавець ПАРАПАН, 2002. 216 с.

150. Розвадовська Т. Просвітницька робота соціального педагога як важлива фахова складова. URL: https://er.ucu.edu.ua/bitstream/handle/1/1933/Rozvadovska_Prosvitnytska%20robota.pdf?sequence=1&isAllowed=y

151. Савченко С. Сутність і функції діагностико-консультативної роботи практичного психолога в загальноосвітній школі. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. № 3, 2011. С. 255–261.

152. Сайт КДНЗ «Казка» Верхньотокмацької сільської ради. URL: <https://dnz-kazka-v-tokmak.jimdo.com/%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97-%D0%B4%D0%BB%D1%8F-%D0%B1%D0%B0%D1%82%D1%8C%D0%BA%D1%96%D0%B2/>

153. Сайт комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 100 Харківської міської ради. URL: http://dnz100.edu.kh.ua/communication/konsuljtacii_dlya_batjkiv/

154. Сайт Сумського дошкільного навчального закладу (ясла-садок) № 27 «Світанок». URL: <https://dnz27svitanok.jimdo.com/%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B8-%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D0%B2/>

155. Сайт дошкільного навчального закладу № 1 «Дзвіночок» Сарнинської міської ради. URL: <https://www.дзвіночок.укр/about-us>

156. Сайт дошкільного навчального закладу ясла-садок № 31 «Білочка» Первомайської міської ради (Миколаївська область). URL: <http://bilochka31.org.ua/fahivtsi-radyat/psiholog/konsultatsiyi-dlya-batktiv/>

157. Сайт Квасилівського ЗДО «Лелека». URL: <http://leleka.rv.ua/psychologichnyy-suprovid-ditey-z-osoblyvymy-osvitnimy-potrebamy-v-umovah-dnz.html>

158. Самборська Н.М. Соціально-комунікативна компетентність майбутніх медичних працівників у контексті системного та компетентнісного підходів. *Проблеми освіти*: наук.-метод. збір.. Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. Київ, 2015. № 85. С. 97–101.

159. Сема О. Проблеми співпраці вихователя та батьків. *Психолого-педагогічний пошук*: зб. наук. пр. за матеріалами II Всеукр. студент. наук.-практ. конф. «Актуальні проблеми дошкільної освіти: перспективи, інновації, розвиток» (21–22 квітня). М-во освіти і науки України, Глухів. нац. пед. ун-т ім. О. Довженка, ф-т дошк. освіти. Глухів, 2016. Вип. 3. – С. 239–243.

160. Семенова Н. Взаємодія дошкільного навчального закладу і сім'ї у вихованні особистості дитини дошкільного віку як психолого-педагогічна проблема. *Наук. вісн. Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Серія: Педагогічні науки*, 2017. № 2. С. 19–29.

161. Семиченко В. Проблемы мотивации поведения и деятельности человека. Модульный курс психологии. Модуль «Направленность»: лекции, практ. занятия, задания для самостоятельной работы. К.: Миллениум, 2004. 521 с.

162. Сербіновська Н.В. Психологічні труднощі обдарованих учнів. *Актуальні проблеми психології: Проблеми психології творчості*: збір. наук. праць. За ред. В.О. Моляко. Т. 12. Вип. 4. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. 336 с. С. 267–274.

163. Сім'я як фактор розвитку активності дошкільника. Українська родина: наук.-метод. посіб. Редкол.: В. Слюсаренко, М. Вашуленко, О. Кононко та ін. К., 1998. С. 120–131 (*МО України, КМПУВ ім. Б.Грінченка*).

164. Сидоренко Е.В. Методы математической обработки в психологии. СПб.: ООО «Речь», 2000. 350 с.

165. Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих : навчально-методичний посібник. НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. К. : ВД «ЕКМО», 2011. 324 с.
166. Словник української мови: в 11 томах. Том 4, 1973. URL: <http://sum.in.ua/s/konsuljtacija>
167. Сорочук І.І. Роль діяльнісного підходу у процесі становлення педагога нового покоління. *Young Scientist*. № 12.1 (64.1), 2018. С. 63 – 67. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/12.1/15.pdf>
168. Сотник Ю.А. Сталий розвиток дошкільнят засобами екологічного виховання. *Нива знань*. 2018. № 3. С. 29–30.
169. Сотнікова О.В. Наступність у роботі логопеда та інших фахівців ДНЗ. URL: <https://vseosvita.ua/library/statta-nastupnist-u-roboti-logopeda-ta-insih-fahivciv-dnz-17412.html>
170. Соціальна педагогіка : підручник . За ред. А.Й. Капської. 4–е вид. випр. та доп. К. : Центр учбової літератури, 2009. С. 427.
171. Соціальна педагогіка : словник-довідник. За ред. Т.Ф. Алексенко, Ю.М. Жданович, І.Д. Зверєва та ін.; за заг. ред. Т.Ф. Алексенко. Вінниця : Планер, 2009. 542 с.
172. Стаднік Н.В., Волинець Ю.О. Реалізація навчальної програми «Організація співпраці з батьками» у процесі підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти. *Народна освіта. Електронне фахове видання*. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5407
173. Старєва А.М. Теоретичні та практичні основи освіти дорослих. *Педагогічні науки: зб. наук. праць*. URL: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2006/50-37-18.pdf>
174. Стельмах А.Г. Вплив мотивації на розвиток професійної компетентності педагогічних кадрів. URL: <http://nadoest.com/vpliv-motivaciyi-na-rozvitok-profesijnoyi-kompetentnosti-pedag>
175. Стельмахович М.Г. Українське родинознавство. Івано-Франківськ, 1994. 56 с.

176. Сущенко Л.О. Культуротворчий потенціал вищої педагогічної освіти у XXI ст.: пошук пріоритетів. *Scientific and pedagogic internship «Higher educations as a medium for the formation of a new generation of pedagogical»*. Sandomierz, 2018. С. 111–114.

177. Трубавіна І.М. Етика соціально-педагогічної роботи з сім'єю. К. : УДЦССМ, 2001. 70 с.

178. Трубавіна І.М. Зміст та форми просвітницької роботи з батьками. К. : УДЦССМ, 2000. 86 с.

179. Туриніна О.Л. Психологія творчості : навч. посіб. К. : МАУП, 2007. 160 с. С. 156–157.

180. Туркот Т.І., Алексеєва Н.В., Паламарчук С.А. Педагогічна роботи з батьками дітей дошкільного віку : методичні рекомендації для самостійної роботи слухачів курсів підвищення педагогічної кваліфікації. Херсон. «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. 24 с.

181. Феднова І.М. Особливості просвітницької діяльності вихователя закладу дошкільної освіти. *Наукові записки : збірник наукових статей*. М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова, упор. Л.Л. Макаренко. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019. Вип. СХХХІІ (142). 266 с. С. 247-253.

182. Феднова І.М. Інтернет-організація просвітницько-консультативної діяльності закладу дошкільної освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми, 2019. № 8 (92) С. 271 - 278.

183. Феднова І.М. Система методичної роботи ЗДО як платформа з забезпечення розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : збірник наукових праць. К. : ТОВ «Друк плюс», 2020. Вип. 57. 270 с. С. 234-240.

184. Феднова І.М. Організаційно-методичні умови розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної роботи з батьками у системі

методичної роботи закладу дошкільної освіти (ЗДО) *Eastern European Scientific Journal*, 2021. № 2(66). Ч. 1. С. 45-48.

185. Феднова І.М. Просвіта дорослих як вид діяльності вихователя закладу дошкільної освіти. *Проблеми реформування педагогічної науки та освіти. Матеріали науково-практичної конференції*. Ужгород, 2019. С. 116-119.

186. Феднова І.М. Заклад дошкільної освіти як осередок просвітництва батьків вихованців. *Сучасна вища освіта: проблеми та перспективи. Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів і науковців*. Дніпро. Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. С. 219-221.

187. Феднова І.М. Консультування як вид соціальної діяльності педагога-вихователя. *Національний авіаційний університет. Факультет лінгвістики та соціальних комунікацій. II Міжнародний симпозиум. Гуманітарний дискус мультикультурного світу: наука, освіта, комунікація. 12 березня–30 квітня 2019 р.* Київ. С. 146-147.

188. Феднова І.М. Просвітництво батьків дошкільнят щодо правового виховання дитини. *Актуальні проблеми педагогічної освіти: новації, досвід та перспективи : збірник тез доповідей I Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (10 квітня 2020 року, м. Запоріжжя)*. За заг. ред. О.В. Пономаренко, Л.О. Сущенко. Запоріжжя : АА Тандем, 2020. 234 с. С. 135-136.

189. Феднова І.М. Інноваційні форми просвітництва ЗДО як платформа підвищення педагогічної культури батьків. *Освіта для XXI століття: виклики, проблеми, перспективи: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (29–30 жовтня 2019 року, м. Суми)*. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2019. Том. 1. 212 с. С. 19 – 21.

190. Феднова І.М. Зміст просвітницько-консультативної діяльності ЗДО. *Сучасна вища освіта: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень: Міжнародна науково-практична конференція студентів, аспірантів та науковців: тези доповідей, Дніпро, 19 березня 2020 р.* Дніпро. Університет імені Альфреда Нобеля, 2020. 236 с. С. 213 – 215.

191. Феднова І.М. Культурологічний підхід до організації просвітницько-консультативної діяльності для батьків у ЗДО. *Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції: збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції, 24-25 жовтня 2019р.*. Мукачево. Ред.кол.: Т.Д. Щербан (гол.ред.) та інш. Мукачево : Вид-во МДУ, 2019. 558 с. С. 505-506.

192. Феднова І.М. Організація взаємодії вихователів ЗДО із фахівцями галузі здоров'язбереження та батьками вихованців. *Наукова школа академіка Івана Зязюна у працях його соратників та учнів: матеріали VII науково-практичної конференції 25–26 травня 2021 року.* За заг. ред. О.Г. Романовського. Харків : НТУ «ХПІ», 2021. 324 с. С. 242 – 244.

193. Філіпчук Н.О. Становлення і розвиток педагогічно-просвітницької діяльності музеїв України (кінець XIX – початок XX ст.) : автореф. дис. ... д-ра пед. н.; спец. : 13.00.01. Київ, 2020. 41 с.

194. Философский словарь. Под ред. И.Т. Фролова. М., 1986. 588 с.

195. Философский словарь терминов URL https://gufo.me/dict/philosophy_dict

196. Фольварочний І.В. Європейські громадські організації і освіта дорослих : монографія. АПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих України. Т. : Джура, 2009. 347 с.

197. Фольварочний І.В. Просвітницька діяльність у популяризації фізичної культури. *Педагогічний процес: теорія і практика*, 2014. Вип. 3. С. 60-62. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/pptp_2014_3_14.pdf

198. Формування навичок усвідомленого батьківства та ранній розвиток дитини : методичні матеріали для тренера. Упоряд.: І. Братусь та ін. За заг. ред. Г.М. Лактіонової. К. : Наук. світ, 2002. 51 с.

199. Фрадкіна Н.В. Просвітницька діяльність інтелігенції на Слобожанщині в кінці XIX – на початку XX століття як феномен культури : автореф. дис. ... канд. філос. н. Харків, 2007. 20 с.

200. Холостова Е.И. Социальная работа : учеб. пособ. М. : Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2005. С. 489.
201. Чаговец А.І. Моніторинг якості професійної підготовки вихователя дошкільних навчальних закладів у системі післядипломної освіти. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*, 2016. № 4 (73), С. 217–229. URL: <http://oaji.net/articles/2017/690-1484058203.pdf>
202. Чаговец А.І. Методична робота в закладах дошкільної освіти як форма підвищення кваліфікації дошкільних працівників. *Теорія і методика навчання та виховання*. URL: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/methodics/article/view/3149>
203. Чаплак Я.В. Формування готовності психолога-практика до консультативної взаємодії. *Проблеми екстремальної та кризової психології* : збірник наукових праць. Вип. 10. Харків : УЦЗУ, 2011. С. 283–294.
204. Чхайло Л.М. Андрагогіка: особливості і проблеми навчання дорослих. URL: https://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp20/3/chkhajlo_tezi.pdf
205. Шабанова Ю.О. Системний підхід у вищій школі : підруч. для студ. магістратури за спец. «Педагогіка вищої школи». Дніпропетровськ : НГУ, 2014. 118 с.
206. Шарата Н.Г. Педагогічні ідеї та громадсько-просвітницька діяльність М.М. Аркаса : автореф. дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.01. Кіровоград, Кіровоградський держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка, 2009. 20 с.
207. Шевченко Ю. Мотивація учителів як компонент розвитку освітньої установи. URL: <http://osvita.ua/school/method/3958/>
208. Шевчишена О.В. Психолого-педагогічний супровід обдарованої дитини у загальноосвітньому навчальному закладі : науково-метод. посіб. Хмельницький : ОППО, 2016. 237 с.
209. Шинкар Т.. Методична робота в закладах дошкільної освіти: нормативно-правові аспекти. *Науковий збірник «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених*

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка», 2020. Том 4. № 28. С. 252-257.

210. Шишковец Т.А. Справочник социального педагога. М. : ВАКО, 2005. С. 89.

211. Якісна та доступна дошкільна освіта: короткий звіт за результатами публічних консультацій. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/publicconsultation/2020-03-27-zvit-2-doshkilna-pk.pdf>

212. Якиманская И.С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе. Москва : Изд. фирма «Сентябрь», 1996. 95 с. (*Директор школы: Библиотека журнала; Спецвыпуск 2*).

213. Adler Alfred. *What Life Could Mean to You*. 1998, Hazelden Foundation. Center City, Minnesota: Hazelden. 58 p.

214. Berne Eric. Principles of transactional analysis. *Indian J Psychiatry*. 1996 Jul-Sep; 38 (3). pp. 154–159.

215. Brooks E., Murray J. Ready, steady, learn: school readiness and children's voices in English early childhood settings. *Education 3-13*. № 46 (2), 2018. pp. 143-156.

216. Cheung S.K., Kam C.S. Hong Kong pre-service early childhood teachers' attitudes towards parental involvement and the role of their family relationship quality. *Journal of Education for Teaching*. № 45 (4), 2019. pp. 417-433.

217. Raymond B. Cattell. Structured personality-learning theory: A Wholistic Multivariate research approach. *Centennial Psychology Series*. New York: Praeger, 1983. 466 p.

218. Carol Solomon Transactional Analysis Theory: the Basics. *Transactional Analysis Journal* Vol. 33. No. 1. January, 2003. pp. 15–22. URL: https://carolsolomonphd.com/web_pdfs/Transact.pdf

219. Evans K. “Beyond a Logic of Quality: Opening Space for Material-Discursive Practices of ‘Readiness’ in Early Years Education.” *Contemporary Issues in Early Childhood*, 2016. № 17 (1). pp. 65–77. doi:10.1177/1463949115627904.

220. Ginott H.G. *Between parent and children: new solutions to old problems.* New York NY: Macmillan, 1965.
221. Güven Y., Çolak F.G.. Difficulties of Early Childhood Education Teachers' in Mathematics Activities. *Acta Didactica Napocensia*, 2019. № 12 (1). pp. 89-106.
222. Hariawan R., Ulfatin N., AY, M.H., Arifin I. Contributions Management of Parenting and Education Program to Strengthen the Service Three Early Childhood Education Center. *International Education Studies*, 2019. № 12 (2). pp. 100-108.
223. Hustedt J.T., Buell M.J., Hallam R.A., Pinder W.M. While kindergarten has changed, some beliefs stay the same: Kindergarten teachers' beliefs about readiness. *Journal of Research in Childhood Education*, 2018. № 32. pp. 52–66.
224. Hutchings J., Pye K.L., Bywater T., Williams M.E. A feasibility evaluation of the Incredible Years® School Readiness parenting programme. *Psychosocial Intervention*, 2020. № 29 (2). pp. 83-91.
225. Karen A. Pridham *Furthering the Understanding of Parent. Child Relationships: A Nursing Scholarship Review Series. Part 3: Interaction and the Parent. Child Relationship. Assessment and Intervention Studies.* Karen A. Pridham, PhD, RN, FAAN, Kristin F. Lutz, PhD, RN, Lori S. Anderson, PhD, RN, Susan K. Riesch, PhD, RN, FAAN, and Patricia T. Becker, PhD, RN, FAAN. *J Spec Pediatr Nurs*, 2010. Jan. № 15 (1). pp. 33–61. doi: 10.1111/j.1744-6155.2009.00216.x
226. Knowles M.S. *The Modern Practice of Adult Education. From Pedagogy to Andragogy.* Chicago, 1980. pp. 43 – 53.
227. Leonid Orshanskyi, Volodymyr Krasnopolskyi, Iryna Fednova, Lesia Vysochan, Tetiana Novalska, Oksana Ivantsiv. Interactive Teaching Methods as a Change in the Purpose of Modern Education Systematic Reviews in Pharmacy. *A multifaceted review journal in the field of pharmacy*, 2020. № 11(10). pp. 549–555.
228. Margaret Mead, Marta Wolfenstein. *Childhood in contemporary cultures.* Chicago : University of Chicago Press, 1955.

229. Miller M.M., Kehl L.M. Comparing parents' and teachers' rank-ordered importance of early school readiness characteristics. *Early Childhood Education Journal*, 2019. № 47 (4). pp. 445-453.
230. Ng S.S. N. J. Sun, C. Lau, N. Rao. Early Childhood Education in Hong Kong: Progress, Challenges, and Opportunities. *Early Childhood Education in Chinese Societies*. New York, NY :Springer Berlin Heidelberg, 2017. pp. 147–169.
231. Nix R.L., Bierman K.L., Motamedi M., Heinrichs B.S., Gills. Parent engagement in a Head Start home visiting program predicts sustained growth in children's school readiness. *Early childhood research quarterly*, 2018. № 45. pp. 106-114.
232. Pears K.C., Carpenter L., Kim H.K., Peterson E., Fisher P.A. The kids in transition to school program. *Kindergarten transition and readiness*. Springer, Cham, 2018. pp. 283-302.
233. Pekdoğan S., Akgül E. Preschool children's school readiness. *International Education Studies*, 2017. № 10 (1), pp. 144–154.
234. Rogers Carl, Lyon Harold C., Tausch Reinhard. On Becoming an Effective Teacher. *Person-centered Teaching, Psychology, Philosophy, and Dialogues with Carl R. Rogers and Harold Lyon*. London : Routledge, [ISBN 978-0-415-81698-4](https://doi.org/10.1080/00140139.2013.816984), 2013.
235. Saul McLeod. Kolb's Learning Styles and Experiential Learning Cycle, 2017. URL: <https://www.simplypsychology.org/learning-kolb.html>
236. Swayze M., Dexter C. Working memory and school readiness in preschoolers. *Contemporary School Psychology*, 2018. № 22. pp. 313–323.
237. Tsurkan T. Pedagogical education of parents. *Virtus*, 2016. № 5. pp. 171-173.

ДОДАТКИ

Додаток А

Інформація про експериментальні заклади дошкільної освіти та їх діяльність щодо просвітництва та консультування батьків вихованців

1. Комунальний заклад дошкільної освіти «Енергетик» Підгородненської міської ради Дніпровського району <https://energetik1.klasna.com/> (сторінка батьків – батьківський лекторій; сторінка психолога; лікар радить);
2. Комунальний заклад дошкільної освіти «Орлятко» Обухівської селищної ради Дніпровського району <https://sites.google.com/kssh.dp.ua/dnz17orlyatko> (сторінка батьків: батьківський лекторій, консультпункт);
3. Комунальний заклад Горьківський навчально-виховний комплекс «середня загальноосвітня школа 1 – 111 ступенів: дошкільний заклад» http://gorkogo.ucoz.com/index/nas_vikhovujut_i_dogljadajut/0-74 (доктор радить, консультує, інформує; батьківська сторінка: скринька цікавинок для дітей, батьківський лекторій, консультпункт);
4. Комунальний дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) загального розвитку №7 "Івущка" Підгородненської міської ради Дніпропетровська область <https://ivushka-pidgorodne.dnepredu.com/> (сторінка батьків: поради, профілактика захворювань; конультпункт – для батьків, діти яких не відвідують садок; сторінки психолога, соціального педагога, фізінструктора, музкерівника; доктор радить, консультує, інформує);
5. Комунальний заклад Горянівський навчально-виховний комплекс «середня загальноосвітня школа 1 – 111 ступенів: дошкільний заклад» http://goryanivska.ucoz.ua/load/golovna_storinka/141 (сторінка батьків: батьківський лекторій, консультпункт, корисні посилання; сторінка логопеда).
6. Комунальний заклад Підгородненський навчально-виховний комплекс № 4 «середня загальноосвітня школа 1 – 111 ступенів – дошкільний заклад» http://pszsh4.at.ua/index/doshkilnij_pidrozdil/0-120 (сторінка батьків: батьківський лекторій, консультпункт, корисні посилання; сторінка логопеда).
7. Комунальний заклад Дошкільний навчальний заклад – центр розвитку дитини № 35 «Попелюшка» Кам'янської міської ради <https://sdnz35.klasna.com/> (поради фахівців допитливим батькам: поради логопеда, психолога, лікаря, музичного керівника)

Додаток Б

Приклад створення мультфільму за результатами діяльності дошкільнят з використанням ліплення та аплікації

Мета: представлення для батьків як модель інтерактивної взаємодії з дітьми, розвитку прикладних умінь.

Мультфільм ПРИГОДИ В ЛІСІ.wmv

Додаток В

Тексти лекцій для батьків дошкільників, проведених у межах психолого-педагогічного просвітництва в університеті імені Альфреда Нобеля

Психологічне здоров'я та батьківські страхи

(Джерела: Психологічне здоров'я дошкільників / Уклад. Т. І. Прищеп. Х. : Вид. група «Основа», 2010. 239, [1] с. : іл. (Серія «Психологія виховання»); Марковська І. М. Тренінг взаємодії батьків з дітьми. СПб: Изд-во «Речь», 2000. 150 с.)

Однією зі складових здоров'я людини виділяють психологічне здоров'я. Воно є необхідною передумовою повноцінного функціонування і розвитку людини в процесі її життєдіяльності. Таким чином, з одного боку, психологічне здоров'я є умовою адекватного виконання дитиною своїх вікових, соціальних і культурних ролей, з другого боку, забезпечує можливість безперервного розвитку протягом всього життя. Можливість формування правильного ставлення до здоров'я та його збереження залежить від потреб дитини. Батьки та психологи можуть вплинути на формування потреб та їх задоволення, а значить, і на стан і розвиток здоров'я дитини. Це можливо за наявності таких умов, які задовольняють потребу дитини в індивідуальному емоційно-ціннісному супроводі розвитку її особистості, який базується на увазі до дитини, визнанні її потреб, конструктивному спілкуванні, успішності в діяльності, повазі, підтримці, співпраці, активності та самостійності.

Психологічне здоров'я – стан, що характеризує процес і результат нормального розвитку суб'єктивної реальності в межах індивідуального життя; максима психологічного здоров'я є єдність життєздатності та людяності індивіда. «Психологічне здоров'я» характеризує особистість у цілому, перебуває в безпосередньому зв'язку з проявами людського духу і дозволяє виділити власне психологічний аспект проблеми психічного здоров'я. Психологічне здоров'я дитини включає в себе різні компоненти життєдіяльності: стан психічного розвитку дитини, її душевного комфорту; адекватне соціальну поведінку; вміння розуміти себе та інших; більш повна реалізація потенціалу розвитку в різних видах діяльності; вміння робити вибір і нести за нього відповідальність.

Проблема психологічного здоров'я дітей дошкільного є центральною у розробці наукових основ дитячої практичної психології. Безумовно, така реальність, як психологічне здоров'я, вимагає всебічного розгляду і глибокого вивчення як на теоретичному рівні, але і на рівні організації практичної психологічної роботи з дітьми на всіх етапах їх онтогенетичного розвитку.

Основу психологічного здоров'я людини становить нормальний розвиток суб'єктивної реальності в онтогенезі.

Соціальний фактор екології має не тільки не менший вплив на психічний стан окремої людини, ніж біогенний та антропогенний фактори, але часто – більший, оскільки людина є соціальною істотою і майже завжди перебуває у певному соціумі. Члени сім'ї, сусіди, співробітники, пасажери міського транспорту, перехожі є не тільки власне соціумом, але й важливим екологічним фактором, що діє на психіку кожної окремої людини.

За словами психолога Леоніда Каганова до найпоширеніших батьківських страхів належать :

1) страх пізности – мабуть найпоширеніший з страхів. Корінням він іде в ті часи, коли первісні люди жили в печерах, виходити з яких вночі було справою досить небезпечною. Тому наші предки боялися за своїх родичів, коли ті йшли на полювання і до ночі не поверталися.

2) страх поганого. На відміну від страху пізности, в цьому випадку батьки точно знають причину страху. Він можуть боятися, що дитина раптово захворіє, потрапить в погану компанію, стане наркоманом, потрапить в автокатастрофу, її вкрадуть, пограбують і т.д.

3) страх незрозуміло. Батьки є дуже вразливі, завжди з великою увагою ставляться до всього, що з дітьми пов'язано, помічаючи і обдумуючи різні дрібниці. При цьому їх може лякати нова звичка, сучасна музика, прикраси, плакати на стіні або висловлювання і думки дитини. Дуже часто багато батьків наївно дотримуються принципу : ” що не моє – то не правильне” Батьки, які сприймають навколишній світ як ворожий і повний складнощів, прагнуть підготувати свою дитину до «тягот життя». Їх рано починають навчати чомуньбудь (іноземної мови, музиці), досконально готують до вступу в школу, і все це робиться для того, щоб забезпечити майбутнє дитини, дати їй перевагу в боротьбі за життя. Іноді в очікуванні майбутніх труднощів вони не помічають, як завдають шкоди дитині вже зараз.

Як створити дитині свято

(кілька основних правил, дотримуючись і творчо інтерпретуючи які можна створити чудове дитяче свято)

(Джерело: Катерина Єгорушкіна

психолог, казкотерапевт

<http://chudogray.net/node/17>)

1. Слушні день та час.

Бажано обрати вихідний день, вільний від садочка та школи, коли батьки зможуть привести своїх дітей на свято. Якщо, приміром, день народження вашої дитини випадає на літо, коли всі роз'їжджаються по морях та дачах, можна святкувати взимку, скажімо, 3,5 чи 8,5 років. Вечірній час не завжди підходить, адже діти можуть бути вже достатньо втомленими чи перезбудженими. Якщо ви плануєте в той же день робити свято для своїх родичів з нагоди дня народження дитини, то краще дитяче святкування призначити на ранок чи обід, а доросле – на вечір. Що стосується тривалості свята – прислухайтеся до свого досвіду: для малюків-дошколяриків достатньо буде й двох годин (наприклад, до обіднього сну), а старшим дітям – 3-4 години. Намагайтеся не затягувати свято, щоб діти не перевтомилися й не занудьгували. Нехай краще лишиться відчуття незавершеності, тоді діти з більшою охотою прийдуть до вас знову.

2. Кого і як запрошувати?

Якщо дитина вже свідомого віку, неодмінно порадьтеся з нею щодо списку гостей. Не варто запрошувати на власний розсуд, нехай маленький господар долучиться до цього процесу. Запрошуючи дитину, зважайте на спільні інтереси та рівень конфліктності між дітьми. Врахуйте також можливості простору, де ви хочете святкувати (квартира, будинок, галявина тощо) і поставте собі питання: скільки ви зможете розмістити дітей? Не забувайте при цьому, що діти не схильні весь вечір чомно сидіти за святковим столом і обговорювати давні часи – їхньої енергії вистачить, щоб розвалити не одну квартиру! Тож неодмінно звільніть простір для рухливих ігор.

Разом зі своєю дитиною зробіть та підпишіть запрошення – таким чином, ви полегшите собі працю та залучите дитину до підготовки свята (яка, до речі, може бути не менш цікавою та захопливою, ніж саме святкування). У апрошенні вкажіть точну адресу, час початку та орієнтовний час закінчення свята (щоб батьки забрали дитину в указаний час), тематику (наприклад, піратське свято) – щоб дитина-гість налаштувалася і змогла обрати відповідний одяг чи аксесуар.

3. Кількість гостей.

Чим менша дитина, тим менше має бути гостей (приміром, 2 роки дитині – двоє гостей, 5 років – п'ятеро і т.п.). У цьому випадку краще менше, ніж більше, адже дітей 2-3-річного віку може бути непросто організувати, коли їх більше 4-

5 (звісно, якщо ви не маєте особливого педагогічного хисту й не знаєте психологічних особливостей кожного маленького гостя). Для святкування першого року життя дитині цілком достатньо самих лише батьків, братика, сестрички.

4. Техніка безпеки.

Звільніть якомога більше простору для рухливих ігор та приберіть усі предмети, які можуть призвести до травмування дітей або «самотравмування» – тобто вази, дорогі статуетки, сувеніри, вазони з квітами, настільні лампи, праску, декоративні пляшки, делікатну техніку тощо. Позакривайте розетки, приберіть усі ліки, гострі предмети, корм для тварин..., а якщо діти до 3-х років – сховайте дрібні деталі та конструктори, які діти можуть понапихати собі в рота чи в носа. Навіть якщо ваша дитина привчена поводитися чемно з усіма цими предметами, не факт, що інші діти мають таку саму звичку. Бажання всеохопного дослідження чужої квартири може бути непереборним!

5. Пригощання.

Готуйте (або замовляйте) страви з натуральних продуктів, які виключають небезпеку харчових отруєнь та розладів роботи органів травлення. Уникайте важких салатів з майонезом, промислових ковбас, надто жирного та перченого м'яса, тортів і тістечок з маргариновим кремом, дитячого шампанського та лимонадів сумнівних марок. Страви мають бути прості, однак гарно прикрашені: можна вирізати фрукти трояндочками, вигадати цікаві корисні коктейлі, запекти картоплю, вирізану у формі печериць, зробити піцу з веселими мордочками... Діти люблять все незвичне і красиве, небуденне. Зазвичай вони їдять небагато, зате рухаються і п'ють більше, тож підготуйте компоти, домашній лимонад, воду, чай, какао. Надавайте перевагу натуральним солодощам та домашній випічці.

Окрім того, можна влаштувати цікавий майстер-клас з приготування якоїсь страви: піци, печива, коктейлів, фруктового салату, морозива з прикрасами тощо. Діти їстимуть таку страву з величезним задоволенням!

Неодмінно врахуйте наявність алергій чи харчових обмежень у маленьких гостей, аби свято було здоровим і запам'яталося лише позитивом.

6. Тематика свята.

Буває так, що дитина занурена з головою в якусь тему, казку, історію... То чому би це не обіграти? Можна створити піратську вечірку з відповідними костюмами та атрибутами, знайти цікаві «піратські» ігри, конкурси, підготувати призи та запрошення у цьому стилі. Або ж дитина обожнює дельфінів – зробіть торт з фігурками дельфінів, підготуйте мультфільми про цих істот, влаштуйте конкурс на кращий дельфінячий спів, а переможцям подаруйте по красивій

мушлі. Щодо теми свята порадьтеся зі своєю дитиною, або ж (якщо ви впевнені, що вона буде в захваті від вашої ідеї) – можете зробити свято-сюрприз. Якщо дитина буде активно залучена до такої підготовки, то це розвине в ній організаторські здібності, відповідальність, фантазію.

7. Хто допоможе зробити свято незвичайним?

Можна запросити *аніматорів* у яскравих костюмах – вони розважать дітей, доки ви спілкуватиметесь із дорослими гостями чи допикатимете святковий торт. Костюми можуть відповідати обраній вами темі свята.

Окрім того, діти обожають фокуси, тож ви можете запросити веселого *штукаря*, який діставатиме з вух дітей кольорові кульки, з кишень – цукерки, а з капелюха – яблука... Репертуар обговоріть наперед, адже штукаря може продемонструвати фокуси про відрубання частин тіла, які більшості хлопців припадуть до смаку, а от надто вразливі дівчата можуть перелякатися.

Усі діти люблять казки, тож можете запросити й *казкаря*, який захопливо розповість незвичайну історію і продемонструє це за допомогою лялькового театру. Талановитий казкар може на замовлення батьків скласти казку про іменинника та його друзів, що яскравим спогадом назавжди залишиться в душі дитини.

8. Ігри до свята.

Обираючи ігри, варто врахувати кілька моментів. По-перше, ігри мають заохочувати до активності всіх дітей, аби ніхто не почувався зайвим (якщо хтось не хоче грати, призначте його помічником ведучого чи суддею). По-друге, не зловживайте іграми на суперництво, адже не всі діти вміють спокійно програвати (на такий випадок приготуйте заохочувальні призи тим, хто програв). По-третє, чергуйте ігри активні і спокійні, щоб не допустити перезбудження малюків. По-четверте, будьте готові, що не всі запропоновані вами ігри підуть «на ура» – від котрихось із них вам доведеться відмовитися ледве почавши і замінити їх на інші. По-п'яте, всі матеріали до ігор приготуйте заздалегідь, щоб потім не довелось шукати їх по шафах, тумбочках та полицях. І наостанок – не забувайте про сюрпризи, загадки й таємниці! – діти їх обожають.

9. Маленькі секретки, або Що робити, якщо?...

Якщо діти перезбудилися – увімкніть цікаве відео чи мультик, заохотьте до перегляду подачею смачної страви (морозиво, горішки, фрукти, поп-корн).

Якщо дітям нудно – запропонуйте зробити дискотеку під веселу музику, вдягніть смішні маски та атрибути свята.

Якщо діти погано їдять – вигадайте цікаві історії про кожну страву та її походження, приготуйте якусь страву всі гуртом.

Якщо гості спізнюються – підготуйте спокійні ігри, перегляд книжок, фотографій, збирання конструкторів, екскурсію по квартирі від іменинника для тих, хто прийшов раніше чи вчасно. А найцікавішу програму розпочинайте тоді, коли збереться більшість гостей.

Якщо діти не хочуть розходитися по домівках, а батьки не поспішають їх забирати – можете зателефонувати батькам, а дитині дати з собою смачних гостинців.

Якщо...

Звісно, ситуації можуть бути різними і найнепередбачуванішими, та головне – щоб свято було з душею і всі учасники лишилися задоволеними. А от форма свята вже залежить від вас та вашої уяви... Тож згадайте власне дитинство, пофантазуйте, подаруйте дитині відчуття щастя і наповненості від того, що новий рік її життя буде ще цікавішим за попередній!

Святковий стіл у день народження дитини

Найчастіше дитина не бажає обмежитися кількома гостями на своєму святі. Вона хоче запросити на свято всю групу дитячого садка, бо всі діти без виключення – її найкращі друзі.

Святкування дня народження у дитячому садку – вдале рішення, до якого вдаються більшість батьків. По-перше, тут є багато можливостей і простору для дитячих веселощів. По-друге, не треба домовлятися з батьками гостей – свято відбудеться під час перебування дітей у дошкільному закладі.

А яке ж свято без святкового столу? Не секрет, що у дошкільному закладі не дозволяють частувати дітей тортами з кремом, тістечками та солодкими газованими напоями. Як бути?

Частування дітей у дошкільному закладі

Минули ті часи, коли успіх свята визначали багатством наїдків на столі. Страви мають бути смачними і корисними. Діти не повинні страждати від переїдання та розладу шлунку.

У дошкільному навчальному закладі для харчування дітей **заборонено використовувати:**

- м'ясо та яйця водоплавної птиці
- м'ясні обрізки, субпродукти (за виключенням печінки та язика)
- річкову та копчену рибу
- гриби, соуси, перець, майонез
- вироби у фритюрі, зокрема чіпси
- газовані напої, квас, натуральну каву
- морозиво, кремові вироби тощо

У дошкільному закладі на свято для дітей зазвичай готують солодкий стіл. У пункті 1.10 Інструкції з організації харчування дітей у дошкільних навчальних закладах, затвердженій спільним наказом Міністерства освіти і науки України та Міністерства охорони здоров'я України від 17 квітня 2006 р. № 298/227 (далі – Інструкції) зазначено, що для **частування дітей у дні народження**, інші свята можна використовувати спечені у закладі пиріг, пиріжки або принесені батьками фрукти, ягоди, цукерки, печиво промислового виробництва.

З метою запобігання гострим кишковим захворюванням та харчовим отруєнням дітей **суворо забороняється** приносити у дошкільний навчальний заклад кремові вироби (торти, тістечка), морозиво, напої, зокрема солодкі газовані тощо. Готуючи святковий стіл для дітей, варто віддавати перевагу печиву чи коржикам без крему, ягодам та фруктам. Утім треба пам'ятати, що продукти промислового виробництва – цукерки, зефір, мармелад, соки тощо – відповідно до пункту 4.4 Інструкції можна використовувати лише тоді, якщо вони мають **супровідні документи, що підтверджують їх походження, безпечність і якість**, відповідність вимогам державних стандартів. Супровідні документи мають засвідчувати гатунок, категорію, дату виготовлення на підприємстві, термін реалізації, умови зберігання (для продуктів, які швидко псуються, термін реалізації і час виготовлення позначаються у годинах).

У дошкільних навчальних закладах **забороняється використовувати** продукти, що містять синтетичні барвники, ароматизатори, підсолоджувачі, підсилювачі смаку, консерванти.
(Згідно з пунктом 4.7. Інструкції)

Оскільки діти забезпечуються повноцінним харчуванням у дошкільному закладі, **не варто перевантажувати їх солодкими наїдками**. Доречними будуть «нейтральні» фрукти, що зазвичай не викликають алергію: яблука, банани, виноград тощо. Їх можна нарізати шматочками, нанизати на «шпажки» і гарно викласти на блюда. Зазвичай головним пунктом святкового меню до дня народження є торт зі свічками. Проте у дошкільному закладі **торт слід замінити короваєм або пирогом**. А свічки не потрібно встромляти прямо у пиріг – це не гігієнічно. Їх варто розмістити на спеціальних пластмасових підставках у центрі пирога або по краях.

Поєднуємо святкування з вихованням

Сервіруючи стіл для дошкільників, пам'ятайте, що організація дитячого свята має і виховне значення. Відповідно до пункту 1.7. Інструкції, починаючи з раннього віку дітей необхідно приділяти увагу вихованню у них **культурно-гігієнічних навичок** під час вживання їжі. З двохрічного віку дітей привчають

користуватися серветкою. На четвертому році вчать користуватися виделкою, на п'ятому – негострим ножем. За накритим столом діти вчаться правильно сидіти, вміло користуватися столовими приборами, бути ввічливими зі своїми друзями. Малюки проводять за святковим столом мінімум часу, надаючи перевагу іграм та розвагам. Тому, окрім святкового столу, варто поміркувати і над розважальною програмою. Взагалі, непроста й копітка це справа – святкування дня народження дитини. Але воно того варте...

Правило № 1: Свято - це не їжа. А їжа це не свято. Особливо, для дитини, особливо, для маленької. У святкові дні: день народження, Новий рік та інші великі релігійні свята зазвичай вистачає інших вражень: святкові забави, подарунки, гості.

До трьох років педіатри взагалі не рекомендують порушувати звичний режим харчування, після трьох до цього питання варто підходити з великою обережністю. Свято не той час, щоб вводити нові продукти, до того ж більшість наших «улюблених» страв перебувають у немилості у дієтологів: всі салати з майонезом, солоне, гостре, смажене, всі продукти, що містять барвники та консерванти (ковбаса, шинка, крабові палички, гриби, газована вода), – все це дітям до семи років їсти категорично не рекомендується. З традиційного меню можна трохи спробувати солоної риби, ікри чи в'яленого м'яса. **Чому шкідливо?** Оселедець під шубою – дітям не рекомендуються салати і страви, що складаються більш ніж з 3-х видів продуктів, до того ж дієтологи ні в якому вигляді не визнають майонез. (Під цю же заборону потрапляє «Олів'є», «Мімоза», «Буряк з часником» та інші шедеври домашньої кулінарії). Торти – дріжджове тісто і кондитерський жир (крем) - важко перетравлюються і засвоюються, до того ж в трояндочки і пелюсточки нерідко додають різноманітні барвники та загусники. Ікра – всупереч поширеному міфу ікра (навіть чорна) зовсім не така корисна, як прийнято думати. Так в ній, дійсно, є білок, залізо і каротин, але все це куди простіше і корисніше можна отримати іншим шляхом. Ікра ж для дитини дуже солена, і тому – це шкідливий продукт. Так що «трохи» скоштувати можна, а їсти ложками вкрай не рекомендується.

Правило № 2: Чим легше, тим краще. Святковий стіл повинен бути легким і не дуже різноманітним. Вміст жиру в продуктах у середньому не повинен перевищувати 10-20% (таким чином, виключається свинина, баранина, жирні сорти риби, «елітні» сири). Не варто так само зловживати «бадьорими» продуктами такими, як чай, шоколад і ні в якому разі не потрібно пропонувати дитині алкоголь. Після величезної кількості вражень дитині і так буває нелегко заснути, не варто цей процес ускладнювати ще більше.

А ось продукти, які дітям їсти можна і потрібно (в тому числі і в свято):

– Сир і страви з сиру – у святковому варіанті це може бути гарно прикрашена запіканка, чізкейк, сирний пиріг або просто сир з ягодами і фруктами.

– Омлет – тільки на перший погляд здається зовсім не новорічною стравою. Якщо до яєць додати овочі та зелень, може вийти щось досить цікаве.

– Салати: зі свіжих овочів (помідори, огірки, морква, капуста), заправлені олією. Цікаво прикрасити салати можна за допомогою яєць і помідорів.

– Тушковані овочі – і це зовсім не означає буденне «рагу». Овочі можна запекти в горщику, зробити з них запіканку, або просто гарний різнобарвний гарнір. До речі, взимку дієтологи рекомендують використовувати заморожені овочі, ягоди і фрукти.

– Фрукти – ось їх можна і потрібно їсти. Фрукти гарні, корисні і легкі. Щоправда, і тут варто дотримуватися заходів безпеки: не варто захоплюватися «екзотикою» (різноманітними манго, папая, маракуйя, особливо, якщо дитина не пробувала їх раніше) і потрібно уважно поставитися до алергенних апельсинів і мандаринів. Зате до наших послуг яблука, банани, груші, ягоди. Фрукти можна запікати з медом та горіхами, можна зробити фруктовий салат з йогуртом.

Правило № 3: Звичайне може бути святковим.

Не обов'язково проводити години за плитою, готуючи холодець або голубці, займіться прикрасою столу. Святкова скатертина, гарні серветки, скляні келихи ... Та й до оформлення страв можна підійти творчо.

Правило № 4: Все добре в міру.

Одна з головних небезпек святкового бенкету – переїдання. Навіть якщо всі продукти будуть хороші і корисні, але дитина просто дуже багато з'їсть: ранок після свята може бути важким. Насправді, в більшості випадків діти здатні самі регулювати процес насичення їжею. Головне, що потрібно від дорослих не заважати. Не потрібно:

- Проводити за столом багато часу. Поїли і пішли грати, спати, дивитися мультики. Трохи пізніше можна окремо попити сік з солодощами.

- Пропонувати занадто багато різних страв: спочатку закуски, потім гаряче, потім солодощі - це занадто багато.

- Умовляти дитину «з'їсти ще шматочок» або спробувати «он той салатик». Нехай їсть стільки, скільки схоче.

Як запобігти харчовим отруєнням

Щоб запобігти інфекційним захворюванням та харчовим отруєнням, дотримуйтеся таких простих правил:

- Ретельно мийте усі овочі і фрукти перед тим, як подавати до столу сирими.

- Прищеплюйте дитині любов до чистоти. Привчайте її мити руки з милом перед вживанням їжі, після відвідування туалету, повернення з прогулянки.

- Мийте руки з милом перед приготуванням їжі.

- Не зберігайте разом продукти, що їдять сирими, і ті, що підлягають кулінарній обробці.

- Ніколи не кладіть бутерброди, пиріжки, сир, ковбасу, печиво у пакет, де побували овочі, фрукти, ягоди чи яйця, навіть якщо цей пакет здається абсолютно чистим.

- Дбайте про те, щоб їжа для дитини була щойно приготованою, свіжою. Не готуйте їжу «із запасом».

- Не купуйте продукти, якщо не впевнені у їхній якості, з простроченими термінами зберігання, пошкодженою упаковкою. Дотримуйтесь умов та строків зберігання продукту, зазначених на його упаковці.

- Не купуйте продукти харчування на стихійних базарах. Ви маєте право вимагати у продавця документи, що підтверджують якість та безпеку продуктів.

- Не вживайте незнайомі гриби, ягоди, трави. Смертельно небезпечними можуть бути старі або зіпсовані гриби. Не готуйте страви з грибів дітям.

- Не беріть у дорогу продукти, що швидко псуються (ковбасні, молочні, кулінарні, кондитерські вироби або інші продукти, які потребують зберігання у холоді).

- Не використовуйте для пиття, приготування їжі та миття посуду воду з річок, озер, незнайомих підземних джерел тощо.

Музично-естетичне виховання дитини

Музичне виховання – частина естетичного виховання дитини. Естетичне виховання проходить через ознайомлення дітей з різними видами мистецтва (музика, образотворче мистецтво, театр, хореографія, література, фольклор). Музика розвиває музичну культуру і формує позитивні якості особистості. Музика в більшій ступені, ніж інший вид мистецтва доступний дитині.

Як це прекрасно-знайомити дітей з музикою. Діти дуже люблять слухати. Треба більше і більше співати дітям без музичного супроводу, щоб вони не тільки слухали, але й розуміли, про що ця пісня, вслухувались в звучання слів та словосполучень.

Музика, як і художнє слово чи картина, повинна стати для дітей способом вираження почуттів, настрою. Слухання музики розвиває інтерес до неї, любов, розширює кругозір, підвищує музичне сприйняття. Музика для слухання буває вокального і інструментально. Це можуть бути пісні виконані батьками, чи музичні твори у грамзапису, аудіо та відео записи. Для кращого запам'ятовування пісні чи музичного твору, можна асоціювати його з тим, що бачить дитина навкруг себе. Намалювати те, про що вона чула. Дуже гарно запам'ятовують діти пісні з мультфільмів, тому, що вони сприймають пісню образно, відносно того чи іншого героя. Батьки повинні вчити дитину любити пісню, насамперед народну пісню, тому що народна пісня має художньо-виховну цінність.

Для розвитку ритмічного сприйняття треба користуватись музичними інструментами. Але в домашніх умовах це можуть бути такі предмети: ложки, палички, камінці, капронові пляшечки чи коробочки, які наповнюють крупною, горохом, квасолею. І граючи на такому інструменті, дитина покращує виконання пісні і одержує велике задоволення.

Для розвитку танцювальних навичок – потрібно якомога більше розвивати у дитини потребу в рухах. Давати можливість розвивати танцювальну творчість, щоб дитина одержувала максимум задоволення.

Якщо музика викликатиме у вашої дитини позитивні емоції, вона сприйматиме навколишній світ гармонійно і оптимально.

У даному розділі наведені деякі поради для батьків щодо музично-естетичного виховання.

1. Як починати слухати музику з дитиною

Шановні батьки! Якщо Ви хочете, щоб серце Вашої дитини прагнуло до Добра, Краси, Людяності, спробуйте навчити її любити і розуміти музику! Вчить її, навчайтеся разом з нею! Фахівці з різних галузей дошкільної психології, педагогіки мистецтва радять починати займатися музикою вагітним мамам ще у період вагітності, а продовжувати зразу від народження дитини для формування гармонійної особистості засобами музики. Музичне мистецтво є джерелом духовності, засобом активізації всіх творчих здібностей дитини, звичайно за умов систематичних занять і не лише у дошкільних навчальних закладах, а і

дома. Прихильники раннього виховання мистецтво рекомендують батькам не втратити можливість формування гарного смаку у малюків, розуміння ними характеру та образності музики, величезного естетичного впливу на всю психіку дитини, її позитивний та гарний настрій.

Обов'язковою умовою для формування естетичного музичного смаку має бути сформована родинна фонотека. До неї мають входити: записи класичної музики на фоні звуків природи – шуму струмка, моря, звуків лесу, спів пташок, пісні з улюблених мультфільмів, казки, колискові, український дитячий фольклор. Слухаючи музику разом з дитиною, ви переконаєтеся що зникає стурбованість дитини, її тривога, вона заспокоюється і розслаблюється.

У віці від першого року до трьох років у дітей починають проявлятися музичні здібності: емоційна чуйність, музичний слух, почуття ритму. На другому році життя діти можуть слухати невеликі музичні твори і не просто радіти, а й виражати свій емоційний стан – бадьорий, задерикуватий при слуханні пісні «Конячка» О. Тимчивої, спокійний, доброзичливий при слуханні пісні «Кішка» О. Александрова. У процесі формування музичного сприйняття перед фахівцями і батьками стоїть завдання привчати дітей прислухатися до мелодії, слів пісні й упізнавати її при повторному прослуховуванні.

Особливо важливою ланкою є формування музично-сенсорних здібностей у дітей раннього дошкільного віку є музичне переживання. В основі розвитку їхніх музично – сенсорних здібностей лежить слухання, розрізнення, відтворення чотирьох основних властивостей звуку – висоти, тривалості, тембру, сили. Розвиваючи музичний слух дитини слід впроваджувати включені музично – дидактичні ігри з певним змістом і правилами. В основі їх лежать навчальні завдання, спрямовані на освоєння різних властивостей музичного звуку. Дітям на другому році життя слід запропонувати дитячі інструменти та іграшки, з якими вони можуть пограти і потім угадати, який інструмент звучить, порівняти тихе й гучне звучання. Для дітей на 3 році життя музично – дидактичні ігри дещо ускладнюють. Ставиться завдання не лише розрізнати контрастні звучання, а й відтворювати їх. Наприклад, у грі «Чий будиночок?» дитині пропонується показати, як нявкає кішка (низький звук) або кошеня (високий звук). Вправи розвиваються залежно від поставленого дидактичного завдання й від психофізичних можливостей кожної дитини. Нерідко в дітей із церебральним паралічем характерні розлади емоційно-вольової збудливості, дратівливості, руховому розгальмуванню, в інших – у вигляді загальмованості, сором'язливості. Тому завдання підбираються індивідуально. Важливим елементом дітей першого – третього років із є виразне виконання музичного твору мамою, бабусею, татом. Разом з тим, при роботі з такими дітьми необхідні наочні прийоми, що залучають дитини до музики – показ іграшки. Дітям приємно слухати музику й дивитися на іграшку, про яку співається в пісні. Зорове сприймання образу сприяє розумінню змісту виконуваної пісні, її запам'ятовуванню. З цією метою застосовуються й персонажі лялькового театру, за допомогою яких інсценується зміст того або іншого твору.

Більш різноманітний музичний репертуар для дітей дошкільного віку допомагає зацікавити дитину музикою, викликати й підтримати її радісне хвилювання. У цьому віці зберігає своє значення використання іграшки як засобу, що викликає інтерес до виконуваних творів. Засвоєнню музики допомагають короткі пояснення, які виділяють найяскравіші художні засоби.

Музика сприяє активізації пізнавальної й розумової діяльності. Діти багато про що дізнаються, уважно слухаючи музику.

Але найголовніше – це «школа почуттів», що формується завдяки особливій властивості музики: викликати співпереживання слухачів.

Виховуючи маля, розвиваючи здібності, збагачуючи духовно, знайомлячи і зі складнішими творами, ви відкриваєте перед ними ще один шлях збагачення їхнього музичного досвіду.

Можливо, декілька порад фахівців музичного мистецтва допоможуть Вам і Вашої дитині увійти в великий та чудовий світ музики.

1. Пам'ятайте про те, що любий музичний твір треба слухати уважно. Головне, безумовно, бажати слухати! Треба дуже постаратися уважно слідкувати за тим, що діється у музиці, від початку до кінця, нічого не пропускати. Музика завжди віддячить слухача, даруючи нові почуття, новий настрій, мабуть такий, якого ніколи не було.

2. Починати слухання треба з маленьких творів.

Це може бути вокальна музика (музика для голосу), або інструментальна (яка виконується на різних інструментах). Прислухайтесь до звуків, постарайтеся почути і розрізнити динамічні відтінки музичної мови, з'ясувати чи роблять вони виразним виконання музичного твору.

3. Безумовно, слухати вокальну музику легко, текст завжди підкаже, що хотів сказати композитор, якими думками поділитися.

4. В інструментальній музиці слів немає, але від цього вона не стає менш цікавішою. Слухайте з дітьми твори П. Чайковського, С. Прокоф'єва, Р. Шумана, В. Моцарта, О. Гречанінова та сучасних композиторів.

5. Час від часу необхідно повертатися до прослуховування вже знайомих творів.

6. Постарайтеся зробити слухання музики систематичними, відводьте для цього певний час.

7. Дуже корисно слухати одні й ті ж самі твори у виконанні різних солістів та колективів.

2. Як правильно слухати класичну музику з дітьми

Всі знають, що класичну музику треба слухати в цілковитій тиші.

Спочатку, обрану музичну п'єсу треба дати дитині «програти». Хай він підіграє у такт мелодії на будь-якому імпровізованому інструменті. Запитайте його, що він відчуває коли слухає музику. Запропонуйте дитині затанцювати свою фантазію під цю мелодію.

Тепер, коли дитина «відчула» мелодію тілом, знайшла її у собі за допомогою фантазії та емоцій, можна розповісти дитині, як слухають музику у концертних залах. Малюк за вашим проханням посидить тихенько, а ви запропонуйте йому пограти у «відгадайку».

Попросіть його назвати знайому йому мелодію серед незнайомих уривків. Побачите, як він зрадіє, коли почує «свою».

Тепер він готовий до прослуховування музики. Це стане для нього справжнім задоволенням, та з кожним новим прослуховуванням буде зв'язана купа позитивних емоцій.

Любіть свою дитину, приділяйте їй як можна більше часу, і тоді вона дійсно стане різнобічно розвиненою людиною.

3. Як прищепити дитині любов до слухання музики

Музика в житті дитини спочатку лише фон, на який не звертають уваги. Адже дорослі вже і не пам'ятають особливості дитячого сприйняття музики, яке полягає в тому, що маленькі дітки музику ніби не чують – вони не реагують на неї, можуть спокійно займатися своїми справами: малювати, гратися. Звичайно, навіть таке пасивне слухання музики залишається у підсвідомості дитини. Але дитині можна допомогти почути музику, щоб її сприйняття було змістовним і обміркованим.

Найпростіший спосіб – це потанцювати або помарширувати під ритмічну музику, разом з сестричкою, або з улюбленою іграшкою!

Другий спосіб – це зацікавити дитину. Для прикладу можна провести гру «На що схожа музика?» Тоді дитина спробує вгадати, що вона почула в мелодії: шум дощу, шелест листя, спів пташок. Для цієї гри підійдуть такі програмові твори: «Пори року» П. Чайковського та Вівальді. П'єси, які не мають певного сюжету, по – своєму корисні тим, що з часом дитина зможе вигадати до неї свою історію, і навіть намалювати до неї малюнок. Улюблена музика може стати чудовим обрамленням дня, супроводжувати сон дитини, слугувати фоном для занять. Але дуже важливо не «перевантажити» дитину музикою, не втомити дитину. Музика повинна приносити задоволення, а не перетворюватися на докучливий гамір.

Поступово дитина звикає до життя під музику, що звучить ніжно, мелодійно, якісно. Дитина починає розрізняти відтінки та окрасу мелодії, її світ збагачується, а почуття – стають виразніші. З часом, коли дитина навчиться з задоволенням слухати музику, більш ніж 30 хв., можна влаштовувати домашній концерт: відкласти всі справи, гарно вдягтися, створити атмосферу справжнього свята. Самі «активні слухачі», років в 5 – 6 вперше потрапляють на справжні концерти. Але багатьом діткам до вподоби музикування в домашніх умовах. В решті – решті, де, як не вдома ми можемо сміливо пострибати на дивані чи потанцювати під улюблену пісню!

Звичайно, було б дуже чудово, якби у вашому домі була можливість слухати живу музику(ф-но, скрипка, гітара). Деякі інструменти, найпростіші, може залюбки освоїти ваша дитина(сопілка, барабан, металофон) До речі, один з самих

казкових звуків можна відтворити за допомогою гітари та жменьки рисової крупи. Якщо повільно висипати рисову крупу на струни лежачої гітари, вона створить тихий і надзвичайно казковий дзвін! Вашій дитині сподобається! Музикуйте і експериментуйте!

4. Співайте діткам перед сном

Вплив колискової пісні на музичний розвиток дитини

«Котику сіренький...» Скільки теплих і ласкавих слів знаходить матуся, заспокоюючи свою дитинку. Скільки любові і ніжності у колискових піснях!! Малюк, ще не вмюючи розмовляти, не розуміючи жодного слова, почувши колискову одразу заспокоюється, затихає, засипає! Саме колискові пісні вважаються першими в житті вашого малюка, вони сприймаються з магичною силою, тому що співає їх найрідніша в світі людина – матуся!

Ритм колискових зазвичай відповідає серцебиттю, ритму дихання матері і малюка, відіграє важливу роль у духовному розвитку дитини. Саме завдяки колисковим, дитина отримує перші уявлення про навколишній світ: тварин, пташок, оточуючі предмети.

Котику сіренький,
Котику біленький,
Котку волохатий,
Не ходи по хаті,
Дитя буде спати,
Котик воркотати,
Ой на kota воркота,
На дитину дрімота!

Коли дитина підростає, їй співають колискові казкового змісту, в текстах яких вирішуються психологічні питання. В багатьох колискових піснях перед дитиною розвертається перспектива про його майбутню самостійність. Таким чином, колискові дають дитині уявлення про навколишній світ, знайомить з головними принципами побудови світу.

Але найголовніше в колискових – це материнська ніжність, любов, що надає впевненості кожній дитині. Пісні показують, що життя прекрасне, але в теперішній нелегкий час, почуття захищеності для дитини дуже важливе, адже наш світ складний і непередбачуваний!

Дуже важливе і саме спілкування матері і дитини! Чудово, якщо у вашій сім'ї зберігаються традиції, як спів колискових, читання казок перед сном, задушевні розмови про головне! А сон, як відомо, дається людині не тільки для відпочинку, а й для глибокої обробки тої інформації, яку отримала ваша дитина на протязі дня. Довірливі відносини, які виникають в моменти такого спілкування, відіграють важливу роль для дитини не тільки ясельного віку, а й надалі, коли дитина дорослішає! І навіть тоді, коли ваша дитина подорослішає, вона буде знати, що у нього є та людина, яка його завжди вислухає, зрозуміє, підтримає, з якою так приємно спілкуватися просто покласти голівку на плече.

Співайте діткам! Не соромтесь! Адже саме ви – найкращий співак і приклад для своєї дитини!

Рученьки, ніженьки,
Лагідні очі!
Спокійної ночі!
Скінчилася гра!
Рученьки, ніженьки,
Спокійної ночі!
Спати пора!

5. Батьки – перші вчителі музичного мистецтва для своїх дітей

Один з компонентів музичного слуху – вміння чисто, без фальші співати! Багато факторів залежить від того, чи співуча мама у дитини! Річ у тому, що слух розвивається одночасно з голосом! Якщо мама не співає разом з дитиною, то вона не навчиться цьому самостійно! Наспівуючи з матусею простеньку пісеньку, малюк інстинктивно прислуховується до маминого голосу: а чи співаю я так, як мамочка? Спочатку дитина інтонує, попадає в дві ноти, потім в три і т.д. В такі моменти дитина запам'ятовує, як працює голосовий апарат, як вірно дихати. Інколи дитина не співає, тому що не розуміє як потрібно брати дихання. Спів, для дитини, важка праця! Саме тому, важливо співати разом з вашою дитиною, адже під CD – програвач правильно володіти своїм голосовим апаратом не навчишся! Для спільного музикування потрібно правильно підбирати пісні, характерні віковим особливостям дитини. Так, трьохрічному малюку «дорослі» пісні не підійдуть, важкуваті для сприйняття та виконання! Для початку слід вибирати коротенькі поспівки, поки дитина не навчиться виконувати їх чисто (наприклад:

Скаче жабка по доріжці, витягнувши свої ніжки;
Я маленьке слоненя, люблю гратися щодня;
Диби – диби – диби – ди)

Не слід забувати про те, що було б просто чудово пританцьовувати чи акомпанувати на справжніх чи саморобних інструментах: кубики, дерев'яні палички, пляшки з сипучими крупами) Таким чином ритмічні рухи дають відчуття такту. Музикуйте, танцюйте, співайте з вашими дітками, адже саме ви стаєте основним прикладом наслідування для своїх дітей.

6. Обережно: захворювання дитячих голосових зв'язок

В дитячому садочку, дома, чи на дитячих святах (днях народження), на вулиці дуже часто просять дітей голосно відповідати, читати вірші, співати, щоб всім було чути! Але багато батьків та педагогів не розуміють, що потрібно запобігти щонайменшому перегріванню голосових зв'язок дітей, слідкувати, щоб режим дитячої розмови був помірним, заборонити дітям надто голосно викрикувати! Як скоріше заспокоїти дитину, коли вона плаче, або кричить.

Голосовий апарат – це частина нашого організму і за його станом необхідно стежити. Тому треба дотримуватися правил його гігієни та охорони, а саме: уникати крику, тривалого мовленнєвого апарату; не співати під час хвороби; не співати на вулиці у холодну пору року;

обмежувати вживання гострих, солоних, занадто холодних та гарячих страв, категорично заборонити дітям вживання газових напоїв дітям дошкільного віку.

На голосову функцію дуже впливає хвилювання. Через те, батьки та педагоги повинні подбати про створення позитивного, психологічного клімату у сім'ї та колективі!

Поради батькам

- Разом з дитиною слухайте музику (у «живому» виконанні, у записах, радіо- та телепередачі);
- Змалечку співайте колискові, розважальні пісні, розігруйте забавляночки;
- Наспівуйте дитині танцювальні мелодії, заохочуйте дитячу танцювальну ініціативу;
- Спільно музикуйте і співайте із застосуванням іграшкових і справжніх музичних інструментів та оригінальних пристосувань (кришки від посуду, ложки тощо);
- Підтримуйте дитячу ініціативу у створенні музично-ігрових ситуацій (гра в музичне заняття, концерт, театр тощо);
- Діліться з дітьми власними вміннями і талантами (улюблені пісні тата і мами, бабусі і дідуся);
- Створюйте мистецьке середовище вдома шляхом придбання дитячих музичних іграшок-інструментів (брязкалець, дзвоників, сопілки, барабана, бубна тощо), збирання музичної фонотеки для слухання й танцювально-ігрової діяльності, музично- ілюстровані казки, дитячі пісні, класична музика, сучасна естрадна музика тощо) та відеотеки;
- Відвідуйте професійний театр разом з дитиною, обмінюйтеся враженнями;
- Беріть активну участь у музично-театралізованих святах, що проводяться в дошкільному закладі;
- Поєднуйте у сімейному побуті музичну діяльність дитини з іншими видами творчої діяльності.

Лекції від ортопеда про профілактику плоскостопості

Плоскостопість у дітей - причини, профілактика й методи лікування

Ми звикли вважати плоскостопість «неважливою» – і дарма: сплющення зводу стопи здатно негативно вплинути практично на весь опорно-руховий апарат і не тільки. Про підступництво «пласкої» хвороби й способах боротьби з нею ми поговоримо. Плоскостопість у дітей: причини, профілактика й методи лікування – тема нашої консультації.

Її величність стопи

Здорову стопу називають заставою здоров'я всього організму. Її унікальна «архітектура», що складається з 26 кісточок, 33 суглобів, 107 зв'язок й 19 м'язів, викликає замилювання: усе продумано й перелічене самою природою – з обліком майбутніх нежартівливих навантажень і запасом міцності на десятиліття (до речі, зводи стопи відомі «трудівники» – на другому місці після головного «мотора» організму, серця). На жаль, все це справедливо тільки для здорового органу – плоска стопа, як спущене колесо автомобіля, не здатна виконувати свої функції повною мірою. Плоскостопість повністю виліковується тільки в дитячому віці, тому так важлива увага батьків до формування стопи маляти. Скарги дитини на хворобливість ніжок після фізичних навантажень, вечірня набряклість стіп, їхній ріст «завширшки» (коли вони як би розплющуються), швидка й неправильна зношуваність взуття (каблуки стоптаны із внутрішньої сторони) – достатній привід для занепокоєння. Особливо, якщо маля входить у групу ризику (мають уроджену недостатність сполучної тканини, надлишкова вага, перехворів у дитинстві рахітом або дисплазиею тазостегнових суглобів).

Ортопеди відзначають – часто причиною захворювання стають батьківські помилки, а саме:

* Покупка дитині «неправильного» взуття (без задника, з вузьким носком). У тому числі ношеного, що розподіляє навантаження на стопу нерівномірно.

* Огріхи в харчуванні: для нормального формування сполучної тканини необхідно достатня кількість кальцію й фосфору

* Дефіцит фізичних навантажень, що забезпечують розвиток м'язів і зв'язок. Особливо важливо гуляти пішки, босоніж по різнофактурним поверхням: камушкам, піску, траві

Як правило, лікарі діагностують плоскостопість за допомогою оцінки відбитка стопи, отриманої плантографом (пристроєм, що складається з дерев'яної рамки, на яку натягнуте змочене штемпельною фарбою полотно з підкладеним під нього листом чистого паперу).

Корисні вправи

• З положення стоячи: пройдіться на носочках, потім – на п'ятах, на зовнішньому зводі стопи

• З положення сидячи: з напругою тягніть носки на себе, виконуйте кругові рухи стопами; захоплюйте й піднімайте пальцями ніг дрібні предмети; катайте стопами маленький мячик.

• Важливо приділяти гімнастиці не менш 10 хвилин щодня.

Непотрібне придбання

На жаль, нерідко дитяча проблема (по статистиці, в 65% школярів – плоскостопість) перебирається прямо в доросле життя. Виникнення варикоза, «шишок» на стопах, п'яткових шпор, артроза суглобів і навіть завзяті головні болі неясної етіології – на її совісті. Уроджена плоскостопість зустрічається рідко (в 396 випадків), інша справа – придбане. Залежно від того, який зі зводів стопи сплющений, плоскостопість буває двох видів: поперечна й поздовжна. Більше «популярна» поздовжна: травматична (виникла внаслідок переломів костей стопи або голенистопа), рахітична (що сформувалася через надлишкову еластичність зв'язок й ослаблення м'язів стопи) і статична (через перевантаження при значному збільшенні маси тіла). У групу ризику входять представники «стоячих» професій (перукарі, продавці, учителі), а також аматорки модного взуття (на каблуках, з вузьким носком – нога при цьому опирається тільки на голівки плюсневих костей, виникає деформація пальців). Не дивно, що жінки страждають плоскостопістю в чотири рази частіше чоловіків! У дорослих розвиток хвороби можна лише пригальмувати.

Корекція припускає:

Ножні ванночки з морською сіллю, настоєм ромашки або хвойним екстрактом – вони знімають утому ніг

Масаж стіп: пройдіться від п'яти до пальців по внутрішньому краї стопи, із зусиллям розімніть «ледачі» м'язи. Купіть масажний килимок – його зручно використовувати, наприклад, під час чищення зубів або вмивання

Босі прогулянки по нерівній поверхні, за містом (на пляжі, у лісі), але не вдома, по паркеті, що не дає м'язам стопи додаткового навантаження

Вибір правильного взуття: каблук не вище 4 см (плоске взуття й шпильки – табу), широкий носок, що забезпечує вільне розташування пальців, твердий задник, що добре фіксує п'яти

Устілки-супінатори

Ці «чарівні вкладиші» – з еластичного матеріалу, виконують функції амортизатора. Сьогодні вони виготовляються практично для будь-якого виду взуття (у тому числі по індивідуальному зліпку стопи).

Плюси супінаторів:

- Підвищують стійкість при ходьбі.
- Коректують деформації стопи
- Поліпшують кровообіг стіп, зміцнюють зводи
- Розвантажують хворобливі ділянки стопи й обмежують її надлишкову рухливість
- Зменшують навантаження на хребет, тазостегнові, колінні й гомілковостопні суглоби
- Ефект від «правильної» устілки помітний відразу – ноги менше утомлюються, поліпшується загальне самопочуття. Лікарі радять носити супінатор регулярно, у всіх видах взуття

Особливості малят

У ранньому віці діагноз «плоскостопість» не ставлять – вважається, що кісткова, сухожильна й м'язова системи ще перебувають у стадії формування.

Потім уважно вивчити слід. У нормі по внутрішньому краю стопа не стикається з опорою й утворює виїмку, яка займає більше половини стопи. Якщо ж виїмки немає або вона слабо виражена – не порядок.

Яким повинно бути взуття для дітей?

Дитяча стопа, в порівнянні зі стопою дорослої людини, має ряд морфологічних особливостей. Вона ширша в передній частині і звужена в п'яткової. У дітей дошкільного віку на підошві сильно розвинена підшкірна клітковина, що заповнює склепіння стопи, що нерідко призводить до діагностичних помилок. При цьому діти часто скаржаться на швидку стомлюваність, головний біль і біль в гомілці і стопі. У них також порушується хода. Форма стопи впливає також і на стан постави і хребта дитини. Стопа визначається розташуванням особливих рефлексогенних зон на підошовній поверхні, що забезпечують зв'язок стопи з різними системами організму (серцево-судинної, дихальної та ін.).

Таким чином, стопа, завдяки унікальній будовою і важливих функцій, впливає на весь організм.

Яким ж має бути взуття для дошкільника?

Взуття має відповідати формі і розміру стопи. Підошва повинна бути гнучкою, не повинна бути високою і не дуже м'якою. Важливим елементом взуття для дошкільнят є каблук, висота якого не повинна перевищувати 5-10 мм.

У профілактиці деформації стопи особливе значення має наявність фіксованого задника, який дозволяє міцно утримувати п'яткову кістку і запобігає її відхилення назовні. Взуття має забезпечувати міцну фіксацію в носовій частині. Міцна фіксація стопи у взутті забезпечується також відповідними кріпленнями. Велике значення для попередження деформації стопи мають гартують процедури, в тому числі використання гідромасажних ванн, а також використання тренажерів для стоп.

Одяг для дитини в різні сезони

У спекотну погоду необхідно носити одяг з бавовняної тканини, яка забезпечує швидку віддачу тепла і оберігає від перегрівання. Влітку в теплу сонячну погоду діти можуть ходити в легких одношарових костюмчиках без рукавів або сарафанчиках, на голові повинна бути панамка зі світлої тканини або шапочка з козирком для захисту від сонця.

Навесні і восени в дощову погоду верхній одяг має бути з непромокального матеріалу з підстібками, що володіє хорошими теплозахисними властивостями. Дуже зручні куртки або комбінезони на синтепоною підкладці: вони легкі, досить теплі і, що важливо, легко стираються і швидко сохнуть. Кількість шарів одягу між білизною і курткою залежить від температури повітря.

Якщо на вулиці холодно, замість однієї товстої теплою речі краще надіти дві легкі й менш теплі. Між шарами одягу створюється повітряний прошарок, що сприяє збереженню тепла. Більш тонкі речі не утрудняють руху і менше важать, що для дитини дуже важливо.

Верхній зимовий одяг захищає дітей від холоду, вітру та вологи, тому повинна складатися не менше ніж з двох шарів: нижнього – теплозахисного і

верхнього – вітрозахисного, що оберігає від проникнення під одяг зовнішнього повітря. Конструкція зимового одягу повинна забезпечувати велику герметичність, що виключає надходження холодного повітря через застібки, комір, рукави.

Крій одягу має велике значення для профілактики переохолодження. Комплект з куртки і напівкомбінезона (утеплені брюки з грудкою і спинкою на лямках) найбільш зручний. Куртки при активних рухах дитини (нахилах, підйомах рук вгору) піднімається, оголюючи поперек, а спинка напівкомбінезона її прикриває. Цельнокроєний комбінезон не підходить для прогулянок дітей дошкільного віку: він сковує руху, його незручно одягати і важче вичистити, висушити після прогулянки.

Між білизною та верхнім одягом (в залежності від погоди) можуть бути сорочка і светр або тільки сорочка, колготки і рейтузи або тільки колготки. У прохолодну погоду, а також взимку при відсутності сильних морозів дітям рекомендується носити в'язані шапки, добре прикривають лоб і вуха. У сильні морози для щільного прилягання під теплу шапку слід надягати тонку трикотажну шапочку з вушками, яка зав'язується під підборіддям. Доброю захистом від вітру служить капюшон куртки, надітий поверх шапки.

В умовах часто мінливої погоди не може бути універсальної зимової або осінньої одягу. Одяг дитині потрібно підбирати щодня, залежно від температури повітря, вологості і сили вітру.

І пам'ятайте: ношений річ холодніше нової. Майте це на увазі, якщо ваша молодша дитина доношує куртку за старшою. У вуличному одязі дитина знаходиться не тільки на прогулянці, а й у громадському транспорті, в магазинах. У цих випадках потрібно мати можливість зняти частину одягу, щоб дитина не пітніла.

Лекція від логопеда (із практичними рекомендаціями)

Причини мовленнєвих порушень:

При нормальному ході мовного розвитку не пізніше, ніж до 5-6 років дитя повинне опанувати правильну вимову всіх звуків мови. Якщо ж цього не відбувається, то така затримка свідчить про наявність якихось особливих причин, що заважають дитині своєчасно опанувати правильну вимову звуків мови. Тут вже доводиться говорити про порушення, дефекти звуковимови, що вимагають спеціальної логопедичної допомоги.

З неправильною вимовою звуків у дітей ми зустрічаємося дуже рано, вже в молодших групах дошкільної установи. Проте там найчастіше спостерігаються

тимчасові (фізіологічні) порушення звуковимови.

У міру дозрівання мовного апарату дитини поступово удосконалюється і його звуковимова, все більш і більш наближаючись до зразка мови дорослого.

Абсолютно необхідною умовою є правильна, виразна і некваплива мова дорослих людей, що оточують дитину. Це той зразок для наслідування, якому дитя слідує в нелегкому для нього процесі опанування правильної вимови звуків. Якщо ж такий зразок відсутній, то засвоєнню дітям правильної артикуляції звуків різко важко або навіть стає неможливим. Про це свідчать, наприклад, випадки досить широко поширеною «родинної картавості», яку дитя засвоює, наслідуючи батькам.

Зовсім неприпустимо «сюсюкання» дорослих з дитиною. Тут вона позбавляється не лише правильного зразка для наслідування, але навіть і стимул-реакції для поліпшення своєї звуковимови: адже дорослим подобається його мова, і вони самі наслідують їй!

Причинами патології дитячої мови можуть стати:

Різні несприятливі дії, як у внутрішньому періоді розвитку, так і під час пологів.

Від часу ураження в значній мірі залежить характер аномалії розвитку мозку в цілому. Найбільш важке ураження мозку під впливом різних шкідливостей (інфекцій, інтоксикацій) зазвичай виникає в період раннього ембріогенезу, наприклад, на 3-4 місяці внутрішнього життя, в період найбільшої диференціації нервових клітин. Залежно від того, які відділи нервової системи найінтенсивніше розвиваються в період впливу того або іншого шкідливого чинника, недорозвинення може стосуватися переважно рухових, сенсорних, мовних або інтелектуальних функцій. Серед причин, зухвале пошкодження або

недорозвинення мозку, найбільш частими є інфекції або інтоксикації матері під час вагітності, токсикоз, родова травма, асфіксія – недостатність кисневого постачання мозку, несумісність крові матері і плоду по резус-фактору, захворювання центральної нервової системи.

Різні захворювання в перші роки життя дитини. Особливо згубними для розвитку мови є часті інфекційно-вірусні захворювання, менінгоенцефаліт і ранні шлунково-кишкові розлади.

Травми черепа, що супроводжуються струсом мозку.

Спадкові чинники. Наприклад, природжені дефекти мовного апарату: незрощення верхньої губи, щелепи, м'якого і твердого піднебіння; масивні і короткі під'язикові вуздечки; зміни форми і відносної величини щелеп; патологічне розташування і форми зубів верхньої і нижньої щелеп.

Таким чином, велика роль у виникненні мовних порушень, у тому числі і спільного недорозвинення мови, належить генетичним чинникам. У цих випадках мовний дефект може виникнути під впливом навіть незначних несприятливих зовнішніх дій.

Куріння під час вагітності, вживання алкоголю.

Несприятливі соціально-побутові умови, що приводять до мікросоціальної педагогічної занедбаності, порушенням емоційно-вольової сфери і дефіциту в розвитку мови.

Токсикоз вагітності, не залежно від терміну вагітності.

Якщо вплив цих чинників поєднується хоч би з нерізко вираженою органічною недостатністю центральної нервової системи або з генетичною схильністю, то порушення мовного розвитку набувають стійкішого характеру і виявляються у вигляді спільного недорозвинення мови.

Ігри для розвитку мовлення

«Луна»

Грати можна удвох і великою групою. Обираємо ведучого (він і буде «луною»), який має повторювати те, що йому скажуть. Почніть із простих слів, потім перейдіть до важких і довгих. Спробуйте пропонувати для повторення віршовані і прозаїчні фрази. Якщо «Луна» відповіла правильно п'ять разів, призначайте по колу наступного учасника гри.

«Абетка»

Дитина разом із дорослим придумують та називають слова на кожен звук у абетці. Можна влаштувати змагання, хто назве слів більше, коли в дитини буде вже великий словниковий запас.

«Ланцюжок із слів»

Кожний учасник гри називає слово на той звук, який був останнім у попередньому слові. Таким чином привертаємо увагу на виокремлення необхідного за умовами гри звука і спонукаємо на добір слова, в якому цей звук буде попереду.

«Зіпсований телефон»

Усі, звісно ж, пам'ятають гру свого дитинства. Вона якнайкраще підходить для розвитку фонематичного слуху в дошкільників.

«Плутанина»

Звертаємо увагу дитини на те, як важливо не плутати звуки між собою. На підтвердження цієї думки читаємо жартівливі віршики.

Височенні кучугури намела метелиця.

Білим килимом (пісок) під дерева стелиться.

Кімнату до свята малі прибирали.

На стінах і вікнах (морквини) чіпляли.

Їхав-їхав Дід Мороз через поле, через ліс.

І (картоплю) у мішку діточкам малим привіз.

Діти дуже люблять небилиці і з радістю можуть самі придумати такі ж жарти. Спробуйте вигадати слова, змінюючи лише одну букву, наприклад:

* «ночі – очі; * мати – хати; * білка – гілка; * млин – клин».

Вправа-тест «Пиши знаками»

Вправа-тест «Пиши знаками» корисна для визначення рівня фонематичного слуху. Запропонуйте дитині записати слово, але не буквами, а знаками, позначаючи голосні звуки кружечками, а приголосні рисками. Скільки звуків у слові, стільки й знаків. Наприклад, слово «суп» слід записати так: риска, кружечок, риска. Після того, як ви переконалися, що дитина зрозуміла завдання, продиктуйте слова, а вона запише їх на аркуші паперу у вигляді «шифру».

Інший варіант цього завдання: ви пропонуєте дитині картки-картинки, на яких зображені тварини (пес, лев, слон, корова та ін.), і картки звукових схем слів, відповідні карткам-картинкам тварин, у вигляді «шифровок». Завдання дитини полягає в тому, щоб визначити, яка схема підходить до кожного слова.

Всі запропоновані і подібні ним вправи потрібно практикувати, доки дитина не навчиться легко справлятися зі всіма завданнями. Лише за цієї умови можна бути впевненими в тому, що майбутній школяр навчився розрізняти звуки на слух, а отже, і навчання грамоти не буде для нього складним.

Артикуляційна гімнастика

1. „**Лопаточка**”. Широкий язик висунути, розслабити, покласти на нижню губу. Слідкувати, щоб язик не тремтів. Утримувати 10-15 с.

2. „**Неслухняний язичок**”. Широкий язик покласти на нижню губу та промовляти “пя-пя-пя”, неначе похлопувати свій “неслухняний язичок” верхньою губою.

3. „**Чашечка**”. Рот широко відкрити. Широкий язик підняти угору. Потягнутися до верхніх зубів, але не торкатися їх. Утримувати в такому положенні 10-15 с.

4. „**Голочка**”. Рот відкрити. Язик висунути далеко вперед, напружити його та зробити вузьким. Утримувати в такому положенні 15 с.

5. „**Гірка**”. Рот відкрити. Бокові краї язика притиснути до верхніх кутніх зубів. Кінчиком язика доторкнутися до нижніх передніх зубів. Утримувати в такому положенні 15 с.

6. „**Трубочка**”. Висунути широкий язик. Бокові краї язика завернути угору. Подмухати в отриману трубочку. Виконувати в повільному темпі 10-15 разів.

7. „**Годинник**”. Висунути вузький язик. Тягнутися язиком поперемінно праворуч – ліворуч. Рухати язиком з куточка рота в повільному темпі під лічбу. Виконати 10-15 разів.

8. „**Конячка**”. Присмоктати язик до піднебіння, клацнути язиком. Клацати повільно, сильно. Розтягувати під’язикову зв’язку. Виконати 10-15 разів.

9. „**Грибок**”. Відкрити рот. Присмоктати язик до піднебіння. Не відриваючи язик від піднебіння сильно відтягнути вниз нижню щелепу. Зробити 10-15 разів. На відміну від вправи „Конячка” язик не повинен відриватися від піднебіння.

10. „**Гойдалка**”. Висунути вузький язик. Тягнутися язиком почергово спочатку до носа, потім до підборіддя. Рот при цьому не закривати. Вправа проводиться під лічбу 10-15 разів.

11. „**Смачне варення**”. Висунути широкий язик, облизати верхню губу та заховати язик у глиб рота. Повторити 10-15 разів.

12. „**Змійка**”. Рот широко відкрити. Язик сильно висунути уперед, напружити, зробити вузьким. Вузький язик максимально висунути вперед та заховати у глиб рота. Рухати язиком в повільному темпі 10-15 разів.

13. „**Малляр**”. Висунути язик, рот трохи відкрити. Облизувати спочатку верхню, а потім нижню губу по колу. Виконати 10-15 разів, змінюючи напрям

Додаток Г

**Лекція шкільного психолога для батьків випускників ЗДО та дітей мікрорайону, які не відвідують ЗДО
(лекція проведена на базі експериментального ЗДО)**

ПСИХОЛОГО-ФІЗІОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ДИТИНИ ДО ШКОЛИ

Конкретними носіями всього того, чим повинна володіти дитина впродовж свого життя, є дорослі, які її виховують і навчають.

Д.Ельконін

Виховання дитини починається від її народження. Якою вона виросте, значною мірою залежить від її батьків. Батьки в родині мають виконувати функції педагога: освітню (передача життєво значущої інформації), виховну (засвоєння норм життя в людському суспільстві), розвивальну (підвищення індивідуального потенціалу).

Вступ до школи – переломний момент у житті дитини. Він пов'язаний з новим типом стосунків з оточенням (ровесниками й дорослими), новим видом основної діяльності (навчальної, а не ігрової). У житті дитини змінюється все: обов'язки, оточення, режим. Це “кризовий період” у житті дитини, і ця “криза” виявляється в тому, що свої ігрові потреби дитина має задовольняти навчальними способами. Процес адаптації до шкільного життя у дітей триває по-різному – від 2-х тижнів до 2 – 3 місяців (залежно від рівня їх готовності до школи, психофізіологічних особливостей та стану здоров'я). Вирішальну роль тут відіграє сформований у дошкільному віці рівень готовності до школи, або “шкільної зрілості”.

Сьогодні є проблема, з приводу якої давно і довго ведеться полеміка: що саме діагностувати на етапі вступу дитини до школи і як це робити? Необхідно одразу розділити поняття педагогічної і психологічної готовності дитини до школи.

Педагогічна готовність – це запас знань, умінь і навичок, наявний у дитини на момент вступу до школи. Під цим як правило, мається на увазі вміння читати, рахувати, переказувати, однак це не дає змоги спрогнозувати успішність навчання навіть на найближчий час.

Психологічна готовність – це якісна своєрідність інтелектуального розвитку дитини і деяких особливостей її особистості, без якої неможливо успішно навчатися в масовій школі. Сформованість цього рівня надзвичайно важлива. Метою діагностики готовності дитини до школи повинен бути не відбір дітей у спеціальні класи чи школу, а насамперед надання вчителю інформації про психологічні особливості його майбутніх учнів. Такого роду інформація завжди

корисна вчителю, що вмiє мислити, тому що дозволяє йому знати сильнi сторони своїх учнiв i розумiти природу їх проблем.

Видiляють три основнi групи труднощiв, з якими зустрiчаються не готовi до навчання дiти. **Перша група** належить до системи стосункiв i взаємодiї з однолiтками (невмiння слухати товариша i стежити за його роботою, змiстовно спілкуватися з однолiтками, погоджувати з ними свої дiї), **друга** – до сфери спілкування з дорослими (нерозумiння умовностi запитань учителя, його особливостi позицiї, специфiчностi навчальних ситуацiй i навчального спілкування), **третя** – до сфери самосвiдомостi дитини (завищена самооцiнка своїх можливостей i здiбностей, необ'єктивне ставлення до результатiв своєї дiяльностi, неправильне сприйняття оцiнок учителя). Цi три групи труднощiв вiдбивають основнi сторони психологiчної готовностi дитини до школи i шкiльного навчання. Вiдповiдно i показники психологiчної готовностi до школи розподiляються за цими самими групами.

Дiагностуючи психологiчну готовнiсть до школи шестирiчної дитини, важливо керуватися наступними науковими i загально-гуманiтарними положеннями.

1. Дошкiльний перiод дитинства – надзвичайно важливий етап розвитку людини, що має самостiйну цiннiсть незалежно вiд майбутнього шкiльного навчання дитини.

2. На даному етапi прийому дитини до школи (так само, як i на початку навчання) доцiльно дiагностувати рiвень психологiчної зрiлостi дитини, але не шкiльної, а дошкiльної, тому що саме зрiлий дошкiльник готовий до успішного навчання в початковiй школi (i з погляду соцiальної адаптацiї, i з погляду успішностi засвоєння знань i навичок).

Що розумiється під словами, “зрiлий дошкiльник”? “Дошкiльну зрiлiсть” можна визначити як цiлiсний психологiчний стан дитини дошкiльного вiку, що характеризується високим ступенем розвитку тих якостей i процесiв, що переживають свій розквіт саме в дошкiльний перiод дитинства i для яких цей перiод є сенситивним. Для шестирiчних дiтей з високим рiвнем психiчного розвитку найбільш типовий кооперативно-змагальний рiвень спілкування з однолiтками, довiльностi у сферi спілкування з дорослими i вiдкриття дитиною своїх переживань у сферi самосвiдомостi. Крім того, принципово важливим є :

- ✓ сформованi прийоми iгрової дiяльностi;
- ✓ розвиненi соцiальнi емоцiї i високий (для даного перiоду) рiвень морального розвитку;
- ✓ розвинена увага;
- ✓ високий рiвень наочно-образного мислення, пам'ятi, мовлення.

Практично загальновизнано, що **готовнiсть до шкiльного навчання** – багатокомпонентне утворення, що потребує комплексних психологiчних досліджень. Залежно вiд розумiння сутностi, структури i компонентiв готовностi дитини до навчання виявляються її основнi критерiї i параметри.

У структурi готовностi найчастiше прийнято видiляти наступнi компоненти:

- 1) *морфологічна готовність* (стан здоров'я (фізіологічна зрілість)), рівень фізичного розвитку (рівень сформованості дрібної моторики), біологічний вік;
- 2) *психологічна готовність* (інтелектуальна, емоційно-вольова, мотиваційна);
- 3) *соціальна готовність* (соціальна компетентність, комунікативні навички).

Морфологічна готовність визначається рівнем розвитку основних функціональних систем організму дитини, станом її здоров'я і біологічним віком.

Фізіологічна готовність дітей до систематичного шкільного навчання визначають медики. На підставі цього медичного обстеження робиться висновок про функціональну готовність дитини до навчання в школі. У медичній картці майбутніх першокласників містяться досить докладні зведення про соматичний розвиток дитини (вага, ріст, пропорції тіла, інші відомості щодо вікової норми), але при цьому практично не йдеться про стан нервової системи.

Численні дослідження фізіологів свідчать про те, що у віці 5-7 років відбувається суттєва перебудова всіх фізіологічних систем дитячого організму. До початку шкільного навчання (до семи років) ця перебудова ще не закінчена, і у шкільні роки продовжується активний фізіологічний розвиток. Потрібно пам'ятати про те, що всі діти розвиваються по-різному, психологічний вік дитини не завжди відповідає біологічному: одна дитина до 6 років за своїм фізичним розвитком готова до систематичного навчання, буде під силу. Найбільш не готових до навчання дітей у віці 5-5,5 років – близько 80%, у 6 років таких дітей уже набагато менше – 51%, а в 6 з половиною років – 32%. У 7-літньому віці кількість не готових до школи дітей знижується до 13%. Ідеться саме про систематичне навчання за визначеною програмою. За індивідуальною програмою навчати дитину можна і в 4, і в 5 років.

Критеріями морфологічної готовності дітей до навчання у школі є: *стан здоров'я (фізіологічна готовність); рівень фізичного розвитку; біологічна зрілість дитини.*

Психологічна готовність складається з кількох видів готовності: *інтелектуальної (пізнавальної), емоційно-вольової, мотиваційної.*

У зміст інтелектуальної готовності включають не лише словниковий запас, світогляд, спеціальні вміння, а й рівень розвитку пізнавальних процесів; їх орієнтовність на зону найближчого розвитку дитини, наочно-образне мислення; вміння виділяти навчальну задачу, перетворювати її в самостійну мету діяльності.

Даний компонент готовності передбачає наявність у дитини світогляду, запасу конкретних знань. Дитина повинна володіти планованим і розчленованим сприйняттям (типи сприйняття: аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний), аналізом, синтезом, узагальненням досліджуваного матеріалу, значним обсягом пам'яті. Однак мислення дитини залишається переважно образним.

При вивченні інтелектуального компонента психологічної готовності до школи у вітчизняній психології звертають увагу на рівень розвитку інтелектуальних процесів. Інтелектуальна готовність важлива, але не єдина передумова успішного навчання у школі. У підготовку дитини до школи входить формування у неї готовності до прийняття нової “соціальної позиції”. Ця особистісна готовність виражається у ставленні дитини до школи, до навчальної діяльності, до вчителів, до самої себе.

З погляду готовності до шкільного навчання при дослідженні інтелекту дитини на перший план повинна вийти така характеристика, як навченість, що містить два етапи інтелектуальних операцій:

- 1) засвоєння нового правила роботи (розв’язання задачі);
- 2) перенесення засвоєного правила виконання завдання на аналогічні, але не тотожні.

Рівень розвитку узагальнення розглядається вітчизняними дослідниками готовності до шкільного навчання як основна характеристика інтелектуальної готовності до школи.

Отже можна говорити, що розвиток інтелектуальної готовності до навчання у школі припускає:

- диференційованість сприйняття;
- аналітичність мислення (здатність збагнути основні ознаки і зв’язки між явищами, здатність відтворити зразок);
- раціональний підхід до дійсності (послаблення ролі фантазії);
- смислове і механічне запам’ятовування;
- інтерес до знань, процесу їх одержання за рахунок додаткових зусиль;
- оволодіння на слух розмовним мовленням і здатність до розуміння і застосування символів.

Емоційно-вольову готовність вважають сформованою, якщо дитина вміє ставити мету, намічає план дії, приймає рішення, докладає зусиль до його реалізації, долає перешкоди. У неї формується довільність психологічних процесів. Спостерігається емоційно-позитивне ставлення до навчання в школі. Відсутні імпульсивні реакції і вияви тривожності.

Особистісна готовність дитини припускає певний рівень розвитку її емоційної сфери. До початку шкільного навчання в дитини повинна бути висока емоційне стійкість, на тлі якої можливий розвиток і перебіг навчальної діяльності.

Мотиваційна готовність сформована, якщо в дитини є бажання ходити до школи, посісти нову соціальну роль – роль школяра, сформоване ставлення до вчителя як до дорослого, що володіє особливими соціальними функціями, є бажання займатися з учителем, розвинуті необхідні форми спілкування з однолітками (уміння встановлювати різноправні стосунки), домінують мотиви навчання, є прагнення до здобуття знань, інтерес до навчальних занять.

Готовою до шкільного навчання є дитина, яку школа приваблює не зовнішньою стороною (атрибути шкільного життя – портфель, підручники, зошити), а можливість одержувати нові знання. Майбутньому школяреві

необхідно довільно керувати своєю поведінкою, пізнавальною діяльністю, що стає можливим за сформованої ієрархічної системи мотивів.

Щодо мотивів навчання у структурі готовності до школи – ідеться про ті чинники зовнішнього і внутрішнього характеру, що спонукають діяльність дитини, спрямовану на засвоєння нових знань на даному етапі розвитку, і які можуть бути основою для формування власне навчальних мотивів.

Власне навчальний мотив (усвідомлена потреба у здобутті знань і розвитку своїх здібностей) формується у процесі шкільного навчання, а в мотиваційній структурі дошкільнят і школярів-початківців, як правило, відсутній.

З'ясовано, що навчальна діяльність дошкільнят і школярів-початківців стимулюється цілою системою різноманітних мотивів. У структурі мотивів виділяють шість груп мотивів: соціальні (“Я хочу до школи, тому що всі діти повинні вчитися, це потрібно і важливо”), навчально-пізнавальні (бажання навчитися чогось нового), оцінкові (“Я хочу до школи, тому що там я одержуватиму тільки дванадцятки”), позиційні (“Я хочу до школи, тому що там великі діти і мені куплять портфель, зошита, пенал”), зовнішні щодо школи, тому що мама так сказала”), ігрові мотиви (“Я хочу до школи, тому що там можна гратися з друзями”).

Труднощі оцінювання мотивів навчання в дітей дошкільного віку полягають у тому, що під час бесіди дитина зазвичай дає відповіді, що соціально схвалюються, тобто відповідають очікуванням з боку дорослих. А ще дитині поки що важко аналізувати свої бажання і переживання у незнайомій їй ситуації шкільного навчання і дати об'єктивну відповідь про те, чи хоче вона учитися і чому. Водночас, спостерігаючи за поведінкою дитини у звичайній для неї ситуації (особливо під час занять у дитячому садку), психолог, вихователь досить легко може визначити мотиви бажання (небажання) дитини учитися в школі.

Що розуміється під соціальною готовністю дитини? Соціальна готовність складається з кількох компонентів: мотиваційного, що містить ставлення до іншої людини як до вищої цінності, - вияв доброти, уваги, турботи, допомоги, милосердя; когнітивного, який пов'язаний із пізнанням іншої людини, здатністю зрозуміти її особливості, інтереси, потреби, побачити труднощі які, виникли перед нею, помітити зміни настрою, емоційного стану; поведінкового, який пов'язаний із вибором адекватної ситуації способів спілкування, етично цінних зразків поведінки.

Соціально-психологічна готовність дитини до школи розглядається як готовність дитини до взаємодії з оточенням і пов'язана з появою під час переходу до школи нових стосунків між “дитячим суспільством” і дорослим, зі зміною соціально-психологічного статусу дитини (у школі дитина стикається з новою системою критеріїв, які визначають дитячі взаємостосунки, змінюється становище дитини у колективі: у дитячому садку були старшими, у школі – молодшими)

“Соціально компетентна дитина добре орієнтується в новій ситуації; здатна вибрати адекватну альтернативу поведінки; знає міру своїх можливостей;

уміє попросити про допомогу і надати її; поважає бажання інших людей, може залучитися до спільної діяльності з однолітками та дорослими. Вона не заважатиме своєю поведінкою іншим, уміє стримуватися і заявити про свої потреби у прийнятій формі. Соціально компетентна дитина здатна уникнути небажаного спілкування. Вона відчуває своє місце в товаристві інших людей;...керує своєю поведінкою і способами спілкування”.

Цей компонент готовності містить у собі формування в дітей якостей, завдяки яким вони могли би спілкуватися з іншими дітьми, вчителем. Дитина приходить до школи, класу, і їй необхідно володіти досить гнучкими способами встановлення взаємин з іншими дітьми, необхідні вміння ввійти в дитячу спільноту, діяти разом з іншими, уміння поступатися і захищатися. Таким чином, даний компонент припускає розвиток у дітей потреби у спілкуванні з іншими, уміння підкорятись інтересам і звичаям дитячої групи, розвиток здатності справлятися з роллю школяра в ситуації шкільного навчання.

Експериментально встановлено, що до кінця дошкільного віку в дитини з’являються нові типи спілкування, що умовно названі довільно контекстним спілкуванням з дорослим і “кооперативно-змагальним” типом співпраці з однолітком. Обидва типи спілкування мають одну загальну властивість – особливий аспект довільності поведінки у спілкуванні. Воно не слугує досягненню практичного результату і встановленню інтимно-особистісних взаємин із дорослим, а свідомо спрямоване на зміну самого себе, на засвоєння нових способів дії і довільно регулюється відповідно до поставленого навчального завдання. Виділені типи спілкування дитини з дорослим і однолітками відіграють вагомую роль для успішності наступного навчання дітей у школі. З’ясувалося, що сформованість у дитини контекстного з дорослим тісно пов’язана з найважливішим компонентом навчальної діяльності – прийняттям навчального завдання, а наявність змагального характеру спілкування з однолітком – із можливістю засвоєння дитиною загальних способів дій у ситуаціях навчальних завдань. Найадекватнішою формою діяльності для створення і розвитку “кооперативно-змагального” типу спілкування дитини з однолітками є так звані ігри за правилами.

Варіативність підходів щодо оцінювання готовності дітей до навчання в школі

Наразі є багато різноманітних діагностичних тестів для визначення готовності дітей до навчання у школі. З їх допомогою уточнюються інтелектуальний, емоційно-вольовий, мотиваційний, соціальний аспекти готовності дітей, що виявляються в рівні їхніх знань, ступені розвитку пізнавальних процесів, мови та мовлення, здібностей тощо.

Кожен тест за подібного підходу до діагностики спрямований на виявлення певного аспекту готовності до школи, він же визначає і напрям наступної корекційної роботи.

У різних школах є свої способи і методи організації прийому дітей. При цьому кожен психолог використовує різний набір методичних процедур, що дають змогу одержувати дані про сформованість психологічної готовності до шкільного навчання.

Починаючи з квітня – травня і до серпня, психолог проводить як групові, так і індивідуальні психодіагностичні обстеження. Під час групових обстежень дітей виявляється загалом рівень інтелектуального розвитку, координація руху рук і зору, уміння дитини наслідувати зразки, ступінь розвитку дрібної моторики руки. Групові методи значно скорочують роботу при перевірці готовності до школи, тому що більшість дітей можуть бути прийняті без додаткового індивідуального обстеження. Дітей із низьким рівнем готовності рекомендується обстежувати індивідуально з використанням певних методик.

Для реалізації цілей визначення шкільної готовності практичними психологами використовується:

1) загальне уявлення про рівень психічного розвитку дитини: розвиток дрібної моторики, уміння виконувати завдання за зразками, тобто характеристики довільності психічної діяльності, здатність одержати попереднє орієнтування готовності до шкільного навчання – орієнтаційний тест шкільної зрілості Керна-Йерасека (малювання людської фігури з уяви, копіювання літер та змальовування груп крапок);

2) уявлення про рівень розвитку соціальних якостей, пов'язаних із загальною поінформованістю, розвитком словесно-логічного мислення – тестова бесіда з оцінюванням психосоціальної зрілості Керна-Йерасека ;

3) рівень розвитку передумов навчальної діяльності: уміння уважно й точно виконувати послідовні вказівки дорослого, орієнтуватися на систему умов задачі – методики “Графічний диктант”, “Зразок і правило”;

4) рівень розвитку наочно-образного мислення (зокрема, наочно-схематичного), оволодіння навчальним матеріалом – методика “Лабіринт”.

Відповідно до концепції Ю.Гільбуха, ступінь готовності до шкільного навчання визначається за наступними психологічними показниками готовності:

‣ розумова активність – визначається спостереженням за особливостями поведінки дитини під час тестування;

‣ саморегуляція – використовується тест “Копіювання безглуздих складів”;

‣ фонематичний слух – використовується “Тест фонематичного слуху”;

‣ тезаурус – ступінь розвитку пасивного і активного словникового запасу слів – “Тест словника”;

‣ короткочасна пам'ять та умовиводи – застосовується “Тест короткочасної пам'яті та умовиводів”

Рівні розвитку всіх здібностей, що перевіряються, – розумової активності, саморегуляції, фонематичного слуху, словника, пам'яті й логічного мислення – дають можливість обґрунтовано робити висновок про ступінь психологічної готовності дитини до шкільного навчання.

“Програма мінімум” Р.Овчарової при обстеженні першокласників оцінює лише ті психічні властивості (якості), без знання яких неможливо визначити ступінь готовності до школи і знайти найсприятливіший тип класу. Такими показниками Р.Овчарова вважає:

- здатність дитини до розумової активності (ініціативність і наполегливість у розумовій діяльності);
- здатність до саморегуляції навчальної діяльності (усвідомлення мети, уміння планувати дії для досягнення цілей, контролювати результати, орієнтуватися на зразок);
- здатність утримувати в пам’яті невеликі порції інформації, вказівки вчителя, необхідні для виконання завдання (короткочасна пам’ять);
- здатність здійснювати елементарні умовиводи, міркувати;
- словниковий розвиток і здатність фонематичного сприйняття..

Її “Програма мінімум” містить такі тести: тест фонематичного слуху, тест копіювання безглузких складів, тест словника; складні тести: тест короткочасної пам’яті та умовиводів. Іспит проводиться впродовж 15 – 20 хвилин. Спостереження за виконанням дитиною всіх чотирьох тестів дають можливість оцінювати рівень її розумової активності, використовуючи наступні критерії.

1. Низький рівень розумової активності: до виконання завдань дитина приступає тільки після додаткових спонукань, а під час роботи часто відволікається; при виконанні тесту фонематичного сприйняття інтерес дитини викликає не виявлення помилок в артикуляційних діях перевіряльника, як це передбачається задумом тексту, а можливість зовнішньої реакції (наприклад, плеснути долонею по столу).

2. Середній рівень: дитина не виявляє інтересу до виконання пропонуванних завдань, хоча в роботу включається досить активно (охоче). Можливий варіант, коли дитина спочатку виявляє цікавість до роботи, що, однак, потім дуже швидко згасає. Запитань ставить порівняно небагато, то й ті спрямовані найчастіше не на сутність завдання, а на які-небудь другорядні моменти: “А хто намалював ці красиві буквочки?”. Ініціатива в спілкуванні з учителем при виконанні завдань відсутня.

3. Високий рівень розумової активності: дитина виявляє цікавість до пропонуванних завдань, обстановки, у якій проводиться співбесіда, до вчителя. Охоче підтримує з ним розмову, сама ставить запитання. У виконання завдань включається без зволікання, докладає зусиль щодо подолання труднощів, нерідко намагається продовжити спілкування з учителем. Виконуючи тест словника, охоче залучається до ігрової ситуації, вносить у неї елементи фантазування.

Під час визначення рівня готовності дитини до шкільного навчання орієнтиром може слугувати карта-характеристика, в якій закладені три рівні готовності до навчання за наступними параметрами: психологічна й соціальна готовність, розвиток шкільно-значущих психофізіологічних функцій, розвиток пізнавальної діяльності і стан здоров’я.

Діагностувати дітей при вступі до школи, визначаючи їхню готовність до навчання, можна і за такими параметрами, запропоновані З. Дощиціною, як планування, контроль, мотивація, рівень розвитку інтелекту. Дана методика допоможе вихователю дитячого садка і вчителю початкових класів визначити ступінь шкільної зрілості дитини.

Н. Гуткіна пропонує діагностичну валідну програму, що має прогностичну значущість.

1. Визначення домінування пізнавального чи ігрового мотиву (мотиваційна готовність).
2. Бесіда на виявлення “внутрішньої позиції школяра”.
3. Методика “Будиночок”(емоційно-вольова готовність, рівень довільної регуляції діяльності).
4. Методика “Чобітки” (інтелектуальна готовність).
5. Методика “Послідовність подій” (розвиток мовлення).
6. Методика “Мовні схованки” (перевірка фонематичного слуху).

Методика діагностики готовності до навчання у школі дітей шестирічного віку (автори Н.Стаденко, Т.Ілляшенко, А.Обуховська) припускає комплексне вирішення завдань діагностичного характеру. Завдання виконують впродовж 50 – 40 хвилин. Та перед завданнями слід провести бесіду з дитиною.

Перші два завдання спрямовані на діагностику зорового сприйняття: здатності виділяти окремі частини зображення, співвідносити їх між собою і створювати цілісний образ за зразком.

Наступні три завдання різної складності спрямовані на дослідження здатності дитини узагальнювати змістовний матеріал, спираючись на наочність. Поєднує їх те, що у всіх трьох випадках потрібно виділяти суттєву ознаку для угруповання.

Наступне завдання підвищеної складності спрямоване на вивчення гнучкості мислення, що свідчить про високий рівень сформованості розумових операцій, їх довільності й усвідомленості. Потрібно зробити трикратне угруповання геометричних фігур, тричі самостійно змінювати головні ознаки для узагальнення.

Сьоме завдання спрямоване на розуміння змісту картинок, причинно-наслідкових зв'язків у наочних зображеннях (ситуаціях). Діти повинні самостійно розкрити зміст серії картинок і побудувати невелику розповідь.

Восьме завдання, порівняно із сьомим, – складніше. Воно спрямоване на розуміння змісту розповіді (твір Л. Толстого “Вовк і Коза”): розкриття причинно-наслідкових зв'язків у розповіді з підтекстом на основі уявлень, що виникають у дитини під час сприйняття словесного повідомлення.

Дев'яте завдання визначає взаємооберненість відносин між величинами і розміщенням предметів у просторі. З'ясовується сформованість словесно-логічного мислення у процесі встановлення протилежних відносин між величинами і розміщенням предметів у просторі без оперття на наочність.

Десяте завдання з'ясовує рівень математичних уявлень дітей: виконання дитиною низки математичних операцій – відтворення числового ряду,

встановлення кількісних відносин, обчислювальні операції й розв'язання елементарної задачі.

Одинадцять завдань містить відображення трьох заданих візерунків за зразком. Воно спрямоване на виявлення вміння орієнтуватися на зразок і точно копіювати його, на з'ясування сформованості довільної уваги, зорово-моторної координації і регулювання власних дій.

За результатами виконання діагностичних завдань, за розробленими авторами критеріями можна зробити висновок про готовність чи неготовність дітей шестирічного віку до навчання у школі.

Визначення рівня підготовленості дітей до шкільного навчання різними методами допомагає психологу зробити досить обґрунтований висновок про те, чи можна прийняти дитину до школи, чи відкласти на рік її прийом (а можливо, рекомендувати додаткове обстеження в невропатолога чи дефектолога).

Ознаки неготовності дитини до школи

I. Відхилення в соматичному і нервово-психічному здоров'ї:

- ✓ наявність хронічних соматичних захворювань вуха, горла, носа; органів травлення; серцево-судинної системи; порушення опорно-рухового апарату;
- ✓ наявність ознак дитячої нервозної;
- ✓ хворобливість.

Методи вивчення:

Аналіз медичної картки дитини, бесіди з медичними працівниками ДЗО, з батьками. Безпосереднє спостереження за дитиною у процесі навчальних занять, особливо при виконанні робіт, що потребують уваги, зосередженості, розумового напруження.

Типові вияви:

- ✓ висока стомлюваність дитини, знижена активність, тривожність, роздратованість, надмірна неуважність, непосидючість чи загальмованість, розгальмування, уразливість, плаксивість, упертість, розбишакуватість.
- ✓ головні болі, запаморочення, поганий апетит, нудота, безпричинний підйом температури, несприймання різких звуків, задухи, спеки, холоду, пітливість, алергічні реакції; нетримання сечі, калу. Порушення сну; страх темряви, самотності, інші хворобливі вияви.
- ✓ часті захворювання (більше чотирьох разів упродовж року).

II. Недостатній рівень соціальної і психолого-педагогічної готовності до школи:

- ✓ небажання йти до школи; відсутність мотивації до навчання;
- ✓ недостатня організованість і відповідальність дитини, невміння спілкуватися, адекватно поводитися;
- ✓ низька пізнавальна активність;
- ✓ низький рівень розвитку мовлення.

Методи вивчення:

Спостереження за дитиною у вільному спілкуванні, в ігровій і навчальній ситуаціях, в інших видах організованої діяльності. Бесіда з дитиною та її батьками. Організація сюжетних ігор шкільної тематики, математичних ігор. Що я знаю про наше місто, країну, тварин, рослини, моя родина. Аналіз мовленнєвої діяльності дитини (вільних висловлювань, розповідей на вільну тему, описів об'єктів, явищ чи їх зображень).

Типові вияви:

1. Небажання йти до школи, відсутність інтересу до навчальних занять, стійка перевага над ними ігрових видів діяльності.

2. Порушення загальноприйнятих норм у спілкуванні з однолітками і вихователем; відсутнє нормальне спілкування з ровесниками: дитину постійно кривдять, вона беззахисна, уникає ситуацій спільної діяльності, замкнена, надмірно сором'язлива чи сама є постійним джерелом конфліктів, усе робить навпаки: не розуміє соціальної позиції вихователя, спілкування з ним будується за моделями спілкування з ровесниками або батьками, близькими родичами. Соціальну позицію вихователя розуміє, але уникає прямих контактів із ним, сором'язлива, замкнена; неорганізованість, безвідповідальність; дитина не вміє поводитись у групі, співвідносити свої дії з діями інших дітей.

3. Легко забуває про доручення, не хвилюється з приводу невиконаної обіцянки.

4. Низький рівень чи відсутність допитливості та бажання якнайбільше довідатися про навколишній світ (дитина мало запитує, її нічого не цікавить).

5. Бідність, обмеженість, безсистемність знань і уявлень про довкілля (про країну, місто, село, у якому мешкає, про тварин і рослини, пори року).

6. Помітні утруднення в мовній діяльності (бідність мовних форм, обмеженість лексичного запасу, наявність граматичних фраз: дитина майже використовує у своєму мовленні речення, вимовляє лише окремі слова, має великі труднощі, характеризуючи об'єкти, явища, описуючи картинки).

III. Несформованість психологічних і психофізіологічних передумов навчальної діяльності:

➤ недостатня сформованість інтелектуальних умінь (уміння дитини слухати, сприймати і логічно переробляти навчальну інформацію: аналізувати, порівнювати, установлювати причинно-наслідкові зв'язки і закономірності, класифікувати);

➤ слабка довільність діяльності, недостатність довільної уваги;

➤ недостатній рівень розвитку дрібних м'язів руки;

➤ несформованість просторової орієнтації, зорового сприймання, координації рук, очей;

➤ низький рівень розвитку фонематичного слуху.

Методи вивчення:

Спостереження за дитиною впродовж навчальних музичних, фізкультурних занять, у довільній діяльності. Аналіз продуктів її творчої і навчальної діяльності (малюнків, виробів із пластиліну й інших матеріалів, конструктору, результатів

виконання навчальних завдань). Організація виконання дітьми спеціальних діагностичних завдань.

Типові вияви:

1. Труднощі при виконанні завдань, спрямованих на аналіз, порівняння, виділення головного, установлення причинно-наслідкових зв'язків – закономірностей, класифікації (дитина не може самостійно дати адекватну назву прослуханому тексту чи зображенню, правильно відповісти на запитання, що зображено і про кого, про що мовиться). Передає зміст побаченого, почутого з перекручуванням суттєвих зв'язків і закономірностей. Погано розгадує загадки, розуміє значення лише простих прислів'їв. На низькому рівні виконує діагностичні завдання.

2. Не вміє зосередитися при виконанні навчальних завдань, утримати поставлене завдання, довести рішення до кінця, критично оцінити отриманий результат, самостійно знайти і виправити помилки.

3. Зазнає труднощів у роботі руками: з олівцем, ножицями, пластиліном і, як наслідок, - погана якість малюнків, виробів дитини.

4. Погана орієнтація під час сприймання наочних зображень, схем, труднощів у визначенні просторових взаємозв'язків геометричних фігур і ліній, у перенесенні зорового образу, сприйнятого на відстані, на папір.

5. Неправильне мовлення, перекручування при відтворенні простої мелодії, простукування ритму.

Узагальнений “портрет” першокласника, не готового до школи

- надмірна грайливість;
- недостатня самостійність;
- імпульсивність, безконтрольність поведінки, гіперактивність;
- не вміння спілкуватися з однолітками;
- труднощі контактів із незнайомими дорослими (стійке небажання контактувати) чи, навпаки, нерозуміння свого статусу;
- не вміння зосередитися на завданні, труднощі сприйняття словесної чи іншої інструкції;
- низький рівень знань про навколишній світ, не вміння зробити узагальнення, класифікувати, виділити подібність, розбіжність;
- поганий розвиток тонко координованих рухів руки, зорово-моторної координації (невміння виконувати різні графічні завдання, маніпулювати дрібними предметами);
- недостатній розвиток довільної пам'яті;
- затримка мовного розвитку (це може бути і неправильна вимова, і бідний словниковий запас, і не вміння виразити свої думки тощо).

Труднощі навчання і виховання першокласників та шляхи їх подолання

Неуважність

Можливі причини:

1. Низький рівень розвитку довільності.

2. Переважає ігрова мотивація навчання
3. Низький рівень концентрації та стійкості уваги
4. Інші психологічні причини

Критерії:

У дитини 6-7 років процеси збудження переважають над гальмуванням; чим менша дитина, тим більше гальмування. Тому у дітей 6 років мимовільна увага переважає довільну.

Діти у віці 5-7 років можуть зберігати активну увагу лише впродовж 10-15 хвилин, не більше.

Шестирічки за своїм психічним розвитком – дошкільники, провідна діяльність у них – гра; семирічки – молодші школярі, провідна діяльність – навчання.

Рекомендації: Формуванню довільної уваги сприяє участь дитини у сюжетно-рольових іграх, образотворчій діяльності, конструюванні, аплікаційній діяльності тощо. Утримати увагу може жвава, емоційна, виразна мова педагога.

Відомо, що у грі формуються передумови навчальної діяльності. Тому навчання шестирічок відбувається через гру!

Допомога психолога(діагностика, корекційно-розвивальна програма, вправи на розвиток уваги на уроці).

Непосидючість

Можливі причини:

1. Низький рівень розвитку довільності.
2. Індивідуально-психологічні особливості особистості.
3. Інші психологічні причини.

Критерії:

У дитини 6 – 7 років процеси збудження переважають над гальмуванням; чим менша дитина, тим більше.

Діти з різним темпераментом поведуться по-різному.

Холерики, на відміну від флегматиків, наприклад, не можуть займатися однією справою. Гіперактивній дитині важко сидіти нерухомо.

Рекомендації:

Формуванню довільності сприяє участь дитини у сюжетно-рольових іграх, образотворчій діяльності, конструюванні, аплікаційній діяльності тощо.

Допомога психолога (психодіагностика типу темпераменту, корекційно-розвивальна програма, вправи на розвиток довільності).

Врахування у навчанні індивідуальних особливостей (тип темпераменту, гіперактивність тощо).

Не може одразу зрозуміти пояснення

Можливі причини:

1. Несформованість прийомів навчальної діяльності.
2. Слабка концентрація уваги.
3. Низький рівень розвитку сприйняття.

4. Низький рівень розвитку загального інтелекту.
5. Інші психологічні причини.

Критерії:

Для успішного навчання необхідна сформованість компонентів навчальної діяльності: навчальне завдання, навчальні дії та дії контролю й оцінки. Для сприйняття навчального завдання дитині необхідна опора не на наявну ситуацію, а на зміст, що складає її контекст, розуміння позиції дорослого та умовного змісту його запитань, підпорядкування поведінки і дій дитини певним нормам і правилам. Навчальна діяльність передбачає високий рівень контролю, який повинен базуватися на адекватній оцінці дій і можливостей.

Рекомендації:

Для прийняття навчального завдання потрібна система занять -сюжетно-рольових ігор.

Треба учити "бачити" інших, показати можливість переходу з однієї позиції на іншу в певній ситуації, допомогти дитині стати на позицію учителя, мами, вихователя. Тут можуть допомогти режисерські ігри.

Необхідна допомога психолога (діагностика інтелекту, пізнавальної сфери, складання корекційно-розвивальної програми).

Неохайне ведення зошита

Можливі причини:

1. Слабкий розвиток тонкої моторики пальців рук.
2. Несформованість прийомів навчальної діяльності.
3. Недостатній обсяг уваги.
4. Низький рівень розвитку пам'яті.
5. Інші психологічні причини.

Критерії:

Дрібні м'язи пальців і кистей рук ще слабо розвинені, тому швидко настає втома (через 1,5 – 2,5 хвилин під час безперервного письма). Пам'ять, як увага, має переважно мимовільний характер.

Рекомендації

Сприяють розвитку тонкої моторики руки уроки праці, малювання (ліплення, аплікаційна діяльність, складання мозаїки, плетіння з бісеру, в'язання, робота з глиною, квасолею тощо).

Продуктивність мимовільного запам'ятовування збільшується, коли завдання потребує від дитини активної орієнтації в матеріалі, виконання розумових операцій (придумування слів, встановлення конкретних зв'язків тощо).

Запам'ятовування має бути мотивованим, в умовах виконання дитиною доручень дорослого в ігровій діяльності.

Будь-яке завдання необхідно повторити кілька разів, перш ніж учень почне його виконувати

Можливі причини:

1. Низький рівень концентрації і стійкості уваги.
2. Низький рівень довільності.
3. Несформованість уміння виконувати завдання за усною

інструкцією дорослого.

4. Несформованість передумов навчальної діяльності.
5. Інші психологічні причини.

Критерії:

У дитини 6-7 років процеси збудження переважають над гальмуванням; чим менша дитина, тим більше.

Для успішного навчання необхідна сформованість компонентів навчальної діяльності: навчальне завдання, навчальні дії та дії контролю й оцінки. Для сприйняття навчального завдання дитині необхідна опора не на наявну ситуацію, а на зміст, що складає її контекст, розуміння позиції дорослого та умовного змісту його запитань, підпорядкування поведінки та дій дитини певним нормам і правилам.

Навчальна діяльність передбачає високий рівень контролю, який повинен базуватися на адекватній оцінці дій та можливостей.

Рекомендації: Формуванню довільності сприяє участі дитини у сюжетно-рольових іграх, образотворчій діяльності, конструюванні, аплікаційній діяльності тощо.

Для сприймання навчального завдання потрібна система занять -сюжетно-рольових ігор.

Уміння розв'язувати завдання залежить від здатності стати на позицію іншого, яка формується у спілкуванні з іншими дітьми через систему занять - ігор з правилами.

Треба учити "бачити" інших, показати можливість переходу з однієї позиції на іншу в певній ситуації, допомогти дитині стати на позицію учителя, мами, вихователя. Тут можуть допомогти режисерські ігри.

Необхідна допомога психолога (діагностика пізнавальної сфери, складання корекційно-розвивальної програми).

Погано орієнтується у зошиті

Можливі причини:

1. Низький рівень розвитку сприйняття й орієнтування в просторі.
2. Низький рівень розвитку довільності.
3. Слабкий розвиток дрібної мускулатури кисті рук.
4. Інші психологічні причини.

Критерії:

У дитини 6 -7 років процеси збудження переважають над гальмуванням; чим менша дитина, тим більше.

Дрібні м'язи пальців і кисті рук у дітей 6-7 років ще слабо розвинені, швидко настає втома.

Рекомендації: Формування довільності сприяє участь дитини у сюжетно-рольових іграх, образотворчій діяльності, конструюванні, аплікаційній діяльності тощо.

Сприяють розвитку тонкої моторики руки уроки праці, малювання

(ліплення, аплікаційна діяльність, складання мозаїки, плетіння з бісеру, в'язання, робота з глиною, квасолею тощо).

Підносить руку, а замість відповіді мовчить

1. Несформованість ставлення до самого себе як до школяра.
2. Занижена самооцінка.
3. Низький рівень розвитку довільності.
4. Інші психологічні причини.

Критерії:

Дитина неадекватно сприймає конкретну ситуацію, не вміє подивитися на себе збоку і бачити інших з різних боків, не знає, як аналізувати і зіставляти свої та чужі роботи.

Рекомендації:

Не треба штучно знижувати самооцінку дитини.

Треба учити "бачити" інших, показати можливість переходу з однієї позиції на іншу в певній ситуації, допомогти стати на позицію учителя, мами, вихователя. Тут можуть допомогти режисерські ігри.

Постійно відволікається на уроках, залазить під парту, грається, їсть

1. Переважає ігрова мотивація навчання.
2. Індивідуально-психологічні особливості.
3. Низький рівень розвитку концентрації і стійкості уваги.
4. Низький Несформованість ставлення до себе як до школяра.
5. рівень розвитку довільності.
6. Несформованість прийомів навчальної діяльності.
7. Інші психологічні причини.

Критерії:

У дитини 6 –7 років процеси збудження переважають над гальмуванням; чим менша дитина, тим більше.

Гіперактивній дитині важко сидіти нерухомо.

Шестирічки за своїм психічним розвитком – дошкільники, провідна діяльність у них – гра, семирічки – молодші школярі, провідна діяльність – навчання.

Для успішного навчання необхідна сформованість компонентів навчальної діяльності: навчальне завдання, навчальні дії та дії контролю й оцінки. Для сприйняття навчального завдання дитині необхідна опора не на наявну ситуацію, а на зміст, що складає її контекст, розуміння позиції дорослого та умовного змісту його запитань, відповідність поведінки та дій дитини певним нормам і правилам. Навчальна діяльність передбачає високий рівень контролю, який має базуватися на адекватній оцінці дій і можливостей.

Рекомендації: Формуванню довільності сприяє участь дитини у сюжетно-рольових іграх, образотворчій діяльності, конструюванні, аплікаційній діяльності тощо.

Для сприйняття навчального завдання потрібна система занять -сюжетно-рольових ігор.

Уміння розв'язувати завдання залежить від здатності стати на позицію іншого,

яка формується у спілкуванні з іншими дітьми через систему занять - ігор за правилами.

Треба учити "бачити" інших, показати можливість переходу з однієї позиції на іншу, допомогти дитині стати на позицію учителя, мами, вихователя. Тут можуть допомогти режисерські ігри.

Бойться опитування вчителя

Можливі причини:

1. Знижена самооцінка.
2. Можливі проблеми в сім'ї.
3. Внутрішній стресовий стан.
4. Індивідуально-психологічні особливості особистості.
5. Інші психологічні причини.

Критерії:

Дитина неадекватно сприймає конкретну ситуацію, не вміє подивитись на себе з боку і бачити інших з різних боків, не знає як аналізувати і зіставляти свої і чужі роботи.

Тривожна дитина швидко втомлюється, будь-яке завдання викликає в неї занепокоєння.

Рекомендації:

Не треба штучно знижувати самооцінку дитини.

Треба учити "бачити" інших, показати можливість переходу з однієї позиції на іншу, допомогти їй стати на позицію вчителя, мами, вихователя. Тут допоможуть режисерські ігри.

Емоційний стан учителя впливає на емоційний стан дитини на уроці. Авторитарний стиль учителя викликає стан тривоги в учня.

Дозволяти учням помилятися, бо вони ще вчаться. Ставитися до помилок спокійно. Створювати ситуацію успіху на уроці. Враховувати індивідуальні особливості учня.

Під час уроку виходить і довго буває відсутнім

Можливі причини:

1. Відсутня навчальна мотивація.
2. Несформованість ставлення до себе як до школяра.
3. Знижена самооцінка.
4. Внутрішній стресовий стан.
5. Труднощі із засвоєнням матеріалу, пов'язані із ЗПР.
6. Інші психологічні причини.

Критерії:

Дитина неадекватно сприймає конкретну ситуацію, не вміє подивитися на себе з боку і бачити інших з різних боків, не знає як аналізувати і зіставляти свої і чужі роботи.

Тривожна дитина швидко втомлюється, будь-яке завдання викликає в неї занепокоєння.

Рекомендації:

Не треба штучно знижувати самооцінку дитини. Треба учити "бачити" інших,

показати можливість переходу з однієї позиції на іншу, допомогти їй стати на позицію вчителя, мами, вихователя. Тут можуть допомогти режисерські ігри. Емоційний стан учителя впливає на емоційний стан дитини на уроці.

Авторитарний стиль учителя викликає стан тривоги в учня. Дозволяти учням помилятися, бо вони ще вчаться. Ставитися до помилок спокійно. Створювати ситуацію успіху на уроці. Враховувати індивідуальні особливості учня.

Необхідна допомога психолога (діагностика інтелекту, пізнавальної сфери, складання корекційно-розвивальної програми).

РОБОТА ПСИХОЛОГА З БАТЬКАМИ

На перших зборах майбутніх першокласників проводиться анкетування батьків.

1. Дитина:
 - а) прізвище, ім'я;
 - б) скільки років, місяців.
2. Мати:
 - а) прізвище, ім'я, по батькові;
 - б) рік народження;
 - в) освіта, професія, місце роботи.
3. Батько:
 - а) прізвище, ім'я, по батькові;
 - б) рік народження;
 - в) освіта, професія, місце роботи.
4. Склад сім'ї (хто постійно проживає з дитиною).
5. Чиє інші діти, їхній вік, які стосунки з ними у дитини?
6. Кого з членів сім'ї дитина любить найбільше?
7. Чи була патологія під час вагітності, пологів?
8. Чи часто дитина хворіє, які тяжкі захворювання, травми перенесла?
9. Основні види ігор і занять удома.
10. Які іграшки подобаються, хто їх прибирає?
11. Чи проводяться розвивальні заняття вдома, які, як часто?
12. Які гуртки, секції відвідує дитина?
13. Як часто у вашому домі бувають гості (частіше, ніж раз на тиждень, частіше, ніж раз на місяць, рідше), хто вони?
14. Як часто ви ходите з дитиною кудись і куди саме?
15. Як ви караєте дитину (назвати, які засоби найбільш дієві).
16. Які засоби заохочення ви застосовуєте, які з них найбільш дієві?
17. Чи відвідувала дитина дитячий садок, який час, як ставиться до відвідування цього закладу?
18. Які у малюка стосунки з іншими дітьми, якщо виникають труднощі, то якого плану?
19. Що вас хвилює в дитині?
20. Про що ви хотіли б дізнатися і які поради отримати від нас?

ПОРАДИ БАТЬКАМ

1. Для дитини ви – зразок мовлення, адже діти вчать мови наслідуючи, слухаючи, спостерігаючи. Ваша дитина обов'язково говоритиме так, як ви.
2. Дитина успішно засвоює мову в той момент, коли дорослі слухають її, спілкуються з нею. розмовляють. Виявляйте готовність слухати. Якщо роль слухача вас втомлює, якщо ви поспішаєте, не забувайте: терпіння, виявлене вами в дошкільний період, суттєво полегшить ваші проблеми в майбутньому.
3. Приділяйте дитині якомога більше часу. Саме в дошкільні роки закладаються основи впевненості в собі Та успішного мовного спілкування поза сім'єю. Від ступеня раннього мовного розвитку залежатиме подальший процес розвитку дитини в школі.
4. Не забувайте, що мова та мовлення краще розвиваються в атмосфері спокою, безпеки та любові.
5. У кожної дитини свій темперамент, свої потреби, інтереси, симпатії та антипатії. Поважайте її неповторність.
6. Ставте для себе та для дитини реальні завдання. Ведіть і спрямовуйте, але не підштовхуйте.
7. Забезпечуйте дитині широкі можливості користування кожним із 5 відчуттів: вона повинна бачити, слухати, торкатися руками, куштувати на смак і відчувати різноманітні елементи навколишнього світу.
8. Допмагайте дитині розвивати дрібну моторику м'язів руки, аби їй було легше опанувати письмо. Для цього необхідно багато вирізати, малювати, зафарбовувати, будувати, складати невеликі за розміром деталі, зображення тощо.
9. Забезпечуйте всі можливості та умови для повноцінної гри дитини. Гра – це її провідна діяльність, це її робота. Л.Виготський зазначав: «Чим краще дитина грається, тим краще вона підготовлена до навчання в школі».
10. Допмагайте дитині осягнути склад числа. Немає необхідності, щоб дитина механічно могла лічити до 100 і більше. Нехай вона рахує до 10–20. але їй вкрай необхідно розуміти, знати, з яких чисел можна скласти 5, а з яких — 7 тощо. Це є основою понятійного розуміння основ арифметики, а не механічного запам'ятовування.
11. Працюйте з дитиною над розвитком її пам'яті, уваги, мислення. Для цього сьогодні пропонується багато ігор, головоломок, задач у малюнках, лабіринтів тощо в різних періодичних та інших виданнях для дітей.
12. Запровадьте для дитини вдома єдиний режим і обов'язково дотримуйтеся його виконання всіма членам родини.
13. Дитина повинна мати вдома певне доручення і відповідати за результат його виконання.
14. Необхідною умовою емоційно-вольового розвитку дитини є спільність вимог до неї з боку всіх членів родини.
15. Не завищуйте і не занижуйте самооцінку дитини. Оцінюйте її

результати адекватно, і доводьте це до її відома.

Отже, саме в дошкільному дитинстві відбувається інтенсивний розвиток усіх пізнавальних психічних процесів, які в майбутньому визначають готовність дитини до школи, і найбільша роль у цей період в розвитку та становленні дитини належить батькам. Саме вони мають забезпечити своєму малюку найбільш сприятливі умови для розвитку і серйозно «працювати» в цьому напрямку, якомога частіше спілкуючись з дитиною. Чим раніше починається така взаємодія батьків з дітьми, тим краще, але хочемо зазначити: ніколи не пізно почати таку батьківську «роботу». Вона може стати чудовим та захоплюючим заняттям – адже це процес творення людини, доросле життя якої певною мірою визначається тим, чого вона навчилася в дошкільному дитинстві, спілкуючись з мамою і татом. Цікавим є такий факт: люди, які досягають успіху в житті, наголошують на значущості й важливості того, що дається дитині батьками.

У роботі з шестирічками доцільним є використання такої форми узагальнення, як називання загальної кількості предметів. При цьому можна використовувати не тільки предметне оточення, а й текстовий матеріал. Прочитати дітям казку. Після прочитання і детального аналізу тексту попросити назвати всіх добрих і кмітливих героїв казки, підрахувати їхню кількість і записати її цифрою. Порівняти між собою множини. Записати словами їхні імена, порівняти їх за звучанням і написанням тощо. Операції аналізу й узагальнення можна вводити в кожен дитячу гру, наповнювати ними будь-яку практичну діяльність. Так, при прибиранні іграшок (з якими шестирічні граються з превеликим задоволенням) запропонувати дітям: «Складіть схожі за кольором іграшки до кошика, а всі інші – до ящика» тощо.

Під час вивчення дітьми букв доцільно використовувати вправи на виділення заданої букви з-поміж інших: запропонувати знайти у віршику всі великі букви «А», записати кию кількість цифрою, потім знайти всі маленькі букви «а» у віршику, підрахувати їхню кількість, множини порівняти між собою. Доцільною є і така вправа, як знаходження у тексті всіх великих букв і підрахування їхньої кількості, що сприяє розвитку зосередженості та уваги. Під час опанування вміння виділення букви з фону інших букв можна запропонувати знаходити в тексті задані слова, словосполучення і навіть невеличкі речення.

Дуже ефективною для розвитку логічного мислення є вправа на порівняння. Спочатку доцільно, наприклад, порівнювати букви між собою. Порівняння здійснюється за алгоритмом, схемою або словесним планом. Наприклад: «Що це?» (букви), «Які вони за розміром?», «З якої кількості елементів складаються?», «Який звук на письмі позначають?», «Де в словах пишуться?» тощо.

Показовою є вправа на знаходження четвертого зайвого з використанням елементів граматики. Мабуть, важко знайти шестирічну дитину, яка не покаже або не напише букву «А».

Одним із показників мисленнєвого розвитку дітей є обізнаність, тобто певний запас знань про навколишній світ. Але треба пам'ятати, що цей критерій

не за всіх умов є показником розвитку саме логічного мислення дитини. Так, наприклад, уміння читати, писати, рахувати і швидкість цих процесів є необхідними і показовими для пізнавального розвитку, але не основними. Як показують дослідження, читання, письмо, лічба у шестирічних можуть бути суто механічними діями, переважно продуктом пам'яті, а не глибоко усвідомленими явищами, які потребують активної роботи мислення. Більш надійним показником є ступінь узагальненості знань, їх гнучкість. Таким самим надійним показником є опанування раціональних прийомів аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, тобто внутрішніх логічних механізмів мислення. Всі ці прийоми можна застосовувати до матеріалу будь-якого змісту і в будь-яких сферах діяльності дитини. Вони становлять основу для засвоєння теоретичних знань в умовах подальшого шкільного навчання.

Адаптація та дезадаптація дитини в школі

Перехід від дошкільного віку до школярства в дитячій психології називають малою кризою. Це критичний вік. Які труднощі спіткають дитину в цей період? Які природні механізми адаптації та за яких умов вони “спрацьовують”?

Спочатку сформулюємо критерії адаптації, які умовно можна поділити на об'єктивні та суб'єктивні. Об'єктивні показники адаптації – це адекватна поведінка та успішне навчання. До суб'єктивних належать самовдоволення, яке виявляється в емоційному стані, та внутрішній комфорт.

Навчальна діяльність складається з фізіологічного, психічного, інтелектуального, соціального, педагогічного та інших аспектів. Адаптація дитини до школи теж має безліч аспектів. Розглянемо деякі з них.

I. Особливістю соціальної адаптації є пошук дитиною свого місця в групі однокласників, можливість виявити свої здібності та інтереси. Якщо дитина набула досвіду спілкування, встановлення стосунків та поведінки в конфліктних ситуаціях в умовах дитячого закладу в дошкільному віці, то адаптація в класному колективі проходить швидко. Тривалий, іноді болісний період адаптації переживають діти, які одночасно з навчанням набувають досвіду щоденного спілкування з різними за характером однокласниками, шукають способів самоствердження. Вчителів та вихователів необхідно зрозуміти причини неадекватної поведінки дитини. Доброзичлива атмосфера в класі, а також цілеспрямовані виховні завдання та ігри, в яких дитина вчиться виявляти себе і з повагою ставитись до інших, допоможуть швидше знайти своє місце в класі.

II. У першому класі зустрічаються діти, які граються на уроках, на перервах, а виконання навчальних завдань для них стає лихом. Чому трапляються такі випадки такі випадки? Це діти, у віковому розвитку яких не закінчився період дошкільця, коли вся внутрішня енергія спрямована на гру та спілкування. Це так звані психологічно не готові до навчання діти. У цьому випадку тільки умови, за яких навчання засноване на грі та спілкуванні, допомагають дитині задовольнити свою потребу в грі не за рахунок навчання. З виховною метою треба формувати мотивацію навчання та ціннісні орієнтири.

III. З початком навчання перед дитиною ставлять нові вимоги соціальної поведінки, дисципліни, обов'язкового режиму та обмежень. Ступінь адаптації до нової соціальної ролі школяра визначається рівнем вольового розвитку та саморегуляції. За невисокого рівня психічних процесів сприймання вимог відбувається поступово. Успішний процес психологічної адаптації таких дітей залежить від дорослих. Атмосфера вимогливості й доброзичливості прискорює формування вольової саморегуляції.

IV. Зміна ролей від дошкільника до учня призводить і до нових стосунків у ланці “дитина – батьки”. Тепер поряд з турботою дитина відчуває, що ставлення до неї залежить від результатів навчання.

Надзвичайно велика роль в адаптації належить сім'ї, дорослим. Тому особливе значення в профілактиці труднощів адаптації має поглиблена психологічна консультація на основі тестування та спостереження ще на етапі вступу до школи. Батькам необхідно давати рекомендації з урахуванням індивідуальних особливостей дитини – як правильно підготувати її до школи, які проблеми спіткають майбутнього школяра тощо.

За перших ознак дезадаптації необхідно проводити роботу з батьками щодо труднощів дитини. Тільки безумовне сприймання дитини батьками, розуміння її підтримка в складних ситуаціях створюють відчуття захищеності, внутрішнього комфорту в дитини.

V. Багато важать для успішної адаптації стосунки “учень – учитель”. Адже дитина перебуває у великій емоційній залежності від учителя. Саме вчитель створює (або не створює) умови для повного розкриття потенційних можливостей дитини. Тому важливо зрозуміти справжні причини та психологічні механізми неадекватної поведінки й навчальних невдач. З цією метою можуть проводити так звані “малі педради”, на яких вчителі, які працюють з дітьми, аналізують причини дезадаптації і розробляють відповідні рекомендації.

Вияви дезадаптації в початковий період

- швидка втомлюваність; значний спад працездатності на кінець дня й тижня;
- підвищена тривожність, плаксивість;
- неадекватна поведінка;
- невміння формувати стосунки з дітьми та дорослими;
- неуспішність у навчанні.

Основні причини труднощів під час адаптації:

1. Психофізіологічні особливості:
 - слабкий тип нервової системи;
 - підвищена сензитивність;
 - надмірне збудження.
2. Особливості розвитку:
 - несформованість емоційно-вольової сфери;

- слабка саморегуляція поведінки.
- 3. Хибні методи виховання в сім'ї:
 - виховання за типом “ кумир у сім'ї”;
 - не сприйняття дитини;
 - батьківська вседозволеність.

Дослідження цих причин допомагає розробити програму допомоги дитині в адаптації.

Рекомендується проводити такі заходи:

Індивідуальна робота з психологом – корекційні ігри, бесіди.

Консультації батькам.

Малі педради.

Ігри та завдання з метою корекційно-виховної роботи.

Такий комплексний підхід дає результати: вже на кінець другої чверті дитина долає труднощі.

Отже, готовність дитини до шкільного навчання складається з багатьох компонентів. Недостатня сформованість якогось із них не може не позначитися на її адаптації до школи. Ще складніше, якщо неготовність виявляється за багатьма показниками.

Саме для того, щоб вчасно запобігти можливих труднощів, необхідне психологічне обстеження готовності дітей до школи за показниками загального психічного розвитку. Зрозуміло, що діагностика – не самоціль. За виявленими ознаками неготовність дитини до навчання важливий і наступний крок – забезпечення їй необхідної психолого-педагогічної допомоги. Найкраще було б здійснювати психолого-педагогічний контроль за розвитком дитини та потрібну корекцію заздалегідь, протягом дошкільного віку, інакше, долучена до навчального процесу не готовою до нього, вона приречена на труднощі і долатиме їх нелегко. Проте цю проблему швидко не вирішити хоча б тому, що дошкільними дитячими закладами охоплена менша частина дітей. Набагато реальніше продіагностувати шестирічних дітей і з тими, що виявляють неготовність до навчання, працювати протягом року.

Тести для батьків

№1.

Дає змогу визначити, чи готові ви віддати свою дитину до школи.

1. Мені здається, що моя дитина вчитиметься гірше за інших дітей.
2. Я побоююсь, що моя дитина часто ображатиме інших дітей.
3. На мій погляд, чотири уроки – це непомірне навантаження на малюка.
4. Важко бути впевненим, що вчителі молодших класів добре розуміють дітей.
5. Дитина може спокійно вчитися тільки в тому випадку, коли вчителька – її рідна мати.
6. Важко уявити, що першокласник може швидко навчитись читати, писати, рахувати.

7. Мені здається, що діти в цьому віці ще не здатні дружити.
 8. Боюсь навіть думати про те, що моя дитина обходитиметься без денного сну.
 9. Моя дитина часто плаче, коли до неї звертається доросла незнайома людина.
 10. Моя дитина ніколи не ходила до дитячого садка і весь час проводила з матусею.
 11. Початкова школа, на мою думку, рідко здатна чогось навчити дитину.
 12. Я побоююсь, що однокласники дражнитимуть мою дитину.
 13. Мій малюк значно слабший за своїх однолітків.
 14. Боюсь, що вчителька не зможе правильно оцінити успіхи кожної дитини.
 15. Моя дитина часто каже: “Мамо, ми підемо до школи разом!”
- Впишіть свої відповіді до таблиці: якщо згодні з твердженням, напишіть хрестик після косої рисочки, якщо незгодні – залиште клітинку порожньою.

1	2	3	4	5
1)	2)	3)	4)	5)
6)	7)	8)	9)	10)
11)	12)	13)	14)	15)
Разом:				

Аналіз результатів

- › до 4 балів – це означає, що у вас є всі підстави оптимістично чекати 1 вересня (ви самі достатньо готові до шкільного життя вашої дитини);
- › 5 – 10 балів – краще підготуватися до можливих труднощів заздалегідь;
- › 10 балів і більше – було б непогано порадитися з дитячим психологом.

А тепер звернемо увагу на те, в яких стовпчиках отримано 2 чи 3 хрестики:

1 – необхідно більше займатися іграми і завданнями, які розвивають пам'ять, увагу, дрібну моторику;

2 – необхідно звернути увагу на те, чи вміє ваша дитина спілкуватися з іншими дітьми;

3 – передбачаються труднощі, пов'язані із здоров'ям дитини, але ще є час для загартування;

4 – побоювання, що дитина не знайде контакту з учителем: треба пограти з дитиною в сюжетно-рольові ігри за шкільною тематикою;

5 – дитина дуже прив'язана до матері. Може, краще віддати її в невеличкий клас чи віддати до школи на наступний рік? У будь-якому випадку корисно пограти з дитиною в школу.

Вольова готовність до школи

Дає змогу визначити, наскільки у дитини розвинені вольові звички – стійкі способи саморегуляції діяльності (трудової, навчальної) та спілкування. Вони є основою довільного запам'ятовування, уваги, навичок мислення.

1. Чи достатньо сформовані у дитини гігієнічні навички (чистить зуби вранці, миє руки перед їжею):

- а) робить завжди сама, без нагадування;
- б) робить завжди, але інколи треба нагадувати;
- в) без спеціального нагадування не робить.

2. Чи допомагає дитина вдома по господарству (миє посуд, прибирає постіль, накриває на стіл):

- а) робить постійно;
- б) робить часто;
- в) робить дуже рідко.

3. Чи є у дитини стійкі навички самообслуговування (може сама собі приготувати бутерброд, одягнутися відповідно до погоди, зав'язати шарф):

- а) є достатньою мірою;
- б) є деякі;
- в) немає.

4. Чи вміє дитина утримувати увагу досить тривалий час (15 – 20 хвилин), коли знаходиться сама (у читанні вголос, малюванні, грі):

- а) дуже часто вміє;
- б) вміє зрідка;
- в) не вміє.

5. Чи здатна дитина керувати своїми бажаннями (не їсть перед їжею цукерок, хоча вони їй доступні; не капризує, коли старші щось заборонили):

- а) вміє достатньою мірою;
- б) вміє тільки зрідка;
- в) не вміє.

6. Чи вміє дитина поводитися за столом (правильно сидить, охайно їсть):

- а) як правило вміє;
- б) вміє, але робить далеко не завжди;
- в) не вміє.

7. Чи є у дитини більш-менш стійкі інтереси: слухання музики, малювання, заняття мовами, конструювання, ліплення з пластиліну:

- а) всі досить стійкі;
- б) інтереси є, але весь час змінюються;
- в) наявні інтереси відсутні.

8. Чи вміє дитина поводитись у суспільстві (не перебиває старших, без нагадування вітається, прощається, дякує):

- а) вміє;
- б) вміє, але інколи доводиться нагадувати;
- в) не вміє.

9. Чи дотримується дитина певного режиму дня (часу прогулянки, їжі):

- а) як правил, так;
- б) взагалі дотримується, але інколи порушує;
- в) ні, не дотримується.

10. Якщо дитина ставить запитання, чи завжди вона вислуховує відповіді:

- а) як правило, з цікавістю вислуховує пояснення;
- б) інколи, відповідаючи на запитання, не слухає, відволікається;
- в) інколи запитує просто так, не потребуючи відповіді.

11. Чи прибирає за собою іграшки після гри, альбом після малювання, книжки, зошити після читання, письма:

- а) завжди прибирає;
- б) завжди прибирає після нагадування;
- в) не прибирає.

Аналіз результатів

Варіант відповіді (а) в кожному запитанні – 3бали, другий (б) – 2бали, третій (в) – 1бал.

Потім знаходять суму балів, одержаних в усіх 11 запитаннях.

Рівень сформованості вольових звичок визначається за такими критеріями:

- високий – 33 – 27балів;
- добрий – 26 – 22бали;
- середній – 21 – 18балів;
- низький – 18балів і нижче.

ПАМ'ЯТКА БАТЬКАМ ПЕРШОКЛАСНИКІВ

Від п'ятирічної дитини до мене тільки крок, від новонародженого до п'ятирічного - страшна відстань. Л.Толстой

1. Любіть дитину. Не забувайте про тілесний контакт із дитиною. Знаходьте радість у спілкуванні з дітьми. Дайте дитині місце в сім'ї.
2. Хай не буде жодного дня без прочитаної книжки.
3. Розмовляйте з дитиною, розвивайте її мовлення. Цікавтесь справами і проблемами дитини.
4. Дозвольте дитині малювати, розфарбовувати, вирізати, наклеювати, ліпити.
5. Відвідайте театри, організуйте сімейні екскурсії по місту.
6. Надавайте перевагу повноцінному харчуванню дитини, а не розкішному одягу.
7. Обмежте перегляд телепередач до 30 хвилин.
8. Зверніть увагу на те, що діти мають інформацію на тему сексу. Не дайте темі бути домінуючою.
9. Привчайте дітей до самообслуговування і формуйте трудові навички і любов до праці.
10. Не робіть з дитини лише споживача, хай вона буде рівноправним членом сім'ї з своїми правами та обов'язками.

ТЕСТИ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ

Тест фонематичного слуху

Мета: Перевірити рівень фонематичного слуху.

Інструкція. Експериментатор пропонує дитині: «Давай пограємося в школу: ти будеш учителем, а я - учнем». Діставши згоду, продовжує: «Я буду повторювати яке-небудь слово, а якщо зіб'юся, зроблю помилку і ти почувеш інше слово, зразу вдар ось так (показує). Цим ти ніби вкажеш мені на мою помилку. А далі назвеш те слово, яке я сказала помилково. Якщо ж я буду називати тільки те слово, яке ми обрали, то коли я закінчу, ти скажеш: "Все правильно". Давай спробуємо. Слухай: рама, рама, рама, рама, вікно, рама, рама ...». Почувши «вікно», учень ляскає долонею по столу й говорить: «Ви сказали "вікно"».

Переконавшись у тому, що завдання зрозуміле, експериментатор переходить безпосередньо до дослідження. Воно складається з чотирьох завдань. Перше завдання пропонується лише для ознайомлення і тренування (його результати не враховуються при оцінюванні даного тесту), три інші завдання - залікові.

Набори слів (вимовляється одне слово за 0,5-0,7 секунди)

I

Рама, рама, рама, рама, лама, рама, рама, рама, рама, рама, рама.
Поріг, поріг, поріг, політ, поріг, поріг, поріг, поріг, поріг, поріг, поріг, поріг.
Рампа, рампа, рампа, рампа, лампа, рампа, рампа, рампа, рампа, рампа, рампа, рампа.

II

Коса, коса. коса, коса, коса, коса. коза. коса, коса, коса, коса.
Сірка, сірка, сірка, зірка, сірка, сірка, сірка, сірка, сірка, сірка, сірка.
Світ, світ, світ, світ, світ, світ, світ, світ, світ, цвіт, світ.
Ситий, ситий, ситий, ситий, шитий, ситий, ситий, ситий, ситий, ситий

III

Шар, шар, шар, жар, шар, шар, шар, шар, шар, шар, шар.
Пошити, пошити, пошити, пошити, пошити, пошити, пошити, пошити, пошити, пошити.
Шашка, шашка, шашка, чашка, шашка, шашка, шашка, шашка, шашка, шашка, шашка.
Шукати, шукати, сукати, шукати, шукати, шукати, шукати, шукати, шукати, шукати.

IV

Гора, гора, гора, гора, кора, гора, гора, гора, гора, гора.
Гірка, гірка, гірка, гірка, гірка, гірка, гірка, гірка, гірка, зірка, гірка.
Голос, голос, голос, голос, голос, голос, колос, голос, голос, голос.
Догодити, догодити, догодити, доходити, догодити, догодити, догодити.

Якщо в тому чи іншому рядку за умови нормального темпу промовляння (одне слово за одну секунду) дитина не може виявити «зайве» слово або помилилася, то після 1-2 наступних завдань слід повернутися до цього рядка і повторити його повільніше (вимовляється одне слово за 1,5 секунди).

Оцінювання результатів

Система оцінювання у цьому тесті має одну суттєву особливість: з одного боку, вища оцінка (3 бали) виставляється тільки за умови бездоганного виконання всіх чотирьох завдань; з іншого боку, не має значення, у якій кількості завдань учень припустився тієї чи іншої помилки, в одному чи у чотирьох. За наявності помилок оцінка за виконання тесту виставляється за тим завданням, яке виконане найгірше (тобто помилки не додаються). Використовується чотирибальна шкала оцінювання.

Інтерпретування результатів

0 балів – якщо хоча б у одному із завдань дитина не спромоглася помітити «зайве» слово; при цьому застосовувалися повтори, уповільнене промовляння даного рядка слів;

1 бал – дитина помітила «зайве» слово лише при повторенні рядка в уповільненому темпі;

2 бали – дитина помітила «зайве» слово за звичайного темпу подання слів, але не ляснула долонею по столу – «зайве» слово назвала лише після подання усього рядка;

3 бали – в усіх завданнях з першого подання учень вчасно ляснув долонею по столу й правильно назвав «зайве» слово.

Оцінювання рівня фонематичного слуху дитини:

0 – низький рівень;

1-2 – середній рівень;

3 – високий рівень.

Тест копіювання безглуздих складів

Мета: Виявити рівень розвитку саморегуляції.

Обладнання: 10 наборів карток зі складами, які написані від руки.

Інструкція. Склади містять усі графічні елементи, які необхідні для прогнозування успішності оволодіння навичками письма у шкільному класі. Ось склади (10 варіантів рівноцінних завдань):

1. Вел зу бот	б. Бру то шас
2. Ко рат вен	7. Тор же мур
3. Са пре веж	8. Лу кеб шан
4. Пул ке баш	Р. Су боз кип
5. Кот взо ли	10. Гор ну маж

Один з наборів складів із наведених десяти подається дитині на спеціальній картці.

«Подивись, – говорить експериментатор, – тут щось написано. Виявляється, у нас в гостях був зайчик (інопланетянин) і залишив тобі записку. Ти ще не вмієш писати, але спробуй це перемалювати. Добре придивися й напиши так само на аркуші».

Час виконання завдання не обмежується. Однак експериментатор звертає увагу на випадки, коли дитина особливо повільна, що свідчить про флегматичний тип темпераменту.

Трапляється, що несмілива чи збентежена дитина заявляє, що вона не може перемальовувати літери, тому що не вміє писати. У такому разі їй можна запропонувати перемалювати спочатку будиночок, потім геометричні візерунки – прямокутники, кола, ромбики – і тільки потім, після неодноразового заохочення її дій, знову запропонувати перемалювати склади. Оцінюється, звісно, тільки це останнє завдання.

Оцінювання результатів

- 1 бал – каракулі;
- 2 бали – є подібність до зразка, але розпізнати можна не більше ніж три літери;
- 3 бали – можна прочитати щонайменше 4 літери;
- 4 бали – можна прочитати всі літери;
- 5 балів – кожна літера написана чітко, вся фраза має нахил не більше ніж 30°.

Тут виникають запитання. По-перше, чому цей тест характеризує розвиток саме здатності до саморегуляції? Відповісти можна так: для того, щоб більш-менш точно скопіювати той чи інший набір складів, дитина має виконати цілий комплекс регуляторних дій:

- 1) проаналізувати заданий зразок, виокремити у ньому основні елементи;
- 2) зафіксувати першу його частину у власній зоровій короткочасній пам'яті;
- 3) перевірити якість відображення цієї частини на папері, порівняти з відповідним еталоном;
- 4) у разі потреби виправити помилки й тільки потім перейти до копіювання наступного елемента.

Як бачимо, усе це саме ті операції, що утворюють структуру будь-якої письмової дії.

Друге запитання стосується врахування вікової різниці між дітьми шести – й семирічного віку. Як показує аналіз, вимоги до семирічок у цьому тесті не повинні перевищувати вимоги до шестирічок, оскільки здатність, що перевіряється, не тренується у дошкільному віці. Тому рівень розвитку саморегуляції під час виконання графічних дій у цих вікових групах також визначається за єдиними критеріями.

Інтерпретування результатів

Кількість отриманих	Рівень розвитку
1	низький

2-3	середній
4-5	високий

Тест словника

Мета. Виявити рівень словникового розвитку дитини.

Обладнання. Вісім рівноцінних стандартних наборів слів.

Набори слів

1. Велосипед, цвях, лист, парасолька, хутро, герой, качатися, з'єднувати, кусати, гострий.

2. Літак, молоток, книжка, плащ, пір'я, друг, плигати.

3. Автомобіль, віник, блокнот, чоботи, луска, боягуз, бігти, зв'язувати, щипати, колючий.

4. Автобус, лопата, альбом, капелюх, пух, ябеда, вертітися, розв'язувати, чесати, м'який.

5. Мотоцикл, щітка, зошит, черевики, шкура, ворог, спотикатися, збирати, погладжувати, шорсткий.

6. Пароплав, граблі, посилка, пальто, волосся, нероба, їхати, розрізати, розкидати, твердий.

7. Човен, ганчірка, ручка, рукавиця, шкіра, ледар, повзти, приліпити, жувати, липкий.

8. Самокат, викрутка, журнал, хустка, кігті, умілець, кружляти, відриватися, складати, мокрий.

Рівноцінність, психологічна еквівалентність цих наборів забезпечується тим, що у кожний із них у певній послідовності включені однотипні слова. Наприклад, на першому місці у кожному рядку стоїть слово, що означає певний вид транспорту, який має бути знайомий дітям шестирічного, а тим паче семирічного віку. На другому місці - слово, що позначає побутовий предмет.

Підготувати дітей такою мірою, щоб вони зазубрили значення усіх 80 слів, практично неможливо. Це, звичайно, розуміють і самі батьки: переконавшись у тому, що різним дітям пропонуються нові й нові набори слів, вони змушені відмовитися від надії обдурити експериментатора, а насправді – себе й свою дитину.

Інструкція. «Уяви собі, що ти зустрівся з іноземцем, людиною з іншої країни, яка погано розуміє українську мову. І от він попросив тебе пояснити, що означає слово «велосипед». Як ти відповіси?»

Оскільки свої відповіді дитина дає у вербальній формі, виникає можливість оцінити її пасивний (знання значень окремих слів) і активний (уживання тих чи інших слів у активному мовленні) словники. Якщо дитина не може відповісти у вербальній формі, то їй пропонують намалювати предмет або показати значення цього слова за допомогою жестів чи рухів.

Зазначимо, що тест не має на меті перевірити, чи володіє учень поняттям, яке позначає дане слово. Трапляється, що учень цим поняттям володіє, але, не знаючи відповідного слова літературної мови, вживає замість нього якесь інше (найчастіше діалектне слово). Не отримавши відповіді на стандартне слово,

випробувач іноді замінює задане слово словом-синонімом, яке, на його думку, учень знає. Робити цього не можна, оскільки тест спрямований не на перевірку оволодіння тим чи іншим поняттям, а на перевірку знання слів, причому саме тих, які належать до літературної мови. Інша річ, що своє розуміння заданого слова дитина може виразити за допомогою жесту або ескізного малюнка. По ходу тестування екзаменатор та асистент стежать за темпом відповідей дитини, за її мовленням узагалі – чи не є воно занадто уповільненим?

Оцінювання результатів

Оцінкою за тест є сума балів, що виставляються за кожне з десяти слів набору.

0 балів – відсутність розуміння слова: дитина заявляє, що не знає значення слова, або неправильно пояснює його зміст, наприклад: «Хутро: його кладуть у подушку й сплять на ній»;

1 бал – розуміє значення слова, але своє розуміння може продемонструвати лише за допомогою жестів або малюнка;

1,5 бала – дитина вербально описує предмет, наприклад: «Велосипед: на ньому катаються; у нього є два колеса, а буває й більше - два великі й одне маленьке». Або: «Це, щоб на ньому кататися» або «Парасолька - щоб сховатися від дощу»;

2 бали – дитина дає визначення, наближене до наукового (таке, у якому вказаний рід і окремі родові ознаки), наприклад: «Лист - це папір, на якому можна написати про себе й надіслати у конверті поштою».

Отже, максимально можлива оцінка становить $2 \times 10 = 20$ балів.

Інтерпретування результатів

Оскільки з віком словник дитини швидко збагачується, відповіді шестирічок і семирічок логічно оцінювати по-різному, ставлячи до останніх підвищені вимоги. У зв'язку з цим для визначення рівнів розвитку цієї властивості рекомендується використовувати таку таблицю:

Вікові групи	Рівні словникового розвитку (сума)		
	низький	середній	високий
Шестирічні діти	6,5	7-13	13,5
Семирічні діти	11,5	12-16	16,5

Тест короткочасної пам'яті та умовиводів

Як бачимо з назви, цей тест комбінований. Виявляється це у використанні одного й того самого навчального матеріалу для оцінювання двох, хоча й взаємопов'язаних, але якісно різних здібностей – короткочасної пам'яті й логічне мислення. Остання здатність представлена одним із видів умовиводів.

Комбіноване дослідження цих двох здібностей зумовлене не тільки міркуваннями економії часу, який витрачається на перевірку, а передусім їх внутрішніми психологічними взаємозв'язками.

Інструкція. Експериментатор звертається до дитини, яка обстежується:

«Тобі подобається слухати різні історії? (Дитина зазвичай відповідає ствердно.) От я зараз почну маленьке оповідання, а ти спробуй добре його запам'ятати, щоб точно повторити. Слово в слово. Нічого не вилучати й не додавати. Згоден? (Зазвичай дитина відповідає згодою.)

Були собі три хлопчики: Миколка, Петрик та Іванко. Миколка нижчий з Петрика, Петрик нижчий за Іванка. Повтори!»

Якщо обстежуваний не може повністю і без суттєвих перекручень відтворити ці три фрази, експериментатор каже: «Нічого, не журися. Одразу це не виходить. Давай спробуємо ще раз. Слухай уважно. Були собі...»

У протоколі дослідження фіксується кількість повторів, що знадобилися дитині для виконання завдання. Цей показник слугує для оцінювання рівня короткочасної смислової пам'яті обстежуваної дитини: чим менше знадобилося повторів, тим вищий рівень.

При цьому використовується така таблиця:

Вікові групи	Рівні розвитку короткочасної смислової пам'яті (кількість повторів, що знадобилися)		
	низький	середній	високий
Шестирічні	≥ 8	4-7	1-3
Семирічні діти	≥ 7	3-6	1-2

Після того як дитина дала правильну відповідь, експериментатор переходить до перевірки її здатності робити найпростіші умовиводи: «Молодець! Ти повторив правильно. А тепер подумай і скажи, хто з хлопчиків найвищий».

Якщо дитина не спроможна правильно відповісти, експериментатор каже:

«Давай подумаємо ще раз. Миколка нижчий за Петрика, Петрик нижчий за Іванка. То хто з них найвищий?» (повторюється лише завершальна частина оповідання й саме запитання).

Після того як дитина дає правильну відповідь, їй ставиться ще одне запитання:

«А хто ж із хлопчиків найнижчий?»

Для того щоб запобігти намаганням батьків націлювати дитину на готову відповідь, слід різним дітям пропонувати різні варіанти даного тесту, які відрізняються лише формою, наприклад:

Були собі три дівчинки: Оля, Ганнуся й Наталка. Оля молодша за Ганнусю, Ганнуся молодша за Наталку. (Яка з дівчат найстарша? Яка наймолодша?)

Було собі троє поросятко: Хрюша, П'ятачок та Бублик. Хрюша товстіший від П'ятачка, П'ятачок товстіший від Бублика. (Хто з поросятко найхудіший? Хто найтовстіший?)

У лісі живуть три зайчики: Хвостик, Вухастик та Пухнастик. Хвостик бігає швидше за Вухастика, а Вухастик - швидше від Пухнастика. (Хто із зайчиків бігає найшвидше? Хто найповільніше?)

Оцінювання результатів

Визначаючи рівень розвитку здатності дитини робити найпростіші умовиводи, враховують загальну кількість повторів, що знадобилися їй для виконання даного тесту в цілому (починаючи із запам'ятовування). Наприклад, шестирічний учень уперше правильно відтворив задані фрази лише після того, як експериментатор повторив їх 5 разів (це число фіксувалося під час тестування його короткочасної пам'яті). Потім йому знадобилося ще одне повторення для першого умовиводу, а для другого - жодного. Отже, тест умовиводів - 6 повторів, що, відповідно до таблиці, наведеної нижче, визначається як середній рівень.

Інтерпретування результатів

Вікові групи	Рівні розвитку здатності робити найпростіші умовиводи (кількість повторів, яка знадобилася для виконання даного тесту в цілому)		
	низький	середній	високий
Шестирічні діти	>10	4-9	1-3
Семирічні діти	>8	3-7	1-2

ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ РОЗУМОВОЇ АКТИВНОСТІ ДИТИНИ

Як зазначалося вище, цей рівень визначається на підставі спостережень за виконанням дитиною всіх чотирьох тестів, описаних вище. При цьому застосовуються такі критерії.

Низький рівень розумової активності. Інтерес дитини до завдання обмежується в основному обстановкою дослідження. До виконання завдань дитина переходить тільки після додаткових спонукань, у процесі роботи часто відволікається. Під час виконання тесту з фонематичного слуху інтерес дитини викликає не виявлення помилок в артикуляційних діях експериментатора, як це передбачається метою тесту, а можливість суто зовнішньої реакції - ляснути долонькою по столу.

Середній рівень. Дитина не виявляє особливого інтересу до виконання запропонованих завдань, хоча в роботу включається досить охоче. Можливий варіант, коли дитина на початку виявляє до роботи підвищений інтерес, який, однак, потім дуже швидко згасає. Запитань ставить порівняно небагато, та й ті найчастіше спрямовані не на зміст завдання, а на які-небудь другорядні моменти:

«А хто намалював ці гарні літери?», «А інопланетянин хороший чи поганий?» і т. ін. Власної ініціативи у процес спілкування з експериментатором та у виконання завдання не вносить.

Високий рівень. За високого рівня розумової активності дитина виявляє явний інтерес до запропонованих завдань, обстановки, у якій проводиться співбесіда, до вчителя. Охоче підтримує з ним розмову, сама ставить запитання. У виконання завдань включається без зволікання, докладає зусиль для подолання труднощів, що виникають у роботі, нерідко намагається продовжити спілкування з учителем. Під час виконання словникового тесту охоче включається в ігрову ситуацію, вносячи у неї елементи ініціативи, фантазії, творчості.

Фіксація результатів перевірки

Фіксація результатів перевірки здійснюється за допомогою Картки психологічного обстеження учня.

На підставі отриманих даних вирішується питання про ступінь готовності дошкільняти до шкільного навчання. Якщо переважає високий рівень показників і результатів з низьким рівнем немає, - рівень готовності до школи кваліфікується як достатній. У разі переважання низьких показників кваліфікується недостатній рівень готовності до шкільного навчання. Інші варіанти свідчать про середній рівень готовності до школи.

Картка психологічного дослідження

Прізвище,
ім'я _____

Дата народження _____

I. Протокол обстеження

1. Копіювання безглуздих складів (саморегуляція)	До картки підклеюється аркуш із роботою учня.
2. Фонематичний слух	Записується слово, у якому дитиною не була помічена зміна фонем.
3. Словник	Проставляється оцінний бал для кожного слова.
4. Короткочасна пам'ять	Проставляється кількість повторів, що знадобилися для точного відтворення заданих фраз.
5. Умовиводи	Проставляється кількість повторів, що знадобилися для правильної відповіді на 2-й умовивід (відлік ведеться від першого подання двох фраз для запам'ятовування).
6. Розумова активність	Фіксуються основні особливості поведінки дитини під час тестування.

II. Оцінювання за результатами дослідження

Психологічні показники готовності	Рівні оцінювання		
	низький	середній	високий
Розумова активність			
Саморегуляція			
Фонематичний слух			
Словник			
Короткочасна пам'ять			
Умовиводи			

III. Діагностичний висновок

IV. Підпис психолога

***Психолого-діагностичний мінімум
для учнів 1-х класів шестирічного
віку (методика Н.А.Побірванко
"Базовий компонент")***

Завдання № 1 "Написання віку".

Мета:

- визначення рівня розвитку дрібної моторики;
- аналіз зорово-моторної координації;
- оцінка психологічної зрілості.

Інструкція: "Напишіть на листочках скільки вам років".

Оцінка:

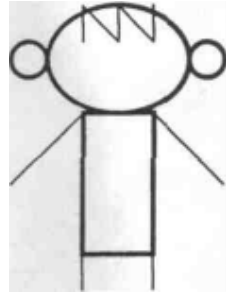
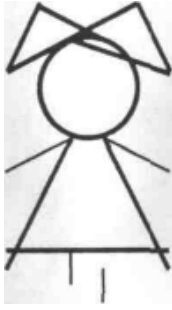
- 1 бал – нічого не написано або незрозумілі каракулі;
- 2 бали – дзеркальне відображення цифри;
- 3 бали – завдання виконане правильно.

Завдання № 2 "Статева ідентичність".

Мета:

- оцінка розуміння дитиною статевої ідентичності;
- визначення соціально-психологічної зрілості дитини, яка досягла шестирічного віку;
- аналіз зорового сприймання.

Інструкція: "Дітей вашого класу можна поділити за статтю на хлопчиків та дівчаток. Спробуйте намалювати себе: хлопчики малюють хлопчиків, дівчата - дівчаток". На дошці запропонувати приклади малюнків.

Оцінка:

- 1 бал – нічого не намальовано або невизначена стать;
- 2 бали – нечітка визначеність статевої ідентичності на малюнку;
- 3 бали – завдання виконане правильно, чітко визначення статевої ідентичності.

Завдання № 3 "Самооцінка".Мета:

- визначення рівня самооцінки дитини при вступі до 1-го класу шестирічок;
- оцінка впевненості у собі, здатність до самоаналізу.

Інструкція: "Намалюємо сходинки. На одній з цих сходинок необхідно намалювати себе. На верхній сходинці ми малюємо себе, якщо ми слухняні, уважні, доброзичливі, розумні. На середній сходинці, якщо ми теж слухняні, але інколи вередуємо. На нижній сходинці, якщо ми часто не слухаємося, капризуємо, засмучуємо батьків. Подумайте і намалюйте, де ви себе бачите". На дощці намалювати сходинки.

Оцінка:

- 1 бал – малюнок на нижній сходинці, низький рівень самооцінки;
- 2 бали – малюнок на середній сходинці, адекватна самооцінка;
- 3 бали – малюнок на верхній сходинці, завищена самооцінка, яка характерна для дітей шестирічного віку.

Завдання № 4 "Два будиночки".Мета:

- визначити мотиваційну готовність дитини до навчання у школі.

Інструкція: "Діти, намалюємо два будиночка: перший має плоский дах, другий – загострений. В першому будиночку діти пишуть, читають, рахують. В другому будиночку діти розважаються, малюють, співають, ходять на прогулянки, граються. Розмалюй той будиночок, в якому б ти хотів бути, в якому тобі краще". На дощці запропонувати приклади будиночків.

Оцінка:

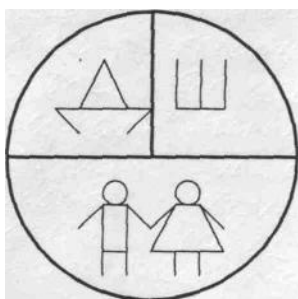
- 1 бал – нічого не намальовано або не визначено, який будинок обраний;
- 2 бали – розмальований другий будиночок – ігрова мотивація;
- 3 бали – розмальований перший будиночок – навчальна мотивація.

Завдання № 5 "Емоційна адаптація".Мета:

- визначення емоційної адаптації дитини до нових навчальних умов;
- оцінка самопочуття дитини вдома;
- виявлення навичок спілкування;

- аналіз соціально-психологічної зрілості.

Інструкція: "Діти, намалюємо коло та поділимо його на три частини. Першу частину позначимо буквою «Д» – це дім, в якому ми живимо разом з батьками. Другу частину позначимо буквою «Ш» – це школа, де ми навчаємося. В третій частині намалюємо чоловічків – це наші друзі, з якими ми спілкуємося. Оберіть собі два олівці світлого та темного кольору. Світлий колір позначає радісний настрій, гарне самопочуття, задоволення; темний колір відображує кривду, поганий настрій та самопочуття, незадоволення. Розмалюєте кожен частинку кола тим кольором, який відповідає вашому настрою вдома, в школі та у спілкуванні з вашими друзями. На дошці намалювати коло з позначеннями.

Оцінка;

- 1 бал – одна з частин розмальована світлим кольором, дві інші – темним;
- 2 бали – дві частини розмальовані світлим кольором, одна – темним;
- 3 бали – всі три частини кола розмальовані світлим кольором.

Ключ до психолого-діагностичного мінімуму:

11 – 15 балів - високий рівень соціально-психологічної зрілості дитини та адаптації до нових навчальних умов.

6 – 10 балів – середній рівень соціально-психологічної зрілості дитини та адаптації до нових навчальних умов.

1 – 5 балів – низький рівень соціально-психологічної зрілості дитини та адаптації до нових навчальних умов.

10 правил виховання дитини

1. Люби свою дитину.
2. Охороняй свою дитину.
3. Будь добрим взірцем для своєї дитини.
4. Грайся зі своєю дитиною.
5. Трудись зі своєю дитиною.
6. Дозволь дитині набувати життєвий досвід, навіть не безболісно, але самостійно.

7. Покажи дитині можливості на меті людської свободи.
8. Привчай дитину бути слухняною.
9. Чекай від дитини тільки таких суджень і оцінок, на які вона здатна відповідати до свого рівня розвитку і особистого досвіду.
10. Надавай дитині можливість таких емоційних переживань, які будуть мати ціннісну згадку.

Чи готова дитина до школи?

- Чи хоче ваша дитина йти до школи?
- Чи думає ваша дитина про те, що у школі вона багато дізнається й навчатися буде цікаво?
 - Чи може ваша дитина самостійно сидіти над якоюсь справою, яка потребує зосередженості впродовж 30 хвилин (наприклад, збирати конструктор)?
 - Чи ваша дитина у присутності незнайомих анітрохи не соромиться?
 - Чи вміє ваша дитина складати розповіді за картинкою не коротші, ніж із п'яти речень?
 - Чи може ваша дитина розповісти напам'ять кілька віршів?
 - Чи вміє вона відміняти іменники за числами?
 - Чи вміє ваша дитина читати по складах або цілими словами?
 - Чи вміє ваша дитина рахувати до 10 і назад?
 - Чи може вона розв'язувати прості задачі на віднімання й додавання одиниці?
 - Чи правильно, що ваша дитина має тверду руку?
 - Чи любить вона малювати і розфарбовувати картинки?
 - Чи може ваша дитина користуватися ножицями і клеєм (наприклад, робити аплікації)?
 - Чи може вона зібрати пазли з п'яти частин за хвилину?
 - Чи знає дитина назви диких і свійських тварин?
 - Чи може вона узагальнювати поняття (наприклад, назвати одним словом овочі: помідори, морква, цибуля)?
 - Чи любить ваша дитина самостійно працювати – малювати, збирати мозаїку тощо?
 - Чи може вона розуміти і точно виконувати словесні інструкції?

Результати тестування залежать від кількості позитивних відповідей на запитання тесту. Отже, якщо їх:

15–18 – дитина готова йти до школи. Ви не дарма з нею працювали, а шкільні труднощі, якщо і виникнуть, можна легко подолати;

10–14 – ви на правильному шляху, дитина багато чого навчилася, а запитання, на які ви відповіли «ні», підкажуть вам, над чим іще потрібно попрацювати;

9 і менше – почитайте спеціальну літературу, постарайтеся приділяти більше часу заняттям з дитиною і зверніть увагу на те, чого вона не вміє. Результати можуть вас розчарувати. Але пам'ятайте, що всі ми – учні у школі життя. Дитина не народжується першокласником, готовність до школи – це комплекс здібностей, що піддаються корекції.

Рекомендації психолога для вчителів щодо роботи з першокласниками

1. Використовувати у роботі з дітьми вправи на розкладання об'єкта на частини, порівняння предметів, виявлення закономірностей, формування умовисновків.
2. Розвивати навички концентрації та стійкості уваги за допомогою вправ на пошук ходів у лабіринтах, складання простих візерунків.
3. Розвивати слухову, зорову пам'ять за допомогою вправ на запам'ятовування різних предметів.
4. Підвищувати навчальну мотивацію, знімати тривожність та інші невротичні комплекси, пов'язані з періодом адаптації, за допомогою вправ на перевтілення.
5. Розвивати почуття впевненості, навички колективної діяльності, формувати почуття відповідальності за прийняття рішень.

Поради практичного психолога батькам першокласників

1. Вранці будіть дитину спокійно, з усмішкою та лагідним словом.
2. Не підганяйте дитину, бо розрахувати час – це ваш обов'язок.
3. Не відправляйте дитину до школи без сніданку.
4. Збираючи дитину до школи, побажайте їй успіхів, скажіть кілька лагідних слів, без зауважень.
5. Забудьте вислів : «Яку оцінку ти сьогодні отримав?». Зустрічайте дитину спокійно не сипте на неї тисячу запитань (згадайте, як вам важко після робочого дня).
6. Якщо дитина замкнулась, щось її турбує, не наполягайте на поясненні її стану, нехай заспокоїться, тоді вона все сама розповість.
7. Зауваження вчителя вислухайте не в присутності дитини. Вислухавши, не поспішайте влаштовувати сварку. Говоріть з дитиною спокійно.
8. Після школи дитина не повинна одразу сідати за виконання завдань, а 2-3 години має відпочити. Найкращий час для виконання домашніх завдань з 15 до 17 години.

9. Неможна виконувати завдання без перерви. Через кожні 15-20 хвилин треба відпочивати 10-15 хвилин.
10. Під час виконання завдань не стійте над дитиною, давайте їй можливість самостійно працювати.
11. У спілкуванні з дитиною не вживайте умовностей : «Якщо ти добре вчитимешся то ...».
12. Протягом дня знайдіть півгодини для спілкування з дитиною. В цей час головними мають бути справи дитини, її біль, радість.
13. У сім'ї має бути єдина тактика спілкування всіх дорослих з дитиною. Всі питання щодо виховання дитини вирішуйте без неї.
14. Завжди будьте уважними до стану здоров'я дитини, коли її щось турбує.
15. Пам'ятайте, що навіть діти 6-7 років люблять казки, особливо перед сном, або пісню, лагідні слова. Це її заспокоїть, зніме денне напруження, допоможе спокійно заснути й відпочити. Ваша доброзичливість допоможе їй у цьому.

Поради батькам

1. У стосунках з дитиною необхідно спиратися на позитивні якості особистості.
2. Показувати власний приклад позитивної поведінки, не припускати розходжень між словами і власними діями: "роби як Я", а не "роби як Я скажу".
3. Давати оцінку не особистості, думкам, емоціям дитини, а її поведінці.
4. Навіювати дитині позитивне.
5. Жити сьогоденним днем, не згадувати без особливої потреби негативні ситуації з минулого.
6. Не жити життя замість дитини, але бути поруч для допомоги дитині в разі необхідності.
7. Можна засуджувати дії дитини, але не її почуття, якими б небажаними вони не були. Оскільки вони у неї виникли, для цього був привід.
8. Не вимагайте від дитини неможливого чи важко виконуваного. Замість цього подивіться, що ви можете змінити чи як можете їй допомогти.
9. Незадоволення вчинками дитини не повинно бути систематичним, оскільки воно перестане сприйматися дитиною.
10. Дозволяйте дитині зустрічатися з негативними наслідками її поведінки. Тільки тоді вона буде дорослішати й ставати свідомою.
11. Якщо дитині важко і вона готова прийняти вашу допомогу, обов'язково допоможіть їй. Але при цьому візьміть на себе тільки те, чого вона не зможе зробити сама.
12. Щоб уникати зайвих проблем та конфліктів, співставляйте власні очікування з можливостями дитини .
13. Поступово знімайте з себе відповідальність за особисті справи вашої дитини. Нехай вона відчуває себе відповідальною за їх виконання.

Гіперактивність

Причини :

- генетичні фактори;
- особливості побудови і функціонування головного мозку;
- пологові травми;
- інфекційні захворювання дитини в перші місяці життя.

Критерії

Дефіцит активності уваги:

- непослідовна увага, важко її утримати;
- не слухає , коли звертаються;
- часто губить речі;
- уникає завдань, які потребують розумових зусиль.

Рухове розгальмування:

- постійно крутиться;
- виявляє ознаки занепокоєння;
- спить набагато менше ніж інші діти;
- дуже балакучий.

Імпульсивність :

- починає відповідати не дослухавши запитання;
- перериває;
- погано зосереджує увагу;
- не контролює свої дії.

Рекомендації :

1. Працювати з дитиною на початку дня.
2. Зменшити робоче навантаження дитини.
3. Використовувати фізкультхвилинки.
4. Знизити вимоги до акуратності.
5. Посадити дитину під час занять поруч з дорослим.
6. Давати короткі , чіткі інструкції.
7. Давати дитині можливість вибору.

Неуважність

Причини :

- низький рівень розвитку довільності;
- переважає ігрова мотивація навчання;
- низький рівень уваги.

Критерії :

У дитини 6-7 років процеси збудження переважають над гальмуванням; чим менша дитина, тим більше гальмування. Діти у віці 5-7 років можуть зберігати активну увагу лише впродовж 10-15 хвилин.

Рекомендації :

Формуванню довільної уваги сприяє участь дитини у сюжетно-рольових іграх, образотворчій діяльності, аплікаційній діяльності тощо. Утримати увагу може жвава, емоційна, виразна мова педагога. У грі формуються передумови навчальної діяльності, тому навчання шестирічок має відбуватися через гру.

Агресивність**Причини :**

- деякі соматичні захворювання чи захворювання головного мозку;
- виховання в родині;
- характер покарань, що застосовують батьки у відповідь на виявлення гніву.

Критерії :

- часто втрачає контроль над собою;
- часто сперечається з дорослими;
- відмовляється дотримуватися правил;
- навмисно дратує людей;
- звинувачує інших у своїх помилках.

Рекомендації :

1. Покарання не повинні принижувати дитину.
2. Навчати розпізнавати власний емоційний стан і стан оточення.
3. Розширювати поведінковий репертуар.
4. Відпрацьовувати навички реагування у конфліктних ситуаціях.
5. Учити брати відповідальність на себе.

Тривожність**Причини :**

- порушення взаємин між батьками і дітьми;
- завищені вимоги до дитини від батьків і вчителів;
- постійне порівнювання її з іншими дітьми;

- розлучення батьків;
- авторитарний стиль виховання в родині.

Критерії :

- не може довго працювати;
- червоніє в незнайомій ситуації;
- сняться страшні сни;
- руки холодні і вологі;
- поганий апетит;
- легко засмучується;
- не може стримати сліз;
- боїться труднощів;
- не впевнений у собі;
- під час виконання завдання дуже напружений.

Рекомендації :

1. Уникайте робіт, що враховують швидкість.
2. Не порівнюйте дитину з оточенням.
3. Частіше використовуйте тілесний контакт, вправи на релаксацію.
4. Сприяйте підвищенню самооцінки.
5. Будьте прикладом для дитини.
6. Не ставте завищених вимог.
7. Будьте послідовні у вихованні.
8. Не принижуйте дитину караючи її.

Додаток Д
Програми підвищення кваліфікації (короткострокові)
Сервісу «Всеосвіта»

<https://vseosvita.ua/course?rt=1597>

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Директор ТОВ «Всеосвіта»

Литвиненко 12.05.2020 р.

І. М.

Програма підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників для роботи у закладах освіти (освітня програма дистанційного курсу)

Програму підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників розроблено відповідно до сучасної державної освітньої політики, Концепції Нової української школи та стратегії реформування освіти в Україні.

1. Найменування: «Стратегія підготовки дитини дошкільного віку до навчання у школі».

2. Напрямок: психолого-фізіологічні особливості здобувачів освіти певного віку, розвиток професійних компетентностей (знання навчального предмета, фахових методик, технологій).

3. Форма підвищення кваліфікації: дистанційна. Онлайн-навчання відбувається на сайті <https://vseosvita.ua/>.

4. Розробник – ТОВ «Всеосвіта».

Автор(ка) - Мельничук Вікторія Олексіївна, соціальний педагог, завідувач сектору соціально- педагогічної роботи відділу психологічного супроводу та соціально-педагогічної роботи ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», керівник ГО «Простір».

Черниш Олена Степанівна, психолог, керівник ГО «Центр сучасної психології «Мірада».

5. Цільова аудиторія: навчальний курс розроблений для вихователів закладів дошкільної освіти, вихователів центрів розвитку дитини, адміністрації дошкільних закладів освіти, асистентів вчителя, корекційних педагогів, практичних психологів, вчителів-дефектологів, логопедів, вчителів початкових класів.

6. Мета програми: розширити знання педагогічних працівників закладів освіти щодо концептуальних підходів до процесу підготовки дитини до навчання в школі.

7. Зміст програми:

Зміст навчального курсу враховує особливості професійної діяльності вихователя закладу дошкільної освіти, педагога Нової української школи і визначається: вимогами суспільства щодо забезпечення закладів освіти висококваліфікованими фахівцями, здатними забезпечити умови для адаптації першокласників, формування навичок ефективної комунікації; основними напрямами державної політики у галузі освіти; вимогами до компетентностей педагогічних працівників; запитами замовників освітніх послуг.

Зміст програми має практичну спрямованість та охоплює: змістовну, практичну (практико зорієнтовану) і ресурсну (методичну) складові підвищення кваліфікації педагогічних працівників, які працюють в закладах дошкільної та загальної середньої освіти.

8. Обсяг (тривалість) навчання: 30 годин/1 кредит Європейської кредитної трансферно- накопичувальної системи (ЄКТС).

9. Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться/набуватимуться:

загальні: обізнаність із новітніми науково обґрунтованими відомостями з педагогіки, психології, методик, інноватики для створення освітньо-розвивального середовища, здатність до продуктивної професійної діяльності на основі розвиненої педагогічної рефлексії відповідно до провідних ціннісно-світоглядних орієнтацій, вимог педагогічної етики та викликів закладу дошкільної освіти та школи; володіння системними знаннями про норми і типи педагогічного спілкування в процесі організації колективної та індивідуальної діяльності;

фахові: усвідомлення ціннісної значущості фізичного, психічного і морального здоров'я дитини здатність сприяти творчому становленню дошкільників і молодших школярів та їхній індивідуалізації; вміння генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя задля підвищення як власного соціального статусу та добробуту, так і розвитку суспільства і держави; здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства.

** Програму укладено відповідно до п. 10 постанови КМУ від 21 серпня 2019 року № 800 (із змінами і доповненнями, внесеними постановою КМУ від 27 грудня 2019 року № 1133)*

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ТОВ «Всеосвіта»

Литвиненко 04.01.2020 р.

І. М.

Програма підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників для роботи у закладах освіти (освітня програма дистанційного курсу)

Програму підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників розроблено відповідно до сучасної державної освітньої політики, Концепції Нової української школи та стратегії реформування освіти в Україні.

1. **Найменування:** «Розвиток комунікативних вмінь у дошкільному віці. Практикум».
2. **Напрямок:** формування у здобувачів освіти спільних для ключових компетентностей вмінь, визначених частиною першою статті 12 Закону України "Про освіту", мовленнєва та комунікаційна компетентність.
3. **Форма підвищення кваліфікації:** дистанційна. Онлайн-навчання відбувається на сайті <https://vseosvita.ua/>.
4. **Розробник – ТОВ «Всеосвіта».**
Автор(ка) - Мельничук Вікторія Олексіївна, соціальний педагог, завідувач сектору соціально- педагогічної роботи відділу психологічного супроводу та соціально-педагогічної роботи ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», керівник ГО «Простір». Черниш Олена Степанівна, психолог, керівник ГО «Центр сучасної психології «Мірада».
5. **Цільова аудиторія:** курс розроблений для вихователів закладів дошкільної освіти, практичних психологів, соціальних педагогів.
6. **Мета програми:** розширення знань щодо формування комунікативної компетентності дітей дошкільного віку, використання ігрових методів і прийомів для розвитку відповідних дошкільному віку вмінь та навичок ефективної взаємодії.
7. **Зміст програми:**
Зміст навчального курсу враховує особливості професійної діяльності педагогічної спільноти дошкільної освітньої галузі і визначається: вимогами суспільства щодо забезпечення закладів дошкільної освіти висококваліфікованими фахівцями, здатними забезпечити умови для соціалізації вихованців; формування навичок ефективної комунікації дошкільників; якісної підготовки дітей до навчання у школі; основними напрямами державної політики у галузі освіти; вимогами до компетентностей педагогічних працівників; запитами замовників освітніх послуг.
Зміст програми має практичну спрямованість та охоплює: змістовну, практичну (практико зорієнтовану) і ресурсну (методичну) складові підвищення кваліфікації педагогічних працівників, які працюють у закладах дошкільної освіти різних форм власності.
8. **Обсяг (тривалість) навчання:** 30 годин/1 кредит Європейської кредитної трансферно- накопичувальної системи (ЄКТС).
9. **Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться/набуватимуться:**
загальні: знання і розуміння сучасних тенденцій розвитку освіти; особливостей процесів навчання і виховання здобувачів освіти закладів дошкільної освіти; основних механізмів

функціонування і реалізації компетентнісної парадигми навчання; способів реалізації інтеграційного підходу в навчанні дошкільників;

фахові: розвинені вміння організувати педагогічну діяльність на компетентнісних засадах (прогнозування, проектування, оцінювання тощо); конструювати та реалізувати сучасні програми навчання дошкільників із використанням різноманітних методів, форм і технологій; організувати культуромовне освітньо-розвиткове середовище; проектувати власну програму професійно-особистісного зростання.

Програму укладено згідно з п. 2 ст. 59 ЗУ «Про освіту» та відповідно до п. 10 постанови КМУ від 21 серпня 2019 року № 800 (із змінами і доповненнями, внесеними постановою КМУ від 27 грудня 2019 року № 1133)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ТОВ «Всеосвіта»

Литвиненко 16.02.2021 р.

І. М.

Програма підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників для роботи у закладах освіти (освітня програма дистанційного курсу)

Програму підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників розроблено відповідно до сучасної державної освітньої політики, Концепції Нової української школи та стратегії реформування освіти в Україні.

1. Найменування: «Практикум з розвитку особистісної ефективності педагога: покрокова інструкція досягнення успіхів у життєво-професійній діяльності».

2. Напрямок: розвиток професійних компетентностей (знання навчального предмета, фахових методик, технологій); формування у здобувачів освіти спільних для ключових компетентностей вмінь, визначених частиною першою статті 12 Закону України "Про освіту".

3. Форма підвищення кваліфікації: дистанційна. Онлайн-навчання відбувається на сайті <https://vseosvita.ua/>.

4. Розробник – ТОВ «Всеосвіта».

Автор(ка) - Ілляхова Марина Володимирівна, кандидатка філософських наук, доцентка кафедри філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти ДВНЗ

«Університет менеджменту освіти» НАПН України.

5. Цільова аудиторія: педагогічні працівники, працівники психологічних служб, керівники закладів загальної середньої освіти, закладів позашкільної освіти, науково-педагогічні працівники, організатори післядипломної педагогічної освіти.

6. Мета програми: удосконалити і розвинути у педагогічних, науково-педагогічних працівників, працівників психологічних служб і керівників закладів середньої освіти соціально-психологічну, економічну, професійну компетентності з питань успішного розвитку і саморозвитку життєво- професійної ефективності, що відповідає за високу конкурентоздатність та кар'єрне зростання всіх суб'єктів освітнього процесу.

7. Зміст програми:

У матеріалах навчального курсу репрезентовано методики розвитку особистісної ефективності та життєво-професійного благополуччя всіх учасників освітнього процесу. Навчальний курс є цілісною, покроковою інструкцією з досягнення бажаних результатів у життєвій і професійній діяльності особистості. У навчальному курсі систематизовано і цілісно представлено 50 сучасних методик, технологій, вправ які допоможуть особистості вийти на новий рівень життєво- професійної діяльності.

Подані технології, методики і вправи допоможуть педагогу знайти власну траєкторію життєво- професійної ефективності і адаптувати найефективніші практики з досягнення успіху і благополуччя до освітнього процесу з метою формування у сучасних учнів навичок успішності, підприємлихості, критичності мислення, емоційної гнучкості.

8. Обсяг (тривалість) навчання: 30 годин/1 кредит Європейської кредитної

трансферно- накопичувальної системи (ЄКТС).

9. Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться/набуватимуться:

загальні: освітологічна: здатність педагогічних, науково-педагогічних і управлінських працівників інтегрувати знання з сучасної психологічної практики, андрагогіки в цілісну стратегію життєво- професійної діяльності на засадах дитиноцентризму, педагогіки партнерства; інтегральна: здатність розв'язувати складні спеціалізовані психологічні задачі та практичні проблеми за допомогою сучасних психологічних практик досягнення особистісної ефективності та життєво-професійного благополуччя;

фахові: соціально-психологічна компетентність: емоційна гнучкість і адаптивність до освітніх змін; підприємницька: безперервно оновлювати soft skills, що спрямовані на розвиток конкурентноздатної і успішної особистості; критичне мислення: здатність реагувати на непередбачувані можливості та ідеї і перетворювати їх у цінності для інших; комунікативна: знання фахових методик і технологій організації комунікативного підходу до життєво-професійної діяльності.

** Програму укладено згідно з п. 2 ст. 59 ЗУ «Про освіту» та відповідно до п. 10 постанови КМУ від 21 серпня 2019 року № 800 (із змінами і доповненнями, внесеними постановою КМУ від 27 грудня 2019 року № 1133) і Типової освітньої програми організації і проведення підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників відповідно до вимог Концепції «Нова українська школа» (наказ МОН від 15.10.2018 р. № 36)*

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ТОВ «Всеосвіта»

Литвиненко 04.01.2020 р.

І. М.

Програма підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників для роботи у закладах освіти (освітня програма дистанційного курсу)

Програму підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників розроблено відповідно до сучасної державної освітньої політики, Концепції Нової української школи та стратегії реформування освіти в Україні.

1. **Найменування:** «Організація ефективної діяльності практичного психолога в закладі освіти».
2. **Напрямок:** розвиток професійних компетентностей (знання навчального предмета, фахових методик, технологій).
3. **Форма підвищення кваліфікації:** дистанційна. Онлайн-навчання відбувається на сайті <https://vseosvita.ua/>.
4. **Розробник – ТОВ «Всеосвіта».**

Автор(ка) - Мельничук Вікторія Олексіївна, соціальний педагог, завідувач сектору соціально- педагогічної роботи відділу психологічного супроводу та соціально-педагогічної роботи ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», керівник ГО «Простір».

Черниш Олена Степанівна, психолог, керівник ГО «Центр сучасної психології «Мірада».

5. **Цільова аудиторія:** розроблений для практичних психологів закладів освіти.
6. **Мета програми:** формувати вміння планувати професійну діяльність практичного психолога на основі логічної послідовності, наступності та з урахуванням особливостей і потреб конкретного закладу освіти.

7. Зміст програми:

Засвоївши матеріали навчального курсу, легко спланувати свою діяльність, починаючи з першого дня роботи в школі або дошкільному закладі. Зможете врахувати всі потрібні напрями діяльності, використовуючи різні форми та враховуючи основні потреби і запити сучасного освітнього середовища.

У цьому курсі запропоновано чіткий алгоритм роботи з заявками учасників освітнього процесу: від надходження запиту до отримання результату. Ви знатимете, як забезпечити наступність різних напрямів діяльності впродовж начального року.

Також представлений прикладний, логічно побудований підхід до організації роботи

практичного психолога, представлений у вигляді чітких орієнтирів проведення різних напрямів діяльності з усіма учасниками освітнього процесу.

Практичні вправи дозволять не лише закріпити отримані знання, але й скласти «живий», досконалий та зручний план роботи на наступний навчальний рік.

8. Обсяг (тривалість) навчання: 36 годин/1 кредит Європейської кредитної трансферно- накопичувальної системи (ЄКТС).

9. Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться/набуватимуться:

загальні: знання основних понять діяльності практичного психолога; систематизувати знання щодо основних напрямів діяльності в роботі практичного психолога та особливостей їх організації; зрозуміти чіткий алгоритм планування діяльності практичного психолога з урахуванням особливостей і потреб конкретного закладу освіти; - здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, вчитися і оволодівати сучасними знаннями, приймати обґрунтовані рішення, працювати в команді; діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

фахові: сформувати уявлення про наступність та логічну послідовність організації роботи практичного психолога закладу освіти; удосконалити уміння організації та проведення основних напрямів діяльності в роботі практичного психолога; розвинути здатність практичних психологів ефективно реагувати на потреби закладу освіти; навчитися розробляти зручні для використання у роботі річного плану та забезпечення методичної бази; професійно-педагогічна компетентність - обізнаність із новітніми науково обґрунтованими відомостями з педагогіки, психології, методик, інноватики для створення освітньо-розвивального середовища, що сприяє цілісному індивідуально-особистісному становленню учасників освітнього процесу; здатність до продуктивної професійної діяльності на основі розвинутої педагогічної рефлексії відповідно до провідних ціннісно-світоглядних орієнтацій, вимог педагогічної етики та викликів початкової школи.

** Програму укладено відповідно до п. 10 постанови КМУ від 21 серпня 2019 року № 800 (із змінами і доповненнями, внесеними постановою КМУ від 27 грудня 2019 року № 1133)*

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ТОВ «Всеосвіта»

Литвиненко 08.05.2020 р.

І. М.

Програма підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників для роботи у закладах освіти (освітня програма дистанційного курсу)

Програму підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників розроблено відповідно до сучасної державної освітньої політики, Концепції Нової української школи та стратегії реформування освіти в Україні.

1. Найменування: «Методичні прийоми логопедичної роботи з дітьми дошкільного віку: практичні кроки».

2. Напрямок: розвиток професійних компетентностей (знання навчального предмета, фахових методик, технологій); формування у здобувачів освіти спільних для ключових компетентностей вмінь, визначених частиною першою статті 12 Закону України "Про освіту", мовленнєва та комунікаційна компетентність.

3. Форма підвищення кваліфікації: дистанційна. Онлайн-навчання відбувається на сайті <https://vseosvita.ua/>.

4. Розробник – ТОВ «Всеосвіта».

Автор(ка) - Ярмола Наталія Анатоліївна, завідувачка відділу інклюзивного навчання Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України, кандидатка педагогічних наук, старша наукова співробітниця

5. Цільова аудиторія: логопеди закладів дошкільної освіти, логопеди інклюзивно-ресурсних центрів, студенти профільних вузів та батьки.

6. Мета програми: поглибити знання про природу мовленнєвих порушень у дітей

дошкільного віку, онтогенезу та патогенезу, симптоматики та механізмів мовленнєвих порушень, а також перспективного планування роботи з дітьми-логопатами різного віку; удосконалити професійні уміння щодо застосування у практичній діяльності сучасних діагностичних та корекційних методів та методик логопедичної роботи із дітьми дошкільного віку.

7. Зміст програми:

під час проходження курсу учасники оволодіють методами диференційованої діагностики мовлення дитини для визначення виду порушень; сформуєть практичні навички щодо виявлення, обстеження дітей дошкільного віку, які мають порушення мовлення з використанням сучасних діагностичних методів та технологій. Поруч з цим, курсанти матимуть можливість опанувати корекційні методи логопедичної роботи із дітьми дошкільного віку щодо усунення порушень звуковимови, володітимуть знаннями щодо критеріїв підбору дидактичного матеріалу для розвитку мовлення дітей різних вікових груп, ознайомляться з інноваційними техніками логопедичної роботи.

8. Обсяг (тривалість) навчання: 30 годин/1 кредит Європейської кредитної трансферно- накопичувальної системи (ЄКТС).

9. Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться/набуватимуться:

загальні: знання про природу мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку, онтогенезу та патогенезу, симптоматики та механізмів мовленнєвих порушень; проведення діагностичного логопедичного обстеження дітей дошкільного віку з урахуванням індивідуальних особливостей психофізичного розвитку дитини; систему професійних умінь побудови оптимальної програми проведення корекції звуковимови;

фахові: знання етіології виникнення мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку, онтогенезу та патогенезу, симптоматики та механізмів мовленнєвих порушень; опанування діагностичними методиками виявлення та обстеження дітей, які мають порушення усного та писемного мовлення; застосування практичних навичок щодо виявлення, обстеження дітей дошкільного віку, які мають порушення мовлення з використанням сучасних діагностичних методів та технологій; володіння системою професійних умінь побудови оптимальної програми проведення корекції звуковимови; корекційними методами логопедичної роботи із дітьми дошкільного віку щодо усунення порушень звуковимови; знаннями щодо критеріїв підбору дидактичного матеріалу для розвитку мовлення дітей різних вікових груп; вміння застосовувати ефективні стратегії взаємодії та співпраці з педагогічними працівниками (вихователями) та батьками дітей з порушеннями мовлення.

** Програму укладено відповідно до п. 10 постанови КМУ від 21 серпня 2019 року № 800 (із змінами і доповненнями, внесеними постановою КМУ від 27 грудня 2019 року № 1133)*

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ТОВ «Всеосвіта»

Литвиненко 26.01.2021 р.

I. M.

Програма підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників для роботи у закладах освіти (освітня програма дистанційного курсу)

Програму підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників розроблено відповідно до сучасної державної освітньої політики, Концепції Нової української школи та стратегії реформування освіти в Україні.

1. Найменування: «Комунікативна компетенція дітей у дошкільний період: передумови та закономірності формування. Діти з особливими потребами у соціальному середовищі: комунікативний аспект».

2. Напрямок: психолого-фізіологічні особливості здобувачів освіти певного віку, збереження цінностей дитинства, примноження здобутків дошкільної освіти, розуміння шляхів її поступу в історичній ретроспективі.

3. Форма підвищення кваліфікації: дистанційна. Онлайн-навчання

відбувається на сайті <https://vseosvita.ua/>.

4. Розробник – ТОВ «Всеосвіта».

Автор(ка) - Людмила Коваль-Бардаш, кандидатка педагогічних наук, провідна наукова співробітниця відділу інклюзивного навчання Інституту спеціальної педагогіки й психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України; логопедина, учителька-методистка Школи-дитячого садка «Паросток» міста Києва.

5. Цільова аудиторія: вихователі ЗДО, логопеди, вчителі початкової школи, асистенти вчителів/вихователів, студенти, що здобувають педагогічну освіту; батьки.

6. Мета програми: розширити знання фахівців з питань формування та становлення комунікативної сфери дитини у ранній та дошкільний вікові періоди, формувати розуміння «структура комунікативної сфери» та вміння орієнтуватися щодо особливостей проявів мовленнєвого розвитку у дітей з тими чи іншими особливостями розвитку.

7. Зміст програми:

актуалізація знань про закономірності формування комунікативної сфери, передумови її формування та вікові закономірності. Розширення розуміння про структуру комунікації, її компонентів. Формування вміння розрізнати вікові закономірності та особливості проявів комунікації у дітей дошкільного віку. Рекомендації щодо планування роботи для подолання чи запобігання проблем формування комунікативно-соціальної сфери. Педагоги, що працюють у закладах дошкільної освіти, центрах розвитку тощо, потребують володіння на високому професійному рівні базових компетенцій, пов'язаних з освітою та психолого-педагогічними характеристиками дітей з типовим розвитком, а також з тими чи іншими особливостями, які перебувають у загальноосвітньому просторі; розуміння механізмів формування тих чи інших процесів та закономірностей їх утворення і перебігу.

8. Обсяг (тривалість) навчання: 30 годин/1 кредит Європейської кредитної трансферно- накопичувальної системи (ЄКТС).

9. Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться/набуватимуться:

загальні: знання та впровадження на практичному рівні методів і технологій освіти дітей дошкільного віку у векторі формування комунікативної компетентності; володіння способами забезпечення різних рівнів підтримки в освітньому процесі; організація професійної діяльності у відповідності з принципами компетентності, цілеспрямованості; проектування професійної самореалізації;

фахові: професійно-педагогічна компетентність – обізнаність із новітніми, науково обґрунтованими, загальнометодичними та спеціальними знаннями щодо розвитку комунікативно-соціальної сфери розвитку дітей дошкільного віку; здатність до ефективної методичної, у тому числі і командної роботи фахівців, співпраці з батьками; психологічна компетентність – вміння застосовувати знання та дані про сфери розвитку дитини для здійснення професійної діяльності з урахуванням принципів диференційованого та індивідуального підходів, опори на потенційні можливості людини та ін.

Програму укладено згідно з п. 2 ст. 59 ЗУ «Про освіту» та відповідно до п. 10 постанови КМУ від 21 серпня 2019 року № 800 (із змінами і доповненнями, внесеними постановою КМУ від 27 грудня 2019 року № 1133) і Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо впровадження оновленого Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) (наказ МОН від 31.03.2021 р. № 397)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ТОВ «Всеосвіта»

Литвиненко 20.07.2020 р.

І. М.

Програма підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників для роботи у закладах освіти (освітня програма дистанційного курсу)

Програму підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників розроблено відповідно до сучасної державної освітньої політики, Концепції Нової української школи та стратегії реформування освіти в Україні.

1. Найменування: «Використання артпрактики «нейрографіка» у життєво-професійній діяльності педагога».

2. Напрямок: розвиток професійних компетентностей (знання навчального предмета, фахових методик, технологій); формування у здобувачів освіти спільних для ключових компетентностей вмінь, визначених частиною першою статті 12 Закону України "Про освіту".

3. Форма підвищення кваліфікації: дистанційна. Онлайн-навчання відбувається на сайті <https://vseosvita.ua/>.

4. Розробник – ТОВ «Всеосвіта».

Автор(ка) - Ілляхова Марина Володимирівна, доцентка кафедри філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, кандидатка філософських наук.

5. Цільова аудиторія: керівники (директори, заступники директорів) закладів дошкільної освіти, загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти, професійної (професійно-технічної) освіти; працівники методичних служб (завідувачі, методисти); психологи, працівники закладів позашкільної освіти та спеціальних та інклюзивних закладів освіти, організатори післядипломної педагогічної освіти.

6. Мета програми: удосконалити і розвинути у психологів і педагогів соціально-психологічну, мистецьку, загально когнітивну компетентності щодо теоретичних і практичних аспектів реалізації практик з арт-терапії в умовах безперервної освіти.

7. Зміст програми:

Матеріали навчального курсу презентують теоретичне і практичне вивчення нейрографіки – інноваційного арт-методу, побудованого на принципах мистецтва композиції, науки організації мислення шляхом формування вражень через практику малювання. Навчальні матеріали поєднують шість відеоінструкцій з виконання найефективніших практик з нейрографіки, а також додаткові теоретичні матеріали.

Завдяки вправам ви дізнаєтеся про коректне використання арт-методу нейрографіки у життєво- професійній діяльності, дозволяє розвивати дивергентне мислення, когнітивну гнучкість, увійти до потоку вирішення нестандартних завдань, налаштуватися на інтуїтивно-чуттєвий, спосіб мислення, що в результаті призводить до несподіваних відкриттів, нових рішень, зміни внутрішніх станів.

8. Обсяг (тривалість) навчання: 30 годин/1 кредит Європейської кредитної трансферно- накопичувальної системи (ЄКТС).

9. Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться/набуватимуться:

загальні: освітологічна: здатність психологічних і педагогічних кадрів інтегрувати знання з сучасної психології, антропології, андрагогіки, нейрофізіології в цілісну стратегію життєво-професійної діяльності на засадах дитиноцентризму, педагогіки партнерства, а також демонструвати відповідні цінності у професійній діяльності; інтегральна: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми за допомогою арт-практик, що передбачає проведення дослідження, застосування теорій та методів когнітивної гнучкості, нейропластичності і досягнення високої концентрації в практиці професійної діяльності, яка характеризується комплексністю та невизначеністю;

фахові: здатність інноваційно вирішувати наукові і практичні професійні завдання; планувати і організовувати експериментальні арт-дослідження; здійснювати підтримку і впровадження інноваційних форм і методів роботи педагога і психолога тощо, когнітивна гнучкість і адаптивність до освітніх змін; готовність до розвитку нейропластичності та когнітивної гнучкості; толерантність до змін; залучати учасників освітнього процесу до інтерактивної взаємодії; уміння упроваджувати у систему освіти арт- практики.

** Програму укладено згідно з п. 2 ст. 59 ЗУ «Про освіту» та відповідно до п. 10 постанови КМУ від 21 серпня 2019 року № 800 (із змінами і доповненнями, внесеними постановою КМУ від 27 грудня 2019 року № 1133) і Типової освітньої програми організації і проведення підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників відповідно до вимог Концепції «Нова українська школа» (наказ МОН від 15.10.2018 р. № 36)*

ЗАТВЕРДЖУЮ

Литвиненко 14.04.2021 р.

**Програма підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників для роботи у закладах освіти
(освітня програма дистанційного курсу)**

Програму підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників розроблено відповідно до сучасної державної освітньої політики, Концепції Нової української школи та стратегії реформування освіти в Україні.

1. Найменування: «Базовий компонент дошкільної освіти: оновлені підходи до організації освітнього процесу».

2. Напрямок: психолого-фізіологічні особливості здобувачів освіти певного віку, розвиток управлінської компетентності (для керівників закладів освіти, науково-методичних установ та їх заступників) тощо.

3. Форма підвищення кваліфікації: дистанційна. Онлайн-навчання відбувається на сайті <https://vseosvita.ua/>.

4. Розробник - ТОВ «Всеосвіта».

Автор(ка) - Клокар Олег Олександрович, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, психології та менеджменту, заступник директора з науково-навчальної роботи Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти.

5. Цільова аудиторія: науково-педагогічні працівники, фахівці Центрів професійного розвитку, методисти відділів дошкільної освіти обласних/міських інститутів післядипломної освіти; педагогічні працівники закладів освіти, що забезпечують здобуття дошкільної освіти дітям відповідного віку.

6. Мета програми: удосконалення загальних та фахових компетентностей педагогічних працівників щодо впровадження змістового наповнення оновленого Компоненту в освітній процес закладів освіти.

7. Зміст програми:

Теоретична складова Курсу зорієнтована на оволодіння педагогічними працівниками основними категоріями і поняттями; цінностями дошкільної освіти, базовими принципами реалізації Компоненту, ознайомлення із змістовим наповненням його інваріантним та варіативним складниками умовами реалізації. Зміст практичної складової Курсу передбачає формування здатностей та готовності педагогічних працівників до: врахування українських традицій та міжнародних практик в реалізації змісту оновленого Компоненту; розроблення змістово-методичного забезпечення освітнього процесу з урахуванням вимог оновленого Компоненту; розвитку в дітей дошкільного віку базових якостей особистості; вивчення запитів й очікувань усіх учасників освітнього процесу в закладі освіти задля підвищення якості дошкільної освіти, а також проектування індивідуальної траєкторії особистісно-професійного саморозвитку. Самостійна робота містить завдання, що спрямовані на вивчення нормативних та інструктивно-методичних документів щодо організації освітнього процесу в ЗДО, завдання пошуково-дослідницького змісту, що спрямовані на розв'язання актуальних питань щодо впровадження оновленого Компоненту, рефлексію. У перебігу виконання завдань самостійної роботи слухачі презентують та захищають авторські проекти за освітніми напрямками.

8. Обсяг (тривалість) навчання: 30 годин/1 кредит Європейської кредитної трансферно- накопичувальної системи (ЄКТС).

9. Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться/набуватимуться:

загальні: збереження цінностей дитинства, примноження здобутків дошкільної освіти, розуміння шляхів її поступу в історичній ретроспективі; вільне використання цифрових технологій для реалізації освітніх завдань та вдосконалення професійної діяльності; генерування нових ідей (креативність); прийняття обґрунтованих рішень; співпраця та взаємодія у команді; організація партнерської взаємодії з батьками вихованців;

фахові: знати стратегії, структуру, цілі, зміст і завдання оновленого Компоненту; здійснювати суб'єкт-суб'єктну взаємодію й міжособистісне спілкування з дітьми дошкільного

віку, їхніми батьками або особами, що їх замінюють; впроваджувати інноваційні педагогічні технології в освітній процес закладу освіти; планувати освітній процес з урахуванням оновленого змісту Компоненту; вміти адаптовувати прогресивні європейські практики та український досвід в освітній процес закладу освіти для підвищення якості дошкільної освіти.

Програму укладено згідно з п. 2 ст. 59 ЗУ «Про освіту» та відповідно до п. 10 постанови КМУ від 21 серпня 2019 року № 800 (із змінами і доповненнями, внесеними постановою КМУ від 27 грудня 2019 року № 1133) і Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо впровадження оновленого Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) (наказ МОН від 31.03.2021 р. № 397)

Додаток Е

Дослідження актуальності для вихователів та батьків проблеми педагогічного просвітництва та консультування

(оригінальний опитувальник для батьків)

1. Чи вважаєте Ви достатнім свій рівень знань про розвиток дитини?
2. Які проблеми у розвитку своєї дитини Ви хотіли б обговорити з фахівцем?
3. Чи задаєте Ви питання вихователеві Вашої дитини про її поведінку, взаємини із іншими, успіхи у навчанні?
4. Ви розмовляєте із своєю дитиною, коли йдете із дитсадка (якщо так, то про що)?
5. Ви відвідували консультації фахівців з розвитку дитини (логопед, дитячий психолог, інструктор з фізвиховання тощо) поза межами ЗДО?
6. У Вашому ЗДО створені умови для консультування батьків (якщо так, то як проводяться консультації: індивідуально чи у групах)?
7. Ви цікавитесь у вихователя Вашої дитини методиками розвитку дитини, які можна використовувати у домашніх умовах?
8. Чи є у Вас бажання організувати тимбілдинг для батьків і дітей Вашої групи?
9. Чи бажаєте взяти участь у тимбілдингу, організованому іншими батьками?
10. Які, на Вашу думку, педагогічні теми були б цікавими для більшості батьків Вашої групи і кого б Ви хотіли бачити спікером цих тем?

(оригінальний опитувальник для вихователів)

1. Чи вважаєте Ви тему педагогічного просвітництва батьків актуальною для реалізації у сучасному ЗДО?
2. Чи звертались до Вас батьки вихованців про педагогічну допомогу (якщо так, то яку саме)?
3. Чи вважаєте Ви необхідним запрошувати до ЗДО фахівців для просвітництва батьків з проблем здоров'язбереження та особливостей розвитку дитини?
4. Чи є така практика взаємодії із фахівцями реальною у Вашому ЗДО?
5. Чи цікавились Ви темами навчання консультуванню та організації просвітницької діяльності у програмах підвищення кваліфікації?
6. Чи вважаєте Ви необхідність організовувати спільні зустрічі батьків майбутніх першокласників, вихователів та вчителів початкової школи?
7. Чи вважаєте Ви актуальним організувати у середовищі ЗДО пункт педагогічного просвітництва та консультування для батьків дітей мікрорайону, що не відвідують ЗДО?

8. Чи існує у Вашому ЗДО практика ознайомлення вихователями батьків із інноваційними методиками розвитку та навчання дитини?
9. Чи налагоджена у Вашому ЗДО робота з реклами та презентацій тем з підвищення кваліфікації педагогів (якщо так, то хто виконує цю роботу)?
10. Чи є у Вас мотивація щодо проведення з батьками тематичних лекцій з педагогічного просвітництва?

Додаток Ж

Методики дослідження сформованості особистісного компоненту Готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності

Методика діагностики рівня емпатичних здібностей (В.В.Бойко)

1. У мене є звичка уважно вивчати обличчя й поведінку людей, щоб зрозуміти їх характер, нахили, здібності.
2. Якщо оточуючі виявляють ознаки нервовості, я зазвичай залишаюсь спокійним.
3. Я більше вірю своєму розуму, аніж інтуїції.
4. Я вважаю цілком доречним для себе цікавитися домашніми проблемами співробітників.
5. Я можу легко увійти в довіру до людини, якщо буде потрібно.
6. Зазвичай я з першого разу вгадую “рідну душу” в новій людині.
7. Я з цікавістю завожу розмову про життя, роботу, політику з випадковими супутниками в поїзді, літаку.
8. Я втрачаю душевну рівновагу, якщо оточуючі чимось пригнічені.
9. Моя інтуїція – надійний засіб розуміння оточуючих, ніж знання чи досвід.
10. Виявляти допитливість до внутрішнього світу іншої особистості – безтактовно.
11. Часто своїми словами я ображаю близьких мені людей, не помічаючи того.
12. Я легко можу уявити себе якоюсь твариною, відчутти її звички і стан.
13. Я рідко думаю про вчинки людей, які мають до мене безпосереднє відношення.
14. Я рідко беру близько до серця проблеми своїх друзів.
15. Зазвичай за декілька днів я відчуваю: щось має статися з близькою мені людиною, і очікування справджуються.
16. У спілкуванні з діловими партнерами стараюсь уникати розмов про особисте.
17. Іноді близькі дорікають мені у черствості, байдужості, неувазі до них.
18. Мені легко дається копіювати інтонацію, міміку людей, уподібнюючись до них.
19. Мій допитливий погляд змушує ніяковіти нових партнерів.
20. Чужий сміх заражає мене.
21. Часто, діючи навмання, я знаходжу правильний підхід до людини.
22. Плакати від щастя – дурість.

23. Я здатен повністю злитися з коханою людиною, ніби танучи в ній.
24. Мені рідко зустрічалися люди, яких я розумів би без слів.
25. Я мимовільно чи через допитливість часто підслуховую розмови сторонніх.
26. Я можу залишатися спокійним, навіть якщо навколо мене всі хвилюються.
27. Мені простіше підсвідомо зрозуміти людину, ніж зрозуміти її, “розклавши по полицках”.
28. Я спокійно реагую на дрібні неприємності, які трапляються у когось із членів сім’ї.
29. Мені було б важко задушевно, довірливо розмовляти з настороженою, замкненою людиною.
30. У мене творча натура – поетична, художня, артистична.
31. Я без особливої допитливості вислуховую сповіді нових знайомих.
32. Я засмучуюсь, якщо бачу людину, що плаче.
33. Моє мислення більше відрізняється конкретністю, суворістю, послідовністю, ніж інтуїцією.
34. Коли друзі починають розмови про свої неприємності, я намагаюся перевести розмову на щось інше.
35. Якщо я бачу, що в когось із близьких погано на душі, то утримуюсь від питань.
36. Мені важко зрозуміти, чому дрібниці можуть так сильно засмучувати людей.

Обробка результатів. Підраховується кількість правильних відповідей (що відповідають ключеві) за кожною шкалою, а потім визначається сумарна оцінка:

1. Раціональний канал емпатії: +1,+7, -13, +19, +25, -31;
2. Емоційний канал емпатії: -2, +8, -14, +20, -26, +32;
3. Інтуїтивний канал емпатії: -3, +9, +15, +21, +27, -33;
4. Установки, що сприяють емпатії: +4, -10, -16, -22, -28, -34;
5. Проникаюча здібність емпатії: +5, -11, -17, -23, -29, -35;
6. Ідентифікація в емпатії: +6, +12, +18, -24, +30, -36.

Інтерпретація результатів. Аналізуються показники окремих шкал і загальна сумарна оцінка рівня емпатії. Оцінки за кожною шкалою можуть варіювати від 0 до 6 балів і вказують на значущість конкретного параметра у структурі емпатії.

Раціональний канал емпатії характеризує спрямованість уваги, сприйняття та мислення емпатуючого до іншої людини – на її стани, проблеми, поведінку. Це спонтанний інтерес до іншої людини, що відкриває шляхи емоційного та інтуїтивного відображення партнера. У раціональному

компоненті емпатії не потрібно шукати логіку чи мотивацію інтересу до іншої людини. Партнер привертає увагу своєю бутністю, що дозволяє емпатуючому неупереджено виявляти його сутність.

Емоційний канал емпатії фіксується здатністю емпатуючого входити в емоційний резонанс з оточуючими – співпереживати, разом брати участь. Емоційний відгук у цьому випадку стає засобом “входження” в енергетичне поле партнера. Зрозуміти його внутрішній світ, прогнозувати поведінку й ефективно впливати можливо тільки в тому випадку, якщо відбулася енергетична “підстройка” до емпатуючого. Співучасть і співпереживання виконують роль ланки зв’язку, “провідника” від емпатуючого до емпатуємого і навпаки.

Інтуїтивний канал емпатії. Бальна оцінка свідчить про здатність респондента бачити поведінку партнерів, діяти в умовах дефіциту вихідної інформації про них, спираючись на досвід, що зберігається у підсвідомості. На рівні інтуїції замикаються і узагальнюються різні відомості про партнерів. Інтуїція менше залежить від оцінюючих стереотипів, ніж осмислене сприйняття партнерів.

Установки, що сприяють чи перешкоджають емпатії, полегшують чи ускладнюють дії всіх емпатичних каналів. Ефективність емпатії, знижується, якщо людина старається уникати особистісних контактів, вважає недоречним цікавитися іншою особистістю, запевнила себе в спокійному ставленні до переживань і проблем оточуючих. Подібне різко зменшує діапазон емоційної чутливості та емпатичного сприйняття. Навпаки, різні канали емпатії діють активніше та надійніше, якщо немає перешкод з боку установок особистості.

Проникаюча здібність в емпатії розцінюється як важлива властивість людини, що дозволяє створювати атмосферу відкритості, довіри, задушевності. Кожний із нас своєю поведінкою та ставленням до партнерів сприяє інформаційно-енергетичному обміну чи перешкоджає йому. Розслаблення партнера сприяє емпатії, а атмосфера напруженості, неправдивості, підозри перешкоджає розкриттю та емпатичному осягненню.

Ідентифікація – ще одна неодмінна умова успішної взаємної емпатії. Це вміння зрозуміти іншого на основі співпереживань, постановки себе на місце партнера. В основі ідентифікації лежить легкість, жвавість і гнучкість емоцій, здатність імітувати.

Оцінки за шкалою виконують допоміжну роль в інтерпретації основного показника – рівня емпатії. Сумарний показник теоретично може змінюватися в межах від 0 до 36 балів. За іншими попередніми даними, можна вважати: 30 б. і вище – високий рівень емпатії; 29-22 – середній; 21-15 – занижений; менше 14 – дуже низький.

Методика оцінки здатності до самовдосконалення (за М.П. Лукашевичем)

Мета: визначення рівня здатності особистості до самовдосконалення

Інструкція: заповніть, будь-ласка, бланк. При відповіді на питання необхідно вибрати тільки один варіант відповіді.

Таблиця Г 1

№	Питання	Варіанти відповідей		
		Немає	частково	так
1	2	3	4	5
1	Чи знаєте Ви що-небудь про принципи, методи, правила самоосвіти, самовиховання, саморозвиток особистості?			
2	Чи маєте Ви серйозне прагнення до самоосвіти, самовиховання, саморозвитку своїх особистих якостей, здатностей?			
3	Чи відзначають друзі й знайомі Ваші успіхи в самоосвіті, самовихованні, саморозвитку?			
4	Чи випробовуєте Ви прагнення глибше пізнати самого себе, свої творчі здатності?			
5	Чи маєте ви свій ідеал і чи спонукує він Вас до самоосвіти, самовиховання, саморозвитку?			
6	Чи часто Ви замислюєтесь про причини своїх промахів і невдач?			
7	Чи здатні Ви до швидкого самостійного оволодіння новими видами діяльності, (до самостійного вивчення іноземної мови)?			
8	Чи здатні ви продовжувати вирішувати важке завдання, якщо перші 2 години не дали очікуваного результату?			
9	Чи ведете Ви щоденник, де плануєте своє життя (на рік, на найближчі місяці, тиждень, день) й аналізуєте, що із запланованого виконати не вдалося й чому?			
10	Чи вважають Вас Ваші друзі людиною здатною до подолання труднощів?			
11	Чи знаєте Ви свої сильні й слабкі якості?			
12	Чи хвилює Вас Ваше майбутнє?			
13	Чи прагнете Ви до того, щоб Вас поважали найближчі друзі й батьки?			
14	Чи здатні Ви управляти собою?			
15	Чи здатні Ви стримувати себе в конфліктній ситуації?			
16	Чи прагнете Ви виховати в собі силу волі або інші якості?			
17	Чи домагаєтесь Ви того, щоб до вашої думки прислухалися?			

18	Чи вважаєте Ви себе цілеспрямованою людиною?			
19	Чи вважають Вас здатним до самоосвіти, саморозвитку людиною батьки?			
20	Чи вважають Вас здатним до самоосвіти, саморозвитку людиною вчителі?			
21	Чи вважають Вас здатним до самоосвіти, саморозвитку людиною друзі?			

Обробіть отримані результати. Підрахуйте число отриманих балів, з огляду на те, що «Ні» -1 бал, «Частково» - 2 бали, «так»- 3 бали.

Разом балів

Інтерпретація результатів

Кількість балів	Рівень розвитку	
21-28	1-й – дуже низький	низький
29-32	2-й – низький	
33-36	3-й – нижче за середній	середній
37-40	4-й – декілька нижче за середній	
41-44	5-й – середній	
45-48	6-й – декілька вище за середній	високий
49-52	7-й – вище за середній	
53-56	8-й – високий	
57-63	9-й – дуже високий	

Методика визначення сформованості педагогічного такту

Для визначення ступеня сформованості педагогічного такту дайте відповіді на питання «так» чи «ні»

1. Чи відчуваєте Ви образи?
2. Ви швидко забуваєте про образ, яку Ви комусь надали?
3. Чи залежить Ваш настрій від зовнішніх причин?
4. Ви схильні до внутрішнього неспокою?
5. Ви енергійно відстоюєте власні інтереси у ситуації, коли до Вас чинять несправедливість?
6. Ви відстоюєте інтереси несправедливо ображених колег?
7. Ви легко впадаєте у гнів?
8. Ви заступаєтесь за сторонніх, у ставленні до яких було допущено несправедливість?
9. Ви комунікабельна людина?

10. Ви можете ставитись з гумором до невдачі?
11. Ви намагаєтесь помиритись з тим, кого Ви образили?
12. Ви миритесь першим?
13. Ви можете вдарити людину, якщо Ви на неї розсердились?
14. Вам знайоме відчуття катарсису (сльози від схвильованості фільмом, музикою)?
15. Ви легко пристосовуєтесь до нових умов?
16. Ви можете звернутись до людини, яку недолюблюєте, так дружньо, що вона не здогадається про Ваше ставлення до неї?
17. Ви дуже переживаєте від несправедливості?
18. Ви ставитесь до майбутнього песимістично?
19. Вам вдається створити у спілкуванні з людьми певний настрій?
20. Ви довго тримаєте почуття досади?
21. Ви переживаєте нещастя інших людей?
22. Чи можна сказати, що Ви ставитесь до людей більшою мірою недовірливо, аніж довіряєте їм?
23. Вам вдається відволікатись від гнітючих проблем, що б не думати про них постійно?
24. Ви можете здійснити імпульсивні вчинки?

Ключ

Підрахуйте кількість позитивних відповідей на питання 1, 2, 4, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 19, 21, 23 і кількість негативних відповідей на питання 3, 5, 7, 13, 18, 20, 22, 24. Додайте обидва показники.

До 14 баллов. Перша стадія тактовності. Такт нестійкий, його виховний вплив не є педагогічно ефективним.

До 18 баллов. Друга стадія тактовності. Значних порушень такту не спостерігається. Однак у педагога є недостатнім рівень педагогічної винахідливості в реагуванні на різні ситуації, що потребують педагогічно тонкого впливу.

До 24 баллов. Третя стадія розвитку такту. Такт є стійкою педагогічною якістю. У педагога легко встановлюється діловий і психологічний контакт із аудиторіями.

Самоконтроль у спілкуванні тест М. Снайдера

Інструкція: “Уважно прочитайте 10 тверджень, що описують реакції на деякі ситуації. Кожне з них Ви маєте оцінити як правильне або неправильне

стосовно Вас. Якщо твердження правильне, поставте поряд з порядковим номером літеру “П”, якщо твердження неправильне – “Н”.

1. Мені здається складним мистецтво імітувати звички інших людей.
2. Для того, щоб привернути увагу, я б зміг “клеїти дурня”.
3. З мене міг би вийти непоганий актор.
4. Іншим людям здається, що я переживаю щось більш глибоко, ніж насправді.
5. У компанії я рідко буваю в центрі уваги.
6. У різних ситуаціях і під час спілкування з різними людьми я часто поводжуся себе по-різному.
7. Я відстоюю лише те, в чому я впевнений.
8. Для досягнення успіху в справах і спілкуванні з людьми я намагаюся бути таким, яким мене хочуть бачити люди.
9. Я можу бути люб’язним, доброзичливим з людьми, які мені не подобаються.
10. Я не завжди такий, яким здаюся.

За кожен відповідь “Н” на запитання №№ 1, 5, 7 та відповідь “П” на інші запитання нарахуйте по 1 балу, підрахуйте отриману суму.

0–3 бали – у Вас низький рівень комунікативного контролю. Ваша поведінка стала, і Ви не вважаєте за потрібне змінювати її в залежності від ситуації.

4–6 балів – середній комунікативний контроль. Ви відверті, але нестримані у своїх емоційних проявах.

7–10 – балів високий комунікативний контроль. Ви легко входите в будь-яку роль, швидко реагуєте на зміну ситуації, добре відчуваєте і навіть здатні прогнозувати враження, яке Ви справляєте на оточуючих.

Методика визначення компонентів організованості Бланк 1 (зміст спрямованості)

Твердження «Моя організованість спрямована на»	Виявлення				
	Так	Скоріше так	Іноді	Скоріше ні	Ні
Пошуки цікавої роботи					
Підтримку свого здоров’я					
Досягнення суспільного визнання у групі					
Набуття власної самостійності та незалежності					
Успішність у навчальній діяльності					
Задоволення особистих планів та бажань					

Намагання бути шанованою людиною					
Досягнення матеріального благополуччя					
Заняття підприємницькою діяльністю					
Самовдосконалення					
Пошуки друзів					
Благополучне сімейне життя					
Отримання професійного досвіду					
Намагання бути улюбленцем оточуючих					

Бланк 2 (мотиваційний)

Твердження «Моя організованість зазвичай збуджується»	Виявлення				
	Так	Скорі ше так	Іноді	Скорі ше ні	Ні
Намаганням об'єднати колектив, у якому працюєте або навчаєтесь					
Потребою найбільш повно реалізувати особисті можливості					
Намаганням підвищити соціальний статус колективу					
Наміром отримати задоволення від чіткої організації справ і часу					
Намаганням допомогти колегам максимально реалізувати свої можливості					
Бажанням керувати та бути лідером					
Потребою встановлювати і підтримувати гарні стосунки з колегами					
Бажанням досягти найбільш високих результатів у своїй роботі та навчанні					
Потребою бути необхідним оточуючим					
Намаганням зробити кар'єру					
Бажанням внести якомога більший внесок у вирішення колективних проблем					
Намагання бути самостійним та незалежним					

Почуття обов'язку та відповідальності					
Намаганням взяти якнайбільше від життя для себе					

Бланк 3 (когнітивний)

Твердження «Організованість я розумію як»	Виявлення				
	Так	Скоріше так	Іноді	Скоріше ні	Ні
Виявлення пунктуальності та старанності людини					
Природжену якість особистості					
Якість, яка забезпечує упорядкованість та планомірність у роботі					
Рису характеру, яку складно удосконалювати					
Здатність раціонально використовувати час					
Рису характеру, яка передається у спадок					
Уміння програмувати особисту поведінку					
Якість, яка залежить від типу темпераменту					
Здатність підкоряти емоції віддаленим цілям					
Стойку рису характеру, що не підлягає зміні					
Уміння дотримуватись порядку у всьому					
Природно-задану особливість людини					
Виявлення зібраності та акуратності людини					
Генетично обумовлену рису людини					

Блок 4 (операційний)

Твердження «Ви зазвичай»	Виявлення				
	Так	Скоріше так	Іноді	Скоріше ні	Ні
Заздалегідь обдумуєте та плануєте власну діяльність					

Постійно відчуваєте нестаток часу для чіткої організації тої чи іншої справи					
Ретельно контролюєте себе у ході роботи					
Не бачите сенсу у попередньому обдумуванні та плануванні справ					
Завжди підтримуєте порядок на робочому місці					
Зазвичай задумуєте багато, а робите мало					
Чітко виконуєте серед накопичених справ головні та другорядні					
Зриваєте заплановані заходи через раніше не враховані справи					
Звикли встановлювати наперед строки виконання кожного із завдань					
Постійно відчуваєте цейтнот у житті та справах					
Надаєте перевагу порядку навіть у тому, що на перший погляд здається дрібницею					
Надаєте перевагу участі у справі, аніж її організації					
Берете на себе підготовку та організацію нових справ					
Вважаєте необов'язковим задалегідь організувати свій час, тому що завжди може статись щось більш цікаве					

Бланк 5 (емоційно-рефлексивний)

Твердження «Ви зазвичай переживаєте»	Виявлення				
	Так	Скоріше так	Іноді	Скоріше ні	Ні
Задоволення від чіткої організованості особистого життя					
Тривогу від власної спонтанності та неорганізованості					
Гнів на себе за власну неорганізованість					
Позитивні емоції від того, що можете керувати часом і справами					
Пригнічення через неорганізованість побуту та завал у справах					
Гнів на інших за їхні надмірні вимоги до Вас					

Ентузіазм, коли беретесь за організацію спільної діяльності					
Тривогу у разі необхідності організувати спільну діяльність					
Твердження «Вашій організованості заважає					
Невміння розподіляти час					
Ваша надлишкова імпульсивність					
Ваша непослідовність					
Невміння планувати					
Відсутність терпіння					
Надлишкова тривожність					
Надлишкова повільність					
Недостатнє уявлення про порядок виконання операцій справи					
Критика ззовні					
Часті коливання настрою					

Діагностика комунікативних і організаторських схильностей (КОС – 2)

Інструкція. Вам потрібно відповісти на 40 запитань. Вільно виражайте свою думку щодо кожного запитання. Якщо ваша відповідь на запитання позитивна, то у відповідній клітинці «Бланку для відповідей» поставте знак «+», якщо негативна – «-».

Опитувальник

1. Чи є у вас прагнення до встановлення нових знайомств з різними людьми?
2. Чи подобається вам займатися громадською роботою?
3. Чи довго вас турбує відчуття образи, яку нанесли вам товариші?
4. Чи важко вам орієнтуватися в критичній ситуації, що виникла?
5. Чи багато у вас друзів, з якими ви постійно спілкуєтесь?
6. Чи часто вам вдається схилити більшість своїх товаришів до прийняття ними вашої думки?

7. Чи вірно, що вам приємніше і легше проводити час за книгами або за іншим заняттям, ніж з людьми?
8. Якщо виникли деякі перешкоди в здійсненні ваших намірів, чи легко ви відступаєте від своїх планів?
9. Чи легко ви встановлюєте контакти з людьми, які старші за вас?
10. Чи любите ви придумувати або організовувати із своїми товаришами різні ігри і розваги?
11. Чи важко вам включатися в нові для вас компанії?
12. Чи часто ви відкладаєте на інші дні ті справи, які потрібно було виконати сьогодні?
13. Чи легко вам вдається встановлювати контакти і спілкуватися з незнайомими людьми?
14. Чи прагнете ви добитися того, щоб ваші товариші діяли у відповідності з вашою думкою?
15. Чи важко ви освоюєтеся в новому колективі?
16. Чи вірно, що у вас не буває непорозуміння із товаришами, які не виконали своїх обіцянок, обов'язків?
17. Чи прагнете ви за слушної нагоди познайомитися і поговорити з незнайомою людиною?
18. Чи часто під час рішення важливих справ ви приймаєте ініціативу на себе?
19. Чи дратують вас люди, що оточують вас і чи бажаєте ви побути наодинці?
20. Чи правда, що ви погано орієнтуєтеся в незнайомій для вас обстановці?
21. Чи подобається вам весь час знаходитися серед людей?
22. Чи виникає у вас роздратування, якщо вам не вдається закінчити розпочату справу?
23. Чи викликає у вас утруднення, якщо доводиться проявити ініціативу задля знайомства з новою людиною?
24. Чи правда, що ви стомлюєтеся від частого спілкування з товаришами?
25. Чи любите ви брати участь в колективних іграх?
26. Чи часто ви проявляєте ініціативу у процесі вирішення питань, що торкаються інтересів ваших товаришів?
27. Чи правда, що ви відчуваєте себе невпевнено серед незнайомих людей?
28. Чи правильно те, що ви рідко прагнете довести свою правоту?
29. Чи вважаєте ви, що вам не важко внести пожвавлення в малознайому групу?
30. Чи берете ви участь у громадській роботі вашого навчального закладу?
31. Чи прагнете ви обмежити коло своїх знайомих невеликою кількістю людей?

32. Чи вірно, що ви не прагнете обстоювати свою думку або рішення, якщо воно не відразу було сприйняте вашими товаришами?
33. Чи відчуваєте ви себе невимушено, якщо потрапили в незнайомий колектив?
34. Чи охоче ви приступаєте до організації різних заходів для своїх товаришів?
35. Чи правда, що ви не відчуваєте себе достатньо упевненим і спокійним, коли доводиться говорити що-небудь у великій групі людей?
36. Чи часто ви спізнюєтеся на ділові зустрічі, побачення?
37. Чи правильно те, що у вас багато друзів?
38. Чи часто ви перебуваєте в центрі уваги своїх товаришів?
39. Чи часто ви соромитесь, відчуваєте незручність під час спілкування з малознайомими людьми?
40. Чи правда те, що ви відчуваєте себе не дуже впевнено в оточенні великої групи своїх товаришів?

Методика обробки результатів.

Якщо опитуваний набрав від 1 до 8 балів, то рівень показника самооцінки комунікативних здібностей опитуваних визначається як репродуктивний. Якщо – від 9 до 12 балів, то такий рівень самооцінки комунікативних здібностей опитуваного вважаємо конструктивним. Якщо – від 13 до 20 балів, то рівень показника самооцінки комунікативних здібностей опитуваного вважаємо інноваційним.

Інноваційному рівню сформованості показника оцінки комунікативних та організаторських здібностей відповідає потреба комунікативної і організаторської діяльності, бажання розширювати коло своїх знайомих, швидка орієнтація в нестандартних, складних ситуаціях, ініціативність у спілкуванні, комфортність у новій обстановці, самостійність у прийнятті рішень, наполегливість, бажання організовувати різноманітні заходи. Конструктивному рівню відповідає прагнення контактувати з людьми, відстоювати свою думку, однак потенціал схильностей не відрізняється високою стійкістю. Репродуктивному рівню відповідає відсутність прагнення до спілкування з людьми, почуття невпевненості, скутості в новому колективі, труднощі щодо встановлення контактів з людьми, невміння відстоювати свою думку, безініціативність, не самостійність у прийнятті рішень, вразливість.

Додаток 3

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України, які входять до міжнародних наукометричних баз даних

1. Феднова І.М. Особливості просвітницької діяльності вихователя закладу дошкільної освіти. *Наукові записки* [збірник наукових статей] М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова, упор. Л.Л. Макаренко. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019. Випуск СХХХХІІ (142). С. 247-253.

2. Феднова І.М. Інтернет-організація просвітницько-консультативної діяльності закладу дошкільної освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми, 2019. № 8 (92) С. 271-278.

3. Феднова І.М. Система методичної роботи ЗДО як платформа з забезпечення розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: збірник наукових праць. Київ; Вінниця : ТОВ «Друк плюс», 2020. Вип. 57. С. 234-240.

Статті у наукових виданнях інших держав, які входять до міжнародних наукометричних баз даних

4. Leonid Orshanskyi, Volodymyr Krasnopol'skyi, Iryna Fednova, Lesia Vysochan, Tetiana Novalska, Oksana Ivantsiv Interactive Teaching Methods as a Change in the Purpose of Modern Education. *Systematic Reviews in Pharmacy*. 2020;11(10):549-555 A multifaceted review journal in the field of pharmacy. P. 549 – 555. (*Scopus*)

5. Феднова Ірина. Організаційно-методичні умови розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної роботи з батьками у системі методичної роботи закладу дошкільної освіти (ЗДО) *Eastern European Scientific Journal*. № 2(66), 2021 part 1. P. 45-48.

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

6. Феднова І.М. Просвіта дорослих як вид діяльності вихователя закладу дошкільної освіти Проблеми реформування педагогічної науки та освіти. Матеріали науково-практичної конференції. Ужгород, 2019. С.116-119.

7. Феднова І.М. Заклад дошкільної освіти як осередок просвітництва батьків вихованців Сучасна вища освіта: проблеми та перспективи. Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів і науковців. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. С. 219-221.

8. Феднова І.М. Консультування як вид соціальної діяльності педагога-вихователя Національний авіаційний університет. Факультет лінгвістики та соціальних комунікацій II Міжнародний симпозіум Гуманітарний дискурс мультикультурного світу: наука, освіта, комунікація 12 березня – 30 квітня 2019 року, Київ. С. 146-147.

9. Феднова І.М. Просвітництво батьків дошкільнят щодо правового виховання дитини Актуальні проблеми педагогічної освіти: новації, досвід та перспективи : збірник тез доповідей I Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (10 квітня 2020 року, м. Запоріжжя) / за заг. ред. О. В. Пономаренко, Л. О. Сущенко. Запоріжжя : АА Тандем, 2020. С. 135-136.

10. Феднова І.М. Інноваційні форми просвітництва ЗДО як платформа підвищення педагогічної культури батьків Освіта для XXI століття: виклики, проблеми, перспективи: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (29–30 жовтня 2019 року, м. Суми). Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2019. Том. 1. С. 19 – 21.

11. Феднова І.М. Зміст просвітницько-консультативної діяльності ЗДО. Сучасна вища освіта: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень: Міжнародна науково-практична конференція студентів, аспірантів та науковців: тези доповідей, Дніпро, 19 березня 2020 р. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2020. С. 213 – 215.

12. Феднова І.М. Культурологічний підхід до організації просвітницько-консультативної діяльності для батьків у ЗДО. Освіта і формування

конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції: збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції, 24-25 жовтня 2019р., Мукачево / Ред.кол.: Т.Д. Щербан (гол.ред.) та ін. Мукачево: Вид-во МДУ, 2019. С. 505-506.

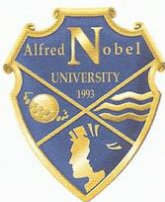
13. Феднова І.М. Організація взаємодії вихователів ЗДО із фахівцями галузі здоров'язбереження та батьками вихованців. Наукова школа академіка Івана Зязюна у працях його соратників та учнів: матеріали VII науково-практичної конференції 25–26 травня 2021 року / за заг. ред. Романовського О. Г. Харків.: НТУ «ХПІ», 2021. С. 242 – 244.

Додаток І

Довідки про впровадження результатів дослідження

1. Дніпровська районна державна адміністрація. Відділ освіти, культури, молоді та спорту
2. Кам'янська міська рада. Департамент з гуманітарних питань
3. ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»
4. Міністерство освіти і науки України. Запорізький національний університет

УНІВЕРСИТЕТ
імені
АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ

ALFRED NOBEL
UNIVERSITY

вул. Січеславська Набережна, 18, м. Дніпро, Україна, 49000
тел. +38 (056) 370-36-26, fax.: +38 (0562) 31-20-33
e-mail: info@duan.edu.ua, duan.edu.ua

18, Sicheslavs'ka Naberezhna Str., Dnipro, 49000, Ukraine
tel.: +38 (056) 370-36-26, fax.: +38 (0562) 31-20-33
e-mail: info@duan.edu.ua, duan.edu.ua

№ 350/1 від 08.06.2021

ДОВІДКА

**про впровадження результатів дисертації
Феднової Ірини Миколаївни
«Розвиток готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з
батьками у системі методичної роботи ЗДО»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)**

Результати наукового дослідження І.М. Феднової упроваджувались у навчальний процес Вищого навчального закладу «Університет імені Альфреда Нобеля» (м. Дніпро) упродовж 2019-2021 н.р.

У грудні 2019 н.р. було проведено науково-методичний семінар для аспірантів, що здійснюють навчання за спеціальністю 015 «Професійна освіта» (мета – ознайомлення із проблемою організації наукового та науково-практичного педагогічного просвітництва у суспільних спільнотах різного рівня підготовки).

Реалізовувалась програма упровадження наукового експерименту у практику підготовки педагогів вищої школи освітнього рівня «магістр», зокрема через уведення у зміст тематичного курикулуму курсових та дипломних магістерських робіт, тем з проблем підготовки педагогів дошкільної освіти та розвитку ідей просвітництва у педагогічній практиці сучасних фахівців.

З метою реалізації наукового експерименту було створено умови для пілотажного опитування викладачів та студентів кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи Вищого навчального закладу «Університет імені Альфреда Нобеля».

Засвідчуємо, що організацію та реалізацію наукового експерименту І.М. Феднова здійснювала під керівництвом та супроводом колективу кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи нашого університету.

Розроблені І.М. Федною матеріали неодноразово були представлені й обговорені під час проведення міжнародних науково-практичних конференцій, які були організовані у ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля». Наукові здобутки аспірантки можуть бути використані у навчально-методичній діяльності сучасних університетів, під час створення окремих навчальних курсів, розробки посібників та у практиці підготовки педагогів для закладів дошкільної освіти.

**ПРОРЕКТОР ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

І.С. ШКУРА

УНІВЕРСИТЕТ СЕРТИФІКОВАНО ТА АКРЕДИТОВАНО МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ
THE UNIVERSITY HAS BEEN CERTIFIED AND ACCREDITED BY INTERNATIONAL ORGANIZATIONS

**КАМ'ЯНСЬКА МІСЬКА РАДА
ДЕПАРТАМЕНТ З ГУМАНІТАРНИХ ПИТАНЬ**

просп.Свободи, 36, м.Кам'янське, Дніпропетровська обл., 51931,
тел./факс (0569) 55-40-84, E-mail: dgp@kam.gov.ua, http://dndz.gov.ua, Код ЄДРПОУ 02142230

№ 05.21р № 928/02-12

На № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертації
Феднкової Ірини Миколаївни
«Розвиток готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з
батьками у системі методичної роботи ЗДО»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Результати дисертації І.М. Феднкової було впроваджено у процес роботи закладів дошкільної освіти Кам'янської міської ради Дніпропетровської області упродовж 2019 – 2021 н.р.

У межах розробленої наукової теми здійснювалось залучення педагогічних працівників ЗДО м.Кам'янське до просвітництва батьків вихованців та організації консультативної роботи різної тематики у дошкільних закладах. Так, зокрема, у межах консультативної діяльності було створено умови взаємодії методистів ЗДО із фахівцями з логопедії, лікувальної фізкультури, психологами, вчителями початкової школи – для узгодження тем та графіку проведення фахових консультацій батьків щодо готовності дитини до навчання у школі.

У межах просвітництва батьків з розвитку здорової дитини дошкільного віку (для різних вікових груп) – було створено тематичні плани та організовано заходи із ознайомлення батьків з сучасними методиками розвитку дошкільника, засобами використання мультимедіа технологій для емоційного та інтелектуального розвитку дитини.

Реалізовано програму створення інтерактивного середовища комунікації батьків та адміністрації ЗДО – у межах оновлення сайтів ЗДО – з метою ініціації батьками тем просвітництва та консультацій.

Упродовж взаємодії із педагогічними колективами ЗДО, І.М. Феднова представляла власний науково-теоретичний доробок, виявила високий рівень педагогічної майстерності, вміння популяризувати науковий матеріал, що дає підстави засвідчити його корисність для використання у методичній діяльності ЗДО.

**Директор департаменту
з гуманітарних питань міської ради**

Попова Ю.П., 0 (68) 7933384

Тетяна ОНИЩЕНКО

ДНІПРОВСЬКА РАЙОННА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
 ВІДДІЛ ОСВІТИ, КУЛЬТУРИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ

вул. Теплична, 5, смт. Слобожанський, Дніпровський район, Дніпропетровська область,
 52005 тел/факс 27-10-41, e-mail: yodrda@ukr.net

31.12.2020 № 1020 На № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертації

Феднової Ірини Миколаївни

«Розвиток готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Результати дисертації І.М. Феднової було впроваджено у процес роботи закладів дошкільної освіти Дніпровського району Дніпропетровської області упродовж 2019 – 2020 н.р.

Автор виступила з доповіддю на засіданні методичної ради Дніпровського району, де представила проблему розвитку готовності вихователів ЗДО до просвітницько-консультативної діяльності з батьками.

Рішенням методичної ради стала актуалізація означеної науково-методичної проблеми через практичну реалізацію розвитку готовності вихователів до просвітництва та консультування у межах планового підвищення кваліфікації та індивідуально ініційованих короткострокових програм підвищення кваліфікації.

У результаті підвищення кваліфікації за темою організації просвітницької та консультативної діяльності, вихователі ЗДО набули компетентності урахувати запити батьків вихованців щодо психолого-педагогічних проблем розвитку дитини; планувати та реалізовувати просвітницькі заходи у формах онлайн-спілкування (в умовах карантину), реальних тренінгів та роботи «школи батьківства»; здійснювати індивідуальні консультації за попереднім запитом батьків, у тому числі, із організацією взаємодії з фахівцями галузей, причетних до розвитку дитини.

Засвідчуємо, що І.М. Феднова великої уваги надавала формуванню та розвитку у вихователів особистісно значущих якостей, необхідних у консультаційній роботі: толерантності, збереженню конфіденційності, умінню слухати, доброзичливості, практичності.

Результатом взаємодії аспірантки із адміністрацією районного управління освіти став дозвіл на проведення педагогічного експерименту у колективах ЗДО району.

Начальник відділу освіти,
культури, молоді та спорту
Дніпровської райдержадміністрації

Інна КАПАЦИН

УКРАЇНА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, МСП-41, 69600, Україна
тел.: (061) 764-45-46, факс: (061) 228-75-08, e-mail: znu@znu.edu.ua, Код ЄДРПОУ 02125243

27.08.2021 № 01.01/3/342 На № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертації Феднової Ірини Миколаївни «Розвиток готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи ЗДО» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Упродовж 2020-2021 н. р. в Запорізькому національному університеті впроваджувались результати наукового дослідження І. М. Феднової.

В освітньому процесі використовувались основні положення дисертації І. М. Феднової, результатом чого стало збагачення змісту викладання фахових дисциплін через уведення до науково-методичного обігу понять «просвітницько-консультативна діяльність вихователя ЗДО», «взаємодія вихователя ЗДО та профільних фахівців», «диверсифіковані форми підвищення кваліфікації вихователів ЗДО» тощо.

Ознайомлення із науковою проблемою організації просвітництва та консультування батьків вихованців ЗДО сприяло актуалізації свідомості студентів університету про вибір форм реалізації просвітництва батьків, особливості організації консультування із залученням фахівців вузького профілю, підтримки мотивації вихователів щодо професійного саморозвитку педагогічних працівників ЗДО у диференційованих формах тощо.

У результаті взаємодії із автором дисертації викладачі кафедри дошкільної та початкової освіти Запорізького національного університету мали змогу переосмислити методи, способи та прийоми навчально-методичної роботи щодо підготовки майбутніх вихователів ЗДО до просвітницько-консультативної діяльності батьків.

Розроблені І. М. Федною матеріали можуть бути використані у навчально-методичній діяльності університетів, в окремих навчальних курсах, посібниках та практиці підготовки педагогів для закладів дошкільної освіти.

Проректор з наукової роботи

Г. М. Васильчук

Сущенко : 099-055- 42-78